

גיטין מותרין

קמא

דף נה: נו.:

עם

ביאור חברותא

ללימוד בעיון

תורה מז

אמר שהמתמיד בלימוד ספרו יהיה נעשה איש כשר באמת
ובעל מח גדול כי יש בה עמקות נוראה שאין בשום ספר

(חי"מ שמז שמח)

הוא התגלות המוחין, כמ"ש **מפיו דעת ותבונה** (משלי ב') :

מז [א] (יואל ב) **ואכלתם אכול ושבוע והללתם וכו'. מז** שהוא משוקע בתאוות אכילה [ב], בידוע שהוא רחוק מאמת, ובידוע שדינים שורין עליו, גם זה סימן על דלות, גם יבוא לידי בזיונות ובושות [ג], כמ"ש (תהלים יב) **כרום זולות לבני אדם**, כיון שנצרך אדם לבריות נשתנה פניו ככרום (ברכות ו' ע"ב) : ודע מי שהוא משבר תאוות אכילה, הקב"ה עושה על ידו מופתים [ד]: **כי אמרו חז"ל** (ברכות ד ע"ב)[ה] כתיב [ו] **אשר לא ישא פנים**, וכתיב [ז] **ישא ד' פניו אליך**, אמר הקב"ה איך לא אשא להם פנים, אני אמרתי [ח] **ואכלת ושבעת וברכת**, והם מדקדקין על עצמן בכזית ובכביצה [ט]. נמצא שנשיאות פנים הוא ע"י שיבור תאוות אכילה. וזה פי' (דברים לא) **והסתרתי פני והיה לאכול**, פי' ע"י תאוות אכילה הוא מסתיר פנים [י]: והארת הפנים הוא תיקון **ואמת** [יא], בחי' יעקב, כמ"ש (מיכה ז') **תתן אמת ליעקב**. והוא בחי' תפילין, כי יעקב הוא תפארת, כלליות הגוונין, בחי' תפילין הנקראים פאר, כמ"ש (יחזקאל כד) **פארך חבוש** [יב]: ועיקר עשירות בא מאמת [יג], כמ"ש חז"ל (שבת קד) קושטא קאי, ואמרו חז"ל (פסחים קיט) **ואת חיקום אשר ברגליהם** [יד] זה ממונו, שעליו קאי : **וזה** שאמרו חז"ל (ברכות כד.) **וחיו חייך תלואים** [טו] זה התולה תפיליו, גם אמרו (מנחות קג:) זה הקונה תבואה מן השוק [טז], היינו שהדלות בא ע"י פגם התפילין, ע"י פגם של אמת :

ואריך ישראל שעיקר קבלתה מבחי' יעקב, כמ"ש (בראשית לז) **וישב יעקב בארץ**, בשביל זה נקראת [יז] **ארץ החיים** [יח], כי תפילין נקראים חיים, כמ"ש (ישעיה לח) **ה' עליהם יחיו** [יט]: וזה שבחה **אשר לא בְמִסְכֵּנֻת תאכל בה לחם** (דברים ח') כי לפעמים אדם אוכל לחם מחמת עניות, ולא מחמת חסרון תאוה לתענוגים אחרים, אבל אם היה לו שאר מאכלים, לא היה אוכל לחם לבד, וזה שבח א"י, שלא מחמת עניות תאכל לחם, אלא מחמת שיבור וביטול תאוות[כ] אכילה. כי היא מקבלת הארה והשפעה מבחי' תפילין, מבחי' יעקב, מבחי' אמת, שמשם בא עשירות. נמצא מה שתאכל לחם לבד, לא מחמת מסכנות, אלא מחמת שיבור תאוות[כא] אכילה : וזה **פי'** (במדבר יג)[כב] **ארץ אוכלת יושביה**, [כג] פי' שהיא מקבלת שפעה מבחי' יעקב, כ"ש **וישב יעקב בארץ** : **וזה פי' כי** [כד]**היא שמלתו לעורו** [כה] דא עור של תפילין (תיקונים תיקון סט דף **צא** ע"ב)[כו] שבה נכנס בחי' תפילין: כז[**לכאורה** אין לזה פירוש, מה חיבור יש לענין זה למ"ש למעלה. אך נראה כוונתו הק', כי למעלה מבואר שע"י תפילין שהוא בחי' אמת בחי' יעקב שזוכין ע"י שבירת תאוות אכילה, עי"ז ניצולין מדלות ועניות כנ"ל, וזהו מה שהביא מקרא זה, **כי היא**[כח] **שמלתו וכו'** לענין זה, פי' כי מקרא זה נאמר על הענין והאביון **כי היא כסותה לבדה היא שמלתו לעורו**, ומרמז על עניות השכינה בגלותא שמשם עיקר העניות של ישראל בגלות, כמבואר בתיקונים [כט], וזהו כי **היא כסותה וכו' היא שמלתו לעורו** דא תפילין, היינו שהתפילין הם עיקר השמלה המגנת על עניית השכינה וכנ"ל, כי תפילין מבטלין הדלות [ל], כי עיקר השפע והעשירות נמשך ע"י בחי' יעקב שהוא בחי' אמת בחי' תפילין. כך נ"ל לפרש]: **וזה פי'** (דברים יא) **ונתתי עשב**, דא ע"ב שין (תיקון נא [לא])[לב], דא כלליות הגוונין: **בשדך לבהמתך**, כשתשדד [לג] את הבהמיות, אז יתגלה כלליות הגוונין, כמ"ש **ישא ד' פניו אליך** :

וכשפוגם באמת, בכלליות הגוונין, אזי נעשה מכלליות הגוונין בושה, ובא עליו בושה (לד), היינו עניות כמו שכתוב [לה] **כרום זולות לבני אדם** נשתנה פניו לכמה גוונין ככרום [לו]: **ואנחנו** בני ישראל מקבלין השפע דרך ארץ ישראל [לז]. ושפע ארץ ישראל היא הארת פני יעקב, הארת התפילין. ובשביל זה כתיב בה (בראשית מט) **הנותן אמרי שפר**, כי שפר זה בחי' פאר, בחי' תפילין, היינו שהיא נותנת לנו אותיות הארה שקבלה מתפילין : **וזה פירוש** (קהלת ט') **ראה חיים עם אשה**, **הנותן אמרי שפר** ר"ת **אשה**, וזה **ראה חיים** דייקא, כי תפילין נקראים חיים. וזה **נפתלי אילה שלוחה וכו'** [לח], **נפתלי** אותיות לט**תפלין** :

וכשאנו אוכלים שפע אמת הבא דרך ארץ ישראל, ואחר כך אנו מדברים הלולו של הקב"ה בזה הכח, אזי נעשה **שמים וארץ חדשה** [מ], כמ"ש חז"ל (הקדמת הזוהר דף ה' ע"א)[מא] **לאמר לציון עַמִּי אתה** [מב] אל תקרי עַמִּי אלא עָמְמִי בשותפי וכו'. כי שמים החדש נעשה ע"י הארת פני יעקב, והארץ החדשה נעשה ע"י ארץ ישראל, שהולכת השפע דרך ארץ ישראל, נמצא שברא עכשיו שמים ומזלות אחרים, נמצא שמשנה הטבע שהיה מוטבע במזלות הראשונים, כי עכשיו נעשה מזלות חדשים. נמצא שע"י שיבור תאוות אכילה נעשה מופתים ופלאות :

מג[**גם** זאת התורה כתבתי מתחילה בעצמי, ונמצאו בה כמה דברים מבוארים יותר. גם סיום פי' המקרא **ואכלתם**, נחסר כאן בלשונו הקדוש, ומה שחסר זה גילה זה וכו', ע"כ העתקתי גם נוסחא זאת שכתבתי בעצמי [מד], וזהו]:

ואכלתם אכול ושבוע והללתם את שם ה' אלקיכם וכו' [מה] כי מי שיצא מתאוות אכילה יכול להיות איש מופת, ומי שהוא משוקע בתאוות אכילה סימן שהוא שקרן. וכן אפילו איש צדיק שכבר יצא מהתאוה ונפל ממדרגתו[מו] ונפל לתאוות אכילה, סימן שיצא שקר מפיו [מז]. וכן מורה גם כן שיש דין עליו למעלה, וגם הוא סימן עניות : **והענין** דהנה כתיב [מח] **ואכלת ושבעת וברכת**, ולכאורה מזה טענת היצה"ר לאכול

[א] תורה זו ראשיתה לשון רבינו ונכפלה בלשון מוהרנ"ת לא ידוע היכן ומתי נאמרה (וכנראה לשון רבינו נמצא מאוחר יותר כי בדפו"ר לא נמצא אלא לשון מוהרנ"ת)

[ב] מקור לתאות אכילה עיין במדבר יא ד' ע"ש פרש"י שהערב רב הכניס התאוה בישראל. ובן סורר ומורה על זה נהרג.

[ג] עיין לקמן לשון רבינו בושה היינו עניות כיון שנצרך לבריות ולקמן בסוף לשון מוהרנ"ת מבאר כי ע"י תאות אכילה הוא הסתרת פנים נפילת מדת האמת כללות הגוונין ונעשה בושה. ועיין תורה סו אות ג' עוד ביאור למה הרחוק מאמת נצרך לבריות.

[ד] כסוף לשון רבינו מכאן כשמלכה הלולו של הקב"ה וזה"ק ותרגום על יחזקאל שם ובעה"ט שמות יג י מדרש שכל טוב שמות יג טו ועוד הרבה בזוהר ותקונים]

[ה] עיין סוף תורה כג לשון מוהרנ"ת שם

[ו] דברים יא ז' זוהר רע"מ פנחס רמד:

[ז] דברים י' יז

[ח] במדבר רבה יא ז' זוהר רע"מ פנחס

[ט] דברים כח סו

[י] במדבר ו' כו ועי"ש ע"פ הכלי יקר פי' הארת פנים ונשיאות פנים

[יא] דברים ח' י'

[יב] גרסת הגמ' שלנו עד כדית ועד כביצה וכן הוא לקמן בלשון מוהרנ"ת (ניקוד הסמוך לכתוב ככי' כביצו עיין מי שמכבד ניכו ל')

[יג] עיין לקמן תורה סז אות ב'.

[יד] שמות לד ו' ועיין זוהר ח"ג דף קעה. ועיין לעיל תורה כג אות א (דף לה.) ותורה לה אות ט' ותורה סו אות ג ותורה קצב. ועיין לקמן לשון מוהרנ"ת– והנה נשיאות פנים הוא בחי' אמת כמבואר בכוונות על יג מדות אמת הוא הארת פנים.

[טו] * עיין ברכות יא. [וזט: סוכה כה: ורש"י ותרגום על יחזקאל שם ובעה"ט שמות יג י מדרש שכל טוב שמות יג טו ועוד הרבה בזוהר ותקונים]

[טז] זו גרסת רש"י דברים כח סו (ולולי הית פירוש לדכדי הגמ' כי לא נמלא גרסה כזו בקדקודי סופרים שם ולא במהדכ"ם) אבל גרסת הגמ' זה הלוקח תבואה משנה לשנה ופרש"י שאין לו קרקע לזורעו ואינו יודע אם יהיו לו פעות לקנות בשנה הבאה. (ולפמ"ל להיות הך שהרי כשניהם לוקח קבוצה לעתון ולפתון ולא זרע ולא שלגרסת רבינו כמכר לפמ"ל שלומא קלת יותר מפעם בשנה. ועיין לקמן גרסת מוהכנ"ת שכתב"פ אמר רבינו שלומא בכל יום)

[יז] ישעיהו לה יא תהלים קטב ו' איוב כח יג

[יח] * זוהר ויקרא מה: [זוזהר לך לך צה: תרומה קסה: ויקסט. ופרשת נח סה: סו. וזוהר ח"א קנג. קטו.]

[יט] * עיין מנחות מד:. [לקמן מהרנ"ת בלשונו ציין לשם]

[כ] מתרצו - תאות

[כא] מתרצו - תאות

[כב] בתקפא – (במדבר כג) ובתשכט תוקן

[כג] עיין פל"ח

[כד] בתרלד- הוא (בפסוק כתיב הוא וקרי היא)

[כה] שמות כב כו

[כו] בדפים שלנו דף ק; ועיין שם גם דף נה: לעורו דא משכא דחויא דאתמר בהון ויעש ה"א לאדם ולאשתו כתנות עור ולבישים. ועי"ש דף קטב סוף ע"א.

[כז] ביאור מוהרנ"ת בתקפא

[כח] בתרלד- הוא

[כט] תיקונים הנ"ל דף קמב. * ודף ק:

[ל] ס"ע מס כסותו לעורו הס התפילין מלוע הוא עני והכליל"ת תיכן שמלוכך כנכתי לאה שמלאת כעורה כנכתי קצר שלך תפילן שכנכתי ז' המור מועטו ולהכין עיין לקוטי מוהר"ן סיוק יט טו.

[לא] דף פו סוף ע"ב

[לב] * ווזהר בראשית כה: (מוהרנ"ת ציינו לקמן בלשונו)

[לג] שין שנאלית עיין לעיל ריש תורה לט (דף נג:)

[לד] **עיין זוהר אמור דף פט: ובתיקון נח** [דף צב:]

[לה] תהלים יב ט' ועי"ש מצודות זלות לשון זולל

[לו] ברכות ו: ד"ה עוף אחד יש בכרכי הים

[לז] ס"ע הכי רבינו למכ זאת כחו"ל. ועיין בלקוט מוהכנ"ת שכל העולם ניזון ממנה למה לכל לכך מ"ש. וכל מקום שלומר שמקבלים לכך מ"ש ולא ממנה להמם הכוונה למר"כ.

[לח] תחילת פסוק הנ"ל הנותן אמרי שפר בראשית מט כא

[לט] בתרלד- תפילין

[מ] ישעיהו סה יז

[מא] נראה שצ"ל דף ד: ד"ה בראשית, ר"ש פתח

[מב] ישעיהו נא טז

[מג] מוהרנ"ת בתקפא

[מד] והיא נוסחת הדפו"ר אבל לשון רבינו אינו בדפו"ר

[מה] יואל ב' כו

[מו] מתרלו - ממדרגתו

[מז] השקר קלס לתלוזה וכעין זה בספר המלות (למת ח') מכוזה פיו של השקרן נעשה היצה"ר.

[מח] * דברים ח' י'

ולשבוע למלאות נפשו ואח"כ לברך את ה'. אך באמת אמרו רז"ל (ברכות ד' ע"ב) כתיב [א] **אשר לא ישא פנים** וכתיב [ב] **ישא ה' פניו אליך וכו'** וכי לא אשא פנים וכו' שאני אמרתי [ג] **ואכלת ושבעת וברכת** והן מדקדקין על עצמן מכזית ועד כביצה. וזהו רמז נפלא אם ישראל מדקדקין לבלי לאכול הרבה רק מכזית [ד] ועד כביצה אזי הם בבחי' **ישא ה' פניו**, ואז יש נשיאות פנים. אך להיפך ח"ו מכלל הן וכו' [ה]. כי כאשר הם משוקעים בתאוות אכילה אז' הסתרת פנים הם ושלום. וזהו, (דברים לא) **והסתרתי פני וחי' לאכול**, כלומר, אם הם משוקעים בתאוות אכילה, אזי **והסתרתי פני** הם ושלום: **והנה** נשיאות פנים הוא בחינות אמת, כמבואר בכוונות על י"ג מדות, תיקון אמת הוא הארת פנים. וזהו שאמרנו, כי המשוקע באכילה הוא רחוק מאמת, כי הוא בהסתרת פנים שהוא מדת אמת כנ"ל: **והנה** כל העולם כולו ניזון משפע של ארץ ישראל כידוע [ו]. וארץ ישראל בעצמו מקבל השפע מן אמת, שהוא מדת יעקב, כנאמר (מיכה ז') **תתן אמת ליעקב**, והוא מדת תפארת שהוא כללות הגוונין, והוא בחינות שמים, אש ומים, שהוא גם כן כללות הגוונין: וזה מרומז בתורה (במדבר יג), **ארץ אוכלת יושביה**, דקשה הן אמת שהמרגלים הוציאו שקר מפיהם, אך איך נכתב שקר שלהם בתורה שהיא אמת [ז], ובהכרח שבדברים הללו נרמז בהם דבר אמת, ויש לרמז הנ"ל, **ארץ אוכלת**, כלומר שאכילתה והשפעתה, הוא מבחינות **יושביה**, שהוא בחינות **ויושב יעקב**, שהוא מדת אמת כנ"ל: והוא גם כן בחינות תפילין שנקראים פאר, שהוא מדת יעקב: ועל כן נקראת ארץ ישראל **אילה שלוחה הנותן אמרי שפר** כמו שדרשו רז"ל [ח], כלומר ארץ ישראל היא אילה שלוחה לבשל פירותיה, והשפעתה הוא ממדת אמת, שהוא בחינות תפארת, בחינות תפילין, והיינו **הנותן אמרי שפר**, כי שפר הוא לשון פאר, שהוא בחי' תפילין: ויש לרמז **נפתלי** הוא אותיות **תפלין**: **ועל זה** יש לרמז גם כן (קהלת ט') **ראה חיים עם האשה**[א], כי **אש"ה** ר"ת **הנותן אמרי שפר**, והיינו **ראה חיים**, כי תפילין נקראין חיים, כמו שאמרו רז"ל (מנחות מד.:) **ה' עליהם יחיו** [ב] דדרשו על תפילין, כי בתפילין נאמר [ג] **וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך וכו'** (ברכות ו'), והיינו **ראה חיים** שהוא תפילין, **עם האשה**[ב], ר"ת **הנותן אמרי שפר**, שהוא גם כן בחינות תפילין כנ"ל: [ט]**וזהו** (דברים ח') **ארץ אשר לא במסכנות תאכל בה לחם**, כלומר ארץ, שהוא בחינות אמת, ואז הוא בבחינות הארת פנים, ואינו בוחר בתפנוקים, ועל כן **לא במסכנות** מחמת דלות ועניות, **תאכל בה לחם** ולא שאר מעדנים, רק מחמת שהוא בבחינות אמת, והוא מופשט מתאוות אכילה, ואינו בוחר רק בלחם לאכול: ועל כן נקראת ארץ ישראל **ארץ החיים**, כי השפעתה ממדת יעקב שנאמר עליו יעקב אבינו לא מת (תענית ה:): והוא גם כן בחינות תפילין שנקראים חיים: **נמצא**, כי האוחז במדת אמת, אזי פרנסתו ברווח, כי ההשפעה ממדת אמת כנ"ל. וזה רמז (שבת קד) קושטא קאי, כי רז"ל דרשו (פסחים קיט) על פסוק **ואת כל היקום וכו'** זה ממונו של אדם שמעמידו וכו'. וזהו קושטא, האוחז במדת אמת, אזי קאי, זה ממונו שמעמידו על רגליו, ופרנסתו ברווח. אך שקרא לא קאי [טז], כי הוא בהסרת פנים שהוא בחינות אמת: **ועל כן** על כל צרה שלא תבא [יז] גוזרין תענית [יח], כי מאחר שישראל נתונין בצרה, הם בבחינות הסתרת פנים, בחינות דינים, ועל כן גוזרין תענית לשבר תאוות אכילה, ואזי יהיה בחינות הארות ונשיאות פנים שהוא בחינות המתקת וביטול הדינים כנ"ל, וכי לא אשא פנים שהן מדקדקין וכו': **ובזה** תבין נפלאות בדברי רז"ל שדרשו (ברכות כד) על פסוק **והיו חייך תלואים** זה התולה תפילין, גם אמרו (מנחות קג ע"ב) זה הקונה מן הפלטר [יט], זהו שאמרנו, כי אלו ואלו **דברי אלקים חיים** [כ], ושניהם דבר אחד, כי מאחר שהוא תולה תפילין ופוגם בתפילין, שהוא מדת אמת, אזי הוא בהסתרת פנים, ונתמעט השפע שלו, ומזונותיו מצומצמין, וצריך לקנות מן הפלטר: וע"כ כתיב על ארץ ישראל (דברים יא) **תמיד עיני ה' אלקיך בה**, כי **דובר שקרים לא יכון לנגד עיני** (תהלים קא), אך ארץ ישראל שהיא מדת אמת, **תמיד עיני ה' בה וכו'**: **והנה** כשה**צדיק אוכל לשובע נפשו** [כא], ולא מחמת תאוה הגשמיות, אזי הוא בבחי' נשיאות פנים, וניזון ממדת אמת. וכאשר בכח אכילה זו, עומד להודות ולהלל לה', אזי יוצאין ממנו דיבורי אמת, שהם בחי' יעקב, מדת תפארת, שהוא כללות הגוונין. והוא בחי' שמים, אש ומים. וג"כ בחי' א"י, שהשפעתה ג"כ ממדת יעקב כנ"ל. וע"כ בכח זה נעשה שותף להקב"ה לברוא שמים וארץ, שהם בבחי' אמת, בדיבוריו הקדושים שנובעים ויוצאים ממנו ג"כ בבחי' אמת כנ"ל. וזהו שאמרנו למעלה, כי א"י היא **אילה שלוחה**, והיינו **הנותן אמרי שפר**, כי הניזון מבחינות ארץ ישראל, שהיא **אילה שלוחה**, שהיא בחינות אמת, אזי **הנותן אמרי שפר**, כלומר שנותנת מעצמה ומכחה אמרי שפר, לשון תפארת, שהם אמרי אמת. וע"כ יוכל לברוא שמים וארץ שהם גם כן ממדת אמת כנ"ל. ועליו נאמר (ישעיה נא) **ולאמר לציון עמי אתה**, א"ת עַמי אלא עָמי, מה אנא עבדי שמיא וארעא במלולי אף אתם כו' במלולא כנ"ל [כב], כי בדברים [כג]**ה**אמיתיים יוכל לברוא שמים וארץ: (וזה **ולאמר לציון** היינו ע"י אמרי אמת

א דברים י' יז

ב במדבר ו' כו

ג דברים ח' י'

ד זוהר ח"ב קנג:

ה מכלל הן אתה שומע לאו עיין נדרים יא:

ו מתרצו - אזי

ז עיין תענית י'. זוהר ח"ב קנז: ח"א פד: קח:

ח **עיין כעין זה בזוהר בלק דף רח.** [ובשער הגלגולים אמצע הקדמה לו ד"ה ענין כלב]

ט עיין פרש"י שם בבראשית מט כא ובראשית רבה צט יב תנחומא ויחי יג ועיין כתובות קיב. שע"כ נמשלה גם לצבי כמ"ש נחלת צבי ירמיהו ג

י בתרלד ומתרצו – תפילין

יא גם בדפו"ר ותרלד- האשה, ומתרלו – אשה (כלשון הפסוק)

יב ישעיהו לח טז

יג * דברים כח

יד גם בדפו"ר ותרלד- האשה, ומתרלו – אשה

טו בתרלד- וזה

טז שבת קד סוף ע"א. ובריש אותיות דר"ע שקר אין לו רגלים, וכן בע"ח שער יח פ"ה ושער לא פ"ב

יז הוא בטוי בחז"ל בבריתא עיין תענית כב: וירושלמי פ"ג מ"ט וצ"ע אם זה לשון תפילה שלא תבוא הצרה או הכוונה עד שלא תבוא הצרה אליהם היו גוזרים כמבואר במשנת רבי אליעזר פרשה יב (עמ' 228 מהדורת ענגלאו ניו יורק תרצד)

יח משנת רבי אליעזר פרשה טו (עמ' 284) וכן מצינו באבותינו הראשונים, כשהיו הצרות מגיעות אותן, היו גוזרין תענית ועושין תשובה, והקב"ה עונה את תפלתן.

ט עי"ש בגמ' שהקונה מהפלטר נדרש על המשך הפסוק ולא על יהיו חייך תלויים. אבל מצאתי לשון רבינו זה בכמה ספרים כגון באר מים חיים ויצא כח כ'. (ע"ש בגמ' שהפסוק טולו מלכם כו' קלקלות ויקח כזולתו מחת לכנה וחמלכן כזולתו כל ע"ש וסיפוק כזולתו ככל יוס. וכיוצא לעיל בכתב נקט קונה תכוונה מן השוק כעין הגמ' לכל בעל פה נקט פלטר שזולתו ככל יוס להיותו שפגם ממלכ בתפילין)

כ בטוי של חז"ל כגון בערובין יג: וגיטין ו: מלשה"כ ירמיהו כג לו. ועיין בעש"ט עה"ת בראשית אות נג.

כא משלי יג כה

כב * בהקדמת הזוהר דף ה.

כג מתרצו- האמתיים

תורה אור

דברים עקב י (יז) כִּי יְקֹוָק אֱלֹהֵיכֶם הוּא אֱלֹהֵי הָאֱלֹהִים וַאֲדֹנֵי הָאֲדֹנִים הָאֵל הַגָּדֹל הַגִּבֹּר וְהַנּוֹרָא אֲשֶׁר לֹא יִשָּׂא פָּנִים וְלֹא יִקַּח שֹׁחַד:

במדבר ו (כו) יִשָּׂא יְקֹוָק פָּנָיו אֵלֶיךָ וְיָשֵׂם לְךָ שָׁלוֹם: ס

דברים עקב ח (י) וְאָכַלְתָּ וְשָׂבָעְתָּ וּבֵרַכְתָּ אֶת יְקֹוָק אֱלֹהֶיךָ עַל הָאָרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר נָתַן לָךְ:

דברים וילך לא (יז) וְחָרָה אַפִּי בוֹ בַיּוֹם הַהוּא וַעֲזַבְתִּים וְהַסְתַּרְתִּי פָנַי מֵהֶם וְהָיָה לֶאֱכֹל וּמְצָאֻהוּ רָעוֹת רַבּוֹת וְצָרוֹת וְאָמַר בַּיּוֹם הַהוּא הֲלֹא עַל כִּי אֵין אֱלֹהַי בְּקִרְבִּי מְצָאוּנִי הָרָעוֹת הָאֵלֶּה:

מיכה ז (כ) תִּתֵּן אֱמֶת לְיַעֲקֹב חֶסֶד לְאַבְרָהָם אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לַאֲבֹתֵינוּ מִימֵי קֶדֶם:

במדבר שלח יג (לב) וַיּוֹצִיאוּ דִּבַּת הָאָרֶץ אֲשֶׁר תָּרוּ אֹתָהּ אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר הָאָרֶץ אֲשֶׁר עָבַרְנוּ בָהּ לָתוּר אֹתָהּ אֶרֶץ אֹכֶלֶת יוֹשְׁבֶיהָ הוּא וְכָל הָעָם אֲשֶׁר רָאִינוּ בְתוֹכָהּ אַנְשֵׁי מִדּוֹת:

בראשית וישב לז (א) וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מְגוּרֵי אָבִיו בְּאֶרֶץ כְּנָעַן:

בראשית ויחי מט (כא) נַפְתָּלִי אַיָּלָה שְׁלֻחָה הַנֹּתֵן אִמְרֵי שָׁפֶר: ס

קהלת ט (ט) רְאֵה חַיִּים עִם אִשָּׁה אֲשֶׁר אָהַבְתָּ כָּל יְמֵי חַיֵּי הֲבַלֶךָ אֲשֶׁר נָתַן לְךָ תַּחַת הַשֶּׁמֶשׁ כָּל יְמֵי הֲבָלֶךָ כִּי הוּא חֶלְקְךָ בַּחַיִּים וּבַעֲמָלְךָ אֲשֶׁר אַתָּה עָמֵל תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ:

ישעיהו לח (טז) אֲדֹנָי עֲלֵיהֶם יִחְיוּ וּלְכָל בָּהֶן חַיֵּי רוּחִי וְתַחֲלִימֵנִי וְהַחֲיֵנִי:

דברים כי תבוא כח (י) וְרָאוּ כָל עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי שֵׁם יְדֻוַד נִקְרָא עָלֶיךָ וְיָרְאוּ מִמֶּךָּ:

דברים עקב ח (ט) אֶרֶץ אֲשֶׁר לֹא בְמִסְכֵּנֻת תֹּאכַל בָּהּ לֶחֶם לֹא תֶחְסַר כֹּל בָּהּ אֶרֶץ אֲשֶׁר אֲבָנֶיהָ בַרְזֶל וּמֵהָרָרֶיהָ תַּחְצֹב נְחֹשֶׁת:

ישעיהו לח (יא) אָמַרְתִּי לֹא אֶרְאֶה יָהּ יָהּ בְּאֶרֶץ הַחַיִּים לֹא אַבִּיט אָדָם עוֹד עִם יוֹשְׁבֵי חָדֶל:

דברים עקב יא (ו) וַאֲשֶׁר עָשָׂה לְדָתָן וְלַאֲבִירָם בְּנֵי אֱלִיאָב בֶּן רְאוּבֵן אֲשֶׁר פָּצְתָה הָאָרֶץ אֶת פִּיהָ וַתִּבְלַע אֹתָם וְאֶת בָּתֵּיהֶם וְאֶת אָהֳלֵיהֶם וְאֵת כָּל הַיְקוּם אֲשֶׁר בְּרַגְלֵיהֶם בְּקֶרֶב כָּל יִשְׂרָאֵל:

דברים כח (סו) וְהָיוּ חַיֶּיךָ תְּלֻאִים לְךָ מִנֶּגֶד וּפָחַדְתָּ לַיְלָה וְיוֹמָם וְלֹא תַאֲמִין בְּחַיֶּיךָ:

דברים עקב יא (יב) אֶרֶץ אֲשֶׁר יְדֹרְשָׁהּ אֱלֹהֶיךָ דְּרֵשׁ אֹתָהּ תָּמִיד עֵינֵי יְדֹוָד אֱלֹהֶיךָ בָּהּ מֵרֵשִׁית הַשָּׁנָה וְעַד אַחֲרִית שָׁנָה:

תהלים קא (ז) לֹא יֵשֵׁב בְּקֶרֶב בֵּיתִי עֹשֵׂה רְמִיָּה דֹּבֵר שְׁקָרִים לֹא יִכּוֹן לְנֶגֶד עֵינָי:

משלי יג (כה) צַדִּיק אֹכֵל לְשֹׂבַע נַפְשׁוֹ וּבֶטֶן רְשָׁעִים תֶּחְסָר: פ

ישעיה נא (טז) וָאָשִׂים דְּבָרַי בְּפִיךָ וּבְצֵל יָדִי כִּסִּיתִיךָ לָנְטֹעַ שָׁמַיִם וְלִיסֹד אֶרֶץ וְלֵאמֹר לְצִיּוֹן עַמִּי אָתָּה:

שהוא בחי' אמרי ציון אמרי א"י שהוא בחי' אמת עי"ז **עַמִּי אתה**, אל תקרי **עַמִּי** וכו' כנ"ל) : וכיון שיכול לברוא שמים וארץ חדשים, יוכל לעשות מופתים בשמים ובארץ. כי הש"י מנהיג עולמו על פי דרך הטבע, והטבע הוא על פי הנהגת הגלגלים כידוע [א]. וכיון שהצדיק יכול לברוא שמים חדשים, אזי הוא משנה כל הגלגלים, ועושה טבע חדש, וע"כ בוודאי הוא יכול לעשות מופתים, שהם שינוי הטבע, והענין פלא ודוק: וזה [ב] **ואכלתם אכול ושבוע**, כלומר מה שתאכלו, הן מעט והן הרבה, תשבעו, ולא תהיו משוקעים בתאוות אכילה, אזי תהיו בבחי' נשיאות פנים, וניזונין ממדת אמת, ובכח אכילה זו **והללתם את שם ה' אלהיכם** כנ"ל, אזי תהיו שותפין להקב"ה לברוא שמים וארץ. וזהו **אשר עשה עמכם** דהיינו א"ת [ג]**עַמִּי** אלא **עִמִּי**, מה אנא וכו'. וכיון שתוכלו לברוא שמים וארץ, אזי **להפליא**, שתוכלו לעשות נפלאות ומופתים בשמים ובארץ. והיינו דסיים **ולא יבושו** וכו', כי בחי' הבושה הוא ג"כ כללות[ד] הגוונין, כי אזיל סומקא ואתי חוורא [ה], ופניו משתנה לכמה גוונין, והוא מדת תפארת ממדות הנפולין. ומה מתקו דברי רז"ל לפ"ז, (ברכות ו' ע"ב) כיון שנצרך לבריות פניו משתנה ככרום שמשתנה לכמה גוונין, כי כיון שנצרך לבריות, והיינו מפני שפגם במדת אמת, והוא בהסתרת פנים, שהוא מדת אמת כללות הגוונין כנ"ל. וע"כ פניו משתנין ככרום לכמה גוונין, שהוא ג"כ מדת תפארת ממדות הנפולין. **כי את זה לעומת זה עשה וכו'** [ו]: ועתה המקרא הזה נדרש כמין חומר [ז], **ואכלתם אכול ושבוע** בבחי' אמת כנ"ל. ואז תוכלו לעשות נפלאות, **אשר עשה עמכם להפליא** כנ"ל. **אזי ולא יבושו עמי לעולם**, כי מאחר שאתם בבחינות אמת, כללות הגוונין, אינכם צריכין להתבייש, שהיא כללות הגוונין במדות הנפולין. ע"כ **ולא יבושו עמי לעולם** : **וזהו ונתתי עשב בשדך לבהמתך ואכלת ושבעת**, כמבואר בזוהר (בראשית דף כה ע"ב)[ח] עשב הוא ע"ב שי"ן, תלת ראשין ג' אבות [ט], שהוא הגוונין. והיינו **בשדך לבהמתך**, שתשדד הבהמיות שלך, **ואכלת ושבעת** לאכול ולשבוע, רק להסתפק במועט, אזי **ונתתי עשב** :

מח [י] (דברים לב)[יא] **על אשר מעלתם בי וכו' במי מריבת קדש מדבר צין וכו'**: **צֵירי** זה בחי' **וייצר** [יב], יצירה לטב יצירה לביש, יצירה לשכר יצירה לעונש (זוהר בראשית ד' כז ע"א ובברכות סא.)[יג] בחי' דין ורחמים. וזה בחי' בינה [יד], [טו]ששם נוצר הולד, כמ"ש (משלי ב') **כִּי אִם לִבִּינָה תקרא** [טז]. ושם שני בחינות חסד ודין, כי משם דינין מתערין [יז]: **והיא** בחי' סוכה, כמ"ש (תהלים קלט) **תְּסֻכֵּינִי בבטן אִמִּי**. והיא[יח] בחי' כח התפלה, מה שמתפללין בכח [יט], **כל עצמותי תאמרנה וכו'**, (תהלים לה). והוא בחי' סוכה, כמ"ש (איוב י') **בגידים ועצמות**[כ] **תסוככני** [כא]. כי כח שאדם מכנים בתיבות, הם כח[כב] אתוון דעובדא דבראשית, שבהם נברא העולם. ועשרה מאמרות שבהם נברא העולם [כג], מקבלין כח [כד]מכח אתוון אלו [כה]. והדיבורים שאדם מדבר בכח, הם עצמן הדיבורים של הקב"ה. וזה בחי' (ישעיה נא) **ואשים דברי בפיך**, כי הם עצמם דבר ה', והם **כח מעשיו** [כו]. והמאמרות שבהם נברא העולם, הם בחי' חסד, כמ"ש (תהלים פט) **כי אמרתי עולם חסד יבנה**, והחסד הוא בחי' סוכה, בחי' חיבוק. וזה **ואשים דברי בפיך**, אזי **ובצל ידי כסיתיך**, שהיא בחי' סוכה, שהיא בחי' צל יד, חיבוק יד ימין {זוהר פנחס ריד:}[כז]: **אבל** הדיבורים שאינם דיבורים קדושים, אזי גורם שנתעורר סוכת נוצרים [כח], סוכת עכו"ם, כמ"ש (תהלים קמד) **אשר פיהם דבר שוא וימינם ימין שקר**, שהוא חיבוק דס"א. וז"פ (שם לא) **תצפנם בסוכה מריב לשונות**. כי כשלשונות של עכו"ם גוברים ח"ו, אזי השכינה היא ריב עם קוב"ה. כמ"ש בתיקונים (תי' כא דף מד ע"ב [כט]) **שמעו הרים ריב** [ל], דאיהי ריב על בנהא בגלותא. כי בא"י איהי רבי (שם ד' מה ע"ב[לא] [לב]), שנתהפך אתוון ריב ונעשה רבי. ועיקר א"י ע"י כח מעשיו, כמ"ש (תהלים קיא) **כח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גוים**, אבל כשכח הזה, היינו בחי' סוכה נפגם, אזי גוברים או"ה, גובר ימין שקר, ונעשה מרבי ריב, אזי איהי ריב על בְּנָהָא, שגלו משלחן אביהם [לג] ומארצם יָצָאוּ [לד]: **ובשביל** זה, סוכה, היינו תפלה בכח, היא[לה] סגולה לבנים : ובשביל זה תיכף אחר סוכות, שמיני עצרת, שהנוקבא עוצרת וקולטת הטיפה שלא תפיל [לו](כמבואר בפע"ח בסופו בכוונות שמיני עצרת). וזה בחי' **תסוכיני בבטן אמי**, היינו בחי' סוכה נעשה בחי' עיבור. ובשביל זה **ותתפלל חנה על ה'** (שמואל א' א'), **על** דייקא [לז], שהיא בחי' סוכה : גם א"י סגולה לבנים, כשארז"ל (ר"ה יו ע"ב) **לך לך מארצך** [לח] ושם תזכה לבנים, כי **נחלת ה' בנים** (תהלים קכז), וזה מחמת **שכר פרי הבטן** [לט], שכר סוכה, בחי' **תסוכיני בבטן אמי**. כי עיקר א"י, הוא על ידי כח מעשיו, כמ"ש **כח מעשיו וכו' לתת להם נחלת וכו'** [מ]. וכח הזה הוא בחי' סוכה, **כל עצמותי תאמרנה**, בחי' **בגידים ועצמות תסוככני**. בחי' **ואשים דברי בפיך ובצל ידי כסיתיך** [מא]: **וזה** בחי' (מיכה ו') **הגיד לך אדם מה טוב ומה ה' דורש ממך כי אם עשות משפט**, זה הדין (כשדרז"ל מכות כד), בחי' **שמאלו תחת לראשי** [מב]. **ואהבת חסד** [מג], זה בחינות חסדים הפנימים [מד]. **וְהַצְנֵעַ לֶכֶת** [מה], זה בחינות מקיפים, בחי' סוכה, כי דפנות הסוכה הם שתיים[מו] כהלכתן[מז], שהם נצח והוד, ושלישית אפילו טפח {סוכה ו:}, שהוא בחינות יסוד [מח], וזה בחינות **וְהַצְנֵעַ לֶכֶת**, וְהַצְנֵעַ זה בחינות יסוד, מגלה טפח ומכסה טפח {נדרים כ:}[מט]. וְלֶכֶת זה בחינות נצח והוד. **עם ה' אלקיך**, זה בחינות א"י, כי כל הדר בארץ ישראל דומה כמי שיש לו [נ]אלקי (כתובות קי:)[נא] [נב], כי א"י נעשה מכח מעשיו כנ"ל : **ולעתיד** לבוא שיתנסו או"ה

תורה אור

יואל ב (כו) וַאֲכַלְתֶּם אָכוֹל וְשָׂבוֹעַ וְהִלַּלְתֶּם אֶת שֵׁם יְקֹוָק אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר עָשָׂה עִמָּכֶם לְהַפְלִיא וְלֹא יֵבֹשׁוּ עַמִּי לְעוֹלָם:
קהלת ז (יד) בְּיוֹם טוֹבָה הֱיֵה בְטוֹב וּבְיוֹם רָעָה רְאֵה גַּם אֶת זֶה לְעֻמַּת זֶה עָשָׂה הָאֱלֹהִים עַל דִּבְרַת שֶׁלֹּא יִמְצָא הָאָדָם אַחֲרָיו מְאוּמָה:
דברים עקב יא (טו) וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשָׂדְךָ לִבְהֶמְתֶּךָ וְאָכַלְתָּ וְשָׂבָעְתָּ:

תורה מח

דברים האזינו לב (נא) עַל אֲשֶׁר מְעַלְתֶּם בִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמֵי מְרִיבַת קָדֵשׁ מִדְבַּר צִן עַל אֲשֶׁר לֹא קִדַּשְׁתֶּם אוֹתִי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:
בראשית ב (ז) וַיִּיצֶר יְדֹוָד אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם עָפָר מִן הָאֲדָמָה וַיִּפַּח בְּאַפָּיו נִשְׁמַת חַיִּים וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה:
משלי ב (ג) כִּי אִם לַבִּינָה תִקְרָא לַתְּבוּנָה תִּתֵּן קוֹלֶךָ:
תהלים קלט (יג) כִּי אַתָּה קָנִיתָ כִלְיֹתָי תְּסֻכֵּנִי בְּבֶטֶן אִמִּי:
תהילים לה (י) כָּל עַצְמוֹתַי תֹּאמַרְנָה יְדֹוָד מִי כָמוֹךָ מַצִּיל עָנִי מֵחָזָק מִמֶּנּוּ וְעָנִי וְאֶבְיוֹן מִגֹּזְלוֹ:
איוב י (יא) עוֹר וּבָשָׂר תַּלְבִּישֵׁנִי וּבַעֲצָמוֹת וְגִידִים תְּשֹׂכְכֵנִי:
ישעיהו נא (טז) וָאָשִׂים דְּבָרַי בְּפִיךָ וּבְצֵל יָדִי כִּסִּיתִיךָ לִנְטֹעַ שָׁמַיִם וְלִיסֹד אָרֶץ וְלֵאמֹר לְצִיּוֹן עַמִּי אָתָּה: ס
תהילים קיא (ו) כֹּחַ מַעֲשָׂיו הִגִּיד לְעַמּוֹ לָתֵת לָהֶם נַחֲלַת גּוֹיִם:
תהילים פט (ג) כִּי אָמַרְתִּי עוֹלָם חֶסֶד יִבָּנֶה שָׁמַיִם תָּכֵן אֱמוּנָתְךָ בָהֶם:
תהלים קמד (ח) אֲשֶׁר פִּיהֶם דִּבֶּר שָׁוְא וִימִינָם יְמִין שָׁקֶר:
תהלים לא (כא) תַּסְתִּירֵם בְּסֵתֶר פָּנֶיךָ מֵרַכְסֵי אִישׁ תִּצְפְּנֵם בְּסֻכָּה מֵרִיב לְשֹׁנוֹת:
מיכה ו (ב) שִׁמְעוּ הָרִים אֶת רִיב יְקֹוָק וְהָאֵתָנִים מֹסְדֵי אָרֶץ כִּי רִיב לַיקֹוָק עִם עַמּוֹ וְעִם יִשְׂרָאֵל יִתְוַכָּח:
שמואל–א ב (א) וַתִּתְפַּלֵּל חַנָּה וַתֹּאמַר עָלַץ לִבִּי בַּידֹוָד רָמָה קַרְנִי בַּידֹוָד רָחַב פִּי עַל אוֹיְבַי כִּי שָׂמַחְתִּי בִּישׁוּעָתֶךָ:
שמואל–א א (י) וְהִיא מָרַת נָפֶשׁ וַתִּתְפַּלֵּל עַל יְדֹוָד וּבָכֹה תִבְכֶּה:
לך לך יב (א) וַיֹּאמֶר יְקֹוָק אֶל אַבְרָם לֶךְ לְךָ מֵאַרְצְךָ וּמִמּוֹלַדְתְּךָ וּמִבֵּית אָבִיךָ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַרְאֶךָּ:
תהילים קכז (ג) הִנֵּה נַחֲלַת יְדֹוָד בָּנִים שָׂכָר פְּרִי הַבָּטֶן:
מיכה ו (ח) הִגִּיד לְךָ אָדָם מַה טּוֹב וּמָה יְקֹוָק דּוֹרֵשׁ מִמְּךָ כִּי אִם עֲשׂוֹת מִשְׁפָּט וְאַהֲבַת חֶסֶד וְהַצְנֵעַ לֶכֶת עִם אֱלֹהֶיךָ: פ
שיר השירים ב (ו) שְׂמֹאלוֹ תַּחַת לְרֹאשִׁי וִימִינוֹ תְּחַבְּקֵנִי:

[א] עיין ספר הברית ח"א מאמר ב פ"א ועיין לעיל תורה ל' אות ז' [דף מג.טור א'] ותורה לא בלשון מוהרנ"ת ד"ה שלימות כל הדברים

[ב] יואל ב כו

[ג] עַמִּי אלא עִמִּי -כך מנוקד בתקפא

[ד] גם בדפו"ר- כללות, בתרלד- כללית, ומתרלו- כלליות

[ה] * בבא מציעא נח:

[ו] * קהלת ז יד

[ז] לשון חז"ל בקדושין כב: ובסוטה טו. ועי"ש בסוטה שני פירושים בפרש"י

[ח] * ובתיקון נא דף פו:

[ט] עיין חיי מוהר"ן צב

[י] תורה זו לשון רבינו נאמרה באיסרו חג סוכות שנת תקסג (חי"מ) (חל אז ביום שלישי פרשת בראשית) ועיין שיש"ק ח"ב אות תקמ שרמוז בה כל היסורים שעברו על מוהרנ"ת בתחילת התקרבותו לרבינו

[יא] בתקפא כתוב (דברים לג) ובתרלד ותשכט תוקן

[יב] בראשית ב ז'

[יג] * ובזוהר פרשת בהר רע"מ דף קיא.

[יד] הויה בניקוד צירי היא בינה קהלת יעקב ערך צירי.

[טו] בתרלד- שם

[טז] עי"ש תרגום יונתן אמא לביוננותא תקרא ועיין משנה בכורות ד' ד' שמקום יצירת הולד נקרא אם ובפרד"ס שער הכנויים פ"א וספר הבהיר סוף אות קד ואות קה

[יז] * זוהר ויקרא י:

[יח] בתרלו- והוא

[יט] עיין לקוטי תפלות כאן – כל הכוחות שיש בנו וכו' ולהרגיש הדבור בכל עצמותי ואברי וכו' ובכוונה גדולה. ועיין לקמן ותתפלל חנה בלחש. ולא דמי לתורה ה' שם בקול רם המעורר את הכוונה וכדי לעשות רעמים ליישר הלב.

[כ] בתרלד- ובעצמות וגידים

[כא] תשככני כתיב ועי"ש מצודות ציון גם עיין בפסוק שרבינו הפך הסדר והקדים גידין לעצמות

[כב] בתשכט - כ"ח

[כג] אבות פ"ה

[כד] מתשכט – מכ"ח

[כה] עפרש"י בראשית א יד מיום ראשון נבראו ועיין ר"ה לב. בראשית נמי מאמר

[כו] * תהלים קיא

[כז] מבאר סוד החיבוק בסוד שמאלו תחת ראשי וימינו תחבקני

[כח] בלשון זה נקראת סוכת שומרי שדה וכרם עיין פרש"י ורד"ק ישעיה כד כ' ד"ה כמלונה. ורשב"ם ב"ב סח: ד"ה שומירה. אבל רבינו נראה שכוונתו לנגלות דהיינו סוכה של ע"ז הפך סוכה דקדושה שהיא גלא דמהימנותא (זוהר ח"ג קג.) גל האמונה. ועיין ערכין לב:

[כט] בדפים שלנו בדף מג: ועי"ש עד דף מו:

[ל] מיכה ו' ב'

[לא] בתקפא כתוב (שם דף מה פ"ב) ובתרלד ותרלו תוקן

[לב] בדפים שלנו מו:

[לג] עיין ברכות ג.

[לד] עיין יחזקאל לו כ' ומארצו יצאו

[לה] בתרלד- הוא

[לו] ביאור מוהרנ"ת בתקפא

[לז] * זוהר אחרי עט: [ובח"ב רעד:] ועיין זוהר תולדות דף קלז. ובפירוש אור החמה שם ועיין לקמן תורה מט אות ו', ועיין שערי אורה שער שלישי ורביעי ד"ה ודע כי כל הבאים להתפלל. ועיין עמק המלך שער יג פרק לד.

[לח] בראשית יב א'

[לט] סוף הפסוק הנ"ל

[מ] עיין תורה מד ופרש"י בראשית א' א'

[מא] ישעיהו נא טז הנ"ל

[מב] * שיר השירים ב' ו' [ושם ח' ג' ועיין שער הכוונות סוכות דרוש ג' מר"ה עד יוכ"פ הם בחי' שמאלו תחבקני]

[מג] המשך פסוק הנ"ל במיכה ו'

[מד] עיין פע"ח סוכות פ"א שהם נשלמים להכנס ביו"ט ראשון של סוכות דהיינו שנכנס חסד שבחסד הפנימי ובו ביום מתחילים להכנס המקיפים ממעלה למטה דהיינו תחילה חסד שבחסד המקיף שכולם הם בסוד ימינו תחבקני שהם החסדים הניתנים מאמא למלכות. ועי"ש שבחי' שמאלו תחבקני שהם הגבורות הניתנות בה נשלם ביום הכפורים.

[מה] המשך פסוק הנ"ל במיכה ו'

[מו] מתרצו - שתים

[מז] בתרלד- כהלכתם

[מח] פרי עץ חיים סוכות פ"ד

[מט] עי"ש שיטה מקובצת וריטב"א דקאי איסוד

[נ] בתרלד- אלוה

[נא] בתקפא - (כתובות קיא) ובתשכט תוקן

[נב] לשון הגמ' וכן בזוהר יתרו עט: אלוה. רמז ומקור לחז"ל עיין בשמואל–א כו כי גרשוני וכו', ועיין רמב"ם מלכים ה' יב.

מאמר ואכלתם אכול ושבוע

מספה״ק ליקוטי מוהר״ן

לְשׁוֹן רַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה

זמן ומקום אמירת התורה

לא ידוע (ואולי בשבת שובה שלפני ר״ה של שנת תקסג)[1]

פתיחה

רבנו מבאר שארץ ישראל ניזונת ממדת האמת של יעקב אבינו ומאיר בה בחי׳ תפילין שהם בחי׳ אמת וחיים וע״כ נקראת ארץ החיים. וע״י שיבור תאוות אכילה ושמירת פיו מדבר שקר זוכה להארת פנים דהיינו מדת ואמת של הקב״ה, ואזי זוכה לשבר את תאוות האכילה כי ניזון ממדת ואמת ועי״ז מתקיים באכילה מועטת מאד. וע״י אכילה בקדושה, זוכה לקבל ממדת האמת של ארץ ישראל מבחי׳ תפילין, ואותיות הארת האמת שמקבלת הארץ מהתפילין נעשים בפיו אמרי שפר ושבחים להקב״ה, שעל ידם נעשה שותף להקב״ה בבריאת שמים וארץ, דהיינו שהקב״ה מהאמרי שפר שלו בורא שמים חדשים וארץ חדשה, דהיינו מזלות חדשים, שעל ידם מנהיג הקב״ה את הטבע במקומו של הצדיק הזה בשנוי מהסדר הרגיל כפי רצונו.

ליקוטי הלכות

או״ח ברכת המזון הלכה ב׳ (כולה עפ״י תורה מז)

או״ח פורים הלכה א׳ (כולה עפ״י תורה מז)

או״ח נשיאת כפים הלכה א – וְזֶהוּ: ״יִשָּׂא ה׳ פָּנָיו אֵלֶיךָ״ – זֶה בְּחִינַת תִּקּוּן תַּאֲוַת אֲכִילָה שֶׁעַל יְדֵי זֶה זוֹכִין לִנְשִׂיאַת פָּנִים, בִּבְחִינַת (בְּרָכוֹת כ:): ׳יְכִי לֹא אֶשָּׂא פָּנִים לְיִשְׂרָאֵל שֶׁהֵם מְדֻקְדָּקִין עַל עֲצְמָן מִכַּזַּיִת וְעַד כְּבֵיצָה׳, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב רַבֵּנוּ (סִימָן מז).

או״ח תפילין הלכה ה׳ אות מא – כִּי יַעֲקֹב הוּא בְּחִינַת ׳אֱמֶת׳, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מִיכָה ז, כ), ״תִּתֵּן אֱמֶת לְיַעֲקֹב״. שֶׁהוּא בְּחִינַת תְּפִלִּין, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (בְּסִימָן מז). כִּי עִקַּר הַתְּפִלִּין הֵם עַל יְדֵי בְּחִינַת אֱמוּנָה, שֶׁהִיא בְּחִינַת אֱמֶת, בִּבְחִינַת ׳צֶדֶק כַּד אִתְחַבְּרַת בְּאֱמֶת אִתְעֲבִידַת אֱמוּנָה׳ (זֹהַר בָּלָק דַּף קצח:) כַּמְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר (סִימָן ז׳).

חו״מ דיינים הלכה ג׳ אות ד׳ – ד. וְעַל כֵּן עִקַּר הַדַּיָּנִים הֵם מַמְחִין וּסְמוּכִין בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל דַּיְקָא, כִּי עִקַּר תִּקּוּן הַתְּפִלָּה הוּא בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁמְּבֹאָר שָׁם בַּמַּאֲמָר הַנַּ״ל. כִּי שָׁם בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל עִקַּר הָאֱמֶת, שֶׁהוּא תִּקּוּן הַתְּפִלָּה, בְּחִינַת ״צֹהַר תַּעֲשֶׂה לַתֵּבָה״ הַנַּ״ל – שֶׁמְּאִיר וּמַצִּיל מִן מֵימֵי הַמַּבּוּל שֶׁהֵם הַחֹשֶׁךְ הַמְסַבֵּב, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הִיא ״אֶרֶץ לֹא גֶּשְׁמָה בְּיוֹם זַעַם״ (יְחֶזְקֵאל כב, כד), כִּי בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לֹא הָיָה הַמַּבּוּל, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זַ״ל (זְבָחִים קיג.), כִּי שָׁם עִקַּר הָאֱמֶת שֶׁהוּא בְּחִינַת ׳יַעֲקֹב׳, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב רַבֵּנוּ זַ״ל בַּמַּאֲמָר ״וַאֲכַלְתֶּם אָכוֹל וְשָׂבוֹעַ״ (סִימָן מ״ז), עַיֵּן שָׁם:

או״ח נטילת ידים לסעודה הלכה ו׳ אות צח – וְהָעִקָּר לְתַקֵּן הַדִּבֵּשׁ, שֶׁהוּא עִקַּר מְתִיקוּת הַטְּעָמִים שֶׁדַּרְכָּן שֶׁל הַנְּעָרִים וְחַסְרֵי הַדַּעַת לְהִמָּשֵׁךְ אַחֲרָיו. וְזֶה מֻרְמָז בְּמִקְרָא זֶה שֶׁהִתְחִיל בְּחִטָּה וְסִיֵּם בִּדְבַשׁ, כִּי סוֹפוֹ נֶעוּץ בִּתְחִלָּתוֹ, לְרַמֵּז, שֶׁעִקַּר תִּקּוּן הַמַּאֲכָלִים הוּא בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שֶׁשָּׁם כְּלָלִיּוּת הָעוֹלְמוֹת כַּנַּ״ל, שֶׁעַל יְדֵי זֶה נִתְתַּקֵּן חִטָּא אָדָם הָרִאשׁוֹן שֶׁפָּגַם בָּאֲכִילָה וְנִמְשַׁךְ אַחַר בְּחִינַת מְתִיקוּת הָעֵץ הַדַּעַת שֶׁהוּא בְּחִינַת דְּבַשׁ, כִּי עַל יְדֵי קְדֻשַּׁת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, בְּחִינַת קְדֻשַּׁת רִמְזֵי הַדַּעַת הַקָּדוֹשׁ הַנַּ״ל, עַל יְדֵי זֶה נִכְלָל דְּבַשׁ בְּחִטָּה – שֶׁהוּא כְּלָלִיּוּת כָּל מְתִיקוּת הַטְּעָמִים, שֶׁהוּא בְּחִינַת דְּבַשׁ שֶׁנִּכְלָל בְּחִטָּה שֶׁהוּא רֹאשׁ וּכְלָלִיּוּת כָּל מִינֵי לֶחֶם הַנַּעֲשִׂים מֵחֲמִשָּׁה מִינֵי דָּגָן וְכַנַּ״ל. וְעַל כֵּן כְּתִיב בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שָׁם בָּפָרָשָׁה (דְּבָרִים ח, ט): ״אֶרֶץ אֲשֶׁר לֹא בְמִסְכֵּנֻת תֹּאכַל בָּהּ לֶחֶם לֹא תֶחְסַר כֹּל בָּהּ״. וְאִיתָא בְּסִפְרֵים (אַלְשִׁיךְ שָׁם), שֶׁשָּׁם הַלֶּחֶם מַטְעָם כָּל בָּךְ, עַד שֶׁאֵין אוֹכְלִין לֶחֶם מְחֻמֶּמֶת מִסְכֵּנוּת וַעֲנִיּוּת וְכוּ׳. וְכֵן מְבֹאָר בִּדְבָרָיו זַ״ל (בְּסִימָן מז). הַיְנוּ כַּנַּ״ל, כִּי שָׁם בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל נִכְלָלִין כָּל מְתִיקוּת הַטְּעָמִים בְּהַלֶּחֶם, עַל כֵּן שָׁם אֵין אוֹכְלִין לֶחֶם מְמֻסְכֶּנֶת וַעֲנִיּוּת כִּי שָׁם בְּהַלֶּחֶם כְּלוּלִים כָּל הַטְּעָמִים שֶׁבָּעוֹלָם. וְזֶה בְּחִינַת ׳לֹא תֶחְסַר כֹּל בָּהּ׳ שֶׁמְּרַמֵּז עַל הַלֶּחֶם בְּעַצְמוֹ שֶׁהַזְּכִיר תְּחִלָּה שֶׁלֹּא תֶחְסַר כֹּל בָּהּ, כִּי כָּל הַטְּעָמִים שֶׁבָּעוֹלָם כְּלוּלִים בָּהּ כַּנַּ״ל:

או״ח ברכת הפירות הלכה א׳ – וְעַל כֵּן מְבָרְךְ עַל הֶחָבִיב תְּחִלָּה, כִּי כָּל דָּבָר מוֹשֵׁךְ עַצְמוֹ לְשָׁרְשׁוֹ לְמָקוֹם שֶׁחִיּוּתוֹ תָּלוּי שָׁם. וְעַל כֵּן מֵאַחַר שֶׁחָבִיב וּמִתְאַוֶּה לוֹ אוֹתוֹ הַדָּבָר – בְּוַדַּאי יֵשׁ שָׁם נְפָשׁוֹת הַשַּׁיָּכִים לוֹ אֲז לְחֶלְקֵי נֶפֶשׁ רוּחַ נְשָׁמָה שֶׁלּוֹ, וְעַל כֵּן מְבָרְךְ עָלָיו תְּחִלָּה, כִּי עִקַּר שְׁלֵמוּת הַנְּפָשׁוֹת וְעֲלִיָּתָן הוּא עַל יְדֵי הַבְּרָכָה. אֲבָל שִׁבְעָה מִינִים שֶׁנִּשְׁתַּבְּחָה בָּהֶן אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שֶׁשָּׁם שֹׁרֶשׁ כָּל הַנְּפָשׁוֹת דִּקְדֻשָּׁה, כִּי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הִיא בְּחִינַת אֱמוּנָה (עַיֵּן זֹהַר וַיִּקְרָא טז:), שֶׁהִיא שֹׁרֶשׁ הַנְּפָשׁוֹת, וְעַל כֵּן מִשָּׁם יֵצֵא לֶחֶם, כִּי כָּל הַשְׁפָּעוֹת אֲכִילָה דִּקְדֻשָּׁה יֹוצֵא מִשָּׁם, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב רַבֵּנוּ בַּמַּאֲמָר ״וַאֲכַלְתֶּם אָכוֹל וְשָׂבוֹעַ״ (סִימָן מז). כִּי כָּל הַמַּאֲכָלִים הֵם בְּחִינַת נְפָשׁוֹת כַּנַּ״ל, וְעַל כֵּן יֵשׁ לָהֶם מַעֲלָה וּקְדִימָה לְבָרְכָה, כַּנַּ״ל.

או״ח דברים הנוהגים בסעודה הלכה ד׳ (עפ״י תורה כ׳) אות יז שעיקר קדושת האכילה נמשך מארץ ישראל שמשם עיקר שפע המזון והאכילה כידוע ... ועי״ש גם אות יח

אדר א׳ תשע. הוגה ותוקן שבט תשפו

[1] **כמבואר בשיחות** השייך לתורה זו בשיחה ממעדני מלך עי״ש

כמבואר בשיחה הנ״ל התורה שלנו היא על פסוק ביואל פ״ב ואכלתם אכול ושבוע וכו׳ הוא בסוף הפטרת פרשת וילך שחל בשבת שלפני ראש השנה שנת תקסג שחל בשבת ראשון. על כן אולי אז נאמרה התורה הזו .

שיחות השייך לתורה זו

נראה בדרך אפשר, שזה המאמר נאמר קודם אסרו חג סוכות תקס"ג, כי תורה מ"ח – "על אשר מעלתם בי" – נאמר אז באסרו חג, ונאמר על–זה הכתוב הנאמר בסוף פרשת האזינו, ותו' מ"ז – הנאמר על הכתוב "ואכלתם" – הוא בהפטרת שבת תשובה שקודם לה, ומסמיכות המאמרים זה לזה, נראה שנאמרו שניהם אז באותו העת. ודו"ק: (– מעדני מלך).

עונג שבת (לרבי אפרים קראקובסקי) דף תלא – ארץ ישראל נקראת בתנא דבי אלי' בשם חמדת עה"ז וי"ל כי שם דייקא מתענגין בעה"ז כי שם נמצא קורת רוח מדת הסתפקות כמבואר בדברי רבינו קמא סימן מז על הפסוק ארץ אשר לא במסכנות תאכל בה לחם יעיי"ש, ובה דייקא זוכין לעה"ב כמבואר בגמרא כתובת דף קי"א כל ההולך ד"א בא"י מובטח לו שהוא בן עה"ב א"כ הוא בחי' רב כל ושם דייקא יכולין לזכות לעבדו יתברך בשמחה ובטוב לבב מרב כל וי"ל דזאת נרמז ג"כ בזה שאמר הקב"ה למרע"ה על ואתחנן וכו' אעברה נא וכו' השיב לו רב לך אל תוסף וכו' רב לך הם אותיות רב כל רמז על ארץ ישראל כנ"ל ומשה רבינו זכה ג"כ לרב טוב הצפון שיכולין לזכות ע"י ארץ ישראל ועיין בפרשי ז"ל ואתחנן רב לך הרבה מזה שמור לך רב טוב הצפון לך וי"ל כנ"ל שרמז שיזכה גם לרב טוב הצפון אשר זוכין ע"י ארץ ישראל כנ"ל ולפי"ז י"ל ועם נבר תתברר עפ"י שמובא בדברי רבינו ליקוטי קמא סימן סב דהברור של המאכלים הוא ע"י אמונה יעיי"ש ומובא בסימן ז' דארץ ישראל הוא מקור האמונה יעיי"ש א"כ שם עיקר הבירור הנ"ל וע"ז מרמז ועם נבר בגימטריא רב כל שמרמז על ארץ ישראל אשר שם זוכין לשני עולמים עה"ז ועה"ב כנ"ל ושם זוכין לבירור המאכלים ע"י האמונה.

פל"ח ביצה דף טו – ביצה דף טו: ואמר ר' יוחנן משום ר' אליעזר בר' שמעון הרוצה שיתקיימו נכסיו יטע בהן אדר שנאמר {תהילים צג–ד} אדיר במרום ה' אי נמי אדרא כשמיה כדאמרי אינשי מאי אדרא דקיימא לדרי דרי תניא נמי הכי שדה שיש בה אדר אינה נגזלת ואינה נחמסת ופירותיה משתמרין. **וביאר הפל"ח שם** – עיין בהשיחות (השמטות משיחות הר"ן ולק"ה דינים ג' יט) אד"ר ראשי תיבות ר'אש ד'ברך א'מת, ועיין בסימן כ"ג ובסימן מ"ז מענין 'קושטא קאי', כי עיקר קיום הממון והפרנסה הוא על ידי אמת, וזהו שאמר יטע בהן אדר שנאמר "אדיר במרום ה'", רצה לומר וסמך ליה "עדותיך נאמנו מאד" (תהלים צג), כי על ידי אמת ממשיך פרנסתו ממנו יתברך, ועל כן יש לה קיום, כי "ואמת ה' לעולם" (תהלים קיז ב).

עונג שבת דף רמט – הנה כתיב אתהלך לפני ה' בארצות החיים י"ל שקאי על ארץ ישראל וכן מבואר בדברי רבינו ז"ל סימן מ"ז, וע"כ נקראת ארץ ישראל ארץ החיים יעיי"ש וי"ל על שם שאמר רבינו ז"ל בסימן ז' שעיקר אמונה בחי' תפלה בחי' נסים אינו אלא בארץ ישראל יעיי"ש, והנה באמונה מצינו וצדיק באמונתו יחי' הרי שנקראה חיים ותפלה, כתיב תפלה לא' חיי, ומבואר בדברי רבינו ז"ל סימן ט' כי עיקר החיות מקבלין מהתפלה כמ"ש תפלה לא' חיי יעיי"ש ונסים י"ל עפ"י שמבואר כי ארבעה צריכין להודות היינו על הנסים שלהם מרומזין בהך וכל ה'ח'י'ם יודיך סלה ח'ולה י'ם י'וצא מ'בית ה'אסורין מ'דבר, א"כ נקראת שפיר ארצות החיים על ג' דברים שישנן בה כנ"ל

שם דף תעב – אך באמת צריכין אנו להאמין כי ישיבת ארץ ישראל עולה על הכל כי מובא בהרמב"ן ז"ל בשם הספרי כי ישיבת ארץ ישראל הוא שקולה ככל המצות שבתורה נחזי אנן איך שמשנה תורה כמעט בכל פרשה נזכר ארץ ישראל והרבה נזכר משבח ארץ ישראל ובתיב ללמד אתכם חקים ומשפטים לעשותכם אתם בארץ וכו' ומובא ברש"י ז"ל בפרשת עקב ושמתם את דברי אף לאחר שתגלו היו מצוינים במצות הניחו תפילין עשו מזוזות כדי שלא יהיו לכם חדשים כשתחזרו וכו' יעיי"ש הרי שעיקר המצות הוא בארץ ישראל אף שעפ"י פשוטו קיי"ל דכל המצות שהם חובת הגוף נוהגת אף בחוצה לארץ עכ"ז פרש"י ז"ל כן בשם הספרי וצריכין אנו להאמין שהכל אמת והנה מובן שהאיש שהוא אוכל פת חריבה בכל יום אין בכחו לעשות צדקות וגמילות חסדים עכ"ז בהיותו דר בתוך א"י מובטח לו שהוא בן עוה"ב יותר מאשר היה בחו"ל עושה צדקה וחסד הרבה מבית מלא זבחי ריב זו חו"ל שהיא מלאה חמסים וגזילות. **וי"ל עפ"י דברי רבינו ז"ל בסימן מ"ז** ליקוטי קמא כי א"י היא מקבלת הארה והשפעה מבחי' תפלין מבחי' יעקב וכו' נמצא מה שתאכל לחם לבד לא מחמת מסכנות אלא מחמת שיבור תאוות אכילה וכו' יעיי"ש הרי שארץ ישראל היא בבחי' הסתפקות שאדם שמח בחלקו ומוצא קורת רוח אף בלחם ומים ובאיזה דירה שדר יותר ממה שהיה לו עושר ונכסים בחו"ל כי יוכל להיות שם כל ימיו כעס ומכאובות כמובא ובזה י"ל ודר בתוך ארץ ישראל היינו במדת א"י במדת הסתפקות וקורת רוח מכל אשר לו אבל בחוצה לארץ שאין שם מדת הסתפקות רק רודפין אחר הממון ואץ להעשיר ויש לו מנה רוצה מאתים עי"ז בא לידי חמדה ותאוה לממון חבירו וידוע דברי רבינו ז"ל בליקוטי קמא סימן ס"ט וזה הלשון כי דע כי גם ע"י חמדה ותאוה והשתוקקות שיש לו לממון חבירו גם עי"ז יוכל לגוזלו כי המחשבה יש לה תוקף גדול וכו' יעיי"ש וזה י"ל שהיא מלאה חמסים וגזילות היינו ע"י החמדה כנ"ל אבל בארץ ישראל הוא במדת הסתפקות במה שהיא ואדם שמח בחלקו ומה שאנו רואין ביוצאי חלצינו שאינם כמו שאנו רוצין זה לא מחמת וכו' כי אוירא דא"י מחכים כידוע והנה אמרו חז"ל אם אין יראה אין חכמה ובודאי אוירא דא"י שהוא אויר טהור בודאי מביאה גם יראה אך מי יודע מה שהיה בחוצה לארץ בעת הזאת גם י"ל שהפנימיות שלהם יותר טוב מאשר נראה בחוצה לארץ לעינים כמובא אדם יראה לעינים וכו' יראה ללבב והנה אמרו חז"ל בע"ז דף כ"ו ת"ח מה בין לסטין דארץ ישראל לגנבי דבבל הרי דאף לפי הנראה לסטים הם גרועים הרבה יותר מגנבים עכ"ז נראה פנימיות הלסטין שבארץ ישראל טוב יותר מפנימיות של גנבי דבבל.

בבא מציעא דף נח – תני תנא קמיה דרב נחמן בר יצחק כל המלבין פני חבירו ברבים כאילו שופך דמים א"ל שפיר קא אמרת דחזינא ליה דאזיל סומקא ואתי חוורא אמר ליה אבייר לרב דימי במערבא במאי זהירי א"ל באחווריי אפי דאמר רבי חנינא הכל יורדין לגיהנם חוץ משלשה הכל ס"ד אלא אימא כל היורדין לגיהנם עולים חוץ משלשה שיורדין ואין עולין ואלו הן הבא על אשת איש והמלבין פני חבירו ברבים והמכנה שם רע לחבירו מכנה היינו מלבין אע"ג דדש ביה. **ועי"ש פל"ח** שביאר – עיין מאמר 'ואכלתם' סימן מ"ז ששפע ארץ ישראל הוא הארת פני יעקב, בחינת תפילין, בחינת כלליות הגוונין, וכשפוגמין בזה אזי נעשה מכלליות הגוונין בושה ובא עליו בושה ונשתנה פניו לכמה גוונין וכו' עיין שם/[ג].

זבחים דף סב: בני אחתיה דרבי טרפון הוו יתבי קמיה דרבי טרפון, ולא הוו אמרי מידי, ורצה רבי טרפון שידברו ולפיכך **פתח** ואמר להם מילתא בעלמא, דבר שאינו נכון כדי לפתוח פיהם "ויוסף אברהם ויקח אשה ושמה יוחני", אמרי ליה לרבי טרפון: והלא אין כך לשון הכתוב, אלא "ושמה

[ג] **הבאתי** שיחה זו כי לא הבנתי כל כך מה רצה הפל"ח לומר בזה.

קטורה" כתיב, קרי רבי טרפון עליהם בני קטורה שאינם יודעין לדבר בהלכה. **וביאר הפל"ח שם** – עיין ליקוטי תנינא סימן ט"ז 'הקשו' וכו'. ועל כן כשישבו ולא אמרו לפניו איזה דברי תורה שהם בחינת 'אמרי שפר', פתח הוא ואמר "ויוסף אברהם" וכו', כי אברהם היה מלך, כמו שכתוב (בראשית כג, ו) "נשיא אלהים" וכו', וכמו שאמרו רבותינו ז"ל (תנחומא לך לך פרק יג), וכשנמשך המזון על ידי המלך נעשה בירורים וכו', עד שנעשין מזה אמרי שפר וכו', ואלו האמרי שפר מתחברין עם המלך, שזה בחינת חתונה בחינת (משלי כב, יא) "חן שפתיו רעהו מלך". וזה "ויקח אשה" בחינת חתונה הנ"ל, וזה אש"ה ראשי תיבות הנותן אמרי שפר כמובא בליקוטי א' סימן מ"ז. וזהו ושמה יוחני בחינת "חן שפתיו רעהו מלך" כנ"ל, והיינו שרימז להם רבי טרפון מאחר שגם הם מקבלים וניזונים מבחינת המזון הנ"ל, למה לא זכו לבחינת אמרי שפר הנ"ל. והם לא הבינו כוונתו, על כן אמרו ליה והא קטורה כתיב, כי באמת כתיב "ויקח אשה ושמה קטורה", כי הבירורים שמהם נעשין אמרי שפר הנ"ל הם בחינת 'קטורת'. קרא עליהם בני קטורה, כי מחמת שהם עדיין בבחינת הבירורים הנ"ל, ולא זכו עדיין לבחינת אמרי שפר, על כן הם עדיין רק בבחינת בני קטורה שהיו מבני אברהם, ובוודאי היה בהם טוב וסוף כל סוף יתבררו ויהיו עבדים לישראל, ועיין בליקוטי תורה להאר"י ז"ל*, אבל עדיין לא נתבררו בשלימות, והם רחוקים מקדושת ישראל שנתבררו בתכלית הבירור, ומהם עולין עיקר בחינת אמרי שפר הנ"ל. וגם כי 'קטרת' הוא בחינת בירורי ניצוצי הקדושה מתוך הקליפות, ומחמת שהיו שרויים עד עכשיו בין הקליפות, על כן אפילו כשמעלין אותם משם, הם בבחינת גר שנתגייר כקטן שנולד דמי3, שאינו יכול לדבר עדיין בחינת אמרי שפר הנ"ל, עד שנתגדל ועולה מקטנות לגדלות.

בעניין אכילה בקדושה ראה טעם זקנים אידיש גליון 12 וגליון 94

עד כאן השיחות

קושיות

א. המשוקע בתאוות אכילה בידוע שהוא רחוק מאמת – ועיין לקמן בלשון מוהרנ"ת שכתב סימן שהוא שקרן. ועוד כתב שאפילו צדיק שנפל לתאוות אכילה בידוע שיצא שקר מפניו. וצ"ע כיון שמוהרנ"ת שמע מרבנו וכתב מה ששמע מדוע יש כזה חילוקי לשון. ונראה שמוהרנ"ת כתב מה שרבנו אמר אלא שבכתיבה שינה רבנו ללשון קל יותר. ונמצא שלשון מוהרנ"ת הוא התורה שבע"פ שמבאר את הכתב של רבנו.

ב. מי שמשבר תאוות אכילה הקב"ה עושה על ידו מופתים – צ"ע שבכל התורה כאן נקט לשון מופת ולא נס כמו בתורה ז' שם דיבר מארץ ישראל שהיא בחי' ניסים. וצ"ע מה ההבדל בין נס למופת? בתורה שלנו הכוונה לטבע חדש, ואילו בתורה ז' דיבר רק על נס, ושם חזר על זה שהוא מעל הטבע. מוכח שיש חילוק, והוא שנס מרים את הטבע לנס, ואילו מופת מוריד ומופיע האמת למטה בטבע. ראה בפנים.

ג. מי שמשבר תאוות אכילה הקב"ה עושה על ידו מופתים – צ"ע שבלשון מוהר"ת כתב שהוא יכול לעשות מופתים ולא כתב שהקב"ה עושה על ידו.

ד. עשירות בא מאמת, כמ"ש חז"ל קושטא קאי, ואמרו חז"ל ואת היקום אשר ברגליהם זה ממונו – צ"ע אדרבה א"כ הממון מעמיד את האמת, ונראה כי הם שני סוגי מעמיד, כי כשהממון מעמיד אעפ"כ האדם נשאר דל ורש כנ"ל, אבל כדי שהוא יעמוד ויהיה עשיר זה רק ע"י אמת.

ה. איך לא אשא להם פנים והם מדקדקים על עצמם בכזית וכביצה– צ"ע נמצא שהקב"ה מודה שנושא להם פנים.

ו. מדקדקים על עצמם בכזית וכביצה – צ"ע האם באמת כוונת רבנו שצדיק אוכל רק כזית בכל סעודה ערב ובקר דהיינו רק שני כזית בכל יום? ראה שיש"ק/[ד] שרבי ישראל קרדונר שאל את רבינו בחלום אם לעסוק בתעניתים, וענה לו "אין אנו אוחזים מתעניתים", אבל הוציא חלה ושבר קליעה ממנה, ואמר אם בשביל לאכול גם זה מספיק. ונראה למעשה נראה שתלוי באדם במעשיו וכוחותיו וכו'.

ז. מדקדקים על עצמם בכזית וכביצה – צ"ע מה שבח שהם עוברים דין תורה? ומברכים ברכה לבטלה ועובר על לא תשא את שם ה' לשוא. האמת שהקושיא היא על חז"ל שתקנו לברך גם כשלא שבע כיון שאכל כזית. וצריך ביאור עיין בפנים תירוצי האחרונים. גן רוה ודברי חנוך וקול שמחה

ח. איך לא אשא להם פנים שאני אמרתי וכו' והם מדקדקים – צ"ע אם זו תקנת חכמים, מאי רבותא ושבח הרי מוכרח לברך מצד תקנת חכמים, ולמה מגיע לו על זה נשיאות פנים, ומי שבאמת שבע מכזית הרי חייב מדין תורה ומדוע מגיע לו נשיאות פנים. הנשיאות פנים היא לא על התקנת חכמים אלא על שהאדם מתגבר על תאוותו וגומר בנפשו לשבוע מכזית. ובאמת רוב העולם אע"פ שמברכים גם על כזית כשאין להם יותר אבל למעשה כשיש אוכלים הרבה יותר והתקנה לגביהם היא שכזית כבר נחשב אכילה שיכולה להשביע מי שרוצה על כן כבר ראוי לברך עליה.

[ד] **ראה שיש"ק** ח"ד אות שפה– סִפֵּר רַבִּי יִשְׂרָאֵל קַארְדוּנֶער זִכְרוֹנוֹ–לִבְרָכָה, שֶׁזָּכָה וְרָאָה פַּעַם אֶת רַבֵּנוּ בְּחֲלוֹם, וְשָׁאַל אֶת רַבֵּנוּ שְׁלֹשׁ שְׁאֵלוֹת, אַחַת, אִם יִנְהַג בְּסֵדֶר תַּעֲנִיּוֹת אִם לַאו, כִּי רָצָה לִנְהֹג בְּעַצְמוֹ סֵדֶר תַּעֲנִיּוֹת, עָנָה לוֹ רַבֵּנוּ: אֵין אָנוּ אוֹחֲזִים מִתַּעֲנִיתִים, אַחַר כָּךְ הוֹצִיא רַבֵּנוּ חַלָּה מֵאֲמַתַּחְתּוֹ שֶׁבַר מִמֶּנָּה קְלִיעָה אַחַת קְטַנָּה, וְסִיֵּם וְאָמַר לוֹ: "אוֹן אוֹיף צוּ עֶסְן אִיז דָּאס אוֹיךְ גִינוּג", "וְאִם בִּשְׁבִיל לֶאֱכֹל הֲרֵי גַּם מְעַט זֶה מַסְפִּיק". וְהַשְּׁאֵלָה הַשְּׁנִיָּה הָיְתָה, אִם יֵלֵךְ לָבוֹשׁ בְּצִיצִית תְּכֵלֶת שֶׁהִתְגַּלָּה אָז בָּעוֹלָם עַל יְדֵי הַצַּדִּיק מֵרַאדְזִין, עָנָה לוֹ רַבֵּנוּ: לַאו דַּוְקָא. שְׁאֵלָה הַשְּׁלִישִׁית נִשְׁכַּח. *

ט. מדקדקים על עצמם בכזית וכביצה – צ"ע למה הוסיף כביצה? אולי הכוונה לשני מדקדקים, יש מדקדקים לאכול כזית כדי למעט באכילה אע"פ שמפסידים ברכת על נטילת ידים, ויש מדקדקים לאכול עוד כזית כדי להרויח ברכה על נטילת ידים.

י. בסוף לשון רבנו מבאר שמדת ואמת באה דרך א"י ואזי כשמדבר מכוחה אמרי שפר שבח לה' ית' נעשה מזלות חדשים ויכול לעשות מופת. וצ"ע מה העניין שהאמת תעבור דרך א"י. נראה שהיכן שאומר שעבור דרך א"י כוונתו למי שהוא בחו"ל.

יא. משמע מרבנו שתחילה האדם מעצמו ממעט באכילה ומהערב ע"י שמכניע את התאווה, ועי"ז זוכה לנשיאות פנים ומאיר לו אור האמת. וצ"ע הרי כל זמן שמרגיש רעב עדיין לא אוחז באמת. ואיך יאיר לו מדת ואמת. הרי לקמן בלשון מוהרנ"ת מבואר שאפילו צדיק שמרגיש רעב סימן שיצא שקר מפניו כל שכן מי שאינו צדיק.

יב. משמע מרבנו שתחילה האדם מעצמו ממעט באכילה ומהערב ע"י שמכניע את התאווה, ועי"ז זוכה לנשיאות פנים ומאיר לו אור האמת ועי"ז זוכה לשבוע מהארת האמת דהיינו שלא מרגיש רעב כלל. ואז כשמדבר אמרי שפר זוכה למזלות חדשים ולמופתים. וצ"ע א"כ מדוע היא מדרגת צדיקים גדולים ולא כל מי שמשבר תאוותו באכילה. נראה אע"פ שמשבר תאוותו במסירות נפש אבל עד שיזכה למדת האמת שלא יצא שקר מפיו (ובמעשיו) זה המעכב יותר.

יג. צ"ע מה הקשר בין אמת לשובע? נראה שהכוונה דעת קניית מה חסרת, ולחכמה תחיה את בעליה ראה חיי מוהר"ן אות רלח/[ה] שאמו של רבנו שאלה אותו מדוע אינו אוכל והשיב לה שהוא חי עכשיו מהחכמה תחיה את בעליה. דהיינו שהארת האמת כל כך ממלאה אותו עד שלא מרגיש צורך באכילה ואוכל רק כפי מה שמבין שצריך לקיום הגוף. וכמבואר בריש תורה לט שכל רעבון הוא תאוות אכילה. וזה שמבאר כאן שאם מרגיש רעבון גשמי סימן שנפל מהאמת כי כשמאיר האמת אין שום רעבון אחר. וכל זה אצל הצדיק אבל יש בחינות בזה למחצה שליש ורביע. אבל אין הכוונה למי שמטבעו לא תאב לאכול כי אצלו מסתמא יש תאווה אחרת שעולה על זאת כמבואר במ"א.

יד. צ"ע כשניזון ממדת ואמת איך יודע מתי לאכול? ונראה שמרגישים חולשה אבל לא רעב.

טו. "לא ישא פנים ולא יקח שוחד" הוא פסוק אחד – מהלך בתורה הוא שמכח אכילה בקדושה זוכה לאמרי שפר שהם הלל ושבח להקב"ה והקב"ה ואז מתקיים ישא ה' פניו אליך וצ"ע לכאורה נראה שהוא שוחד שנושא להם פנים כיון שמשבחים אותו באמרי שפר. נראה כיון שאם היה אומר אמרי שפר כאלה בלי אכילה בקדושה לא היה נושא לו פנים, נמצא שלא האמרי שפר גרמו אלא האכילה בקדושה.

טז. אבל צ"ע הרי גם ע"י חדושי תורה אמיתיים בורא שמים וארץ חדשים כמבואר בהקדמת הזוהר שמשם הביא רבנו ראייה לאמרי שפר. ובאמת צ"ע אם גם עי"ז זוכה למופתים.

יז. איך לא אשא להם פנים וכו' –לפי ביאור רבנו נמצא שאע"פ שאוכלים בקדושה זה נקרא נשיאות פנים דהיינו לפנים משורת הדין. וצ"ע מדוע לא שמגיע להם מצד הדין. נראה כמו שמבואר בהמשך שנשיאות פנים והארת פנים הם עניין אחד. כי נשיאות פנים אין הכוונה רק שנוהג בהם לפנים משורת הדין אלא גם משורת הדין כשנושא הקב"ה פניו ומשגיח עליהם נקרא שנושא פניו אליהם דהיינו שמאיר להם פנים וכיון שהם ראויים לזה הוא פונה אליהם משגיח עליהם תמיד.

יח. וְהֶאָרַת פָּנִים, הוּא תִּקּוּן וֶאֱמֶת, בְּחִינַת יַעֲקֹב בחי' תפארת– צ"ע כי כידוע הקב"ה הכוונה לזעיר אנפין והוא מדת המשפט וספירת תפארת שהיא מדת האמת בחי' יעקב כמבואר כאן. מאידך כידוע בזעיר אנפין יש רק ט' מדות שגילה הקב"ה למשה אחרי חטא המרגלים ולא י"ג מדות שגילה לו אחרי חטא העגל. ומדת "ואמת" נמצאת רק בי"ג מדות שבאריך אנפין. א"כ איך יתכן שז"א גם הוא בחי' אמת. ואם הן שתי בחי' אמת לאיזה בחי' אמת מתקשר אדם כשאוחז במדת האמת המבואר כאן. נראה שע"י שאדם אוחז במדת האמת אזי אריך מאיר ממדת האמת שלו לזעיר וממנו מקבל האדם הארת פנים שהיא תיקון ואמת.

יט. וְהֶאָרַת פָּנִים, הוּא תִּקּוּן וֶאֱמֶת, בְּחִינַת יַעֲקֹב, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מִיכָה ז): "תִּתֵּן אֱמֶת לְיַעֲקֹב". וְהוּא בְּחִינַת תְּפִלִּין, כִּי יַעֲקֹב הוּא תִּפְאֶרֶת, כְּלָלִיּוּת הַגְּוָנִין, בְּחִינַת תְּפִלִּין הַנִּקְרָאִים פְּאֵר כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְחֶזְקֵאל כ"ד): "פְּאֵרְךָ חֲבוֹשׁ"– צ"ע מה הקשר של תפילין לכאן ומדוע חוזר שוב ושוב כל כך פעמים בתורה זו על עניין התפילין? ונראה שרומז שאמת וחיים הם בחי' אחת. וכמבואר בגמ' סנהדרין צז. שבעיר קושטא ע"י דברו רק אמת לא מת שם אדם מעולם.

[ה] **חיי מוהר"ן אות רלח** – ט) אָמַר הַמַּעְתִּיק: שָׁמַעְתִּי, שֶׁפַּעַם אַחַת דָּחֲקָה אוֹתוֹ אִמּוֹ הַצַּדֶּקֶת זִכְרוֹנָהּ לִבְרָכָה, בַּאֲשֶׁר שֶׁהָעוֹלָם מְשַׁבְּחִין אוֹתוֹ וְאוֹמְרִים עָלָיו גְּדוֹלוֹת כָּאֵלֶּה, עַל־כֵּן יֹאמַר נָא לָהּ גַּם־כֵּן וִיסַפֵּר לָהּ מַה מַּדְרֵגָתוֹ בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם. הֵשִׁיב לָהּ מָה אֹמַר לָךְ אֲנִי סָר מֵרָע בֶּאֱמֶת. "אִיךְ בִּין אֵיין אֶמֶתֶער סָר מֵרָע" עוֹד שָׁמַעְתִּי מֵהָרַב רַבִּי נַפְתָּלִי זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, שֶׁפַּעַם אַחַת שָׁאֲלָה אוֹתוֹ אִמּוֹ לָמָה אֵינוֹ דּוֹחֵק אֶת עַצְמוֹ לֶאֱכֹל קְצָת כִּי בַּמֶּה יִחְיֶה. וְהֵשִׁיב לָהּ, אֲנִי חַי עַכְשָׁו רַק עִם הַחָכְמָה תְּחַיֶּה אֶת בְּעָלֶיהָ (קֹהֶלֶת ז). וְאָמַר לָהּ עוֹד, יֵשׁ אֶצְלִי אֲנָשִׁים כָּאֵלּוּ שֶׁיּוֹדְעִים דְּבָרִים כָּאֵלּוּ שֶׁיְּכוֹלִים לִחְיוֹת בָּהֶם בְּלֹא אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה (פָּשׁוּט דִּרְצוֹנוֹ לוֹמַר אֲפִלּוּ אִם יֹאכְלוּ מְעַט דִּמְעַט בְּתַכְלִית הַצִּמְצוּם יְכוֹלִים לִחְיוֹת בָּזֶה, כִּי עִקַּר חִיּוּתָם הוּא מִמָּזוֹן רוּחָנִי וְכַמּוּבָא גַּם בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (וַיִּקְרָא שא:):

כ. תפילין בחי' אמת – צ"ע מדוע? נראה כיון דכתיב בהם שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד ידיעה זו כוללת את כל האמת.

כא. מה הקשר בין א"י לתפילין. עד שהיא נקראת על שמם ארץ החיים? נראה כנ"ל שאמת ואריכות חיים הן דבר אחד. ואולי גם רומז לתורה מ' תנינא שאוירא דא"י מחכים מכח ההתפארות בישראל שזה בחי' תפילין שבוקע בעינים של הצדיק. והחכמה תחיה.

כב. אמת בחי' יעקב שהוא בחי' תפארת כלליות הגוונין – צ"ע אמת היא אחת ואדרבה השקר הוא הרבה (כמבואר בתורה נא) ומדוע דווקא האמת הוא כלליות הגוונין ולא השקר. נראה כי יעקב הוא אמת בחי' תפארת הוא בחיר האבות רק מכח אבותיו החסד והגבורה שמהם יוצא האמת. אבל בלא שמברר את הצדדים ימין ושמאל לא יכול הגיע לאמת שהיא כלולה מג' הגוונין חג"ת.

כג. וְאָרַץ יִשְׂרָאֵל, שֶׁעִקַּר קַבָּלָתָהּ מִבְּחִינַת יַעֲקֹב, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית ל"ז): "וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ". – צ"ע כי הפסוק הוא "וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען", ואיך מביא ממנו ראייה לארץ ישראל. הרי בפירוש בפסוק שבזמן שישב בה נקראת ארץ כנען. ואולי קמ"ל שאע"פ שהיתה ברשות כנען ישיבת יעקב אבינו הצדיק גרמה שכל הארץ תיהיה ניזונת ממנו ממדתו אמת לעולם כמבואר לקמן עה"פ ארץ אוכלת יושביה שגם מאתים שנה אחרי שיעקב עזב את הארץ והסתלק במצרים עדיין ניזונת ממנו.

כד. א"י מקבל מבחי' וישב יעקב בחי' אמת ע"כ נקראת ארץ החיים כי תפלין נקראים חיים כמ"ש ה' עליהם יחיו – צ"ע מדוע מביא ראיה לחיים מתפילין ולא מיעקב? הרי יותר יש קשר בין חיים לאמת כמבואר בגמ' שבקושטא לא מת אדם. וכן לעיל אמר שתפלין בחי' אמת. ומדוע היא ארץ החיים בגלל תפילין ולא בגלל שמקבלת מיעקב. אולי כי תפילין היא ההתפארות/[1] שלנו בו ית' והדביקות בו/[2] וקמ"ל שהנחת תפילין זה בעצמו בחי' של דיבור אמת.

כה. בהקדמת הזהר דף ה. שהביא רבינו משם ראיה שבורא שמים וארץ חדשה, מבואר שיש עליו קטרוג והקב"ה מסתיר אותו מהם עי"ש. ולפי הנ"ל שזוכה לזה ע"י אכילה בקדושה כל כך עד שזוכה לאמרי שפר צ"ע מדוע יש קטרוג. כנראה שהכח שניתן לו לשנות המזלות הוא יותר ממה שמגיע לו. וצ"ע.

כו. הסתרתי פני והיה לאכול – רבנו דורש את הפסוק מהסוף להתחלה ומביא מכאן ראיה שע"י תאוות אכילה הקב"ה מסתיר פניו ממנו. – וצ"ע כי היה לאכול משמע שהוא נאכל ולא שאוכל. ונראה עפ"י תורה קא ותורה לו שכשאדם שקוע באיזה תאווה הוא נאכל ומשתעבד לאותה אומה שתאווה זו היא החיות שלה.

כז. והארת פנים הוא תיקון "ואמת" –עד כאן דיבר על נשיאות פנים וצ"ע לכאורה הם שני עניינים אחד שמרים פניו והשני כמו שמחייך ושמח בו. ועיין כלי יקר על ברכת כהנים מחלק בין הברכה השניה דכתיב יאר ה' פניו לשלישית דכתיב ישא ה' פניו. ומבאר עפ"י המדרש שהקב"ה תחילה קרא לישראל בתי ואח"כ אחותי ואח"כ אמי. וזה החילוק שיאר הוא בחי' אחות וישא בחי' אמי. נראה אעפ"כ שרבנו בתורה זו לא מחלק ביניהם ונשיאות פנים והארת פנים הם עניין אחד.

כח. עיקר העשירות בא מאמת – והראיה לזה מקושטא קאי והיקום אשר ברגליהם דהיינו הממון שמעמיד את האדם על רגליו. וצ"ע לפ"ז משמע להפך כי האמת יש לה עמידה, והממון הוא מעמיד את האדם, נמצא שהממון מעמיד את האמת. ונראה שעל כן לא אמר שהממון בא מאמת אלא העשירות דהיינו השמח בחלקו, אבל סתם בעל ממון כבר נתבאר לעיל שיכול להיות דל ורש כי תמיד מרגיש שחסר לו עוד.

כט. ארץ ישראל עיקר קבלת מבחי' יעקב כמ"ש וישב יעקב בארץ – צ"ע אחרי הסתלקות יעקב ממה היא נזונת. האם תמיד נזונת מבחי' יושביה אפילו גויים או תמיד מבחי' וישב יעקב? ראה לקמן ארץ אוכלת יושביה שאמרו המרגלים פירש רבנו שניזונת מוישב יעקב וזה היה למעלה ממאתים שנים אחרי שיעקב עזב את הארץ. וצ"ל שיעקב לא מת וכיון שישב בה רוב חייו (מאה ושמונה שנים) לעולם היא מקבלת מהבחי' שלו דהיינו ממידת "ואמת" שבי"ג מדות רחמים שבאריך אנפין.

ל. ארץ ישראל נקראת ארץ החיים – צ"ע שרבנו כתב הטעם כי מקבלת מתפילין שהם חיים, ואילו מוהרנ"ת כתב הטעם כי מקבלת מיעקב ויעקב אבינו לא מת והוסיף שגם בגלל שמקבלת מתפילין.

לא. לא במסכנות תאכל בה לחם – רבנו מבאר שכיון שמאיר בא"י מדת האמת אין תאוות אכילה ולכתחילה אוכלים בה לחם ולא כיון שאין מעדנים אחרים. וצ"ע בברכות מד. מסופר על רבי יוחנן ותלמידיו שהיו אוכלים מפירות גנוסר המתוקים כמות גדולה מאד ל' סאין בפעם אחת ולא שבע וריש לקיש היה אוכל עד שנטרפה דעתו לשעה. וצ"ע אם היו רעבים מדוע לא אכלו מעט לחם הרי היו צדיקים גדולים מאד. עין בפנים בשם טבור הארץ.

---

[1] **ברכות** דף ו.

[2] **ריש** תורה לח

לב. לא במסכנות תאכל בה לחם – קצת צ"ע כי גם לחם יש בו תענוג. ואם כוונתו לדברי מתיקה שבזמנם היו בעיקר פירות, צ"ע א"כ מה השבח של ארץ נפתלי שהיא בקעת גנוסר שהיו בה פירות מתוקים. מה השבח בזה אם בא"י מעדיפים לאכול לחם.

לג. ארץ אוכלת יושביה – ליישב את הדרש עם הפשט ביאר הפל"ח שכוונו לומר שהיא אוכלת את יושביה הגויים שהם אנשי שקר ומרמה וכתיב דובר שקרים לא יכון לנגד עיני, וצ"ע לכאורה אם רק את הגויים היא אוכלת אדרבה זו סיבה כן לעלות לארץ והרי כל כוונתם למנוע מישראל להיכנס לארץ. עיין בפנים

לד. וְעַל כֵּן נִקְרֵאת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, "אַיָּלָה שְׁלוּחָה הַנּוֹתֵן אִמְרֵי שָׁפֶר", צ"ע הרי זו ברכת יעקב לנפתלי ופרש"י שהכוונה לבקעת גנוסר ולא כל הארץ

לה. כי היא שמלתו לעורו ובזוהר אמרו עורו זה תפילין. נמצא שהנושה צריך להחזיר לישראל את התפילין ביום כדי שלא יאבד מהם אור האמת לגמרי. וזה דווקא בגלות כמו שפירש כאן מוהרנ"ת בסוגרים – וצ"ע א"כ בזמן שבית המקדש קיים מדוע לא הניחו התפילין גם בלילה הרי אז לא לקח הנושה את התפילין בלילה. כנראה כי עדיין לא אחזו במדת האמת בשלימות ובאכילה בקדושה נמצא שתמיד רובא דעלמא הם בגלות רוחנית והנושה לוקח מהם משכון בלילה.

לו. ואנחנו בני ישראל מקבלין השפע דרך ארץ ישראל רבינו מדבר בחו"ל אל בני חו"ל משמע שבני ישראל אפילו בחו"ל זוכים לשפע א"י וצ"ע ונראה כמבואר בלשון מוהרנ"ת שכל העולם ניזון מהאמת אבל דרך א"י וכל מקום שרבנו אומר דרך א"י הכוונה לחו"ל. ונראה שעל כן בא"י צריך רק לשמור משקר ולשבר התאוות אכילה ומקבל מהארץ מקרוב, אבל בחו"ל ע"י זה מקבל מרחוק דרך א"י. אמנם אולי יש גם במקום ישיבת הצדיק בחו' של א"י. בבחי 'עיני ה' אל צדיקים כמו עיני ה' בה. ועיין תורה מ' תנינא שאור האמת של תפילין בוקע מעיני מי שרואה את ההתפארות של ה' ית' מכל יהודי ועי"ז הכין שמסתכל נעשה בחי' אורי דא"י מחכים עי"ש.

לז. הנותן אמרי שפר – צ"ע מדוע נקט לשון שפר הוא לשון ארמי. כלשון הגמ' שפיר קאמרת. וראה לקמן הנותן אמרי שפר ר"ת אשה ואולי יתבאר עפ"י תורה יט גם שם הדבור נקרא חוה לשון ארמי.

לח. כי שמים חדש נעשה ע"י הארת יעקב – צ"ע מדוע לא כתוב השמים החדשים כמו בפסוק ובזוהר. וראה לעיל גם שם נקט שמים וארץ חדשה ולא אמר שמים חדשים. ומשמע שבכוונה שינה מהפסוק בישעיה אע"פ שבהקדמת הזוהר שממנו מביא ראייה כן כתוב שמים חדשים ושמים מחודשים. ובדוחק גדול אולי סבר ששמים חדשים הם כל השמים, אבל כאן הם שמים חדש רק במקומו ורק ביחס אל אותו צדיק שאוכל לשבע נפשו ונזהר משקר.

לט. מבואר שע"י אמרי שפר בורא שמים חדשים וארץ חדשה ועי"ז נעשה מזלות חדשים שעל ידם עושה מופתים וצ"ע כדי שיהיו מזלות חדשים לכאורה צריך רק שמים חדשים ומדוע צריך גם ארץ חדשה? עיין שם שכיון שהשפע עובר דרך ארץ ישראל צריך לברא לא רק את המזלות שעל ידם מנהיג הקב"ה את עולמו אלא גם את הארץ שדרכה עוברת ההנהגה המיוחדת הזו שהיא ע"י אמרי שפר של הארת אמת. נראה שעיקר כוונתו בחו"ל שעי"ז בורא במקומו שבחו"ל בחי' ארץ ישראל, לקבל בה את הנהגת המזלות החדשים.

מ. צ"ע הרי אין מזל לישראל עכ"פ לצדיקים הכופרים בטבע, וא"כ מדוע כדי להנהיג השגחה בדרך של מופת צריך לשנות את המזל הרי ההשגחה עליהם היא מחוץ למזל? אולי באמת מי שזוכה באמת להיות מעל המזל זה ע"י שיש לו שמים וארץ חדשה או מכוחו או מכח הצדיק וצ"ע.

מא. מבואר שע"י אמרי שפר בורא שמים חדשים וארץ חדשה ועי"ז נעשה מזלות חדשים שעל ידם עושה מופתים וצ"ע האם תמיד כל נס ומופת צריך לזה בריאת שמים וארץ חדשה? ראה בפנים ולעיל חילוק בין נס למופת שנס מרים את הטבע למעל הטבע ומופת הוא שלמטה מופיע לא כדרך הטבע הרגיל. ובאמת צ"ע כל שינוי טבע גלוי באיזה גדר הוא וצ"ע איך יודעים להבדיל בין נס למופת. האם מי שאמר לשמן שידלק יאמר לחומץ שידלקו זה נס או מופת.

מב. צ"ע מדוע כדי לעשות מופת צריך מזלות חדשים הרי הקב"ה מנהיג את העולם ע"י המזלות כדי להסתיר הנהגתו א"כ כשרוצה לעשות מופת הרי זה סותר את ההנהגה הטבעית ומגלה הנהגתו, א"כ מדוע גם המופת הוא ע"י מזלות הרי הן מזלות שלא מסתירים הנהגתו אלא מגלים אותה. אולי זה החילוק בין מופת לנס שנס מעלה את הארץ לשמים שם אין צורך במזלות אבל מופת מופיע כאן בארץ ולזה צריך שיהיה ע"י המזלות.

מג. בבבא מציעא פה. המלמד בן עם הארץ תורה נאמר בו "אם תוציא מיקר זולל כפי תהיה" דהיינו שיכול לבטל גזרות הקב"ה. וצ"ע האם גם לזה צריך שמים וארץ חדשה וא"כ איך נעשה?

מד. בלשון מוהרנ"ת כתיב ואכלת ושבעת וברכת ולכאורה מזה טענת היצה"ר לאכול לשבוע ולמלאות נפשו – צ"ע לכאורה היה לו לכתוב ולמלאת בטנו ולא נפשו שהרי צדיק אוכל לשבוע נפשו. נראה הבעל תאוות נפשו רחבה ורוצה לאכול הרבה על כן לא שבע אלא ברוב אכילה אבל צדיק נפשו רוצה לשמוע מאכילה מועטת.

מה. (לשון מוהרנ"ת) וְהִנֵּה כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, נִזּוֹן מִשֶּׁפַע שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל כַּיָּדוּעַ. וְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בְּעַצְמוֹ, מְקַבֵּל הַשֶּׁפַע מִן אֱמֶת. צ"ע נמצא שכל העולם ניזון ממדת האמת אלא שזה דרך א"י. נראה כוונת מוהרנ"ת למי שנמצא בחו"ל ואוכל בקדושה ונזהר משקר בזה מקושר לא"י ומקבל ממנה שפע מן אמת.

מו. למעשה אנו בארץ ישראל שניזונת ממדת האמת ומסוגלת לאכילה בקדושה, איך יתכן שאעפ״כ אנו שקועים בתאוות אכילה. כנראה כי אנו לא נשמרים משקר. וא״כ צ״ע מה תועלת בשבירת התאוות אכילה הרי העיקר להשמר משקר ואזי ממילא כיון שאנו בא״י תתבטל מאיתנו תאוות אכילה. נראה שלא יועיל אלא להתאמץ בשניהם, כי גם להפך ע״י תאוות אכילה א״א להשמר משקר.

הקדמה

תורה זו היא לשון רבינו, ונכפלה בלשון מוהרנ״ת שכתב כפי ששמע מרבינו, ויש כמה שנויים ביניהם, ונראה שלשון רבינו הוא בחי׳ התורה שבכתב ולשון מוהרנ״ת הוא התורה שבע״פ, דמסתמא מוהרנ״ת כתב בדיוק כמו ששמע. נמצא שהשנוי הוא שרבינו בעצמו כתב בשנוי ממה שאמר בע״פ. (וכידוע שזו היתה דרכו שבכתיבה שקל כל אות)

בתורה זו מבאר רבינו כיצד זוכים לאכילה בקדושה. המיוחד באכילה שהיא מעשה שחייב בו כל אדם בכל יום/[ח] ואפילו המתענים לתיקון נפשם לא יוכלו להימלט ממעשה זה למעלה משבוע וביותר מזה חייב מיתה בידי שמים כמבואר בגמ׳ נדרים. ובזה שונה היא מכל שאר התאוות שהרוצה להתקדש במותר לו, יכול למנוע עצמו מהם לתקופה ארוכה או אפילו תמיד.
וכשם שהיא ראש למעשים דהיינו שמתחילת בריאתו אדם עוסק בזה בכל יום, כך היא גם ראש לתאוות (כלשון רבינו בתורה סב), דהיינו שכפי אכילתו של האדם כן מדריגתו בכל המדות, כי היא המדה שבה מתבטא ביותר הלשם שמים של האדם עד כמה הוא זוכר ופונה אליו ית׳.

רבינו מדבר כאן לכל אדם בכל מדרגה כפי כוחו ורצונותיו. וכדבריו (שיש״ק א רלז) שמי שאומר שאליו למדרגתו לא דיבר רבינו הוא אפיקורס.
העיקר הוא להיכנס לבית המדרש של רבינו להיות נכלל באלה הרוצים להתקדש במותר להם. מהנמוך ביותר שרק רוצה לרצות לאכול בקדושה (שאפילו לא רוצה למעשה) עד הצדיק שזכה להוציא רצונותיו לפועל.
ומהזולל שעכ״פ ע״י שזכה קצת לדעת של רבינו מתחרט מאד שלא הצליח להתגבר על תאוותו, עד צדיק גמור שניזון ממדת האמת וזוכה לשבוע ממעט לחם ומתעורר ממנו לדביקות נפלאה באור פני ה׳ עד שבדבוריו שמכח אכילתו זו אמרי שפר נעשה שותף להקב״ה לברא שמים וארץ חדשים דהיינו מזלות חדשים בשמים וארץ חדשה במקומו ששם תהיה ההנהגה החדשה שלו, שעי״ז על ידו עושה הקב״ה מופתים בארץ, (מופת לשון הופעה והתגלות) שעל ידו מתגלה ומופיע הארת האמת ומשתנה הטבע כפי רצונו.

בעצם עבודת האכילה רבינו מתחיל במיעוט אכילה ואח״כ מדבר גם על התאווה לערב וטעים. (להעיר שזה נמצא רק בלשון מוהרנ״ת ולא בלשונו, דהיינו בבחי׳ התורה בע״פ ששמע מרבנו ולא בבחי׳ הבכתב, ואולי כי בכתב הדברים גבוהים יותר, ובבחי׳ זו זה פשיטא שצריך להמנע גם מהערב)
אמנם מצד העבודה נראה שתחילה צריך להקדים ההמנעות מהטעים והערב ואח״כ לעסוק במעוט האכילה אע״פ שזה לא סותר, אבל במניעת הערב הדברים יותר ברורים, ואילו בכמות האכילה צריכה ישוב הדעת יותר. כל אחד לפי טבעו וכוחו ומעשיו רק המוכרח לחבר גוף ונשמה ולא יותר/[ט].

למעשה נראה שהעצה הראשונה עוד לפני שמדקדק בכמות והאיכות, צריך עכ״פ קצת לעצור מבהלת התאווה הזו, כמבואר בחיי מוהר״ן תקטו (עבוה״ש אות עב) הַזְהֵיר שֶׁלֹּא לֶאֱכֹל בְּהַלְעָטָה הַיְנוּ בְּמְהִירוּת בְּדַרְכְּךָ גַּרְגְּרָן, כִּי זֶהוּ בְּחִינַת (בְּרֵאשִׁית כ״ה): ״הַלְעִיטֵנִי נָא״, רַק לְהַרְגִּיל עַצְמוֹ לֶאֱכֹל בְּמְתִינוּת בְּיִשּׁוּב הַדַּעַת וּבְדַרְכְּךָ אֶרֶץ בְּדַרְכְּךָ שֶׁאוֹכְלִין בְּדַרְכְּךָ אֶרֶץ כְּשֶׁיּוֹשֵׁב אָדָם חָשׁוּב עַל הַשֻּׁלְחָן, כָּךְ יֹאכַל תָּמִיד אֲפִלּוּ כְּשֶׁאוֹכֵל לְבַדּוֹ:
ואח״כ להשתדל להמנע מהדקדוק הטעם והעריבות וכדבריו בשיחות אפילו כשמקדים לאכול מהצלחת את שאינו סמוך לו וכל שכן כשמדקדק באוכל מה טוב וטעים אמר רבנו שזו תאוה (כמובא בשיש״ק/[י])

עיקר העבודה היא שבירת היצר והתאווה להנאת הגרון וממילא לרוב העולם אפילו עובדי ה׳ גדולים מדובר באכילה שאין בה שביעה. גם מצד הבריאות כתבו בספרים שטוב לסיים את הסעודה לפני ששבע. אבל באמת המדרגה השלימה שעליה מדבר כאן היא שע״י ששבור תאוותו במסירות נפש אזי זוכה לנשיאות פנים והארת

[ח] **ראה תורה ח׳** שרק צדיק גדול יכול להיכנס לצינור של הרשע ולא ינזק. שזה בחי׳ של להתגרות ברשע השעה משחקת לו (ברכות ז:).

[ט] **הטעם מבאר** גם בתורה ח׳ תנינא כי כל היתר מחליש את הנשמה. ובתורה רנז ביאר שמחליש גם את הגוף. ופשוט שגם אם לא היה מזיק, הכלל הוא שכל יתר בנטול דמי, דהיינו שעם י׳ חכמה אזי כל המותר נתפס כמיותר.

[י] **עיין שיש״ק חדש** ח״ג אות יז – לברר ולדקדק באוכל מה כן ומה לא זה נקרא תאוות אכילה. וכן כשאוכל מצלחתו את הרחוק לפני הקרוב זה תאות אכילה. **ובהערה שם** ציין לחולין ה: אדם ובהמה תושיע ה׳ תהלים לו ז) ובמהרש״א שם שלא ידקדק במאכלו כבהמה. **והוסיף שם בשם רבי לוי יצחק** זצ״ל אמר שכל זה לא נקרא אכילה בקדושה, אלא רק ההכנה לזה, דהיינו שאם ינהיג עצמו כנ״ל, עשויות הן להביאו לכך שיקבל מעט יראה ורצינות בעת אכילתו. **ועיין שיש״ק חדש** ח״א סימן תיח רבי אברהם סופר סיפר על אכילתו של רבי אברהם בער׳ניו איך שאחרי כל כף שאוכל ומכניס לפיו, מניח את הכף מידו ומרים עיניו כלפי מעלה בהשתוקקות נפלאה, וכן מכף אחת לשניה. **וכתב בהערה שם** בשם רבי לוי יצחק זצ״ל אמר שזה מעין המבואר **בתורה ז׳ תנינא אות** [י] וְעַל יְדֵי בְּלָלִיּוּת בֵּן וְתַלְמִיד; עַל יְדֵי זֶה מִי שֶׁהוּא אִישׁ חַיִל וְאֵינוֹ הַהֶפֶךְ (שָׁקוֹרִין: רַע מַזָּל, שְׁלֵימַזָּל), הוּא יָכוֹל לְקַבֵּל בְּעֵת הָאֲכִילָה הָאֲרַת הָרָצוֹן, דְּהַיְנוּ שֶׁיָּאִיר לוֹ הָרָצוֹן בְּעֵת הָאֲכִילָה, וְיִשְׁתּוֹקֵק מְאֹד אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בָּרָצוֹן מֻפְלָג, בְּלִי שׁוּם יְדִיעָה, שֶׁלֹּא יֵדַע כְּלָל מָה הוּא רוֹצֶה.

אמת מהקב"ה. וזוכה להיות ניזון ממדת האמת ועי"ז לשבוע ממעט מאד./[א] בבחי' (משלי) "צדיק אוכל לשבע נפשו". לשובע דייקא אע"פ שאוכל מעט, ועיקר כוונתו לשביעת הנפש. ומבאר רבנו שלזה כוונו חז"ל (בברכות) במה שאמרו שהקב"ה נושא פניו למי שמדקדק מכזית ועד כביצה באכילתו. ומבואר בלק"ה שע"י שיבור התאוה אזי גם מעט מתברך במעיו. כדאיתא בויקרא כו ה' בפירוש הברכה "ואכלתם לחמכם לשובע" פירשו חז"ל בתורת כהנים (ספרא בחוקותי א') שם שאוכל קימעא ומתברך במעיו (הובא שם בפרש"י)

ועיין שיחות הר"ן אות רמו שמוהרנ"ת מתאר כיצד רבינו אכל – הָיִיתִי מִסְתַּפֵּל עַל אֲכִילָתוֹ וְהָיָה מִתְכַּוֵּן שֶׁלֹּא לְהַכְנִיס הַדָּבָר שֶׁאוֹכֵל לְתוֹךְ הַפֶּה וְהַחֵךְ רַק הָיָה מַכְנִיס בֵּין שִׁנָּיו וְהָיָה לוֹעֲסוֹ שָׁם בְּלִי סִיּוּעַ הַחֵךְ וּמִי שֶׁאוֹכֵל כָּךְ מִמְּעַט שֶׁאֵין מַרְגִּישׁ שׂוּם טַעַם בַּאֲכִילָתוֹ וְאִי אֶפְשָׁר לְצַיֵּר עִנְיָן זֶה בִּכְתָב אַךְ הַמְעַיֵּן יָבִין זאת מֵעַצְמוֹ וּמִי שֶׁרוֹצֶה לִשְׁבֹּר תַּאֲוַת אֲכִילָה בְּתַכְלִית שֶׁלֹּא יְקַבֵּל שׂוּם תַּעֲנוּג מֵאֲכִילָתוֹ, עַל יְדֵי עֵצָה זאת בְּנָקֵל יִזְכֶּה לָזֶה:

כל הנ"ל הוא החלק המעשי אבל ההצלחה בזה תלוי עד כמה האדם אוחז במדת האמת שלא יצא שקר מפיו כלל, כי שקר אפילו במקרה מיד יפיל אותו לתאוות האכילה. כי רק עי"ז זוכים להארת מדת "ואמת" של מעלה שהיא פניו ית' מדת "ואמת" שבי"ג מדות שבאריך אנפין (שבכתר) ומי שאוחז במידה זו אזי מאריך אנפין היא מאירה לזעיר אנפין וז"א מאיר לו בהארת פניו מדת אמת שממנה ניזון ועי"ז שבע מאכילה מועטת מאד.

רבנו מדבר כאן רק על דיבור אבל מסברא נראה שגם כל מעשה של שקר דהיינו שפונה מהקב"ה לחפש מילוי ומבטח במקום אחר, פוגם באמת ולעניין שלנו בעיקר אכילה שלא בקדושה. וראה תורה סב שלאכילה בקדושה צריך תקן תחילה את האמונה.

ועל כן הדמות לדוגמא שמביא רבינו בתורה זו היא יעקב אבינו מצד שמדתו אמת הוא בחי' תפילין הנקראים חיים כמ"ש "ה' עליהם יחיו", וכתיב בהם "למען ירבו ימי חייך", בחי' יעקב לא מת אותיות לאמ"ת.

עוד מבאר שארץ ישראל ניזונת מבחי' יעקב בחי' אמת בחי' תפילין בחי' חיים עד שנקראת ארץ החיים, ולכן ארץ ישראל מסוגלת להארת האמת ועי"ז לאכילה בקדושה. ונראה שרבנו מדבר לאנ"ש בחו"ל ששם אמר את התורה הזו ועל כן חוזר כ"פ שהשפע את עובר דרך א"י. וכמו שמבאר מוהרנ"ת בלשונו שכל העולם ניזון מא"י.

עוד מבאר רבנו שע"י אכילה בקדושה שזוכים עי"ז לנשיאות פנים הארת אמת פני ה' עי"ז זוכים לקבל ממדת האמת של ארץ ישראל והאותיות/[ב] שקבלה הארץ מהתפילין נעשין בפיו אמרי שפר והלל ושבח להקב"ה שעי"ז נבראים שמים חדשים דהיינו מזלות חדשים וארץ חדשה במקומו של הזוכה לכל זה, וכיון שהקב"ה מנהיג עולמו ע"י המזלות נמצא שהצדיק הזה הקב"ה עושה על ידו מופתים.

נראה שזוכים לכל זה יותר כשנמצא בארץ כנראה בפרט גם ע"י אכילת פירותיה. כמבואר בענין האמרי שפר שהזכיר רבנו מברכת יעקב לנפתלי שארצו כאילה שלוחה לבשל פירותיה ובפרט פירות גינוסר שעי"ז יש בהם ניצוצות קדושים לרוב/[ג] וגם כל פירות א"י מובא בספרים/[ד] שיש בהם קדושה גדולה מאד מכח הארת האמת וחיים שמהם ניזונת ארץ ישראל.

נמצא לפ"ז מהלך התורה הוא שארץ ישראל ניזונת ממדת האמת של יעקב אבינו ומאיר בה בחי' תפילין שהם בחי' אמת וחיים וע"כ נקראת ארץ החיים. וע"י שיבור תאוות אכילה ושמירת פיו מדבר שקר זוכה להארת פנים דהיינו מדת ואמת של הקב"ה, ואזי זוכה לשבר את תאוות האכילה כי ניזון ממדת ואמת. וע"י אכילה בקדושה, זוכה לקבל ממדת האמת של ארץ ישראל מבחי' תפילין, ואותיות הארת האמת שמקבלת הארץ מהתפילין נעשים בפיו אמרי שפר ושבחים להקב"ה, שעל ידם נעשה שותף להקב"ה בבריאת שמים וארץ בדיבור, דהיינו שהקב"ה על ידו

[א] **נראה שזה** בחי' מה שנאמר על רות המואביה "ותאכל ותשבע ותותר". ולפי המבואר כאן זו תימה גדולה כיצד זכתה לכזו מדרגה מיד אחרי שהתגיירה. אלא שהיתה נשמה גבוהה מאד שמיד כשנכנסה לקדושה זכתה למדרגות נפלאות של צדיקים.

[ב] **נראה שזו** הוספת רבינו בכתב כי לא נמצאת בלשון מוהרנ"ת

[ג] **כמבואר** בברכות מד. שעל כן רבי יוחנן ותלמידיו היו אוכלים מפירות גנוסר אכילה מרובה מאד כמבואר שם וביאר בספר טבור הארץ (הובא במתיבתא שם) הטעם כיון שהיו בהם נצוצות קודשים לרוב. עיין לקמן.

[ד] **עיין טור** או"ח סימן רח שכתב בנוסח ברכת מעין שלש בשם ספר המצות – וי"א ונאכל מפריה ונשבע מטובה ואין לאומרו שאין לחמוד הארץ בשביל פריה וטובה אלא לקיים מצות התלויות בה ע"כ. **וכתב שם הב"ח** על דבריו אלו – **תימה הלא קדושת הארץ הנשפעת בה מקדושת הארץ העליונה היא נשפעת גם בפירותיה שיונקים מקדושת השכינה השוכנת בקרב הארץ** כי על כן הזהיר ואמר בסוף פרשת מסעי (במדבר לה לד) ולא תטמא את הארץ אשר אתם יושבים בה אשר אני שוכן בתוכה כי אני ה' שוכן בתוך בני ישראל ואמר אם תטמאו את הארץ נמשכת הטומאה גם בפירותיה היונקים ממנה וכבר נסתלקה השכינה מקרב הארץ אשר אני שוכן בתוכה ממש בגוף הארץ נסתלקה מפני הטומאה שטימאתם אותה ונמשך מזה כי גם כן אנכי מסלק שכינתי מתוך בני ישראל כי עד עתה היכל ה' המה היו בני ישראל לפי שהשכינה היתה שורה בקרבם ממש ועתה באכלם פירות היונקים מטומאת הארץ נסתלקה השכינה כי כשהטומאה נבנסת עם אכילת פירות בתוך בני ישראל יוצאת כנגדה הקדושה מקרב ישראל **ועל כן ניחא שאנו מכניסין בברכה זו ונאכל מפריה ונשבע מטובה כי באכילת פירותיה אנו ניזונים מקדושת השכינה ומטהרתה ונשבע מטובתה:**

בורא שמים חדשים וארץ חדשה, דהיינו מזלות חדשים, שעל ידם מנהיג הקב"ה את הטבע במקומו של הצדיק הזה בשנוי מהסדר הרגיל כפי רצונו.

עוד בעניין יעקב אבינו

יעקב אבינו מדתו אמת כמ"ש תתן אמת ליעקב, ומדה זו היא בחי' פנים כידוע (כמובא בזוהר שמדת ואמת שבי"ג מדות רחמים שהן כנגד י"ג תקוני דיקנא דאריך אנפין והמדה השביעית ואמת היא כנגד הלחיים שפנויים משיער והם עיקר הפנים לכן אמת נקרא פנים כמבואר בתורה קצב).

(מדה זו היא כנגד מדת ז' בי"ג מדות שהתורה נדרשת בהם דהיינו מכלל שהוא צריך לפרט ומפרט שהוא צריך לכלל) (אע"פ שיעקב אבינו מדתו תפארת ומדתו אמת שהיא מדרגת זעיר (עיין תורה כא אות ח) ואילו מדת ואמת אין בתיקוני דיקנא של זעיר אלא בי"ג תיקוני דיקנא של אריך שהן י"ג מדות של רחמים, נראה כנ"ל שמי שנזהר משקר גורם שאריך נפין יאיר לזעיר אנפין את מדת האמת שלו ואזי זעיר אנפין נושא לו פנים והארת פניו היא הארת מדת ואמת שקיבל מאריך אנפין)

יעקב אבינו נקרא בתורה "איש תם יושב אהלים", "וישב" דייקא בחי' "וישב יעקב בארץ", בישוב הדעת (בחי' וידע אדם וכו', בחי' יחוד עם הארץ, כי משפיע לה, ונזונת ממנו, ממדתו שהיא אמת, דהיינו הארת פני השי"ת בחי' הכתוב "תמיד עיני ה אלקיך בה")

הדמות לדוגמא שמדבר בה רבינו היא יעקב אבינו, האדם השלם שתיקן חטא אדה"ר כמובא בהאריז"ל. ונקרא תם לשון שלם, דהיינו ששלם עם אלוקיו /[טו]\ בחי' דברי התם שבספורי מעשיות (מעשה מהחכם והתם) רק בלי ליצנות. כי לץ הוא הלעומת של התם. ועיין שם עוד כיצד מהתם אפשר ללמוד עוד כיצד להכלל במדת האמת של יעקב. כדי לזכות לקדושת האכילה.

עיין מבועי הנחל על תורה זו שהר"מ קרמר מצא ז' דמיונות בין תורה שלנו למעשה הנ"ל/[טז]\.

אכילה דקדושה בחי' יעקב

ומי שזוכה להתנהג במדת יעקב אבינו בחי' "תתן אמת ליעקב" הנקרא (בברכת המזון) קדושינו קדוש יעקב בחי' התקדש במותר לך/[יז]\, עליו מדובר כאן שעיקר הניסיון הוא בתאות אכילה. כי עבודת האכילה היא שלימות העבודה כי היא מעשה שבכל יום ובה עיקר הביטוי לעד כמה האדם מרגיש מציאות הש"י ועד כמה מרגיש שנמצא עימו ולפניו תמיד.

וכדברי רבינו שהדרך לזה היא שתחילה יחשוב תמיד באכילתו כאילו נמצא עימו אדם חשוב. כי באמת הש"י נמצא אלא שלאנשים כערכינו יש יותר הרגשה במציאות אדם גשמי, ויותר יראים מאדם מאשר מהקב"ה.

וזה בעצמו מה שלא מרגיש מציאותו ית', זה פגם האמת, הסתרת האמת, בחי' "והסתרתי פני מהם והיה לאכול", שע"י פגם האמת, (דהיינו שלא מרגיש לפניו ית', ממילא גם הש"י פונה עורף כלפיו) נופל לתאוות אכילה ולכל מיני פניות, דהיינו נצרך לבריות, שהם הגורם לבזיונות ובושות, שהם פגם הגוונין של האמת כמבואר בפנים.

ועיין תורה סו אות ג' ד"ה ועיקר אמת היא כשאין אדם נצרך לבריות, כי כשנצרך לבריות קשה לו מאד להתפלל ברבים, כי נופלים עליו פניות רבות עי"ש. (עיין בעש"ט עה"ת ראה אות יב כל מצות שעושה עם פניות מוטב אם לא עשה)

וזה עיקר העבודה כאן לזכות לזיכרון דקדושה להרגיש מציאותו ית' ש"נמצא מאד" וזה מכח שמירת הדיבור והמעשה שיהיו באמת, דהיינו להיות מרכבה למדת "ואמת" שלו ית', דהיינו פניו והארת פניו ונשיאות פניו.

ופני ה' (דהיינו מדת ואמת) נשואות אל מדה זו (בבחי' ה' צלך) ואל כל האוחז במדת אמת בדיבור ומעשה בשלימות. והאוחז בה מקבל מהארת האמת שבבינה (שהיא כתר דז"א שם הוא אריך אנפין וי"ג מדות של רחמים שבהם מדת "ואמת", ורגלי בינה נה"י נעשים חב"ד דז"א) ונעשה בבחי' יעקב מרכבה לתפארת משפטי אמת.

נשיאות פנים והארת פנים

גם בלשון רבינו וגם בלשון מוהרנ"ת אומר רבינו שנשיאות פנים בחי' הארת פנים בחי' מדת ואמת וצ"ע החילוק בין הארת לנשיאות פנים.

[טו] (**ממילא** מתרחק מחקירות כי אין לו שאלות עליו ית' וכמבואר בתורה סב שכל החקירות גם דקדושה הן לענות לאפיקורס שבליבו)

[טז] **א– התם** בסיפורי מעשיות נקרא תם ויעקב נקרא איש תם. **ב– התם** ישב בית אביו היינו וישב יעקב בארץ מגורי אביו **ג– התם** טעם כל הטעמים בלחם וכל הבגדים בפאלץ. ויעקב ביקש ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש. **ד– החכם** עיקר כפירותיו במלך ובבעל שם היה בשעת האכילה. **ה– התם** אמר לאשתו תן לי ונתנה לו והרגיש כל הטעמים והנעימות וזה בחי' ראה חיים עם אשה. **ו– התם** ואשתו היה להם בגד אחד עיין רמז לזה בהגהת מוהרנ"ת על הפסוק שמביא רבינו כי היא שמלתו לעורו בחי' עניות השכינה בגלותא ורישא של הפסוק הוא כי היא כסותו לבדו ויש קרי וכתיב כתוב הוא וקרי היא וזה רמז שהיה בגד אחד. **ז– התם** על כל דבר היה מהלל ומשבח כמה הוא טוב וכמבואר בתורה ראה חיים עם אשה אש"ה ר"ת הנותן אמרי שפר.

[יז] **ועיין תענית** דף יא. – אמר רבי אלעזר לעולם ימוד אדם עצמו כאילו קדוש שרוי בתוך מעיו עי"ש שסובר שמי שיכול לצער נפשו בתענית נקרא קדוש ולכן יעקב נקרא קדוש קדושנו קדוש יעקב דהיינו התקדש במותר לך.

ועיין כלי יקר על ברכת כהנים שכתב לחלק שהארת פנים בחי' ששוה לו (בחי' הָא דאיתא במדרש לא זז משם עד שקראה אחותי דהיינו ששוה לו/[יח]) ונשיאות פנים בחי' שהמלכות עולה להיות עטרת בעלה למעלה ממנו. (בבחי' זו היא נקראת אימי דהיינו בינה עילאה שמשפיעה לזעיר)/[יט]
וכן למד הריצ"ח בתורה זו שהחילוק כדברי הכלי יקר.
נמצא לפ"ז שהמשבר תאות אכילה עולה למעלה ממדת הארת האמת של זעיר. לכתר דזעיר בחי' יג מדות של רחמים.
ואולי אפ"ל שע"י דיבור אמת והתנהגות אמת זוכה להארת האמת בבחי' "ה' צלך" כי נעשה מרכבה לזעיר, שמאיר בו אמת של אריך אנפין. אבל ע"י האמרי שפר שיוצא מפיו מכח אכילה בקדושה בשיבור התאוה אזי עולה לבחי' גבוהה יותר בחי' שהמלכות שלו עולה להיות עטרת בעלה בחי' בינה עילאה שמשם מקבל זעיר וכמבואר בתורה לה שמדת האמת היא מבינה (כתר דזעיר).

ואכלתם אכול ושובע והללתם וכו'

הפסוק שרבינו מצא בו רמז לכל המבואר בתורה זו הוא (יואל ב' כו) וַאֲכַלְתֶּם אָכוֹל וְשָׂבוֹעַ וְהִלַּלְתֶּם אֶת שֵׁם יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר עָשָׂה עִמָּכֶם לְהַפְלִיא וְלֹא יֵבֹשׁוּ עַמִּי לְעוֹלָם:
בפסוק זה רמוז בו אכילה בקדושה כפי שמבאר רבינו, ויבואר לקמן בתחילת וסוף התורה, ונראה גם כאן כמו בתורה לט שהפסוק בעצמו רומז לנגלה והנסתר, כי בפשטות מדבר על אכילה עד שביעה, ואזי בברכת המזון מהלל את הש"י, על שעשה בחי' מפליא לעשות, דהיינו שבכח אכילה תתחבר נשמה לגוף כמבואר בהגהת רמ"א על ברכת אשר יצר.
אבל רבינו מגלה שטמון כאן מדרגה הרבה יותר גבוהה, דהיינו שמי שמתקדש במותר ועוסק בברורי הנגה והרשות, אזי לגביו רומז הפסוק לשביעה מאכילה מועטת מאד, מכח הארת האמת, שהיא בחי' "ה' הוא האלקים", ואזי כשמכח אכילה כזו מהלל את הש"י, נעשה שותף לעשות עמו ית' שמים וארץ חדשה, דהיינו מזלות חדשים שינהיג בהם הש"י את העולם לפי רצונו בשינוי הטבע. וכאן ה"להפליא" הוא לא רק הודאה על שהקב"ה מפליא לעשות, אלא שגם בעצמו נעשה שותף למפליא לעשות, דהיינו שנעשה איש מופת שבכוחו לגרום להופעת האמת בנגלה בארץ.

עד כאן ההקדמה

[יח] **צ"ע מדוע** בבחי' זו קראה אחותי ולא רעייתי.

[יט] **ואע"פ** שבפשטות נראה שרבינו לא מחלק ביניהם, אבל זה בעצמו דוחק לומר שאין חילוק ביניהם ונראה שבלשון רבינו אפשר לחלק שמה שכתב הארת פנים קאי על מדת ואמת של הקב"ה מה היא אבל נשיאות פנים מדבר במי שמשבר תאות אכילה שע"ז זוכה ליותר מהארת פנים ובלשון מוהרנ"ת קצת צ"ע אבל גם אפשר לומר כן כי נקט נשיאות פנים לגבי שיבור תאות אכילה אלא שאח"כ אמר שנשיאות פנים בחי' אמת כמ"ש בכוונות שהארת פנים בחי' אמת. ואפשר לומר שכוונתו רק להוכיח שנשיאות פנים בחי' אמת מזה שאמת היא הארת פנים ולא שאין חילוק ביניהן.

*

תורה מז [א]

(יואל ב) ואכלתם אכול ושבוע והללתם וכו׳.

הנביא יואל בפרק ב׳ אחרי שמתאר את מכת הארבה הנוראה שפקדה את הארץ ולא נשאר כל ירק בארץ אומר שאם ישובו בתשובה אזי יהיה בארץ שפע עצום, וכתיב (כה) ושילמתי לכם את השנים אשר אכל הארבה וכו׳ (כו) וַאֲכַלְתֶּם אָכוֹל וְשָׂבוֹעַ וְהִלַּלְתֶּם אֶת שֵׁם יְדֹוָד אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר עָשָׂה עִמָּכֶם לְהַפְלִיא וְלֹא יֵבֹשׁוּ עַמִּי לְעוֹלָם:

וראה בסוף התורה בלשון מוהרנ״ת כיצד בפסוק זה רמוז כל המבואר בתורה זו והפירוש – **ואכלתם אכול ושבוע** דהיינו שתשברו תאוות האכילה ותשבעו גם מאכילה מועטת אזי הקב״ה ישא פניו אליכם ויאיר לכם מדת ״ואמת״ שתבטל מכם תאוות אכילה כי תהיו ניזונים ממנה. וכשמכח אכילה דקדושה כזו **והללתם את ה׳ אלקיכם** דהיינו שיצא מפיכם אמרי שפר שבח והלל להקב״ה, ועי״ז תבראו שמים וארץ חדשים דהיינו הנהגת מזלות חדשה, ואזי **אשר עשה עמכם** שתהיו שותפים עמי בקיום והנהגת העולם ואזי **להפליא** כיון שיהיו לכם מזלות חדשים תוכלו לעשות מופת ופלא, ואזי **ולא יבושו עמי לעולם** כי בתחילה כשהייתם ניזונים ממדת ואמת כבר אין נצרכים לבריות ובטלו הדלות והבושה מכם אבל כשגם זכיתם לאמרי שפר ומופתים אזי הבושה בטלה לעולם.

רבינו פותח את דבריו בכך שתאוות אכילה קשורה בקשר הדוק למידת האמת. כי באמת הרעבון הוא טבע באדם כדי שלא ישכח לאכול לקיומו, אבל בזה הוא מיוחד מכלל הבריות שכולן אוכלות לשובע ורק האדם יש לו תאוות אכילה לאכול יותר מצרכו, כדי שיקבל שכר ע״י שיעשה לעצמו גבול ויתקדש במותר, וכאן רבנו מבאר שכמה שאדם רחוק ממדת האמת דהיינו שהוא שקרן בדבור ומעשה, כך מתגבר עליו תאוות אכילה, ואפילו שרק בטעות יצא שקר מפיו כבר נחשך ממנו אור האמת ומתגברת עליו תאוות האכילה.
לעומת זה מי ששיבר תאוות אכילה אזי הקב״ה נושא לו פנים ומאיר לו ממדת ״ואמת״ שבי״ג מדות של רחמים ואזי הוא ניזון ממדת האמת בעצמה.
ותחילה מבאר רבנו את ההפסד שגורמת התאווה הזו, שלבד ממה שהיא בעצמה סבל, כי תמיד הוא רעב בבחי׳ בטן רשעים תחסר, וריבוי האכילה מזיק לגוף, עוד יש לו ה׳ הפסדים– א׳–רחוק מאמת, ב׳–דינים שורין עליו, ג׳–דלות, ד׳– נצרך לבריות, ה׳– בזיונות ובושות.

מי שהוא משוקע/ב/ **בתאוות אכילה** [ג]/ד/ שאוכל להנאתו/ה/ הגשמית ולא רק לקיום הגוף, **בידוע שהוא רחוק מאמת** דהיינו מדבור אמת, וראה לקמן בלשון מוהרנ״ת שכתב סימן שהוא שקרן, **ובידוע שדינים שורין עליו** מלמעלה, כי מדת הדין מקטרגת עליו שהוא פונה עורף לאמת. **גם זה סימן על דלות,** דהיינו דלות הדעת שאינו שמח בחלקו, כי כל מילוי גשמי הוא מילוי חסרון בחסרון, כידוע שהאכילה

א תורה זו בראשיתה לשון רבינו ונכפלה בלשון מוהרנ״ת לא ידוע היכן ומתי נאמרה (וכנראה לשון רבינו נמצא מאוחר יותר כי בדפו״ר לא נמצא אלא לשון מוהרנ״ת)

ב **נקט לשון משוקע** אע״פ שבהמשך מבאר שכל הנ״ל גם כשאינו משוקע ממש אלא רק שלא אוכל בקדושה דהיינו שלא מאיר לו אור האמת של הקב״ה. ואולי כיון שכל שלא מאיר לו האמת אזי עדיין נחשב משוקע בארציות עוה״ז. לפי בחינתו. וכן משמע לעיל בתורה לט ולקמן בתורה זו בקיצור מאד. שהן שתי מדרגות שכר המבואר בפרשת ״והיה אם שמוע תשמע״ שאומרים בכל יום בק״ש ״עשב בשדך לבהמתך״ אחת עשב כפשוטו למי שמקיים המצוות כפשוטו אזי העשב והפרנסה היא לנפש הבהמית. ושניה למי שמקיים אותן במדרגת התקדש במותר לך שאז ״בשדך לבהמתך״ מתפרש שהוא שידוד הבהמיות, ואז ה״עשב״ הוא לנפש השכלית. דהיינו עב שין הארת האמת.

ג מקור לתאות אכילה עיין במדבר יא ד׳ עי״ש פרש״י שהערב רב הכניס התאוה בישראל. ובן סורר ומורה על זה נהרג

ד **פרשת בהעלתך במדבר פרק יא** (ד) וְהָאסַפְסֻף אֲשֶׁר בְּקִרְבּוֹ הִתְאַוּוּ תַּאֲוָה וַיָּשֻׁבוּ וַיִּבְכּוּ גַּם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ מִי יַאֲכִלֵנוּ בָּשָׂר: **פרש״י** (ד) והאספסף – אלו ערב רב שנאספו אליהם בצאתם ממצרים:

משנה סנהדרין פרק ח (ב) **מְאֵימָתַי חַיָּב, מִשֶּׁיֹּאכַל טְרְטֵימַר בָּשָׂר וְיִשְׁתֶּה חֲצִי לג יַיִן הָאִיטַלְקִי.** רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר, מָנֶה בָּשָׂר וְלֹג יַיִן. אָכַל בַּחֲבוּרַת מְצוָה, אָכַל בְּעִבּוּר הַחֹדֶשׁ, אָכַל מַעֲשֵׂר שֵׁנִי בִּירוּשָׁלַיִם, אָכַל נְבֵלוֹת וּטְרֵפוֹת, שְׁקָצִים וּרְמָשִׂים, (אָכַל טֶבֶל וּמַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן שֶׁלֹּא נִטְּלָה תְרוּמָתוֹ וּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי וְהֶקְדֵּשׁ שֶׁלֹּא נִפְדּוּ), אָכַל דָּבָר שֶׁהוּא מִצְוָה וְדָבָר שֶׁהוּא עֲבֵרָה, אָכַל כָּל מַאֲכָל וְלֹא אָכַל בָּשָׂר, שָׁתָה כָּל מַשְׁקֶה וְלֹא שָׁתָה יַיִן, **אֵינוֹ נַעֲשֶׂה בֶּן סוֹרֵר וּמוֹרֶה, עַד שֶׁיֹּאכַל בָּשָׂר וְיִשְׁתֶּה יַיִן, שֶׁנֶּאֱמַר (שם) זוֹלֵל וְסֹבֵא. וְאַף עַל פִּי שֶׁאֵין רְאָיָה לַדָּבָר, זֶה לַדָּבָר, שֶׁנֶּאֱמַר (משלי כג) אַל תְּהִי בְסֹבְאֵי יָיִן בְּזוֹלְלֵי בָשָׂר לָמוֹ:**

ה **בעיקר מה** שמדבר רבנו בתורה זו זה על רבוי אכילה, ואכילה לשם תענוג, דהיינו שבורר לו את הטעים יותר. אבל מעומק הדברים כפי שמבאר שהכל תלוי בנשיאות פני ה׳, משמע שבעיקר מדבר ממדריגה גבוהה יותר. וכמובן כל אחד צריך ללמוד למעשה כפי מדריגתו היכן שאוחז, כי רבינו בכל התורות שלו מדבר בעיקר ממדרגת עצמו אבל תמיד משאיר פתח ללמוד בדבריו כיצד שייך בכל מדרגה. וכאן זה מבואר היטב שכפשוטו מדבר על מדריגת כל אדם שימעט ולא יברר לו את הטעים יותר אבל בעומק דבריו מבאר מדרגה גבוהה הרבה יותר.

בעצמה גורמת ליותר רעבון, וכיון שאין לו מדת ההסתפקות שהיא מדת האמת אזי אפילו ישלו ממון רב הוא דל ורש כי יש לו מנה רוצה מאתים. **גם יבוא לידי בזיונות ובושות** [ו] לקמן מבאר רבינו שכיון שהוא עני הוא נצרך לבריות ונעשה זול בעיניהם ומתבזה ומתבייש/ז\, **כמ״ש (תהלים יב)**/ח\ **כרום זולות לבני אדם**, ודרשו בגמרא **כיון שנצרך אדם לבריות נשתנה פניו ככרום (ברכות ו׳ ע״ב)**/ט\ רוצה לומר שמי שנצרך לבריות נעשה זול בעיניהם. והטעם ברוחניות שכיון שהוא פונה מהש״י להבלי עוה״ז, הוא נצרך להם הרבה וע״כ נצרך לבריות למצא חן בעיניהם כדי להשיג תאוותיו הגשמיות עושר או כבוד וכו׳, ועי״ז מתרחק מהאמת שהיא מדת התפארת שהיא כללות הגוונין, ומשתנה פניו בכללות הגוונין של בושה אזיל סומקא ואתי חיורא:

עד כאן ההפסד שגורמת התאווה הזו ומכאן מבאר את הריווח של מי שמשבר אותה

ודע מי שהוא משבר תאוות אכילה, הקב״ה עושה על ידו מופתים [י] כפי שיבואר בסוף שע״י שכופה את יצרו של תאוות אכילה מתוך דביקות בו ית׳, אזי הקב״ה נושא פניו אליו, ועי״ז זוכה למדת ואמת שעל ידה השובע, ואכילה בקדושה, וכשמכח הארת האמת מדבר שבחים אמיתיים היוצאים מליבו להש״י נעשה שותף להקב״ה בבריאת שמים ומזלות חדשים, וכשהקב״ה מנהיג עולמו על ידם, מנהיג כפי המזל שנתחדש ע״י דבוריו:

מכאן מתחיל לבאר כיצד ע״י שיבור תאוות אכילה יכול לעשות מופתים. שתחילה ע״י שמשבר יצרו בתאווה הזו נושא לו הקב״ה פנים ומאיר לו פניו שהיא מדת האמת, ואזי זוכה להיות ניזון ממדת האמת המאירה בארץ ישראל ואכילתו בקדושה ממש וכשמכח אכילתו זו יוצאים מפיו אמרי שפר של שבח והלל להקב״ה הוא נעשה שותף להקב״ה לברא שמים וארץ/יא\ חדשים ומשתנים המזלות לגביו והקב״ה עושה על ידו מופתים.

כי אמרו חז״ל בגמרא **(ברכות ך ע״ב)**[יב]/יג\ **כתיב** בפרשת עקב [יד]/טו\ **אשר לא ישא פנים**, שהקב״ה מדתו שאינו נושא פנים לשום בריה, אלא נוהג עם כולם בשווה מדה כנגד מידה כפי מעשיהם/טז\,

---

[ו] עיין לקמן לשון רבינו בושה היינו עניות כיון שנצרך לבריות ולקמן בסוף לשון מוהרנ״ת מבאר כי ע״י תאות אכילה הוא הסתרת פנים נפילת מדת האמת כללות הגוונין ונעשה בושה. ועיין תורה סו אות ג׳ עוד ביאור למה הרחוק מאמת נצרך לבריות

[ז] **כי ע״י תאות אכילה** הוא בהסתרת פנים דהיינו ריחוק מאמת דהיינו נפילת מדת התפארת כללות הגוונין כך מבואר לקמן בסוף לשון מוהרנ״ת. אמנם זו הסיבה הרוחנית שממנה גם הגשמית כפשוטו שע״י תאות אכילה נצרך ליותר פרנסה ממה שיש לו ונצרך לבריות ומזלזלים בו.

[ח] **תהילים פרק יב** (ט) סָבִיב רְשָׁעִים יִתְהַלָּכוּן כְּרֹם זֻלּוּת לִבְנֵי אָדָם:

פרש״י – (ט) סביב רשעים יתהלכון – לטמון מוקשים להכשילני. כרום זלות לבני אדם – מקנאתם שעינם רעה בגדולתי שנלקחתי מאחרי הצאן למלך וזהו פתרונו כרום זלות לבני אדם כשמתרומם איש הזולל בעיני בני אדם. וזהו דוגמא האמור במקום אחר אבן מאסו הבונים (תהלים קיח). ומדרש אגדה פותרו על ישראל לעתיד לבא כשיתרוממו ומנחם פתר כרום זלות לבני אדם כראם הזולל לאכול בני אדם ויהיה כרום כמו רום וראם וזולת כמו זולל וסובא (דברים כא) וכן פתרונו סביב רשעים יתהלכון סביבות העני הולכים רשעים לבלעו חנם כרום זלות לבני אדם:

מלבי״ם (ט) סביב – ר״ל שתצרנו מן הדור זו אשר בו יתהלכון הרשעים סביב – הקליפה המכסה את הפרי, סביב לבושי וספורי התורה לזייפם ולערב בם מוץ ופסולת, בעת רום זלות לבני אדם – בעת אשר דברים הזולים והפחותים יתרוממו לבני אדם, בעת שיעזבו את הדבר היקר והנכבד שהיא האמונה המקובלת ודברים האלהיים, ודברים הזולים והמבוזים שהם מחקרי השכל ומופתים מתעים הם יקרים ורמים בעיניהם, שאז יתהלכו הרשעים סביב אמרות ה׳ לשים דברים כוזבים ועיונים מבוזים תחתיהם, בעת הזאת צריך שתשגיח לשמור ולנצור אמרות ה׳ וכסף הדת האלהי מן המזייפים, בל יערבו בם סיגים ודברי זולות:

[ט] **ברכות דף ו:** – א״ל ההוא מרבנן לרב ביבי בר אביי ואמרי לה רב ביבי לרב נחמן בר יצחק מאי (תהילים יב–ט) כרום זלות לבני אדם אמר ליה אלו דברים שעומדים ברומו של עולם ובני אדם מזלזלין בהן **ר׳ יוחנן ור׳ אלעזר דאמרי תרוייהו כיון שנצטרך אדם לבריות פניו משתנות ככרום שנאמר כרום זלות לבני אדם.** מאי כרום? כי אתא רב דימי אמר עוף אחד יש בכרכי הים וכרום שמו וכיון שחמה זורחת מתהפך לכמה גוונין. ר׳ אמי ור׳ אסי דאמרי תרוייהו כאילו נדון בשני דינים אש ומים שנאמר (תהילים סו–יב) הרכבת אנוש לראשנו באנו באש ובמים:

[י] בסוף לקוטינו מבאר כשמדבר הכלולו של הש״י בכח תאוה היא שפע ממה הבא מש״י מזי כורח הנהגת גלגלים חדשה ועי״ז נעשה מופתים ופלאות.

[יא] **שמים** הם המזלות וארץ היא שבמקומו נעשה בחי׳ ארץ ישראל לקבל את הנהגת המזלות החדשה.

[יב] במדבר רבה יא ז זוהר רע״מ פנחס רמד:

[יג] **ברכות כ:** – דרש רב עוירא זמנין אמר לה משמיה דרבי אמי וזמנין אמר לה משמיה דרבי אסי אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם כתוב בתורתך ״אשר לא ישא פנים ולא יקח שחד״ והלא אתה נושא פנים לישראל דכתיב ״ישא ה׳ פניו אליך״, אמר להם וכי לא אשא פנים לישראל? שכתבתי להם בתורה ״ואכלת ושבעת וברכת את ה׳ אלהיך״, והם מדקדקים [על] עצמם עד כזית ועד כביצה:

זוהר רע״מ פנחס דף רמד: – ומפרש עוד ומאי חֵיוֵי **ד׳ שָׁלִימוּ דְּמַרְכַּבְתָּא דְּאָדָם** המלכות היא סוד שם ד׳ למחד׳, המשלמת את מרכבת ז״ת הנקרא אדם, **וּשְׁלִימוּ דְּאַרְבַּע אַנְפִּין דְּאָדָם** וגם היא משלמת לד׳ אותיות הוי״ה שהם כנגד ד׳ פנים שבפני אדם שבמרכבה, כי כל חיה יש לה ד׳ פנים, **וּבְגִין דָּא** ובשביל זה שהיא משלמת לז״ת, **יִשָּׂא יהו״ה פָּנָיו אֵלֶיךָ** היינו ז״ת יִשָּׂא פניו את המלכות.

וכתיב בפרשת נשא בברכת כהנים [יז]/[יח]\ **ישא ד׳ פניו אליך**/[יט]\, הרי מבואר בפירוש להיפך שהקב״ה כן נושא פנים לישראל ונוהג עמהם לפנים משורת הדין, ומתרצת הגמרא **אמר הקב״ה איך לא אשא להם פנים, אני אמרתי** בפרשת עקב [כ]/[כא]\ **ואכלת ושבעת וברכת, והם מדקדקין על עצמן בכזית**

ודרך אגב מביא **וְאוֹקְמוּהּ מָארֵי מַתְנִיתִין** כי פירשו חכמי המשנה (סד קף כ ע״ב) אמרו מלאכי השרת לפני הקב״ה, רבונו של עולם **וְהָכְתִיב** והרי כתוב בתורתך **אֲשֶׁר לֹא יִשָּׂא פָּנִים** ולא יקח שוחד, והלא אתה נושא פנים לישראל, דכתיב ישא ה׳ פניו אליך, **אֶלָּא אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא** למלאכי השרת, וכי לא אשא פנים לישראל, **וְלֹא אָמַרְתִּי לָהֶם** וכי לא אמרתי להם בתורה **וְאָכַלְתָּ וְשָׂבָעְתָּ** וברכת את ה׳ אלהי״ך, **וְהֵם דְּקְדְּקוּ** והחמירו **עֲלֵיהֶם** לברך ברכת המזון **עַד כַּזַּיִת אוֹ עַד כְּבֵיצָה, וְאֵיךְ לֹא אֶשָּׂא לָהֶם פָּנִים** ודע שאין דברים אלו כפשוטן, כי **וְרַבָּנָן דְּמַתְנִיתִין וְאָמוֹרָאֵין** חכמי המשנה והאמוראים שחיברו את התלמוד, **כָּל תַּלְמוּדָא דִּלְהוֹן עַל רָזִין דְּאוֹרַיְיתָא סָדְרוּ לַיְּהּ** את כל התלמוד שלהם על סודות התורה סדרו אותו, ר״ל בכל משנה ובכל מאמר ובכל הלכה, יש בהם סודות התורה. (מ״ק ומפרש״י)

קָם רַעְיָא מְהֵימְנָא להתפלל בעמידה, **וְסָלִיק יְדוֹי** ונשא את ידיו למעלה, **קַמֵּי קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּיהּ** לפני הקב״ה ושכינתו, כי תחילת כונתו היתה לייחד את זו״ן, **וְאָמַר הָכִי** ואמר כך, **קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא** דהיינו ז״א, (ס״ע תמ״ק)**יְהֵא רַעֲוָא דִּילָךְ לְמֵיהַב לָן מְזוֹנָא שְׁלֵימְתָא** יהי רצון מלפניך שתתן לנו מזון שלם, שהוא מזון הנפש והיינו הבנת סודות התורה, **לְתַקָּנָא לְגַבָּךְ** כדי לתקן בזה תיקון הראוי לך, **וּלְגַבֵּי מַטְרוֹנִיתָא עִלָּאָה עָלְמָא דְּאָתֵי** ולתקן תיקון הראוי אל המלכה העליונה שהיא הבינה הנקראת עולם הבא, **דְּאִתְמַר עָלָהּ** שנאמר עליה **כִּי לַיהוה״ הַמְּלוּכָה** כי לתפארת הנקראת הוי״ה נמשך כח מן המלוכה שהיא הבינה, כי היא שוכנת ומולכת בתוך ז״א, **וּמוֹשֵׁל בַּגּוֹיִם** ובכח זה ז״א מושל בגוים שהם החיצונים ומכניע אותם, **וּלְגַבֵּי מַטְרוֹנִיתָא תְּנֵיְינָא** ולתקן תיקון הראוי אל המלכה השניה שהיא המלכות, **דְּאִתְמַר בָּהּ זִמְנָא תְּנֵיְינָא** שנאמר בה פעם שניה **וְהָיְתָה לַיהוה״ הַמְּלוּכָה** שתהיה להוי״ה שהוא התפארת המלוכה, דהיינו המלכות, והיינו אחר שיתבטל עמו של עשו, כמ״ש לפני זה ״ועלו מושיעים בהר עשו״, ואז, והיתה להוי״ה המלוכה, **לְתַקָּנָא פָּתוֹרָא שְׁלֵימְתָא מִכָּל עִדּוּנִין וּמִכָּל מַאֲכָלִין** לתקן ולהכין שלחן שלם מכל מעדנים ומכל מאכלים טובים, שהם סודות הסעודה והשלחן ותיקוניו ולחם הנאכל בו המבוארים לקמן.

[יד] דברים י׳, יז

[טו] **דברים פרק י׳** (יז) כִּי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם הוּא אֱלֹהֵי הָאֱלֹהִים וַאֲדֹנֵי הָאֲדֹנִים הָאֵל הַגָּדֹל הַגִּבֹּר וְהַנּוֹרָא אֲשֶׁר לֹא יִשָּׂא פָנִים וְלֹא יִקַּח שֹׁחַד:

רש״י – לא ישא פנים – אם תפרקו עולו: ולא יקח שחד – לפייסו בממון:

ועיין מזרחי על פרש״י– (יז) ואדוני האדונים לא יוכל שום אדון להציל אתכם מידו. דאם לא כן, כי ה׳ אלהיכם הוא האלהים והאדון, מיבעי ליה. לא ישא פנים אם תפרקו עולו. ולא יקח שוחד לפייסו בממון. מפני שמשוא פנים בכל מקום הוא לזכות את החייב או לוותר לו ענשו, וכן המקח שוחד. והשם יתברך לא יפול בו לזכות את החייב, רק לוותר העונש, הוכרח לפרש אותו לוותר ענשו, ואמר ש״אם תפרקו עולו״ לא ישא פניכם, שפירושו לוותר ענשיכם. גם ״לא יקח שוחד לפייסו בממון״, שפירושו לוותר ענשיכם, כמנהג לוקחי השוחד. והוצרך הכתוב לומר שניהם, מפני שהויתור יהיה, פעם מחמת משוא פנים ופעם מחמת שוחד. אבל מה שפירש ״ולא יקח שוחד לפייסו בממון״, לא ידעתי מה ממון נופל אצל הקדוש ברוך הוא, ולמה לא פירש ״ולא יקח שוחד״ המצוה במקום העבירה, שיוותר לו עונש העבירה שעבר, בעבור המצוה שעשה, אלא יתן לו שכרו בעבור המצוה שעשה, וענשו בעבור העבירה שעבר, וצריך עיון:

ועי״ש משכיל דוד שתירץ באופן שיהיה פיוס בממון. **ועיין ספורנו** שלא נתקשה בזה כלל, ובאר שהפיוס הוא במצווה כנגד עבירה שלא יועיל.

[טז] **כידוע** שהנהגת מדה כנגד מדה היא מדתו של זעיר אנפין המכונה הקדוש ברוך הוא. אבל הנהגה של לפנים משורת הדין היא באריך אנפין. ויותר מדוייק כאשר אריך אנפין מאיר פניו בזעיר אנפין.

[יז] במדבר ו׳, כו ועי״ש פי׳ הכלי יקר פי׳ הארת פנים ונשיאות פנים

[יח] **במדבר פרק ו** (כב) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: (כג) דַּבֵּר אֶל אַהֲרֹן וְאֶל בָּנָיו לֵאמֹר כֹּה תְבָרֲכוּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אָמוֹר לָהֶם: (כד) יְבָרֶכְךָ יְהוָה וְיִשְׁמְרֶךָ: (כה) יָאֵר יְהוָה פָּנָיו אֵלֶיךָ וִיחֻנֶּךָּ: (כו) יִשָּׂא יְהוָה פָּנָיו אֵלֶיךָ וְיָשֵׂם לְךָ שָׁלוֹם: (כז) וְשָׂמוּ אֶת שְׁמִי עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַאֲנִי אֲבָרְכֵם:

[יט] **עיין כלי יקר שם** – ועל צד הרמז י״ל ג׳ ברכות אלו, על דרך שפרשתי למעלה פר׳ יתרו (יט ד) המדרש (שהש״ר ג כא) האומר שמתחילה קרא הקב״ה לישראל בת, ואח״כ אחות, ואח״כ אם, כי כל זה מורה על הממשלה כי מתחילה קראה בת שמסתמא האב מושל על הבת והוא למעלה והבת למטה ע״כ אמר יברכך ה׳ וישמרך. שתמשוך שפע הברכות מלמעלה כי הוא שומריך וכל שומר למעלה מן הנשמר כמ״ש (משלי ו כב) בשכבך תשמור עליך. וכן רבים, ואח״כ קראה אחות בדומה לו על מדריגה זו נאמר יאר ה׳ פניו אליך. בעמדך לנגדו פנים בפנים כדרך קבלת הלבנה אורה מן החמה בעמדה לנגדה, ואח״כ קראה אם המושלת על הבת כך צדיק מושל ביראת ה׳ כמו שעיני הבת נשואות אל האם כך ישא ה׳ פניו אליך כביכול, ואין להאריך בדברים אלו אבל נכוחים הם למוצאי דעת:

כלי יקר על שמות פרק יט פסוק ד – וזה מבואר על דרך מדרש חזית הביאו הרמב״ן פר׳ חיי שרה (נד א) רז״ל שאל רשב״י את רבי אלעזר בר יוסי אפשר ששמעת מאביך מהו בעטרה שעטרה לו אמו (שיר ג יא) א״ל מלה״ד למלך שהיה לו בת יחידה והיה מחבבה ביותר ומתחילה קראה בתי, לא זז מחבבה עד שקראה אחותי, לא זז מחבבה עד שקראה אמי, כך הקב״ה מחבב את ישראל וקרא אותם בתי שנאמר (תהלים מה יא) שמעי בת וראי לא זז מחבבן עד שקראם אחותי שנאמר (שיר ה ב) פתחי לי אחותי רעיתי. לא זז מחבבן עד שקראן אמי שנאמר (ישעיה נא ד) הקשיבו אלי עמי ולאמי לאמי כתיב: ועי״ש שהאריך עוד הרבה לבאר העניין.

להבין מה פירוש אימי עיין בזהר משפטים דף ק: שמביא מדרש זה ומבאר ועי״ש מתוק מדבש שמבאר בעטרה היינו המלכות שעטרה לו אמו היינו שנתעטרה להיות אמו דהיינו שהמלכות נעשית עטרה לז״א בבחי׳ אשת חיל עטרת בעלה וכשהיא מחזה ז״א ולמטה נקראת בת וכשהיא שווה לו נקראת אחות. ונקראת אם כשעולה למקום אימא כמו במוסף של שבת.

ולהבין יותר עיין שער הכוונות הובא במתוק מדבש זוהר בראשית כד: ועיין תורה מט אות ז׳ מבואר בביאור שאלת המלאכים אי פה. מבאר שם שבחי׳ אמי היא שהמלכות עולה לחב״ד דאמא ואז כלפי היכן שהיה ז״א בחול היא בחי׳ אשת חיל עטרת בעלה ע״ש. וזה נעשה במוסף של שבת. ובתורה מט מבאר רבינו שזוכין לזה ע״י שמירת המחשבה ע״ש.

[כ] דברים ח׳, י׳

[כא] **דברים פרק ח** (י) וְאָכַלְתָּ וְשָׂבָעְתָּ וּבֵרַכְתָּ אֶת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ עַל הָאָרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר נָתַן לָךְ:

תפארת יהונתן (אבישיץ) – ואכלת ושבעת וברכת את ה׳ אלוקיך על הארץ הטובה אשר נתן לך ואכלת ושבעת. היינו תיכף בעת אכילה ישבע שאוכל קימעא ומתברך במעיו וא״כ תאמר מה זה מפאת הארץ כי הברכה בריבוי תבואה הוא מפאת הארץ אבל ברכה שנתברך במעי׳ אין זה מפאת הארץ ואמר לנו הכתוב כי גם זה בסיבת וסגולת הארץ כי שם צוה ה׳ את הברכה ולכך על זה תברך לה׳ על הארץ

ובכביצה [כב]/כג\/כד\ פירוש אני אמרתי שיברכו רק כשבעים משמע אחרי שימלאו בטנם, והם מדקדקים לאכול מעט כזית וכביצה/כה\, כדי לשבר תאוות אכילה, וכיון שכל כוונתם ורצונם אכילת כזית הם שבעים

הטובה אשר נתן לך וגם הם מברכים על כזית וכביצה ואין מבקשין לשבוע ביותר כי אינם מחזיקין עצמ' לצדיקי' גמורים דכתיב כי צדיק אוכל לשובע נפשו ולכך מדה כנגד מדה אין הקב"ה מדקדק עמהם ונכנס לפנים משורת הדין כי עם צדיקים מדקדק הקב"ה כחוט השערה דכתיב וסביביו נשערה מאוד ומזה תבין שאלת מלאכי השרת מפני מה אתה נושא פני' לישראל הלא הם צדיקים ועליך לדקדק עמהם כחוט השערה והשיב הקב"ה הם מדקדקים עד כזית וכביצה שאינם מחשיבין עצמם לצדיקי':

כב גרסת הגמ' שלנו עד כזית ועד כביצה וכן הוא לקמן בלשון מוהרנ"ת (ביאור הסוגיא להבין דברי רבינו עיין בני יששכר ניסן ד')

כג **צ"ע אם כזית** למה כביצה. ועי"ש **פרש"י** כזית לר"מ וכביצה לר"י ועיין **בן יהוידע** כזית לו וכביצה לאשתו.

וצ"ע כיון שדין תורה לשבוע תחילה, איך ביטלו וחייבו גם בלא שביעה? ואם זו תקנת חכמים, מאי רבותא ושבח הרי מוכרח מצד תקנת חכמים, ולמה מגיע לו על זה נשיאות פנים.

ונראה שרבינו מתרץ שבאמת הנשיאות פנים היא רק למי ששבע מאכילה מועטת. וראה זוהר תרומה דף קנג שמקשה ומתרץ שכשאדם רצונו רק על אכילת כזית זה נקרא שביעה. עי"ש. (לקמן בהערה) (הקושי בזה עיין בהערה לקמן בביאור הבני יששכר)

ועיין בזה פלפול ארוך **בגן רווה** בחקותי עה"פ ונתתי שלום בארץ **בדברי חנוך** שם אות ג'. שדן האם אכילת פחות מכזית ומתברך במעיו ושבע מותר לברך ברכת המזון. **ושם מתרץ** הקושיא שלפי המג"א סימן רי ס"ק א' דלא מהני שביעה לבד שהרי האוכל הרבה אבל לא כדי אכילת פרס אע"פ ששבע לא יברך. ותירץ עפ"י הט"ז שם שחידש על יין שרף כיון שדרכו בכך יכול לברך אפילו כששותה מעט. הכי נמי כשאוכל מעט אפילו פחות מכזית, אם מתברך במעיו יכול לברך. **ועי"ש שמחזק סברא** זו עפ"י יומא לט שבזמן ר"ש הצדיק נשתלחה ברכה בלחם הפנים ועי"ש רש"י שנתקימה המצוה בפחות מכזית ועי"ש תוס' ישנים. **ועיין חת"ס** או"ח סימן מט שפוסק כך. ועיין **שדה חמד** שלמד מהחת"ס לחולה ששבע בפחות מכזית שיכול לברך.

ועיין ספר קול שמחה (לרבי שמחה בונים מפשיסחא) – פרשת נשא ג. במדרש רבה (פר' י"א ז). ד"א (ו' כו), ישא ה' פניו. וכי הקב"ה נושא פנים, והלא כבר נאמר (דברים י' יז) אשר לא ישא פנים. וכו' .. .. וזה פירוש המדרש, כיצד, כתבתי בתורתי ואכלת ושבעת וברכת, ואדם מישראל יושב הוא ובניו ובני ביתו, ואין לפניהם כדי שביעה, ונושאין לי פנים ומברכין. כלומר, שהם מסתכלין מיד מי בא להם המאכל ההוא, ומגודל חשיבות הנותן, הם נהנין במאכל מועט, ומזה בא להם שביעה ומברכין. וזו ענין שהם נושאין לי פנים, והבן. כן גם כן הוא המדה שהקב"ה נושא להם פנים, ומשתעשע בעבודתן מועט, שעובדין לפניו, כיון שהוא מסתכל ממי בא העבודה ההיא. כיון שאנחנו בני אדם וקצרי השכל, ואף על פי כן אנו עובדין אותו. וזה פירוש ישא ה' פניו אליך. והבן כי עמוק הוא: עכ"ל.

דהיינו מידה כנגד מידה על שהוא נושא פניו אל הקב"ה בשעת אכילתו עי"ז הקב"ה נושא פניו איליו.

כד **להבין דברי** רבינו עיין הסוגיא **בבני יששכר** – מאמרי חדש ניסן – מאמר ד' – אמרו רז"ל [ברכות כ ע"ב] אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה רבונו של עולם כתיב בך אשר לא ישא פנים מפני מה אתה נושא פנים לישראל דכתיב ישא י"י פניו אליך, אמר להם וכי לא אשא פנים לישראל אני כתבתי בתורתי ואכלת ושבעת וברכת והם מדקדקים על עצמם עד כזית עד כביצה, **והנה הקושיא רבה** מה זה תשובה הרי המלאכים שאלו מפני מה אתה נושא פנים, הנה נשיאות פנים מיקרי אדם שאינו ראוי לזאת הטובה מפאת מעשיו ואעפי"כ נושאים לו פנים ועושין עמו בטובה, ואם כן מה זה תשובה, אם מחמת זאת החומרא שישראל מחמירין ראויים לטובות גדולות במשקל אל דעות זה לא נקרא נשיאות פנים וכתיב ישא י"י פניו אליך, ואם אין הדבר הזה גדול כל כך לפי משקל אל דעות ואעפי"כ הוא ית"ש עושה עמהם טובות גדולות הרי הדרא לדוכתיה קושית המלאכים מפני מה אתה נושא פנים להם: **ונ"ל דהנה** נשיאות פנים מיקרי מדת ואמת מדה הז' שבי"ג מדות של רחמים, הוא כביכול סוד הפנים תרין תפוחין קדישין, כשמאירה זאת המדה לישראל הוא אור פני מלך חיים, הנה הש"י אמר ואכלת ושבעת וברכת, ובזולת השביעה אינם מחוייבים לברך, אבל מדת ואמת שבישראל גורמים להם לברך ביודעם האמת שאפילו כזית אין יכולים לסגל מבלעדי השגחתו ויכולתו ושפעו ית"ש, הנה מברכים להבורא ית"ש גם על כזית שאי אפשר לסגל בטבע רק בהשגחה נפלאה, והנה כתיב י"י צלך [תהלים קכא ה], כביכול כמו הצל אם האדם שוחק גם הוא שוחק וכו', כן כפי מה שישראל עושין כך הם גורמים למעלה על ידי מעשיהם, הנה מה שישראל מברכים גם על כזית הוא מפאת מדת האמת, תתן אמת ליעקב, ועל ידי זה גורמים למעלה להארת מדת ואמת הוא הארת הפנים כביכול תרין תפוחין קדישין וזה מיקרי נשיאת פנים, הבן הדבר. עכ"ל.

דהיינו שהוא ית' נושא פנים לנושא לו פנים ולכן אע"פ שזו נשיאות פנים אין זה שוחד אלא מצד הדין .

וצ"ע דאמנם האמת מחייבת לברך ולהודות לו ית' גם על כזית שהוא השיעור המועט שנקרא אכילה, אבל עדיין לא תירץ איך לא עוברים בזה על דבריו ית' שאמר ושבעת דייקא. דלכאורה חסר כאן במדת התמים תיהיה עם ה' אלקיך מדת יעקב שהיא מדת ואמת.

ולפי רבינו משמע שמכח מדת ואמת דהיינו הארת פניו ית', זוכה למדת ההסתפקות ושובע מכזית, בבחי' "ותאכל ותשבע ותותר" הנאמר ברות. **אלא שצ"ע** כי זה רק בסוף שאז באמת באכילתו ניזון מהארת האמת שלו ית', אבל בחוש רואים כמה זמן ארוך צריך להשתדל באכילה בלא שביעה, עד שזוכים שיתבטל לגמרי התאווה הזו. ורק אז זוכה לשבוע מכזית. **כי רק אחרי** שמשתדל בזה בכל כוחו ואחרי שמשתדל בזה זמן מכח מדת אמת (דהיינו שנוהג בכל הדברים במדת אמת ובעיקר באכילתו) אזי הקב"ה נושא לו פנים שעי"ז מתבטל ממנו לגמרי התאווה וזוכה לשבוע מכזית. **ואולי צריך** לדחוק שיש בזה בחי' עבירה לשמה כיון שמבין שהתכלית באמת היא לשבוע מכזית ומשתדל בזה לכן נחשב למדת האמת גם קודם ששבע. אלא שעד שיזכה למדת האמת בכל מדותיו לא יזכה לנשיאות פנים כזו שתבטל ממנו התאוה ויוכל לשבוע מכזית. ואעפ"כ יוכל לברך כנ"ל. ואולי על כן תיקנו חז"ל לברך על כזית כדי שמי שבאמת רוצה לזכות לזה לא ייחשב לו עבירה עד שיזכה. ועוד גם בשיעור כזית יש דיעות מגודל ביצה של זמנינו עד כזית של זמנינו כך שכל אחד כפי מה שבכוחו יכול לעשות בלא לעבור על תנאי התורה של "ושבעת".

כה **נראה שהכוונה** לשני מדקדקים, יש מדקדקים לאכול כזית כדי למעט באכילה אע"פ שמפסידים ברכת על נטילת ידים, ויש מדקדקים לאכול עוד כזית כדי להרויח ברכה על נטילת ידים.

ממנה/[כו] ומברכים אותי. **נמצא שנשיאות פנים הוא ע״י שיבור תאוות אכילה**/[כו] ונמצא לפ״ז שברכת הכהנים ״ישא ה׳ פניו אליך״ היא ברכה שנזכה לשבר תאוות אכילה, וכיו״ב שיבור תאווה שמכח הארת האמת, (כגון בתאוות ממון ששמח בחלקו) שהרי בלא זה כתוב מפורש ״אשר לא ישא פנים ולא יקח שוחד״.

וזה רמוז גם ב**פי׳** הפסוק בפרשת וילך **(דברים לא)**/[כח] **והסתרתי פני והיה לאכול** פשט הפסוק הוא שהסתרת פני ה׳ היא הסרת ההשגחה וממילא באות הצרות, ורבנו דורש לאכול רמז לתאוות אכילה ודורש מהסוף להתחלה, שע״י ״לאכול״ נעשה ״והסתרתי פני״, **פי׳ ע״י תאוות אכילה הוא מסתיר פנים [כט]**/[ל] דהיינו שאכילה בקדושה והארת פני ה׳ תלויים זה בזה, לכן כשפני ה׳ לא מאירים לאדם אזי הוא נאכל למדה רעה של תאות אכילה/[לא], וגם להפך כשאוכל שלא בקדושה אזי הש״י מסתיר פניו ממנו:

והארת הפנים/[לב] **הוא תיקון ואמת [לג]**/[לד] הפירוש כי יג מדות של רחמים, הן בחי׳ יג תיקוני דיקנא (הזקן) של אריך אנפין, ששם הכל רחמים, והמידה השביעית היא ״ואמת״, נמצאת בתיקוני הדיקנא בלחיים

כו **וכן מבואר בזוהר תרומה דף קנג. –** פָּתַח רַבִּי חִיָּיא וְאָמַר לפרש משׂ״כ **וְאָכַלְתָּ וְשָׂבָעְתָּ וּבֵרַכְתָּ אֶת יהו״ה אלהי״ך** וְגוֹ׳ והקשה **וְכִי עַד לָא אָכִיל בַּר נָשׁ לְשָׂבְעָא וְיִתְמְלֵי כְּרֵיסֵיהּ לָא יְבָרֵךְ לֵיהּ לְקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא** וכי עד שלא אכל האדם לשובע וימלא בטנו לא יברך להקב״ה, כי כן נראה מכפל הלשון ואכלת ושבעת שהיא אכילה מרובה, וזה אין השכל סובלו, (דף קנג ע״ב) אם כן **בְּמַאי נוֹקִים** במה נפרש הכתוב **וְאָכַלְתָּ וְשָׂבָעְתָּ וּבָרַכְתָּ** שמשמע רק אחר השביעה יברך. **אֶלָּא** מחמת קושיא זו אנו מוכרחים לפרש שמש״כ ואכלת הוא שיעור אכילה, והיינו **אֲפִילּוּ לָא** ייכול **בַּר נָשׁ אֶלָּא כְּזַיִת** אפילו לא יאכל האדם רק כזית שהוא השיעור לכל אכילות שבתורה, **וּרְעוּתֵיהּ אִיהוּ עֲלֵיהּ** ורצונו הוא עליו ר״ל שקבע סעודתו עליו וסעד את לבו ונתיישב דעתו בו, **וְיִשְׁוֵי לֵיהּ לְהַהוּא מֵיכְלָא עִקָּרָא דְּמֵיכְלֵיהּ** ומחשיב את המאכל ההוא לעיקר מאכלו, **שָׂבְעָא אִקְרֵי** זה נקרא שביעה, כי ושבעת פירושו אם החשבת אותו האכילה לשביעה, **דִּכְתִיב פּוֹתֵחַ אֶת יָדֶיךָ וּמַשְׂבִּיעַ לְכָל חַי רָצוֹן** הנה **לְכָל חַי אֲכִילָה לָא כְתִיב, אֶלָּא** לכל חי **רָצוֹן** שפירושו **הַהוּא רְעוּתָא דְּשַׁוֵי עַל הַהוּא מֵיכְלָא שְׂבָעָא אִקְרֵי** אותו הרצון ששם על המאכל ההוא שהחשיבו לסעודתו נקרא שביעה, **וַאֲפִילּוּ דְּלִית קַמֵּיהּ דְּבַר נָשׁ אֶלָּא הַהוּא זְעִיר כְּזַיִת וְלָא יַתִּיר** ואפילו אין לפני האדם אלא שיעור קטן של כזית ולא יותר, **הָא רְעוּתָא דְּשָׂבְעָא שַׁוֵי עֲלֵיהּ** הרי הרצון של השביעה קבל עליו, **וּבְגִין כָּךְ** ובשביל זה כתוב **וּמַשְׂבִּיעַ לְכָל חַי רָצוֹן** הרי **רָצוֹן כְּתִיב וְלָא אֲכִילָה** כי הכל תלוי ברצונו, **וְעַל דָּא וּבֵרַכְתָּ וַדַּאי** ועל כן כתוב וברכת, כי ודאי **וְאִתְחַיֵּיב בַּר נָשׁ לְבָרְכָא לֵיהּ לְקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא** נתחייב האדם לברך עליו ברכת המזון להקב״ה, **בְּגִין לְמֵיהַב חֶדְוָה לְעֵילָּא** כדי לתת שמחה למעלה, **כ״ל כמו שהוא שמח ושבע כמילתו והטיב מת לכו, כן רמוז שיגרום שמחה למעלה כלומר עלמה להמשיך ממנה לרך המלרגות שפע למלכות.** (רמ״ק ומפרשים)

כז **עיין במפרשים** עה״פ לא ישא פנים ולא יקח שוחד הנ״ל. וצ״ע מדוע אין זה נקרא שוחד מה שנושא פנים לישראל שנותן לו שבחים מכח אכילה בקדושה. ומאידך אם מגיע לו מדוע זה כן נקרא נשיאות פנים כלשון הגמ׳ איך לא אשא להם פנים דלא קאמר שאין זו נשיאות פנים כיון שמגיע להם מצד הדין, אלא שואל איך לא אשא להם פנים, משמע שגם אחרי ששובר תאוותו וחי במסירות נפש יום יום באכילה בקדושה עדיין זה נקרא נשיאות פנים. **ולבאורה צ״ע** מברכות יז שצדיקים נוטלין בזרוע משמע שיש שכר שכן נוטלין מן הדין ולא בחסד. **ונראה כוונת** רבינו איך לא אשא להם פנים שהיא מדת ואמת שלי כיון שהם נושאים אלי פנים באכילתם שהיא במדת ואמת. **ועיין הקדמת** הזהר דף ה. שהביא רבינו משם ראיה שבורא שמים וארץ חדשה שם מבואר שיש קטרוג והקב״ה מסתיר אותו מהם עי״ש. ולפי הנ״ל כיון שמודד לו במדה שלו למה יש קטרוג. ואולי הכח שניתן לו לשנות המזלות הוא יותר מהארת פנים וצ״ע.

כח **דברים פרק לא** (טז) וַיֹּאמֶר יְדֹוָד אֶל מֹשֶׁה הִנְּךָ שֹׁכֵב עִם אֲבֹתֶיךָ וְקָם הָעָם הַזֶּה וְזָנָה אַחֲרֵי אֱלֹהֵי נֵכַר הָאָרֶץ אֲשֶׁר הוּא בָא שָׁמָּה בְּקִרְבּוֹ וַעֲזָבַנִי וְהֵפַר אֶת בְּרִיתִי אֲשֶׁר כָּרַתִּי אִתּוֹ: (יז) וְחָרָה אַפִּי בוֹ בַיּוֹם הַהוּא וַעֲזַבְתִּים וְהִסְתַּרְתִּי פָנַי מֵהֶם וְהָיָה לֶאֱכֹל וּמְצָאֻהוּ רָעוֹת רַבּוֹת וְצָרוֹת וְאָמַר בַּיּוֹם הַהוּא הֲלֹא עַל כִּי אֵין אֱלֹהַי בְּקִרְבִּי מְצָאוּנִי הָרָעוֹת הָאֵלֶּה: (יח) וְאָנֹכִי הַסְתֵּר אַסְתִּיר פָּנַי בַּיּוֹם הַהוּא עַל כָּל הָרָעָה אֲשֶׁר עָשָׂה כִּי פָנָה אֶל אֱלֹהִים אֲחֵרִים:

כט עיין לקמן תורה סז אות ב.

ל **צ״ע לבאורה** בפסוק משמע להפך שע״י הסתרת פנים נופל לתאות אכילה. ועוד שבפסוק ״והיה לאכול״ משמע שנאכל ולא שאוכל.

ונ״ל שאה״נ באמת ההסתרת פנים גורם לתאות אכילה וכמבואר לקמן, אבל גם להפך הסיבה להסתרת פנים היא תאוות אכילה, כי ה׳ צלך ופונה עורף להפונה עורף ממנו, ומאיר פנים לפונה אליו בעשית רצונו ובפרט באכילה בקדושה, שהיא תוצאה של דביקות הנובעת מהארת פנים כפי שיבואר.

ומה שבפסוק משמע שנאכל צ״ל שתאות אכילה היא שנאכל למידה רעה זו, וגם בפשט שהפסוק מדבר ״והיה לאכול ע״י הגויים״ יבואר עפ״י תורה קא ותורה לו שנפילה לתאוה, היא בחינת שיעבוד למלכות הזו שחיותה מאותה תאוה. כמבואר שם שיש ע׳ מדות רעות וכנגדן ע׳ אומות, וכל אומה חיות מאחת מע׳ מדות רעות.

לא **וממילא** גם נעשה משועבד תחת האומה שתאוות אכילה היא החיות שלה. כנ״ל מתורה לו.

לב **צ״ע שפתח** בנשיאות פנים כנ״ל, נמצא שנשיאות פנים בחי׳ שיבור תאות אכילה, וכאן אומר הארת פנים שזה נמוך יותר, כנ״ל עפ״י **הכלי יקר** שהארת פנים בחי׳ אחותי ששוה לו, ואילו נשיאות בחי׳ אימי שנושא פניו למעלה ממנו. **ועיין לקמן בלשון מוהרנ״ת** גם שם פתח בנשיאות פנים וסיים בהארת פנים וצ״ע. **לבאורה משמע** לפ״ז דלא סבירא ליה לרבינו החילוק של הכלי יקר, וא״כ צ״ע מה פירוש נשיאות פנים. ונראה עפ״י הנ״ל שהביא ראיה לעשיית מופתים מהפסוק ״ישא ה פניו אליך״ שנשיאות פנים היא הנהגה שלפנים משורת הדין, ולאו דווקא שנושא ומרים פניו אליו. וצ״ע א״כ עצם הלשון הזו נשיאות פנים. **או אולי** אפ״ל שכן ס״ל את החילוק של הכלי יקר, וזה שנקט נשיאות פנים כלפי שיבור תאות אכילה והארת פנים כלפי מדת ואמת, דהיינו שבאמת המשבר תאות אכילה זוכה ליותר ממדת ואמת שהיא הארת פנים, כי זוכה לשרש מדת האמת שהיא אמא בינה שם הנשיאות פנים. **אבל עיין לקמן** בלשון מוהרנ״ת שכותב שנשיאות פנים בחי׳ אמת כדאיתא בכוונות שהארת פנים בחי׳ אמת משמע לכאורה דס״ל שהם דבר אחד, אמנם צ״ע אם אפשר לדייק כך בדבריו, אבל באמת לפני כן כבר כתב שע״י שיבור תאות אכילה זוכה לנשיאות פנים, ומה שכתב אח״כ לבאר נשיאות פנים מהכוונות אפ״ל שאין הכוונה שהם דבר אחד, אלא שמביא ראיה לנשיאות פנים מהארת פנים, אבל זה לא סותר שהמשבר תאות אכילה

הפנויים משיער, והם נקראים פנים/[לה] וכשהקב״ה מפנה פניו אל האדם מאיר לו משם האמת לאמיתה שהקב״ה עיקרא ושרשא דכל עלמין סובב וממלא ומנהיג ומשגיח לבדו את העולם ורק לו ראוי לעבוד ולהתבטל לרצונו בתכלית, ומדת אמת היא **בחי׳ יעקב, כמ״ש (מיכה ז׳)**/[לו] **תתן אמת ליעקב.** שמכח אבותיו אברהם ויצחק זכה יותר להשגת האמת. (שהם זכו לה בבחי׳ צדדים חסד וגבורה ויעקב אבינו זכה בבחי׳ קו הישר בריח התיכון העולה עד הכתר, ועוד זכה בבחי׳ ישראל לעוד יותר פנימיות בהשגת האמת אבל לא בקביעות/[לז]).

והוא דהיינו הארת פנים בחי׳ אמת, היא **בחי׳ תפילין** דהיינו שע״י מצות תפילין מאיר לאדם האמת/[לח], **כי יעקב הוא תפארת** הוא השלישי לג׳ אבות, שהיו מרכבה למדות חסד גבורה ותפארת, לכן יעקב נקרא בחיר האבות, שכלול מהם באופן השלם יותר, וזה **כלליות הגוונין** כי חסד הוא בגון לבן ודין בגון אדום וכשנכללין זה בזה בתפארת נקרא כלליות הגוונין, **בחי׳ תפילין הנקראים פאר** לשון תפארת הנ״ל/[לט], **כמ״ש** בנביא **(יחזקאל כד)**/[מ] כשנפטרה אשתו ציוה עליו הקב״ה שינהג ההפך ממנהג האבל, ולכן אמר לו **פארך חבוש** [**מא**] דהיינו שיניח תפילין, ונקט לשון פאר שרומז לתפילין, כי מפואר אומרים על דבר שיופיו נובע מכלליות הגוונין שבו, דהיינו הארת האמת/[מב]: וצ״ע מדוע מקשר תפילין לכאן? וכן בהמשך חוזר כמה פעמים על עניין התפילין שהם בחי׳ אמת ובחי׳ חיים. ונראה שרומז שאמת וחיים הם בחי׳ אחת. וכמבואר בגמ׳ סנהדרין צד. שבעיר קושטא ע״י דברו רק אמת לא מת שם אדם מעולם.

ועיקר עשירות בא מאמת [**מג**]/[מד] דהיינו מדת ההסתפקות, כי עשיר הוא השמח בחלקו, אבל בעל הון רב שאינו שמח בחלקו הוא דל ורש, כי הוא חסר תמיד. וראיה שעשירות בא מאמת היא **כמ״ש חז״ל**

זוכה ליותר מהארת פנים, דהיינו לנשיאות פנים. וכן כתבתי גם בהקדמה שנ״ל שאפשר להכניס בדברי רבינו את הביאור של הכלי יקר לבאר החילוק בין נשיאות פנים להארת פנים עי״ש.

עוד בענין זה צ״ע שמצד אחד רבינו מדבר כאן במדרגת יעקב ועיין תורה כא שמדרגת ישראל גבוהה ממנה. ולפ״ז אולי באמת הנשיאות פנים כאן היא הארת פנים דייקא. אבל מאידך כידוע לשבר תאות אכילה היא מדרגה גבוהה ויחידי סגולה זוכים לה במדרגה המבוארת כאן וראוי לה הנשיאות פנים שהיא מדרגה גבוהה וא״כ מסתבר שבאמת זוכה למדרגת אימי דהיינו תיקון המלכות עד שעולה לבינה עילאה כמו במוסף של שבת. וצ״ע.

[לג] שמות לד ו׳ ועיין זוהר ח״ג דף קעה. ועיין לעיל תורה כג אות א (דף לה.) ותורה לה אות ט׳ ותורה סו אות ג ותורה קצב. ועיין לקמן לשון מוהרנ״ת- והנה נשיאות פנים הוא בחי׳ אמת כמבואר בכוונות על יג מדות אמת הוא הארת פנים.

[לד] **הקשר בין מידת האמת** ל׳איך לא אשא להם פנים׳ דהכא עיין בני ישששכר יב ו׳

[לה] **וכמבואר בתורה כג** אות א׳ ובתורה לה אות ט׳ ועיין תורה קצב שהפנים הם מדת האמת וז״ל– וֶאֱמֶת הוּא הַפָּנִים שֶׁל כָּל הַפָּנִים דִּקְדֻשָּׁה, בְּבְחִינוֹת (תְּהִלִּים כ״ד): ״מְבַקְשֵׁי פָנֶיךָ יַעֲקֹב סֶלָה״, בְּחִינוֹת (מִיכָה ז): ״תִּתֵּן אֱמֶת לְיַעֲקֹב״.

[לו] **מיכה פרק** ז (יח) מִי־אֵל כָּמוֹךָ נֹשֵׂא עָוֹן וְעֹבֵר עַל־פֶּשַׁע לִשְׁאֵרִית נַחֲלָתוֹ לֹא־הֶחֱזִיק לָעַד אַפּוֹ כִּי־חָפֵץ חֶסֶד הוּא: (יט) יָשׁוּב יְרַחֲמֵנוּ יִכְבֹּשׁ עֲוֹנֹתֵינוּ וְתַשְׁלִיךְ בִּמְצֹלוֹת יָם כָּל־חַטֹּאותָם: (כ) תִּתֵּן אֱמֶת לְיַעֲקֹב חֶסֶד לְאַבְרָהָם אֲשֶׁר־נִשְׁבַּעְתָּ לַאֲבֹתֵינוּ מִימֵי קֶדֶם:

עץ חיים שער יג פרק ט – אמנם פי׳ י״ג מדות בסוד י״ג ת״ד דא״א נבאר מקום הי״ג תיקונים היכן הם בדיקנא ואמנם נמנה תחלה התיבות איך הם י״ג א׳ מי אל כמוך ב׳ נושא עון ג׳ ועובר על פשע ד׳ לשארית נחלתו ה׳ לא החזיק לעד אפו ו׳ כי חפץ חסד הוא ז׳ ישוב ירחמנו ח׳ יכבוש עונותינו ט׳ ותשליך במצולות ים כל חטאתם י׳ תתן אמת ליעקב י״א חסד לאברהם י״ב אשר נשבעת לאבותינו י״ג מימי קדם. ואמנם הי״ג מדות אלו דמיכה הם השפע הפנימיות הנמשכין ממ״ס בתוך שערות הזקן והם הנקראים שבחא דעתיקא אך שערות הזקן עצמו שהם הצינורות וכלים ומעברים שיריק המשחתא קדישא בהם הם י״ג מדות שנזכרו בתורה בפרשה כי תשא והם כמו [נ״א נמי] י״ג דז״א כי כבר ידעת שאין בז״א רק ט׳ והם של פ׳ שלח לך וכשמאירין בו י״ג אלו אז נקרא בשמם.

[לז] **על כן** נשאר שמו יעקב גם אחרי שהמלאך קרא לו ישראל. **ומשה רבנו** זכה לה בקביעות.

[לח] **ראה גם תורה לח** אות [א] כִּי צָרִיךְ כָּל אָדָם לְפַשְׁפֵּשׁ אֶת עַצְמוֹ בְּכָל עֵת, אִם הוּא דָּבוּק בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וְהַסִּימָן שֶׁל דְּבֵקוּת הוּא תְּפִלִּין, כִּי תְּפִלִּין הֵם סִימָן עַל הַדְּבֵקוּת (א):

[לט] **נראה כפי** שמבאר משמע שהן בחי׳ גוונין כיון שהם בחי׳ אמת שהיא בחי׳ גוונין כיון שאינה מתבררת אלא ע״י שני צדדים המחייבין ומזכין דהיינו חסד ודין.

וכן מדת האמת היא ספירת התפארת ויעקב והתפילין הן גילוי האמת כמ״ש בגמ׳ ברכות ו. אתם עשיתוי חטיבה אחת כמ״ש שמע ישראל ה״א ה׳ אחד.

[מ] **יחזקאל פרק כד** (טז) בֶּן אָדָם הִנְנִי לֹקֵחַ מִמְּךָ אֶת מַחְמַד עֵינֶיךָ בְּמַגֵּפָה וְלֹא תִסְפֹּד וְלֹא תִבְכֶּה וְלוֹא תָבוֹא דִּמְעָתֶךָ: (יז) הֵאָנֵק דֹּם מֵתִים אֵבֶל לֹא תַעֲשֶׂה פְּאֵרְךָ חֲבוֹשׁ עָלֶיךָ וּנְעָלֶיךָ תָּשִׂים בְּרַגְלֶיךָ וְלֹא תַעְטֶה עַל שָׂפָם וְלֶחֶם אֲנָשִׁים לֹא תֹאכֵל:

[מא] * עיין ברכות יא. [וטז: סוכה כה: ורש״י ותרגום על יחזקאל שם, ובעה״ט שמות יג י׳, מדרש שכל טוב שמות יג טו, ועוד הרבה בזהר ותקונים]

[מב] **כך נ״ל** שמשמע מרבינו כאן

[מג] עיין סוף תורה כג לשון מוהרנ״ת שם

[מד] **עיין סוף תורה כג** לשון מוהרנ״ת שם– וְעַל כֵּן אִי אֶפְשָׁר לְהַמְשִׁיךְ שֶׁפַע וּמְזוֹנוֹת וּלְהַרְוִיחַ מָמוֹן הַנִּקְרָא מָמוֹן, דְּהַיְנוּ מָמוֹן דִּקְדֻשָּׁה, שֶׁיִּהְיֶה ׳שֶׁמֵּחַ בְּחֶלְקוֹ׳ שֶׁזֶּהוּ עִקַּר הָעֲשִׁירוּת, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, ׳אֵיזֶהוּ עָשִׁיר הַשָּׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ׳ (אָבוֹת פ״ד), כִּי אִם עַל יְדֵי שְׁבִירַת תַּאֲוַת מָמוֹן, שֶׁהוּא בְּחִינַת אֱמֶת, שֶׁמִּשָּׁם עִקַּר הַהַשְׁפָּעָה כַּנַּ״ל.

(שבת קד)[מה] **קושטא קאי** פירוש אמת יש לה עמידה, כמו מי שעומד יציב על שתי רגליו[מו], להבדיל מהשקר שהוא כמו מי שעומד על רגל אחת, **ואמרו חז״ל (פסחים קיט)**[מז] **ואת היקום אשר ברגליהם** [מח][מט] **זה ממונו, שעליו קאי:** בפסחים שם פרשו הטעם שהתורה כשמספרת כיצד כל ממונם של עדת קרח נבלע באדמה, נקטה בלשון היקום אשר ברגליהם, כי ממונם הוא שהכניס בהם עזות[נ] וכח לעמוד נגד משה ואהרן, כך גם כל ממון מכונה רגלים, כי הוא הפרנסה שמעמידה את האדם על רגליו, והמפסיד ממונו נקרא פושט רגל[נא], ועל כן עני חשוב כמת (נדרים סד:). נמצא שעשירות בא מאמת, כי לאמת יש עמידה והממון נקרא מעמיד. וצ״ע אדרבה א״כ הממון מעמיד את האמת, אבל אינו כן כי הם שני סוגי מעמיד, כי כשהממון מעמיד אעפ״כ האדם נשאר דל ורש כנ״ל, אבל כדי שהוא יעמוד ויהיה עשיר זה רק ע״י אמת.

[מה] **שבת דף קד.** – אמרי ליה רבנן לריב״ל אתו דרדקי האידנא לבי מדרשא ואמרו מילי דאפילו בימי יהושע בן נו״ן לא איתמר כוותייהו... ...שי״ן שקר, תי״ו אמת, מאי טעמא שקר מקרבן מיליה, אמת מרחקא מיליה? שיקרא שכיח, קושטא לא שכיח, ומ״ט שיקרא אחדא כרעיה קאי, ואמת מלבן לבוניה? קושטא קאי, שיקרא לא קאי.

פרש״י – אחד כרעא. כל אות ואות שבו עומדת על רגל אחד: **אמת מלבן לבוני.** מושכבין תחתיה אותיותי׳ כמין לבינה דאל״ף הרי יש לה ב׳ רגלים ומושבה טוב ורגל השני רחב.

[מו] **באמת ליציבות** צריך ארבע רגלים, שהרי כמו שבעמידה על רגל אחת יכול לפול לכל צד, כך על שתים יכול לפול לפנים ולאחור, אבל באמת על ידי הכף הרגל יש לו עוד שתי משענות, העקב והאצבעות.

[מז] **פסחים דף קיט.** – אמר רבי חמא (בר) חנינא שלש מטמוניות הטמין יוסף במצרים אחת נתגלה לקרח ואחת נתגלה לאנטונינוס בן אסוירוס ואחת גנוזה לצדיקים לעתיד לבא. {קהלת ה–יב} ״עושר שמור לבעליו לרעתו״ אמר רבי שמעון בן לקיש זו עשרו של קרח (שנאמר) {דברים יא–ו} ״ואת כל היקום אשר ברגליהם״. א״ר אלעזר זה ממונו של אדם שמעמידו על רגליו. א״ר לוי משאוי שלש מאות פרדות לבנות היו מפתחות בית גנזיו של קרח וכולהו אקלידי וקליפי דגלדא:

פרש״י – שמעמידו על רגליו. שמשמח לבו:

שמעמידו על רגליו – מתיבתא כתב בשם **שו״ת תורה לשמה** (לבעל הבן איש חי) (סימן שצב), כתב שמי שאין לו ממון נקרא ׳פושט רגל׳ (כתובות קמ:), כי אין לו את הממון שמעמידו על רגליו, והוא דומה כאילו רגליו פשוטות ומושכבות ואינן עומדות. ועוד בענין ׳מעמידו על רגליו׳ ראה בילקוט ביאורים. עכ״ל. עי״ש הערה נ׳ בשם פסיקתא בראשית מא מט שהמטמון השלישי שמור למשיח.

ואחת גנוזה לצדיקים לעת״ל – ראה מתיבתא ילקוט ביאורים בשם באר שבע על סנהדרין קי. מקשה מה תועלת לצדיקים לעת״ל בממון? ומתרץ שהכוונה למשיח. ע״כ. וצ״ע בשלמא אנטונינוס בזבזו אבל ממונו של קרח שכיון נבלע באדמה למי הוא גנוז?

[מח] דברים יא ו׳

[מט] **דברים פרק יא** – פרשת עקב – (ו) וַאֲשֶׁר עָשָׂה לְדָתָן וְלַאֲבִירָם בְּנֵי אֱלִיאָב בֶּן רְאוּבֵן אֲשֶׁר פָּצְתָה הָאָרֶץ אֶת פִּיהָ וַתִּבְלָעֵם וְאֶת בָּתֵּיהֶם וְאֶת אָהֳלֵיהֶם וְאֵת כָּל הַיְקוּם אֲשֶׁר בְּרַגְלֵיהֶם בְּקֶרֶב כָּל יִשְׂרָאֵל:

פרש״י – (ו) **בקרב כל ישראל** – כל מקום שהיה אחד מהם בורח הארץ נבקעת מתחתיו ובולעתו אלו דברי רבי יהודה אמר לו רבי נחמיה והלא כבר נאמר ותפתח הארץ את פיה ולא פיותיה א״ל ומה אני מקיים בקרב כל ישראל א״ל שנעשית הארץ מדרון במשפך וכל מקום שהיה אחד מהם היה מתגלגל ובא עד מקום הבקיעה: **ואת כל היקום אשר ברגליהם** – זה ממונו של אדם שמעמידו על רגליו:

בכלי יקר (דברים יח ו) הקשה, וכי מי שאין לו ממון הרי הוא חיגר ברגליו ואין עומדת לו כל חכמתו ושאר המעלות שיש בו. וביאר שדברים אלו נאמרו בגנות קנין הממון, ומשום שהממון הוא הפחות שבכל ארבע מעלות שיש, שהם החכמה הגבורה המדות והעושר, שהרי כל אלו השלשה הם דבוקים באדם וחלק ממנו, אבל העושר הינו דבר חיצוני ממנו, שהחכמה מקורה בראש ובמוח ובלב, והגבורה מקורה בלב כי מי שהוא רך הלבב אינו גבור, וכן המדות הינן חלק מן האדם, **אבל העושר כביכול רק דבוק ברגלו של האדם, והיה מן הראוי שיהיה הוא הפחות שבמעלות, ויהיה נתון תחת ממשלת האדם לעשות בממונו כרצונו, וכמו דריסת האדם על הארץ, אבל לבסוף הדבר מתהפך, וממונו שהוא השפל שבמעלות, עולה כביכול מן הארץ משפל מדרגתו ומתגבר על האדם,** וכשם שמצינו בלשון הפסוק ׳כאשר יקום איש על רעהו ורצחו נפש׳ (דברים כב כו) לשון קימה על אדם שמתגבר על חבירו והורגו, כך יקום ממונו עליו לשלוט בו ולהעבירו על דעתו ועל דעת קונו, לכך קראו לממונו של קורח ועדתו ׳היקום אשר ברגליהם׳. (כפי שהובא בילקוט ביאורים פסחים קיט.)

בדברים אחדים (להחיד״א דרוש יב ד״ה ומכאן) פירש את סוגייתנו על פי דברי הזוהר (ח״א וישלח קעא.), שאמר שאלו שתומכים בלומדי תורה בממונם מחזיקים בירך הקדושה במה שסומכים את לומדי התורה. ועל כן אמרו שהממון מעמיד את האדם על רגליו, והיינו שבזכות מה שתומך בתלמידי חכמים יש לאדם קימה על רגליו, שהרי בזה מחזיק את רגל הקדושה. ועוד פירש בעין זה, שהממון מעמיד את האדם על רגליו, משום שעמי הארצות שאינם עוסקים בתורה אין להם זכות לקום בתחיית המתים, אך על ידי שמחזיקים ידי לומדי תורה בעולם הזה זוכים לעמוד לתחיית המתים, וכמו שאמרו בכתובות (קיא:), ולפיכך קרוי הממון שמעמידו על רגליו, והיינו בתחיית המתים. (כפי שהובא בילקוט ביאורים פסחים קיט.)

[נ] **בפנים יפות** (דברים יא ב) ביאר, שממונו של אדם מעמידו על רגליו, היינו, שעל ידי הממון יש בו עזות, כמו שנאמר (משלי ימ כג) ׳ועשיר יענה עזות׳, ובמה שמעיז הוא עומד בקומה זקופה, כמו שאמרו בברכות (מג:) שכל המהלך בקומה זקופה כאילו דוחק רגלי השכינה. (כפי שהובא בילקוט ביאורים פסחים קיט.)

[נא] **תורה לשמה** (לבעל הבן איש חי) **סימן שצב** – ... לישנא דפושט לו את הרגל נראה לפרש ע״ד שארז״ל ואת כל היקום אשר ברגליהם זה ממונו של אדם שמעמידו על רגליו ולכן זה שאין לו ממון פושט את הרגל לומר שהוא רגליו פשוטות ומושכבות כי אין לו ממון כדי להעמיד רגליו כי הממון הוא המעמיד את האדם על רגליו. והיה זה שלום

וזה שאמרו חז"ל בגמרא **(ברכות כד.)**/נב\ שפירוש הקללה שאמרה התורה בפרשת כי תבוא **והיו חייך תלואים** [נג]/נד\ **זה** עונש מדה כנגד מידה לאיש **התולה תפיליו** דהיינו שתולה אותן ברצועות, והבית הקדוש שבו הפרשיות תלוי באויר, והוא בזיון לתפילין דכתיב בהם למען יאריכון ימיך, ולמען ירבו ימיכם/נה\, ופגם התפילין הוא פגם במדת האמת. **גם אמרו** בגמרא **(מנחות קג:)**/נו\ ש"והיו חייך תלואים" **זה** נאמר על **הקונה תבואה מן השוק** [נז]/נח\ כלומר שמי שאין לו קרקע משלו לגדל בה תבואה אלא פרנסתו תלויה בספק אם יהיו לו מעות ואם תהיה תבואה בשוק, הוא זה שנתקיים בו הקללה הנ"ל, **היינו** נמצא **שהדלות** כגון מי שחייו תלויים באחרים **בא ע"י פגם התפילין** כגון התולה תפיליו, **ע"י פגם של אמת:** נראה כוונת רבנו שכיון שנמצא שדלות ותפילין בחי' אחת, כיון שהדלות היא תוצאה ופגם תפילין הוא סיבה, תולין את התוצאה בסיבה, ולא להפך.

עתה יבאר רבינו שארץ ישראל היא המקום המסוגל להארת האמת, ועי"ז מסוגלת לאכילה בקדושה. ועל כן גם בכל העולם אכילה בקדושה היא רק ע"י שפע אמת הבא דרך ארץ ישראל. (כמבואר יותר לקמן בלשון מוהרנ"ת)

וארץ ישראל שעיקר קבלתה מבחי' יעקב, דהיינו ממדת האמת ליעקב, **כמ"ש (בראשית לז)**/נט\ **וישב יעקב בארץ**/ס\, כי הצדיק משפיע למקום שנמצא בו/סא\, ויעקב אבינו השפיע לארץ מדת

נב **ברכות דף כד.** – אמר רבי חנינא אני ראיתי את רבי שתלה תפיליו. מיתיבי התולה תפיליו יתלו לו חייו. דורשי חמורות אמרו "והיו חייך תלואים לך מנגד", זה התולה תפיליו. לא קשיא הא ברצועה הא בקציצה. ואיבעית אימא לא שנא רצועה ולא שנא קציצה אסור, וכי תלה רבי בכיסתא תלה. אי הכי מאי למימרא? מהו דתימא תיבעי הנחה כספר תורה קא משמע לן:

הגהת רבי שמואל טויבש – פרש"י ד"ה זה התולה תפליו. שהתורה חייו של אדם. נ"ב ט"ס וצ"ל שהתפלין חייו של אדם, וכמ"ש ר"ל במנחות מ"ד כל המניח תפילין מאריך ימים שנאמר ה' עליהם יחיו, וכ"כ זקני הב"ח בא"ח סי' מ' ע"ש. ויש לקיים תיבת שהתורה ושאינו ט"ס, דבמכילתא מובא בטור א"ח סי' ל"ח שכל המניח תפילין כאלו קורא בתורה ע"ש:

ביאור רבי יונתן מלוניל – שתלה תפליו, ביתד. **דורשי רשומות**, דורשי חומרות, דברי תורה המסותרות והמקושרות שבתורה. **זה התולה תפלה**, שהתורה חייו של אדם ורמז לך הכתוב שיתלו חייו, כלומר, שלא יהיו מזונותיו מצויות לו כי אם בצער ובקושי. **בכסתיה**, בתוך התיק שלהן היו ותלה התיק, כלומר, הכיס שבו התפלין תלה ביתד. **בין בקציצה**, הוא דפוס הקלף שמונחין בתוכו פרשיות התפלין אותן של זרוע בבית אחד ואותן של ראש בד' בתים. ואפילו יניח הקציצה על הדף והרצועות יהיו תלויות בזיון הוא, אלא יכרוך רצועותיהן סביב הקציצה ואחר כך יכניסם בכיס או בכלי עץ. ואם ירצה לתלות הכיס או הכלי ביתד, ליכא בזיון לפי שהתפלין עומדין כספר תורה בארונו, ואעפ"י שהארון עומד באויר: (הובא בקובץ שיטות קמאי)

חדושי הרא"ה – דורשי חמורות אמרו פי' דורשין מקראות כמין חומר כלומר כמין טבעת כלומר שדורשין יפה.

נג דברים כח סו

נד **דברים פרק כח** (סו) וְהָיוּ חַיֶּיךָ תְּלֻאִים לְךָ מִנֶּגֶד וּפָחַדְתָּ לַיְלָה וְיוֹמָם וְלֹא תַאֲמִין בְּחַיֶּיךָ:

פרש"י – חייך תלואים לך – על הספק. כל ספק קרוי תלוי שמא אמות היום בחרב הבא עלינו ורבותינו דרשו זה הלוקח תבואה מן השוק:

רש"י שינה מלשון הגמ' שדרשה זה הקונה משנה לשנה וצ"ע אם כוונתו לפרש את הגמ' או שנקט גרסה אחרת. ולא מצאתי גרסה כזו בדקדוקי סופרים שם ולא במדרשים.

נה **כך פירש** ספר הנר והשיטה מקובצת שם.

נו **מנחות דף קג:** דאמר רבי חנין והיו חייך תלואים לך מנגד זה הלוקח תבואה משנה לשנה ופחדת לילה ויומם זה הלוקח תבואה מערב שבת לערב שבת ואל תאמן בחייך זה הסומך על הפלטר.

רש"י – הלוקח תבואה משנה לשנה – שאין לו קרקע לזרוע והיינו חייו תלואים שאינו יודע אם יהיו לו מעות לשנה הבאה: **הפלטר** – נחתום:

נמצא שבגמ' נדרש הפסוק כג' קללות רישא בדואג אחת לשנה ואמצע בדואג כל ע"ש וסיפא בדואג בכל יום.

נז זו גרסת רש"י דברים כח סו (ואולי היא פירוש לדברי הגמ' כי לא נמצא גרסה כזו בדקדוקי סופרים שם ולא במדרש) אבל גרסת הגמ' זה הלוקח תבואה משנה לשנה ופרש"י שאין לו קרקע לזרוע ואינו יודע אם יהיו לו מעות לקנות בשנה הבאה. (ואפשר דהיינו הך שהרי בשניהם לוקח תבואה לטחון ולאפות ולא זרע אלא שלגרסת רבינו בכתב אפשר שדואג קצת יותר מפעם בשנה. ועיין לקמן גרסת מוהרנ"ת שבע"פ אמר רבינו שדואג בכל יום)

נח **לשון רבינו** משמע שקונה תבואה לטחון ולאפות בעצמו אפשר כוונתו כגרסת הגמ' פעם בשנה או קצת יותר. ולקמן בלשון מוהרנ"ת נקט זה לוקח מן הפלטר דהיינו שקונה בכל יום לחם מן האופה נמצא דאגתו בכל יום משמע שפגם הרבה יותר בתפילין.

עוד עיין בראשית רבה פרשה צא פסקה ו – רדו שמה שכל הלוקח תבואה מן השוק ירידה כתיב בו. וכן איתא **בתנחומא** מקץ פ"ח.

ילקוט שמעוני בראשית – פרק מב קמח – כל הלוקח תבואה מן השוק ירוד.

נט **בראשית פרק לז** (א) וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מְגוּרֵי אָבִיו בְּאֶרֶץ כְּנָעַן:

ס **פסוק זה** מדבר בישיבת יעקב בחברון מקום מגורי אביו יצחק. ואומר שגם אחרי הסתלקות יצחק נשאר שם יעקב. כי כשחזר יעקב אבינו מחרן ישב בשכם ושם היתה צרת מכירת יוסף וצרת הבת דינה, ואחרי שאחרי שהרגו שמעון ולוי את אנשי שכם עבר לבית אל (ירושלים) ואח"כ לבית לחם ולמגדל עדר ומשם לחברון, ואז נפטר יצחק אביו, ואחרי שעובר לספר מאלופי עשו, חוזר ליעקב "וישב יעקב בארץ מגורי אביו ארץ כנען דהיינו חברון.

האמת שלו שהיא בחי' תפילין, **בשביל זה** ארץ ישראל **נקראת** [סב] **ארץ החיים** [סג]/סד\, **כי תפילין נקראים חיים, כמ"ש** במכתב לחזקיהו/סה\ שהיא השירה ששר על שהתרפא מחוליו **(ישעיה לח)**/סו\ **ה' עליהם יחיו:** ובגמרא מנחות מד [סז]/סח\ דרשו ש"ה' עליהם" הכוונה לתפילין כמ"ש "וראו כל עמי הארץ כי שם ה נקרא עליך". ועי"ז "יחיו", כי תפילין בחי' אמת בחי' חיים. כי אמת הפך מהמיתה/סט\. ראה לשון מוהרנ"ת שכתב שארץ ישראל נקראת ארץ החיים כי מקבלת מיעקב ויעקב אבינו לא מת (תענית ה:)/ע\ וגם כי תפילין נקראים חיים.

וקצת צ"ע מדוע רבנו מביא ראייה שארץ ישראל מקבל מוישב יעקב בארץ כנען. ואולי קמ"ל שאע"פ שהיתה ברשות כנען ישיבת יעקב אבינו הצדיק גרמה שכל הארץ תיהיה ניזונת ממנו ממדתו אמת לעולם כמבואר לקמן עה"פ ארץ אוכלת יושביה שגם מאתים שנה אחרי שיעקב עזב את הארץ והסתלק במצרים עדיין ניזונת ממנו.

גם באברהם ויצחק כתיב וישב, אבל לא וישב בארץ אלא בעיר פלונית, כגון "וישב אברהם בבאר שבע", "וישב באלוני ממרא", "וישב יצחק בגרר" וכיו"ב. ונראה הכוונה שהצדיק משפיע למקום בו יושב, וכן כשבא יעקב לעיר שכם תיקן בה תקנות ע"י הארת האמת שהשפיע בה כמבואר בתורה כג. ודווקא ביעקב כתיב שישב בארץ, דהיינו שכל הארץ מקבלת ממנו. וכן כתיב "וישב ישראל במצרים" "וישב יוסף במצרים" הכוונה כנ"ל, ואמנם התבטלה העניות והרעב במצרים ע"י שיעקב ישב בה. ואולי טעם שיוסף לבדו לא הועיל לבטל את הרעב, כי אז נפרד מיעקב, ועיקר כח יוסף להשפיע הוא את בחי' יעקב כמבואר בזהר יעקב ויוסף כחדא אזלי.

והעומק בזה כי צדיק מרכבה ליסוד שדרכו משפיע הקב"ה למלכות שהיא המקום שבו יושב, כי הישיבה בחי' יחוד. בבחי' כל העולם ניזון בשביל חנינא בני, דהיינו דרך השביל והצינור שהכין רבי חנינא בן דוסא הצדיק, מכח שיבור תאות אכילה שהיה אוכל קב של חרובים בלבד בשבוע.

סא **צ"ע** האם תמיד נזונת מבחי' יושביה אפילו כשהם גויים? ואם לא אזי אחרי הסתלקות הצדיק כיצד היא נזונת ממדת האמת? נראה שיעקב לא מת וע"י שישב בה רוב ימיו נקבע שלעולם היא נזונת מבחי' וישב יעקב בארץ. אלא כשהגויים יושבים בה כיון שהם לא אוחזים במדת האמת לא ניזונים ממנה. וגם ישראל שהוא שקרן לא מקבל ממנה.

סב ישעיהו לח יא תהלים קמב ו' איוב כח יג

סג * זוהר ויקרא מה: [וזוהר לך לך צה: תרומה קסח: וקסט. ופרשת נח סה: סו. וזוהר ח"א קצג. קטו.]

סד **זוהר ויקרא מה:** – פתח רבי יוסי ואמר, (תהלים כד א) ליהו"ה הארץ ומלואה, תבל ויושבי בה, כיון דאמר ליהו"ה הארץ ומלואה, אמאי תבל ויושבי בה, וכי תבל לאו מן ארעא הוא. אלא הכי קאמר, ליהו"ה הארץ ומלואה, דא ארעא קדישא דאקרי ארץ החיים הארץ היא המלכות השוכנת בארץ ישראל שיש בה הארת המוחין הנקראים חיים, תבל ויושבי בה, דא שאר ארעאן, היינו שאר הארצות דהיינו ג' עולמות בי"ע שהם חיילות המלכות כמה דאת אמר (שם ט ט) והוא ישפוט תבל ג' עולמות בי"ע בצדק, דתבל בצדק תלייא, היינו במלכות דאצילות וכלא חד מלה. כל ג' עולמות בי"ע הם ענין אחד כי כולם מתנהגים ע"י מלכות דאצילות. רבי חייא אמר, "ליהו"ה הארץ ומלואה", "הארץ" תינח, "ומלואה" מאי היא? אלא אלין נשמתין דצדיקייא. "תבל ויושבי בה", "תבל" דא ארעא דלתתא, "ויושבי בה", אלין אינון בני נשא.

סה **ישעיה פרק לח** (ט) מִכְתָּב לְחִזְקִיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה בַּחֲלֹתוֹ וַיְחִי מֵחָלְיוֹ׃

סו **שם** (טו) מָה אֲדַבֵּר וְאָמַר לִי וְהוּא עָשָׂה אֶדַּדֶּה כָל שְׁנוֹתַי עַל מַר נַפְשִׁי׃ (טז) אֲדֹנָי עֲלֵיהֶם יִחְיוּ וּלְכָל בָּהֶן חַיֵּי רוּחִי וְתַחֲלִימֵנִי וְהַחֲיֵנִי׃ (יז) הִנֵּה לְשָׁלוֹם מַר לִי מָר וְאַתָּה חָשַׁקְתָּ נַפְשִׁי מִשַּׁחַת בְּלִי כִּי הִשְׁלַכְתָּ אַחֲרֵי גֵוְךָ כָּל חֲטָאָי׃

רד"ק (טז) ה' עליהם יחיו – אמר עתה ידעתי כי עליהם יחיו, פירוש עליהם על הימים הקצובים לאדם יוכלו לחיות אם רצונך כמו שאני עושה, כי כבר נשלמו ימי הקצובים והוספת עליהם חמשה עשר שנה: ולכל בהן חיי רוחי – לכל אספר ואומר כי בהן בשני התוספת חיי רוחי: ותחלימני והחייני – אני מתחנן לפניך שבאלה השנים שהוספת לי תחלימני ותחייני, והוא כפל ענין במלות שונות, והוא ענין הבריאות שאהיה בריא באלה השנים:

סז * עיין מנחות מד.: [לקמן מוהרנ"ת בלשונו ציין לשם]

סח **מנחות דף מד.** – ואמר ר"ל כל המניח תפילין מאריך ימים שנאמר [דף מד:] {ישעיה לח–טז} ה' עליהם יחיו ולכל בהן חיי רוחי ותחלימני והחייני: **פרש"י – ה' עליהם.** אותם שנושאין עליהם שם ה' בתפילין יחיו:

סט **כמבואר** בגמ' סנהדרין צז. שבעיר קושטא ע"י שלא יצא שקר מפיהם לא מת אדם, והרוצה למות היה יוצא ממנה. ועיין זוהר ויחי רמא: רחב בקשה סימנא דחיי אות אמת דא אות ו'. וכן יעקב שמדתו אמת לא מת. ובאגרא דכלה ציין לתקוני הזהר קיח: וישם לקין אות ו'.

ע **תענית דף ה:** אמר רבי יוחנן יעקב אבינו לא מת אמר ליה וכי בכדי ספדו ספדנייא וחנטו חנטייא וקברו קברייא אמר ליה מקרא אני דורש שנאמר ואתה אל תירא עבדי יעקב נאם ה' ואל תחת ישראל כי הנני מושיעך מרחוק ואת זרעך מארץ שבים מקיש הוא לזרעו מה זרעו בחיים אף הוא בחיים.

מהרש"א – וכי בכדי ספדו ספדיא כו'. ממיתה לא פריך דלא מפרש ביה מיתה אלא ויגוע כמ"ש התוס' וכדמפרש בסוטה עכ"ל והיינו אמה שאמרו שם דפתחינהו יעקב לעיניה ואחיך כו' ופרש"י למאי דמשני וא"ל מקרא אני דורש כו' ודחנטו חנטיא כו' נדמה להם שמת אבל חי היה עכ"ל והענין דחוק ועיקר שינויא חסר מן הספר. **ושמעתי לפרש בסוגיא זו משום דאיכא לפרש הא דיעקב אבינו לא מת בשני פנים** אם שלא מת כלל גם בגוף אם שלא מת בנפש כשאר צדיקים אבל בגוף היה מת ואהא שלא מת בנפש לא חש להקשות דמפורסמת היא דאמאי נקט יעקב טפי מאברהם ויצחק דודאי גם הם לא מתו בנפש ואי שלא מת אף בגוף קאמר וכי בכדי ספדו ספדיא כו' ומשני ליה דודאי בנפש קאמרי דלא מת. **ודתקשי אמאי נקטי יעקב טפי? דמקרא אני דורש כו' מקיש הוא לזרעו ומש"ה נקטי יעקב** כמו שהוזכר בקרא בהקישא, דלא שייך אלא ביעקב להקישו לזרעו, משא"כ באברהם ויצחק משום זרעו ישמעאל ועשו. ומייתי ליה מדכתיב אל תירא עבדי יעקב וגו'. מקיש הוא בכמה כתובים קרי ליה לכלל ישראל בשם יעקב ומיהו הכא דכתיב ביה ואת זרעך וגו' משמע דעבדי יעקב היינו יעקב עצמו. **ועי"ל בזה ע"פ מ"ש בפ"ב דכתובות מתים שבחו"ל אינן חיים** שנאמר נותן נשמה לעם עליה וגו' **כי א"י נקרא ארץ החיים מיתת צדיקים שבא"י אינה רק מיתה מקרית** משא"כ בחו"ל דהמיתה היא טבעית, וע"כ צריכין לגלגול מחילות. **וז"ש יעקב אבינו לא מת** דודאי אברהם ויצחק שמתו בא"י חיים הם גם במיתתן כיון שמתו בא"י אבל יעקב אבינו שמת בחו"ל

וזה שבחה של ארץ ישראל דכתיב בה **אשר לא בְמִסְכֵּנוּת תאכל בה לחם (דברים ח׳)**/[עא] **כי לפעמים אדם אוכל לחם מחמת עניות, ולא מחמת חסרון תאוה לתענוגים אחרים, אבל אם היה לו שאר מאכלים, לא היה אוכל לחם לבד,** כאן הוסיף רבינו לבאר עוד גדר בתאות אכילה שלא רק למעט בכמות אלא גם למעט בהנאה הגשמית/[עב] **וזה שבח א״י**–ארץ ישראל, **שלא מחמת עניות תאכל לחם, אלא מחמת שיבור וביטול תאוות**[עג] **אכילה** דהיינו שארץ ישראל מסוגלת לביטול תאוות אכילה ולהסתפק בה בלחם בלא תוספות להטעימו/[עד]. **כי היא מקבלת הארה והשפעה**

היה לבעל דין לומר דאינו חי כמותן ולזה אמר דאף הוא חי וכאלו מת בא״י וא״ל וכי בכדי חנטו כו׳ ומהיכא תיתי לך שהוא חי יותר משאר מתים שבח״ל וא״ל מקיש כו׳ הנני מושיעך מארץ רחוק דהיינו ממצרים בחיים כאלו אתה מת בא״י כמו זרעך יוסף שבא ממצרים ארץ שביו בחיים לשם:

בספר דברים אחדים לחיד״א דף זך. (ליוורנו תקמח) כתב בשם כתנות אור שיעקב דווקא הוא לא מת כי מדתו אמת הרמוזה באות ו׳ ונשמתו לא נהנת מאכילת עץ הדעת כי היתה תלויה בקנה. (דהיינו בקנה הנשימה)

עא **דברים פרק ח** – פרשת עקב – (ז) כִּי יְדֹוָד אֱלֹהֶיךָ מְבִיאֲךָ אֶל אֶרֶץ טוֹבָה אֶרֶץ נַחֲלֵי מָיִם עֲיָנֹת וּתְהֹמֹת יֹצְאִים בַּבִּקְעָה וּבָהָר: (ח) אֶרֶץ חִטָּה וּשְׂעֹרָה וְגֶפֶן וּתְאֵנָה וְרִמּוֹן אֶרֶץ זֵית שֶׁמֶן וּדְבָשׁ: (ט) אֶרֶץ אֲשֶׁר לֹא בְמִסְכֵּנֻת תֹּאכַל בָּהּ לֶחֶם לֹא תֶחְסַר כֹּל בָּהּ אֶרֶץ אֲשֶׁר אֲבָנֶיהָ בַרְזֶל וּמֵהָרָרֶיהָ תַּחְצֹב נְחֹשֶׁת: (י) וְאָכַלְתָּ וְשָׂבָעְתָּ וּבֵרַכְתָּ אֶת יְדֹוָד אֱלֹהֶיךָ עַל הָאָרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר נָתַן לָךְ:

רבנו בחיי – ואפשר שיכלול עוד ארץ אשר לא במסכנות תאכל בה לחם שלענין התורה והחכמה דיבר הכתוב, שכן היא נמשלת ללחם, שנאמר (משלי ט, ה) לכו לחמו בלחמי, ולפי שהתורה והחכמה אי אפשר לאדם להשיגם על השלימות אלא עם ההכנות הראויות הצריכות לו ומלבד ההכנות יצטרך שיהיה אויר הארץ זך וטוב כי יועיל הרבה בלימוד, וטוב ההכנות האויר הטוב אשר בארץ על כן יאמר, החכמים שבה לא יאכלו במסכנות לחמה של תורה כי יהיה לבם כפתחו של אולם לטוב ההכנות ורחבה מיני ים לטוב האויר, וכמו שדרשו חז״ל (בראשית רבה טז, ד) וזהב הארץ ההיא טוב (בראשית ב, יב), אין תורה כתורת ארץ ישראל ואין חכמה כחכמת ארץ ישראל, ואמרו (בבא בתרא קנח ע״ב) אוירא דארץ ישראל מחכים, מה שאין כן בחכמים שבחוצה לארץ שהם חסרי ההכנות והאויר הטוב והם בודאי אוכלי לחם העצבים, אוכלי לחמה של תורה במסכנות, וזהו שאמר במעלות הארץ אשר לא במסכנות תאכל בה לחם כיון שתורתן שלמה הוא העושר הקיים והאמיתי שנתברכו בו, וברכת ה׳ היא תעשיר, ולכך אמר לא תחסר כל בה, כי הברכה היא בכל:

עב **קצת צ״ע** כי גם לחם יש בו תענוג. ואם כוונתו לדברי מתיקה שבזמנם היו בעיקר פירות צ״ע א״כ מה השבח של ארץ נפתלי שהיא בקעת גנוסר שהיו בה פירות מתוקים. **עיין ברכות דף מד.** – גמרא ומי איכא מידי דהוי מליח עיקר ופת טפלה? אמר רב אחא בריה דרב עוירא אמר רב אשי באוכלי פירות גנוסר שנו – **דהיינו** פירות ארץ ים כנרת, שהם מתוקים ביותר ואינם נאכלים אלא עם מלח הרבה כדי שמתיקותם לא תזיק לגרון, ובשביל להחליש חריפותו של המלח אוכלים פת עמם, ונמצא שהפת טפלה לפירות, ולכן מברך על הפירות ופוטר את הפת׳.

וצ״ע כי בהמשך הגמ׳ שם מבואר שתלמידי רבי יוחנן היו מביאים לו שלשים סאה של פירות והיה אוכל הכל. מהם הרבה מאד – אמר רבה בר בר חנה כי הוה אזלינן בתריה דרבי יוחנן למיכל פירות גנוסר כי הוינן בי מאה מנקטינן ליה לכל חד וחד עשרה עשרה וכי הוינן בי עשרה מנקטינן ליה כל חד וחד מאה מאה וכל מאה מיניהו הוה מחזיק להו צנא בר תלתא סאוי ואכיל להו ומשתבע דלא טעים זיונא זיונא סלקא דעתך אלא אימא מזונא. רבי אבהו אכיל עד דהוה שריק ליה דודבא מאפותיה (שהזבוב היה מחליק מרוב השמנונית שבמצחו). ורב אמי ורב אסי הוו אכלי עד דנתור מזייהו (עד ששערותיהם נשרו). רבי שמעון בן לקיש הוה אכיל עד דמריד (שדעתו נטרפת עליו לשעה) ואמר להו רבי יוחנן לדבי נשיאה והוה משדר ליה רבי יהודה נשיאה באלושי אבתריה ומייתי ליה לביתיה.

ועי״ש ביאור מתיבתא הערה י׳ – האחרונים העירו, שבסוגיא כאן, וכן במקומות נוספים בש״ס (לעיל מב. פסחים פט: מגילה ז:) מובאים מעשים באמוראים שאכלו כמויות מזון גדולות ביותר. ולכאורה הנהגתם זו סותרת למה שמבואר בעירובין (פג:) שמאכלו של אדם הוא עשירית האיפה ליום [והאיפה הן שלש סאים], כפי כמות המן שירד מן השמים לכל איש ואיש, ואמרו שם שהאוכל כמידה זו הרי זה ברי ומבורך, והאוכל יותר על כך, רעבתן. **ויישב בנודע ביהודה** (מהדורה קמא או״ח סי׳ לח ד״ה והנה עד) שהשיעור המוזכר בעירובין אמור ביחס לאדם ששבע ומוסיף לאכול לתענוג, שעד השיעור של עשירית האיפה אינו נקרא רעבתן, אבל אם מרבה לאכול בשביל להתענג ולמלאות תאוותו ואוכל מעבר לשיעור זה, הרי זה רעבתן. אבל אדם שאינו שבע מהמאכלים שאכל, וצריך לאכול יותר משיעור זה, חלילה לקרותו רעבתן. **וביעב״ץ** (עירובין שם ד״ה יתר) כתב, ששיעור אכילת רעבתן נאמר לגבי סתם מאכלים ולא לגבי דברי מתיקה, שהרי לגבי זה אמרו (עירובין פב:) ׳רווחא לבסימא שכיח׳, כלומר, המעיים מתרווחים לפנות מקום לדבר מתוק [כלומר, גם אדם רגיל לעתים תאב לאכילה מרובה של מאכלים ערבים, ואין זה מעיד על כך שהוא רעבתן].

וצ״ע נראה שרבנו לא סובר כך אלא שהיו צדיקים בלא תאוות אכילה כלל וכוונו לתקן את המאכלים והניצוצות שבהם. **עיין לק״ה** נטילת ידים לסעודה הלכה ו׳ אות צח – הָעִקָּר לְתַקֵּן הַדִּבּוּר, שֶׁהוּא עִקַּר מְתִיקוּת הַטְּעָמִים שֶׁדִּבּוּרְכֶן שֶׁל הַנָּעָרִים וְחַסְרֵי הַדַּעַת לְהַמְתֵּק אַחֲרָיו. אלא פשוט שכוונת רבי יוחנן ותלמדיו לתקן את המאכלים.

וראה **מתיבתא** שם הערה טו מה שכתב בשם האחרונים – האחרונים העירו שהמעשים המובאים בסוגייתנו נראים תמוהים מאוד, וביאר **בספר טבור הארץ** (פ״ח אות ה) שידוע מספרי המקובלים שבכל מאכל יש בו חלק גשמי וחלק רוחני [ראה ברוח חיים (פ״ג מ״ג) בשם ר׳ חיים ויטאל], וגוף המאכל הוא גשמי והטעם שמרגישים בו הוא רוחני, וחלק הרוחני שבמאכל הן הניצוצות הקדושים אשר הצדיקים באכילתם מעלים אותם, **ופירות ארץ ישראל הם קדושים מאוד ויש בהם חלק רוחני גדול ביותר, וכל שכן פירות גינוסר, שהם גדלים על שפת ים הכינרת שהוא קדוש מאוד ובתוכו גנוזה באר מרים והפירות יונקים משם**, ולכן קדושתם עולה על שאר פירות ארץ ישראל, ומשום כך הפירות האלו היו מובחרים בטעמם ובמתיקותם הרבה, שהרי הטעם, הוא החלק הרוחני. וזו היא הסיבה שאכלו החכמים כל כך הרבה מפירות גינוסר, שלא היה זאת אלא בשביל החלק הרוחני שבהם.

עג מתרצו - תאות

מבחי׳ תפילין, מבחי׳ יעקב, מבחי׳ אמת, שמשם בא עשירות עם מדת ההסתפקות ששמח בחלקו ואינו חסר כנ״ל. **נמצא מה שתאכל לחם לבד, לא מחמת מסכנות**/[עז], **אלא מחמת שיבור תאוות**[עז] **אכילה** כי כשמאיר אמת האדם ניזו ושבע ממדת האמת:

וזה פי׳ מה שאמרו המרגלים בגנות הארץ **(במדבר יג)**[עז]/[עח] **ארץ אוכלת יושביה,** [עט]/[פ] **פי׳ שהיא מקבלת שפעה מבחי׳** וישב **יעקב, כמו שכתוב וישב יעקב בארץ** כנ״ל: אע״פ שהמרגלים אמרו זאת בגנאי הארץ, ואחרי מאתים ואחת עשרה שנים שיעקב עזב את הארץ, דורש רבנו שרמוז בדבריהם שבח ארץ ישראל שתמיד מקבלת מבחי׳ יעקב ממדת האמת. (ואולי גם בפשט אפ״ל שכוונו לומר שעל כן רק צדיקים כמו יעקב יכולים לגור בה/[פא] ועיין פל״ח שהם התכוונו ליושביה בזמן דברו עליה, דהיינו העכו״ם שהם שקר ממש וכתיב דובר שקרים לא יכון לנגד עיני/[פב], וכנראה ממילא גם למי שלא יהיה במדרגה של לשבוע ממדת האמת, שגם הוא שקרן כמבואר לקמן בלשון מוהרנ״ת)

וזה פי׳, הפסוק בפרשת משפטים בדין הנושה שעני שיכול ליקח ממנו בלילה את שמלתו למשכון אבל חייב להחזירה לו ביום, **כי** [פג]**היא שמלתו לעורו** [פד]/[פה], וביארו בתיקוני הזוהר עורו **דא עור של תפילין**

[עד] **לכאורה הכוונה** פשוטה בזה שמחמת שיבור התאוה הוא מסתפק אכילת לחם אע״פ שאין בו טעם כל כך. אבל עיין לק״ה נטילת ידים לסעודה הלכה ו׳ אות צח עפ״י תורה ז׳ ח״ב] שע״י הדעת ששופע בא״י הלחם שבה כלול בו כל הטעמים. ועי״ש שכך מובא בספרים על א״י. ולפ״ז יש סגולה בא״י שהלחם שבה טעים גם למי שלא שיבר תאוות אכילה כל כך. ואולי אדרבה כדי שגם בארץ ישראל יהיה שכר על שיברו התאווה אפילו באכילת לחם.

עיין ספורי מעשיות ז׳ בעטלערס תחילת יום שני שהחרש דייקא חי חיים טובים דהיינו שהיה אוכל רק לחם ומים וכן במעשה מחכם ותם התם אכל רק לחם ומים ונ״ל שהתם כלול מכל הז׳ בעטלערס אבל הנקודה הזו של שיבור תאות אכילה דהיינו שטעם בלחם ומים כל הטעמים זה קשור לבחי׳ חרש דקדושה שהיה בו. משמע שמה שמפריע לתאות אכילה זה דוקא מה ששומע מה שלא צריך וזה הפך הסברא הפשוטה שתלוי דווקא בעינים שרואים את התענוגים ועיין תורה ג׳ הסומא רעב משמע שהעינים דייקא עושות שובע אבל באמת עינים גשמיות עושות רעב ועיני השכל עושות שובע וצריך ביאור בזה מה הקשר לאזנים.

[עה] **הריצ״ח** (מז5) ביאר בזה עוד ביאור פנימי יותר והאריך לבאר המילה מסכנות מורכבת משתי מילים כי **כנות היינו אמת** כמ״ש כנים אנחנו וכן כן היינו בסיס בחי׳ האמת שיש לה רגלים. **ומס בחי׳ שכחה** עיין תורה ז׳ שזה בחי׳ מוות עיין תורה לז וכן הוא נקרא ס״מ וזה לשון למסמס ולהמיס שכלל הכוונה שהוא מבטל את האמת והכנות והבסיס והאריך לבאר בזה כמה דרכים והעיקר שבא״י א״א לאכול כך בלי אמת את הלחם. לחם לשון הלחמה שמחבר נשמה לגוף כי אז יהיה ארץ אוכלת יושביה לגריעותא כדלקמן בטן רשעים תחסר. וכמ״ש לא כן הרשעים כ״א כמוץ אשר תדפנו רוח אין להם כן ובסיס לכן נתפסים במוץ ותבן ולא בחיטה והאמת.

וזה הכוונה לא במסכנות תאכל בה לחם היינו לא רק שלא תוכל מותרות אלא את הלחם גם לא תאכל במסכנות.

[עו] מתרצו - תאות

[עז] בתקפא – (במדבר כג) ובתשכט תוקן

[עח] **במדבר פרק יג** (לא) וְהָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר עָלוּ עִמּוֹ אָמְרוּ לֹא נוּכַל לַעֲלוֹת אֶל הָעָם כִּי חָזָק הוּא מִמֶּנּוּ: (לב) וַיֹּצִיאוּ דִבַּת הָאָרֶץ אֲשֶׁר תָּרוּ אֹתָהּ אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר הָאָרֶץ אֲשֶׁר עָבַרְנוּ בָהּ לָתוּר אֹתָהּ אֶרֶץ אֹכֶלֶת יוֹשְׁבֶיהָ הִוא וְכָל הָעָם אֲשֶׁר רָאִינוּ בְתוֹכָהּ אַנְשֵׁי מִדּוֹת:

[עט] עיין פל״ח

[פ] **פרפראות לחכמה** (לטשערינער רב) – ארץ אוכלת יושביה, פירוש שהיא מקבלת שפע מבחינת יעקב וכו׳ רוצה לומר כי פשוטו של מקרא מורה גם כן על זה, כי מחמת שמקבל שפע מבחינת יעקב שהוא בחינת אמת, שמחמת זה מאיר עיקר אור ההשגחה בארץ ישראל כמבואר לקמן, מחמת זה היא אוכלת יושביה, היינו אותם שאינם הגונים לישב בה כגון העכו״ם, כי אינה יכולה לסבול אותם, כי דובר שקרים לא יכון לנגד עיני (תהלים ק״א) (ועיין לקמן סימן קפ״ז): עכ״ל

ועיין תורה קפז שעיקר הנהגת מדה כנגד מדה היא בארץ ישראל על כן עפ״ר יש ליושביה יסורים וזה פירוש הכתוב ארץ אוכלת יושביה.

[פא] **אולי כוונו** לומר שכיון שמדתה אמת, רק מי שמדתו אמת יכול לחיות בה, כמו בעיר קושטא שאפילו האמורא הצדיק רב כהנא לא יכול לעמוד במדת האמת שבה והוכרח לצאת ממנה. **כמבואר בסנהדרין צז.** – רבא מריש הוה אמינא ליכא קושטא בעלמא אמר לי ההוא מרבנן ורב טבות שמיה ואמרי לה רב טביומי שמיה דאי הוו יהבי ליה כל חללי דעלמא לא הוה משני בדבוריה זימנא חדא איקלעי להההוא אתרא וקושטא שמיה ולא הוו משני בדיבורייהו ולא הוה מיית איניש מהתם בלא זימניה נסיבי איתתא מינהון והוו לי תרתין בנין מינה יומא חד הוה יתבא דביתהו וקא חייפא רישה אתאי שיבבתה טרפא אדשא, סבר לאו אורח ארעא אמר לה ליתא הכא, שכיבו ליה תרתין בנין, אתו אינשי דאתרא לקמיה אמרו ליה מאי האי? אמר להו הכי הוה מעשה, **א״ל במטותא מינך פוק מאתרין ולא תגרי בהו מותנא בהנך אינשי.**

[פב] **מה שכתב** הפל״ח שאוכלת יושביה הכוונה לעכו״ם צ״ע שהרי אמרו זאת לעם ישראל כי לא רצו להיכנס לארץ ומה בכך שהיא אוכלת את הגויים אדרבה זה סיבה כן להיכנס אליה. אבל ראה ויקרא כ׳ (כב) וּשְׁמַרְתֶּם אֶת כָּל חֻקֹּתַי וְאֶת כָּל מִשְׁפָּטַי וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם וְלֹא תָקִיא אֶתְכֶם הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲנִי מֵבִיא אֶתְכֶם שָׁמָּה לָשֶׁבֶת בָּהּ: הרי שגם ישראל היה להם לחשוש ולא רק לעכו״ם. וראה ספרא על ויקרא פרשת קדושים – הוספה: [יד] ״ולא תקיא אתכם הארץ בטמאכם אותה״ (ויקרא יח, כח) – ארץ ישראל אינה כשאר כל הארץ, אינה מקיימת בעלי עוברי עבירות. משל למה הדבר דומה: לבן מלכים שהאכילוהו דבר שאינו עומד במעיו אלא מקיאו, כך ארץ ישראל אינה מקיימת עוברי עבירות, לכך נאמר ״ולא תקיא אתכם הארץ בטמאכם אותה כאשר קאה את הגוי אשר לפניכם״. [עד כאן הוספות הילקוט בשם תורת כהנים שהתחילו באמצע פרק ט׳]

[פג] בתרלד- הוא (בפסוק כתיב הוא וקרי היא)

(תיקונים תיקון ס"ט דף צא ע"ב)[פו]/פז\. דהינו שהבגד השומר על השכינה מאחיזת החיצונים הוא השמלה דהיינו ציצית, והעור היינו התפילין/פח\, וזהו שמלתו לעורו **שבה** בשמלתו **נכנס בחי'** אור **תפילין** העשויים מעור בהמה, כי אור התפילין דהיינו הארת האמת ממנו כח השמלה לשמור את השכינה ואת כנסת ישראל :

פט[ושואל מוהרנ"ת **לכאורה אין לזה פירוש, מה חיבור יש לענין זה** של דרשת התיקונים על שמלתו לעורו **למ"ש למעלה** בענין שיבור תאוות אכילה. ומבאר מוהרנ"ת **אך נראה כוונתו הק', כי למעלה מבואר שע"י תפילין, שהוא בחי' אמת בחי' יעקב שזוכין ע"י שבירת תאוות אכילה, עי"ז ניצולין מדלות ועניות כנ"ל, וזהו מה שהביא מקרא זה, כי היא**[צ] **שמלתו וכו' לענין זה, פי' כי מקרא זה נאמר על העני והאביון** שלוה ממון ואין לו להחזיר ולקח ממנו המלוה

פד שמות כב כו

פה **שמות פרק כב** – פרשת משפטים – (כד) אִם כֶּסֶף תַּלְוֶה אֶת עַמִּי אֶת הֶעָנִי עִמָּךְ לֹא תִהְיֶה לוֹ כְּנֹשֶׁה לֹא תְשִׂימוּן עָלָיו נֶשֶׁךְ: (כה) אִם חָבֹל תַּחְבֹּל שַׂלְמַת רֵעֶךָ עַד בֹּא הַשֶּׁמֶשׁ תְּשִׁיבֶנּוּ לוֹ: (כו) כִּי הִוא (כסותה) כְסוּתוֹ לְבַדָּהּ הִוא שִׂמְלָתוֹ לְעֹרוֹ בַּמֶּה יִשְׁכָּב וְהָיָה כִּי יִצְעַק אֵלַי וְשָׁמַעְתִּי כִּי חַנּוּן אָנִי:

רש"י (כו) כי הוא כסותה – זו טלית: שמלתו – זו חלוק: במה ישכב – לרבות את המצע:

פו בדפים שלנו דף ק: ועיין שם גם דף נה: לעורו דא משכא דחויא דאתמר בהון ויעש ה"א לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם. ועי"ש דף קמב סוף ע"א.

פז **תיקוני זהר דף ק: כְּסוּתָהּ מִסִּטְרָא דִשְׂמָאלָא** כסות הוא מלד בינה שבראש קו שמאל, שמלה הוא תקון רוחס, (ה"ג) **דְּאִיהִי** שבינה ממנה מתעוררים הדינים, ועל זה נרמז מה שכתוב **כְּסוּת עֵינַיִם** לכן לריך לכסות את הרוח מעיני הקליפות, **דְּמִתַּמָּן עֶרְיָין לִשְׂמָאלָא** כי משם מן סיגי הדינים והגבורות שבשמאל יולאות הקליפות הנקראות עריות, והטעם שבשמאל נאחזות הקליפות **בְּגִין דְּסִטְרָא שְׂמָאלָא תַמָּן פְּגִימוּ** לפי שבלד השמאל שהוא לד לפון שם הוא פגום, **הָדָא הוּא דִכְתִיב** זהו שכתוב **מִצָּפוֹן תִּפָּתַח הָרָעָה** שהם הקליפות, וכל הפגמים והעריות אינם אלא בשמאל, ומשם נמשכות לכל מקום שהם. **וּבְגִין דָּא אִתְּמַר בְּיִצְחָק** ובשביל זה נאמר ביצחק **וַיְהִי כִּי זָקֵן יִצְחָק וַתִּכְהֶין עֵינָיו מֵרְאוֹת** לפי שיצחק היה בגבורה ששם אחיזת הקליפות, לכן כהו עיניו מלדם, וכיון שכן **וְתַמָּן צָרִיךְ כִּסּוּיָיא** ושם בגלגול השני לריך הרוח כסוי, כדי להגין עליו מאחיזת הקליפות. ואמר עוד **וּמֹשֶׁה בְּהַהוּא אִתְּמַר בֵּיהּ** ובמשה כשנגלתה אליו הבינה בהתלבשותה בשכינה במראה הסנה, שממנה דינים מתעוררים, נאמר בו **וַיַּסְתֵּר מֹשֶׁה פָּנָיו כִּי יָרֵא מֵהַבִּיט אֶל הָאלהי"ם** כי שם אלהי"ם הוא דרגא דגבורה ששם אחיזת הקליפות, והסתיר משה פניו מפחד אחיזתם, אם כן ראוי להסתיר את הרוח בגלגול השני שבגבורה. **וּבְגִין דָּא** ובשביל תקון הרוח, **צִיצִית וּתְפִילִין אִינּוּן כִּסּוּיָא דִילָהּ** האורות של מלות ליליה ותפלין הם הכסוי של הרוח, שבהם הוא מתכסה מאחיזת הקליפות, **הָדָא הוּא דִכְתִיב** זהו שכתוב **כִּי הִיא כְסוּתֹה לְבַדָּהּ הִיא שִׂמְלָתוֹ לְעֹרוֹ (דף קא ע"א)** ומפרש שעור רומז **בְּעוֹר דִּתְפִלִּין** שבכח האורת מלות תפלין שנעשה מעור נעשה לו לבוש לרוחו, ומלת **כְּסֻתָהּ** רומזת על ליליה כמו שכתוב "גדילים תעשה לך" **עַל אַרְבַּע כַּנְפוֹת כְּסוּתְךָ אֲשֶׁר תְּכַסֶּה בָּהּ,** ועל ידי האורות שתי מלות הללו מתכסה הרוח מן החיצונים, וכשנתקן רוח האיש נתקנת גם רוח של בת זוגו. (שע"ר ומפרשים)

תיקוני זהר דף נה: הנה על ידי קיום מלות טלית ותפילין מעלים בני ישראל מ"ן למלכות, והיא מעלה את המ"ן לז"א, ועל ידי זה נעשה למעלה בז"א סוד הטלית והתפלין, וזה שאמר **אִיהִי טַלִּית דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא** אור המ"ן של מלות עטיפת הטלית שהמלכות מעלה בז"א נעשה סוד הטלית להקב"ה שהוא ז"א, **וּבָהּ אִתְעַטֵּף קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא** ובה מתעטף ז"א באור מקיף, **כְּמָה דְאַתְּ אָמַר** כמו שנאמר **עוֹטֶה אוֹר כַּשַּׂלְמָה** הקב"ה עוטה באור המלוה כשלמה, בבחינת אור מקיף, ועוד **וְאִיהִי צִיצִית דְּצַדִּיק** אור המ"ן של מלות ליליה שהמלכות מעלה ליסוד דז"א נעשה בו סוד אור הליליה, כי הטלית היא עוטה רק הגוף, והליליות התלויות למטה עד כנגד היסוד מאירות בו בסוד אור מקיף, ואמר **דְּאִיהוּ עָנִי בְּגָלוּתָא** לפי שהיסוד הוא עני בגלות, על שאינו מקבל שפע הראוי לו, לכן הוא לריך לקבל האורת מלות ליליה, **הָדָא הוּא דִכְתִיב** זהו שכתוב **תְּפִלָּה לְעָנִי כִּי יַעֲטֹף** ומפרש **עָנִי וַדַּאי** היסוד הוא עני ודאי בגלות, **דְּבֵיהּ אִתְעַטֵּף** שבאור של מלות ליליה הוא מתעטף, ואמר שבזמן שבית המקדש היה קיים היה לז"א ד' בגדי לבן וד' בגדי זהב, ועתה בגלות לא נשאר לו אלא הלבושים של טלית ותפלין, וזה שאמר **בְּגִין דְּאִיהִי כְסוּתֹה לְבַדָּהּ** לפי שמלות ליליה לבדה נעשה לבוש לז"א, ומה שכתוב **הִיא שִׂמְלָתוֹ לְעֹרוֹ, דָּא מִשְׁכָּא דִתְפִלֵּי** הוא רומז על עור הבתים של התפילין, **דְּאִתְּמַר בְּהוֹן** שנאמר בהם **וַיַּעַשׂ יהו"ה אלהי"ם** שהם סוד אבא ואימא, **לְאָדָם וּלְאִשְׁתּוֹ** הם סוד זו"ן, **כָּתְנוֹת עוֹר** הם סוד עור התפלין, **וַיַּלְבִּישֵׁם** לזו"ן. (הגר"א ובל"ר ומפרשים)

ועיין תורה לח אות ז' [דף נג.] ומשה זכה לקירון אור פנים ומבואר שם שהוא אור התפילין ועיין ב"ר כ' יב בתורתו של ר"מ כתיב כתנות אור וילבישם.

ומבואר כאן שאור התפילין הוא הארת האמת ועיין תורה לה אות ז' שדובר אמת בלבבו נעשה חשמל מעולם הבינה להלביש את האמונה בבחי' אמא מסככא על בנאה.

פח **אע"פ שבפסוק** משמע ששמלה ועור הם שני לבושים אבל עפ"י הסוד נראה שהם בחי' אחת גשמית ורוחנית שהעור הוא בחי' הארת האמת בחי' בגד רוחני המתלבש בשמלה וממנו כח השמלה לשמור. וזה כוונת רבינו שבה נכנס בחי' התפילין.

ועיין שער הכוונות דרושי ברכות השחר – והנה ז"ס ענין המלבוש כי מלבוש בגימ' או"ר פניא"ל שה"ס שם אל וה"ס שע"ח נהורין אשר בפנים העליונים כמשי"ת לקמן בע"ה והוא בגימ' חשמ"ל לבוש הבינה המלבשת את זו"ן ולזה תכוין באומרך מלביש ערומים אל מלבוש הנז' והכל נמשך משם א"ל והוא כי ב' שמות א"ל במילואם עולים בגי' ש"ע ועם ח' אותיו' א"ל אל"ף למ"ד הרי שע"ח גימטריא מלבוש וכבר ידעת מ"ש בסבא דמשפטים דצ"ו ע"ב בפ' בבגדו בה כי לבוש הנשמה נמשך משם אלוה שפירושו הוא א"ל ו"ה כי המלבוש נמשך משם אל לו"ה שהם זו"ן הנק' ו"ה.

מבואר שהלבוש הוא מהארת האמת, שע נהורין, אור הפנים, וכן מבואר בתורה לה, שהארת האמת היא אור הבינה, בחי' חשמל גמט' מלבוש. וכן מבואר לעיל תורה מא שחשמל גמט' מלבוש שע נהורין שבבינה שומר מקליפת הע"ש שמקלקל את הבגדים.

עוד עיין בתקונים דף נה. הנ"ל שעור התפילין הנ"ל שהוא הארת האמת שעושה את השמלה ללבוש הוא בחי' כתנות עור שהלביש הקב"ה לאדם וחוה. ואיתא בב"ר כ' יב שבתורתו של ר"מ כתיב כתנות אור. ולפי הנ"ל היינו אור התפילין אור האמת שהאיר להם בחי' אור המלבוש כדי שיהיה העור שלהם בבחי' שמלה לשמור עליהם כי קודם החטא לא נצרכו לזה.

פט ביאור מוהרנ"ת בתקפא

צ בתרלד - הוא

כסותו למשכון, דהיינו שבכל לילה בא ולוקח ממנו את בגדו היחיד שיש לו, אבל בבקר חייב להחזיר לו, **כי היא כסותה**/[צא] **לבדה היא שמלתו לעורו**/[צב] ובלילה ישן בסדין בלא בגדו, **ומרמז על עניות השכינה בגלותא**/[צג], **שמשם** מחסרון אור האמת אור התפילין (שנחסר כשהאכילה אינה בקדושה) משם **עיקר העניות של ישראל בגלות, כמבואר בתיקונים** [[צד]].

וזהו כי היא כסותה וכו' היא שמלתו לעורו דא תפילין, שעל כן רק הקרי "כסותו" אבל הכתיב "כסותה" לשון נקבה, אע"פ שמדבר על העני כמ"ש "שמלתו לעורו", כי רומז לשכינה **היינו שהתפילין הם עיקר השמלה המגנת על עניית** דהיינו עניות **השכינה וכנס"י,** על כן הנחת תפילין רק ביום כי בלילה השמלה אצל הנושה, וביום הוא מחזיר לנו, כדי שלא נאבד את האמונה לגמרי/[צה], **כי תפילין** בחי' אמת **מבטלין** את **הדלות** [[צו]]/[צז], **כי עיקר השפע והעשירות נמשך ע"י בחי' יעקב שהוא בחי'**

[צא] **בתורה** הכתיב כסתה וקרי כסותו. נראה שהכתיב רומז לשכינה והקרי לפשוטו של מקרא שמדבר בעני.

[צב] **ולפי התקונים** שהכוונה לתפילין נמצא שע"כ מצות הנחת תפילין ביום דווקא ולא בלילה, כי יצה"ר הנושה בָּנוּ לוקח מאתנו בלילה את אור התפילין, משכון על החוב שאנו חייבים לו מה שלוינו ונשתעבדנו לו בעוונות. אבל ביום הוא חייב להחזיר לנו, כי התפילין היא כסותינו לבדה, רק ממנה יש לנו אור האמת לשמור עלינו מהסתרת פנים גמורה ונפילה לגלות הדעת גמור.

[צג] **תיקון ה' דף קמב. –** ומפרש עוד מה שכתוב **וְאִם חָבוֹל תַּחְבּוֹל** כפל הלשון רומז **תְּפִלִּין דְּיָד וּתְפִלִּין דְּרֵישָׁא** על תפלין של יד ותפלין של ראש, **שַׂלְמַת רֵעֶךָ** היינו **כִּסּוּיָיא דְמִצְוָה** הכסות של מצוה שהיא טלית מצוייצת, **עַד בּא הַשֶּׁמֶשׁ** שרומז על הקב"ה הנקרא שמש **דְּאִתְמַר בֵּיהּ** שנאמר בו **כִּי שֶׁמֶשׁ וּמָגֵן יהו"ה אלהי"ם** הרי הקב"ה נקרא שמש, **תְּשִׁיבֶנּוּ לוֹ** שיקייס מצות טלית ותפלין, והיינו **קֳדָם דְּיִתְכַּנִּישׁ מִנֵּיהּ** קודם שיתאסף ויסתלק הקב"ה שהוא ז"א מן היסוד והמלכות כדלקמן. **דַּעֲלֵיהּ אִתְמַר** שעל מי שמקייס מצות הללו נאמר **וְזָרְחָה לָכֶם יִרְאֵי שְׁמִי שֶׁמֶשׁ צְדָקָה וּמַרְפֵּא בִּכְנָפֶיהָ,** ומפרש **מַאי צְדָקָה** מה נקראת צדקה, ואמר **צְלוֹתָא** התפלה, **וּמַרְפֵּא בִּכְנָפֶיהָ** היינו **כַּנְפֵי מִצְוָה,** ומפרש **דְּאִינּוּן תְּפִלִּין** הם התפלין הנקראים **כַּנְפֵי יוֹנָה** (כמבואר במס' שבת דף מט ע"א), וגם מלת "בכנפיה" רומזת על **וְכַנְפֵי מִצְוַת צִיצִית** שעל ידי התפלה ומצות תפלין וציצית זורח השמש שהוא ז"א, ומאיר להשכינה כדלקמן, וכן מה שכתוב אחר כך **הִיא שִׂמְלָתוֹ לְעוֹרוֹ** רומז **מִשְׁכָּא דִתְפִלִּין** על עור הבתים של התפלין. ואמר **וְאִם אַתְּ לָא תַחֲזִיר אִלֵּין כִּסּוּיָין לֵיהּ** ואם אתה לא תחזיר את אלו הכיסוים להקב"ה, וכ"ל שלא תקייס את אלו המצות, **קֳדָם דְּיִתְכַּנִּישׁ מִנֵּיהּ שִׁמְשָׁא דְּאִיהוּ קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא** קודם שיתאסף ויסתלק ממנו השמש שהוא הקב"ה, דהיינו שז"א יסתלק מן היסוד והמלכות, **דְּאִתְמַר בֵּיהּ** שנאמר בו **כִּי שֶׁמֶשׁ וּמָגֵן יהו"ה אלהי"ם** הרי שהקב"ה נקרא שמש, **הָכִי יִתְכַּנִּישׁ מִינָךְ נִשְׁמָתָא** כך תתאסף ממך הנשמה, **דְּאִתְמַר בָּהּ** שנאמר בה **כִּסְאוֹ כַשֶּׁמֶשׁ נֶגְדִּי** והיינו הנשמה שהיא נחצבה מכסא הכבוד היא מאירה נגדי, ואמר כי הקב"ה דן את האדם **מִדָּה לָקֳבֵל מִדָּה** שאם יגרום הסתלקות הקב"ה הנקרא שמש ממנו, כנגדו תסתלק ממנו נשמתו הנקראת גם כן שמש, וכ"ל שהקב"ה נתן לאדם משכון נפש רוח ונשמה, וכן ג' כיסוים ולבושים של ציצית ותפלין, ואם האדם אינו מחזיר להקב"ה אלו הכיסוים, אז הקב"ה נוטל את משכונו ממנו שהם הנר"ן. **וּבְגִין דָּא** ובשביל זה כתוב **עַד בּא הַשֶּׁמֶשׁ תְּשִׁיבֶנּוּ לוֹ** ומפרש **"לוֹ"** היינו **לְעָנִי דְּאִיהוּ צַדִּיק** לעני שהוא היסוד הנקרא צדיק, **וְלִשְׁכִינְתָּא דְּאִיהִי עֲנִיָּיה בְּגָלוּתָא** ולהשכינה שהיא עניה בגלות, כי **כַּד יֵתֵי לֵילְיָא דְאִיהִי גָלוּתָא** כי כשיבא הלילה הרומז על הגלות, והיינו אם לא מקיימים מצות ציצית ותפלין בגלות, אם כן **בַּמֶּה יִשְׁכָּב (דף קמב ע"ב) שְׁכִינְתָּא** במה תהיה מנוחה לשכינה בגלות, **דְּוַדַּאי שִׁמְשָׁא דְאִיהוּ קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לָא נָהִיר לָהּ בְּגָלוּתָא דְאִיהִי לֵילְיָא** כי ודאי השמש שהוא הקב"ה אינו מאיר לה בגלות הדומה ללילה, **וְאִשְׁתְּאָרַת בַּחֲשׁוֹכָא** והשכינה נשארת בגלות בחשך, **וּבְגִין דָּא צְרִיכִין יִשְׂרָאֵל לְאַנְהָרָא לָהּ בְּגָלוּתָא בְּאוֹר וְנֵר** ובשביל זה צריכים ישראל להאיר להשכינה בגלות על ידי אור ונר, ומפרש **דְּאִיהוּ תּוֹרָה וּמִצְוָה** שהוא התורה הנקראת אור, והמצות הנקראות נר, כמ"ש (משלי ו כג) נר מצוה ותורה אור. וכן אור ונר רומז על נפש רוח ונשמה, כי **אוֹר נִשְׁמָתָא** אור רומז על הנשמה שהיא מאירה את הגוף, **נֵ"ר** ראשי תיבות **נֶפֶשׁ רוּחָא, דְּאִינּוּן סִימָן נֵ"ר** שהם נרמזים במלת נ"ר, ומפרש (ה"ג) **בְּבָתֵּי דִתְפִלִּין** בכח מצות הנחת בתי התפלין זוכים **לְמִשְׁכַּב בְּהוּ שְׁכִינְתָּא בְּגָלוּתָא** להשכיב את השכינה בנר"ן של האדם כשהיא בגלות, **וְכִסּוּיָא דְצִיצִית לְאִתְעַטְּפָא בֵּיהּ בְּמִשְׁכָּבָהּ** וכסות של הציצית היא להתעטף בה השכינה במשכבה, וכ"ל שבכח אלו המצות תשכון השכינה בנר"ן של האדם, כי בגלות התפלה היא במקום קרבנות, והד' בתי תפלין של ראש הם לה במקום ד' בגדי כהן גדול, והציצית היא לה במקום ד' בגדי כהן הדיוט שהיו בזמן שבית המקדש היה קייס. (הגר"א ומפרשים)

[צד] תיקונים הנ"ל דף קמב. * ודף ק:

[צה] **צ"ע א"כ** בזמן הבית מדוע לא הניחו תפילין גם בלילה, הרי אז הנושה לא לקח בלילה את השמלה למשכון. אולי כיון שעדין לא זכו רובם לאכילה בקדושה

[צו] צ"ע אם כסותו לעורו הם התפילין מדוע הוא עני והריצ"ח תירץ שמדובר בבחי' לאה שנמצאת בעורף בבחי' קשר של תפילין שבבחי' זו האור מועט ולהבין עיין לקוטי תורה איוב יט כו.

[צז] **הריצ"ח** בתורה זו שיעור ז' ביאר נפלא עפ"י האריז"ל כי קשה, אם מאיר אור התפילין, מדוע היא בגלות, הרי הם בחי' אמת, וכשהאמת מאיר במלכות אזי היא בשלימות ותיקון. וביאר שיש ג' מצבים, כי יש מצב של ארץ אוכלת יושביה שנזונת מוישב יעקב, שאז מאירה האמת במלכות בשלימות, בחי' אישלם סיהרה שהיה בימי שלמה המלך, בחי' לא תחסר כל בה, בחי' יש לי כל, שזה יכול להיות רק למי שלא צריך שום דבר, כי נהנה מעצם הקשר עם הקב"ה עם האמת. וזה בחי' רחל בחי' תפילין של יד שיש בהם כל הפרשיות של ראש אבל בבית אחד דהיינו שהמלכות מקבלת כל המוחין מז"א. **ולעומת** זה יש ארץ אוכלת יושביה כשנופלים לבחי' פשט וגשמיות, כשהאמת לא מאירה, אזי כנ"ל שאוכלת יושביה כמו שהתכוונו המרגלים לגנות, ובאותו לילה בכו בכיה של חינם ,ונענשו בבכיה לדורות, ועל זה נאמר השליך משמים ארץ תפארת ישראל, דהיינו שהפקיעו את התפילין מהשכינה, ואז נגזר להפיצם בגויים ולזרותם בארצות, דהיינו גלות שזה אוכלת יושביה כפשוטו, ובאמת להם הייתה כליה ממש כמ"ש "במדבר הזה יתמו" שלא זכו לארץ ישראל כי נאכלו על ידי פגם א"י. **אבל יש** מצב בינים [בחי' צדק] שאז מאיר במלכות רק מעט אור ההכרחי, כדי שלא תאבד בגלות, בחי' "השוכן איתם בכל טומאתם" משהו של קשר, לא באופן ישיר של וישב יעקב בחי' פנים, אלא מאיר בחי' קשר של תפילין, שהוא מאיר במצב של עורף, ושם אין פרשיות, אלא עור וקשר וצורת דלת, דהיינו מעט אור כדי לשמור על קשר במצב של דלות, וזה בחי' לאה שהיא גם אשת יעקב, אבל בחי' שנואה ומעשיה כלפי חוץ לא נאים יפים כל כך, בחי' עיניה רכות, ולא יפות, ורק בפנמיות מתגלה שהן יפות מאד, כי נגרם על ידי הבכיה לזכות ביעקב, ולא ליפול בידי עשו.

ולהבין דבריו עיין ליקוטי תורה על ספר איוב – **וז"ס עור בעד עור** וכל אשר לאיש יתן בעד נפשו. **פי' דע** כי לאה ורחל הם ב' נוקבין היושבים אחורי ז"א והם ב' נשים אשר לו, ואמנם כתיב "ויאהב יעקב לרחל", כי יותר יש אהבה לז"א עם רחל, יותר מלאה ,והטעם לפי שרחל היא בת זוגו אמיתי, שהיא מכלל ז' נקודות ראשונים, ה' אחרונה שבשם, אך לאה היא אחורים שנפלו מאמא עילאה, והיא בדרך

אמת בחי' תפילין. כך נ"ל לפרש] דהיינו שהלבוש המציל את כנסת ישראל מהדלות ועניות והגלות הוא הארת התפלין בחי' אור הפנים ממדת ואמת שמאיר ע"י אותם שאוכלים בקדושה ע"י שמתגברים על יצרם ואזי מאיר להם אור האמת:

וזה פי' הפסוק בפרשת עקב **(דברים יא)**/צח\ **ונתתי עשב** בשדך לבהמתך, ודרשו בתקוני הזהר {**תיקון נ"א** [צט]}/ק\[קא]/קב\ "עשב" **דא ע"ב שין** עב היינו שם של ע"ב ששרשו בחכמה שהיא שרש למדת האמת,

---

השאלה אשה לז"א, וז"ש עור בעד עור, פי' אהבה יש לז"א עם לאה, ויתן עורו בעד עור לאה, אך עכ"ז בעד נפשו שהיא רחל אין מספיק בעור לבד כי כל אשר לו יתן בעד נפשו. **ופי' הענין** כי כבר ידעת כי לאה אין לה הארת מוחין מז"א רק הארה בעלמא העובר דרך עור ז"א, ולכן רומזת בקשר דתפילין שאין שם כתיבת פרשיות, כמו בתפילין רק עור לבד להורות שאינה יכולה ליקח ממוחין עצמן, רק מלבוש שלהם שהם נה"י דבינה, ומשם לוקחת הארה מועטת מד' מוחין. **ולכן צורת הקשר** כעין דל"ת, להורות שהיא דלה ועניה, ולהורות ג"כ על לקיחת' האר' מועטת מן ד' מוחין, ולכן צורתה ד', ולכך נקרא לאה עור בכל התורה, כמבואר אצלינו, וכבר פי' טעם קריאת עור בסוד ההכאות. **וביאור זה** הענין יותר כי הלא נה"י דאבא בתוך נה"י דאמא הן עומדין, ואלו הם י"ה של השם ואלו מכים אבא באמא, יו"ד בה"א אח"כ מכה אמא בז"א והוא ה"א פ' וא"ו, ואח"כ יוצאין האורות אל לאה שהוא ה"א עלאה, וזהו וא"ו פ' ה"א, הרי איך לאה בחי' עורו, יוצאת לחוץ דרך עור של ז"א, וזהו עור בעד עור, כי לאה הנקראת עור עובר הארתה דרך עור ז"א. **והטעם** נתבאר במ"א לפי שאורות הבינה עדיין סתומים, לכן עדיין אין הארה אלא בחי' עור. אבל רחל שהיא כנגד אורות מגולין, זו וודאי הארה עצמה, המגיעין אל חלקה בסוד אותו עטרה של גבו' וכן שאר המוחין ניתנו לרחל בבחי' מוחין ממש. נמצא שכל מה שיש לז"א יש לרחל. וזה כל אשר לאיש יתן בעד נפשו. וכבר ידעת כי רחל נק' נפש וז"א רוח כנודע. עד כאן לשון הליקוטי תורה.

עוד עיין קיצור העניין ליקוטי תורה איוב פ"ב – עור בעד עור וכל אשר לאיש יתן בעד נפשו כבר בארנו בענין תפלין של ראש כי אין ללאה מוחין כי אינה מקבלת הארה כ"א מן הלבושים של מוחין ולא מן המוחין עצמן משא"כ רחל דתפילין דיד כי היא מקבלת הארה מן הד' מוחין עצמן לכן יש להם בתים ופרשיות המורין על מוחין עצמם ולאה הוא מ"ל דתבונה, וכבר נודע כי נה"י דתבונה נעשין מוחין ברישא דיעקב לכן גם ברישא דיעקב יש בתים ופרשיות ולא נשאר ללאה כ"א בחי' המלבישין המוחין שהם העור לכן לאה היא בחי' ד' דקשר של תפילין דאחורי הראש וזהו עור בע"ד עור כי לאה שהיא בחי' עור יש לה הארה דלבושי המוחין דהיינו ד' שהוא העור לבד אבל רחל שהיא בת זוגתו אמיתי של יעקב עליה נאמר וכל אשר לאיש יש תן שהוא יעקב איש תם יתן בעד נפשו שהיא רחל בחי' נפש כי המוחין של רחל סוד נפש העשה מנה"י דישראל:

וביאר הריצ"ח שבבחי' רחל היינו אכילת הצדיקים שמאיר האמת למלכות ואזי אינה בגולה, כי מאיר הא' ונעשה גאולה, אבל בחי' לאה היינו עורף היינו בבחי' גלות, כשלא מאירים המוחין אלא בבחי' עור, ויש בזה בחי' גבוה יותר, דהיינו להשאר ברצון והשתדלות אע"פ שלא מאיר האמת כראוי, שאז היא בחי' עיוור שהעינים הם בידים, בבחי' מישוש וגשמיות, וכשאדם במדרגה כזו, אעפ"כ לא להתיאש ובכל זאת להשתדל לאכול בקדושה, כפי יכולתו זה בחי' לאה דהיינו לשמור על קשר גם בחושך.

ובזה ביאר נפלא את הקושיא לעיל כזית וכביצה שבאמת אכילה בקדושה היא כזית דהיינו המעט ההכרחי אבל יש גם בחי' לאה בחי' מי שלא זכה לשלימות קדושת האכילה לזה נאמר כביצה שאע"פ שנצרך ליותר מההכרחי אעפ"כ יעשה לו גדר וקדושה גם באכילה לפי מדרגתו.

צח **דברים פרק יא** – פרשת עקב (יג) וְהָיָה אִם שָׁמֹעַ תִּשְׁמְעוּ אֶל מִצְוֹתַי אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם הַיּוֹם לְאַהֲבָה אֶת יְדֹוָד אֱלֹהֵיכֶם וּלְעָבְדוֹ בְּכָל לְבַבְכֶם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם: (יד) וְנָתַתִּי מְטַר אַרְצְכֶם בְּעִתּוֹ יוֹרֶה וּמַלְקוֹשׁ וְאָסַפְתָּ דְגָנֶךָ וְתִירֹשְׁךָ וְיִצְהָרֶךָ: (טו) וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשָׂדְךָ לִבְהֶמְתֶּךָ וְאָכַלְתָּ וְשָׂבָעְתָּ:

צט דף פו סוף ע"ב.

ק **תיקון נא סוף דף פו:** – ושואל איך אמרת כי שלשה קוי ש' הם סוד נה"י **וְהָא ש' דִּתְלַת אֲבָהָן אִינּוּן** הלא נודע (מלקמן) כי שלשה קוי ש' רומזים לחג"ת, ומשיב שיש שתי בחינות באות ש', דהיינו חלק העליון שהוא ג' ראשי הש' הם סוד חג"ת, וג' קוים של הש' הם סוד נה"י, וזה שאמר **אֶלָּא ש' עִלָּאָה עַנְפֵי אִילָנָא** אלא חלק העליון של הש' הוא שלשה ענפי האילן שהם חג"ת, **ש' תַּתָּאָה שָׁרְשֵׁי אִילָנָא** וחלק התחתון של הש' הוא שרשי האילן שהם נה"י, **וּבְגִין דָּא** ובשביל זה שהש' כולל נה"י, לכן **וְכל שִׂיחַ, דָּא צַדִּיק** זהו היסוד שנקרא ח"י, כשהוא כלול יחד עם נצח והוד נקרא שי"ח.

ומש"כ **וְכָל עֵשֶׂ"ב** היא אותיות **ע"ב ש'** ומפרש **דָּא יַעֲקֹב** זהו יעקב שהוא תפארת דז"א, **כְּלִיל תְּלַת אֲבָהָן דְּאִינּוּן עַנְפֵי אִילָנָא** שהוא כלול משלשה אבות חג"ת, שהם ענפי האילן הרמוזים באות ש', **וְסָלְקִין לְשַׁבְעִין וּתְרֵין שְׁמָהָן דְּוַיִּסַע וַיָּבֹא וַיֵּט** ועולים לע"ב שמות היוצאים משלשה פסוקים של ויסע ויבא ויט, שהם בחג"ת (כמבואר לעיל בתקון כ"ב דף סז רע"א), **דִּבְהַאי שְׁמָא אִתְבְּרִיאוּ עִשְׂבִּין וְאִילָנִין, דְּאִינּוּן נִשְׁמָתִין דְּצַדִּיקַיָּא** כי בזה השם נבראו העשבים והאילנות שהם נשמות הצדיקים, כי שם ע"ב זה שורשו בשם ע"ב דיודי"ן שבחכמה, וכולם בחכמה עשית, ומשם שורש הטפה לבריאת הנשמות, לכן נרמז ענין זה במלות "וכל עשב".

ואמר עוד כי **וְהַאי עֵשֶׂב** וזה העשב שהוא סוד ע"ב ש', **עֲלֵיהּ אִתְּמַר** עליו נאמר **וְעֵשֶׂב** הוא סוד התורה ששורשה בשם ע"ב שבחכמה, שהיא הוציאה את התורה שבכתב שבז"א, ואת התורה שבעל פה שבמלכות, **לַעֲבוֹדַת הָאָדָם** פי' לתקון זו"ן הנקראים ה'אדם, כי אות ה' היא המלכות, ואדם הוא ז"א. ומש"כ **לְהוֹצִיא לֶחֶם מִן הָאָרֶץ** הנה "לחם" פירושו כמו שכתוב **לֶחֶם אַבִּירִים אָכַל אִישׁ** ומפרש **וְאִיהוּ נַהֲמָא דְאוֹרַיְיתָא** והוא לחמה של תורה שלמדו בני ישראל, שירדה מן השמים הקרואים אבירים שהוא ענין חוזק, (דף פז ע"א) **דְּאִתְּמַר בֵּיהּ** שנאמר בלימוד התורה **לֵךְ אֱכוֹל בְּשִׂמְחָה לַחְמֶךָ** היינו שתלמוד את לחמה של תורה בשמחה, **וְאִיהוּ לַעֲבוֹדַת הָאָדָם** והוא לתיקון זו"ן הנקראים ה'אדם כנזכר, ומפרש **ה' דְּאָדָם** ה' של ה'אדם היא המלכות, **דְּאִתְּמַר בָּהּ** שנאמר בה **הַ'מּוֹצִיא לֶחֶם מִן הָאָרֶץ** פי' כי ה' של המלכות מוציאה ומשפעת לחם ומזון להתחתונים, "מן הארץ" מעצמה שהיא נקראת ארץ (כמבואר בשער המצות פ' עקב).

קא * וזוהר בראשית כה: (מוהרנ"ת ציינו לקמן בלשונו)

קב **זוהר בראשית כה:** – **וּמִן ח"י עָלְמִין** ונמשכות מהחג"ת ביסוד דז"א והוא מוסרם בסוד היחוד למלכות ומתעברות בה וממנה יוצאות ויורדות לעולם הזה. **לָשׁוֹן אַחֵר** ענין הנ"ל מפרש בלשון אחר, ואמר **וְכָל עֵשֶׂב הַשָּׂדֶה** מלת עש"ב נוטריקון **ע"ב ש'** והיינו **תְּלַת עָלִין דְּאִנּוּן ש'** פירוש אות ש' היא כנגד ג' עלים של עשב והם גם כן חג"ת, וכל אחד מחג"ת יש בו ע"ב אותיות מהג' פסוקים של ויסע ויבא ויט שבכל פסוק יש ע"ב אותיות, וכל ג' אותיות דהיינו אות אחת מכל פסוק מהג' פסוקים עושות שם אחד עד שנעשים ע"ב שמות היורדים במלכות, **יאהדונה"י** רצה לומר כי הוי"ה הוא בחסד ואדנ"י בגבורה ומשולבים בתפארת, **וְאִנּוּן ע"ב עַנְפִּין דְּתַלְיָין בְּהוֹן** והע"ב שמות שהם ע"ב ענפים התלוים בחג"ת, **כְּחוּשְׁבַּן ע"ב** שהם כחשבון ע"ב אותיות של ג' פסוקי ויסע ויבא ויט, **כֻּלְּהוּ לָא מִתְאַחֲדִין** כולם אינם מתאחדים ומתחברים **בְּאַתְרָא דְּאִיהִי שְׁכִינְתָּא** היינו במלכות לצורך היחוד, **עַד דְּיֵיתֵי הַהוּא דְּאִקְרֵי אָדָם** שהוא ז"א, **דְּאִיהוּ יו"ד ה"א וא"ו ה"א** כי בז"א יש שם מ"ה והוא מתקן את המלכות, **וְדָא אִיהוּ וְאָדָם** שאד"ם גי' מ"ה שהוא

וש' רומז לג' אבות, שעיקרן הוא יעקב שמדתו אמת/קג\ ספירת התפארת שבה כלול גם החסד וגבורה של אברהם ויצחק, על כן אמת **דא כלליות הגוונין:**

ולעשב, עב–ש כלליות הגוונין שמדת האמת כנ"ל, זוכים ע"י **בשדך לבהמתך, כשתשׂדד** לשון שׂידוד ושבירה [קד]/קה\ **את הבהמיות**/קו\, **אז יתגלה כלליות הגוונין**, כנ"ל שע"י שמשבר תאוות אכילה זוכה

ז"ל, **אַיִן לַעֲבוֹד אֶת הָאֲדָמָה** לא היה עדיין מתוקן כדי לתקן את המלכות לצורך היחוד, **וּבְגִין דָּא אִתְּמַר בֵּיהּ** כז"ל, **וְכָל עֵשֶׂב הַשָּׂדֶה טֶרֶם יִצְמָח** שענפי החג"ת אינם יכולים להצמיח נשמות **עַד דְּיִצְמַח צַדִּיק** היינו עד שיצמח ויתתקן צדיק העליון שהוא היסוד דז"ל המתיחד עם המלכות. (מפרשים)

וּמִנֵּיהּ אֱמֶת מֵאֶרֶץ תִּצְמָח ואז כשיצמח צדיק העליון אז גם משה שהוא צדיק התחתון גם כן יצמח ויתעלה מן הגלות, ומפרש **דְּאִתְּמַר בֵּיהּ וְתַשְׁלֵךְ אֱמֶת אַרְצָה** שמשה מושלך בגלות עד לעפר, **וְתַלְמִידֵי חֲכָמִים דְּאִנּוּן דְּשָׁאִין לָא צָמְחִין בְּגָלוּתָא** אין להם צמיחה ועליה בגלות, **עַד דֶּאֱמֶת מֵאֶרֶץ תִּצְמָח** ומפרש **וְדָא מֹשֶׁה דְּאִתְּמַר בֵּיהּ תּוֹרַת אֱמֶת הָיְתָה בְּפִיהוּ** הרי שנאמר במשה אמת, ואיתא (בת"ז תי' ס"ט דף קיב ע"א) דאתפשטותיה דמשה בכל דרא ודרא בכל צדיק וחכם דמתעסק באורייתא, וכשיתגלה ויתעלה משה אז התלמידי חכמים גם כן יתעלו, **דְּלָא יְהֵא מַאן דְּדָרִישׁ לִשְׁכִינְתָּא כְּוָתֵיהּ** כי אין מי שמבקש לתקן את השכינה כמותו, **וּבְגִין דָּא** על זה נאמר **וְאָדָם אַיִן לַעֲבוֹד** את האדמה, פירוש שמשה עדיין לא בא שיתקן ויעלה את השכינה מן הגלות, **וּמִיָּד דְּאִיהוּ יֵיתֵי** ומיד כשיבא משה, **מִיָּד וְאֵ"ד יַעֲלֶה מִן (דף כו ע"א) הָאָרֶץ** היינו אותיות **א"ד מִן אדנ"י, סָלִיק לֵיהּ ו'** אות ו' דז"א שהוא סוד משה מעלה אותם, **וְאִתְעֲבִיד בַּהּ** ועל ידי זה נעשית המלכות, **אֲדוֹן כָּל הָאָרֶץ** ששולטת בכל הארץ ונקראת בשם אדנ"י, **מִיָּד וְהִשְׁקָה אֶת כָּל פְּנֵי הָאֲדָמָה** ומפרש **מִנֵּיהּ אִתְשַׁקְיָין יִשְׂרָאֵל לְתַתָּא בְּע' אַנְפִּין דְּאוֹרַיְיתָא** שעל ידי המלכות הנקראת פני האדמה יהיו ישראל נשפעים להשיג ע' פנים בתורה. (מפרשים)

קג **עיין תורה ב' תנינא** שהאמת בחי' ג' שמות קל אלקים הויה ועיין לקוטי תפלות שם אות מח שמוהרנ"ת נקט לשון ג' קוי האמת ולפ"ז אפשר שהש' רומז ליעקב שהוא בחי' אמת כי היא בחי' ג' קוי אמת.

קד שין שמאלית עיין לעיל ריש תורה לט (דף נג:)

קה **לשון שבירה** הוא ישׂדד בשין שמאלית כמ"ש (ישעיהו כח כד) ישדד אדמתו, אבל בשין ימנית הוא לשון עושק. מצודת ציון שם.

קו **כשתשדד את הבהמיות – הריצ"ח** שיעור8 ביאר כי פשוטו של מקרא ונתתי עשב וכו' מדבר בשכר, כמ"ש "והיה אם שמוע תשמעו אל מצוותי וכו' אזי ונתתי עשב בשדך לבהמתך ואכלת", וחז"ל למדו מכאן שתאכיל את בהמתך ורק אח"כ ואכלת, דהיינו שאם רוצה לאכול, צריך להקדים אכילת הבהמה, לאכילתו (עיין לעיל בתורה לט גם שם ביאר כן)

ורבינו כאן לראשונה בתורה זו מבאר שיציאה מתאות אכילה היא יציאה מבהמיות ולומד על אכילת האדם מאכילת הבהמה שעשב בשדך לבהמתך כפשוטו דהיינו עשב הגלוי והחצוני הוא לבהמיות אבל אם מדקדק בשדך הרי פשיטא אלא שהוא לשון שידוד הבהמיות דהיינו מה שבפשט בשדך לבהמתך, באמת הוא להפך כשלא תיתן לבהמיות, אזי ושבעת, ואזי העשב הוא אותיות ושמות קדושים עב גמט' חסד והוא הויה במילוי יודין וש' הוא אלקים במילוי יודין דהיינו דין ממותק.

וביאר הריצ"ח שהתפיסה הזו של האותיות, וריחוק המשמעות הגלויה שבמילה, היא ע"י אמת ותיקון המדמה, כי באמת האותיות קודמות למשמעות, אלא שהדמיון הפגום מרחיק בכח זרועו את הקרוב ומקרב את הרחוק, לתפוס גשמיות בדבר, אבל האמת היא בדיוק להפך. וזה כוחו של אליהו איש אמת כמבואר **בתורה קיז** – העניין שקשה לישון במוצ"ש.. .. **ואמרו רבותינו**, זכרונם לברכה (עדויות פרק ח): 'אין אליהו בא אלא לרחק המקרבין בזרוע, ולקרב המרוחקין בזרוע'. והיינו לרחק השקר ולקרב האמת. וכמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה בזהר (תשא דף קפ"ח): 'דשאל האי מינא כתיב: "שפת אמת תכון" וכו', והשיב לו רבי אלעזר: כוננת לא כתיב אלא תכון, כי האמת עתיד להתקיים, דהיינו כשיבוא אליהו ומשיח עין שם. וכאשר יבוא אליהו ובימיו ייוושע יהודה וישראל: והנה אליהו יבוא לרחק השקר, שהוא מבחינת הנחש, הנקרא ארור (בראשית ג), והנחש הביא מיתה לעולם, והשינה הוא אחד מששים במיתה (ברכות נז:). וכיון שבמוצאי שבת מתחיל התגלות אליהו, נדחה השקר שהוא הנחש, לכן קשה לישן. עד כאן לשון רבנו שם.

דהיינו שלעתיד הרחוק יתקרב והקרוב יתרחק, כי הקרוב הוא הקליפה הגלויה, ומה שרחוק היום הוא הפרי הפנימי, ואליהו הוא נקרא איש האמת, בזמירות של מוצ"ש ופרח לו איש האמת, ובחז"ל שלח אורך ואמיתך זה אליהו, וכן יונה בן אמיתי נקרא כך כי הוא בן הצרפית שאליהו החיה אותו, לכן הוא יכול בכח האכילה ללכת ארבעים יום בלי אכילה, כח היינו הפנמיות שבאוכל וכ"ש היום שנעשה מלאך. וכן משה אמת ויעקב תתן אמת ליעקב **וכשאדם אוכל עם אמת אזי אוכל שמות קדושים אלוקות ואזי ושבעת וברכת.** ע"כ מדברי הריצ"ח.

מה שאמר שאוכל אותיות הכוונה למעשה מהלחם הידוע בברסלב. ראה חיי מוהר"ן אות צב (לקמן בהערה הבאה) וראה בחי"מ הוצאת הרב אליהו עטיה שהוסיף על שיחה זו בסופה – וּמַה שֶׁאָמַר הַבַּעַל שֵׁם טוֹב לְאַדְמוֹ"ר זֵכֶר צַדִּיק וְקָדוֹשׁ לִבְרָכָה, כִּי בִּלְתִּי אֶפְשָׁר לִרְאוֹת אֶת הָאָבוֹת עַד שֶׁיְּשַׁדֵּד וִישַׁבֵּר תַּאֲוַת אֲכִילָה, עַיֵּן בְּלִקּוּטֵי מוֹהֲרַ"ן בַּמַּאֲמָר "שָׁאָלוּ אֶת ר' יוֹסִי בֶּן קִיסְמָא" (תורה נז), מְבֹאָר שָׁם, שֶׁעַל יְדֵי אֲכִילָה בִּקְדֻשָּׁה מִתְנוֹצְצִים בְּהָאָדָם אוֹר הָאָבוֹת. וְאָמַר שֶׁמַּעֲשֶׂה זוֹ שַׁיָּכָה לְהַמַּעֲשֶׂה שֶׁל קַבָּלַת הַתּוֹרָה הַנַּ"ל. (בְּחַיֵּי מוֹהֲרַ"ן כְּתַב יָד כָּתוּב לְמַעְלָה לִפְנֵי אוֹת זֶה 'מַעֲשֶׂה מִקַּבָּלַת הַתּוֹרָה', הִיא 'הַמַּעֲשֶׂה מֵהַלֶּחֶם', [ונדפסה בכתבי אנשי שלומנו ספורים מהשמטות מ"ד]). וּבָזֶה תָּבִין תֵּבַת "הַנַּ"ל". וְצִוָּה לַחֲזֹר גַּם זֹאת הַמַּעֲשֶׂה. וְאָמַר שֶׁהַמַּעֲשֶׂה הַזֹּאת יִהְיֶה נִצְרָךְ לְאֶת אֲשֶׁר יֶשְׁנוֹ פֹּה עִמָּנוּ הַיּוֹם וְאֶת אֲשֶׁר אֵינֶנּוּ פֹּה (ע"פ דברים כט, יד), תִּרְאוּ מָה שֶׁיִּהְיֶה לְאַחַר זְמַן מִזּוֹ הַמַּעֲשֶׂה. וְהִזְהִירָם לְבַל יְגַלּוּ לְזָר, וְסִיֵּם וְאָמַר: אִם תְּסַפְּרוּ, אַף עַל פִּי כֵן אֶהְיֶה אוֹהֵב אֶתְכֶם, אַךְ הָאַהֲבָה תִּהְיֶה כְּמוֹ שֶׁחַייקֶל בְּשִׂמְחָה, שֶׁבֶּאֱמֶת אֵינוֹ שִׂמְחָה כְּלָל, וְגַם אָמַר שֶׁכָּל הַשּׁוֹמְעִים עֲרֵבִים זֶה לָזֶה וְעָמַד שָׁם אִישׁ אֶחָד שֶׁהָיוּ יְרֵאִים מִמֶּנּוּ שֶׁלֹּא יְסַפֵּר לְזָר, מֵחֲמַת שֶׁהָיָה אִישׁ מְפַטְפֵּט בִּדְבָרִים, אַךְ לֹא אָמְרוּ לוֹ כְּלוּם, מֵחֲמַת שֶׁהָיוּ יְרֵאִים מֵרַבֵּנוּ זַ"ל, אַךְ בְּמַחֲשַׁבְתָּם חָשְׁבוּ זֹאת. עָנָה רַבֵּנוּ זַ"ל וְאָמַר: "בַּעֲדוֹ אֲנִי עָרֵב", וְאַחַר כָּךְ הִתְחִילוּ לַחֲקֹר אֵצֶל הָאִישׁ הַנַּ"ל אִם יוֹדֵעַ מִזֹּאת הַמַּעֲשֶׂה וְלֹא יָדַע כְּלָל מִזֶּה הַסִּפּוּר הַנַּ"ל, וְהֵבִינוּ שֶׁזֶּה שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל: "בַּעֲדוֹ אֲנִי עָרֵב", כִּי לֹא יָדַע כְּלָל מִכָּל הַסִּפּוּר הַזָּה.

אע"פ שרבנו ציוה שלא לגלות את המעשה הזה, נראה שכוונתו בחייו דייקא ובפרט שהיה אז בזלטפליא בתחילת פרסומו, ואמנם לא נדפס עד היום. אבל הוא מפורסם כידוע שהרב יצחק מאיר קורמן העתיק בכתב יד שיחות מחיי מוהר"ן כתב יד והצילום נמצא בספרית שוקן (מכון למחקר היהדות ע"י ביהמ"ד לרבנים באמריקה) ושם בדף ו' ז' מובא המעשה מהלחם. כפי ששמע מוהרנ"ת מרבי יודיל וכיון שאסרו להדפיסו אני מעתיק רק חלק קטן ממנו – ....וכבר היה השולחן ערוך כראוי, והלחם היה מונח על השולחן. והלך ליטול, ובירך על נטילת ידיים, וניגב ידיו, ובא אל השולחן, וראה שאין שם לחם כלל, רק שמונח כקופה של אותיות מעורבים שלא כסדר. והצטער שעשה ברכה לבטלה, ובא זקינו אצלו בהקיץ ואמר לו, אל תצטער, עשה ברכת המוציא, כי הברכה שייך לזה. ובירך ואכל הלחם, וכל זמן שראה אותיות, אכל, ואפילו הפירורין שניפרכו מן הלחם ליקט ג"כ ואכלם, כי היה הכל אותיות, עד שאכל כל הלחם עם הפירורין. ואח"כ פתח פיו ויצאו אותם אותיות מסודרים בצירופין, אנכי ה' אלקיך וכו' ולא יהיה לך וכו', עד גמר כל העשרת דיברות.....

להארת פנים בחי' אמת **כמ"ש ישא ד' פניו אליך:** וכמו שנתבאר לעיל בתורה לט שבמדרגה הנמוכה אזי שכר "אם שמוע תשמע וכו'" הוא עשב גשמי "בשדך לבהמתך" בשדה לבהמיות. אבל מי שמתקדש במותר באכילה אזי העשב הוא עב ש' הארת האמת בג' גווני האבות/קז\ שזוכה ע"י שידוד הבהמיות דייקא, ואזי זוכה לנשיאות פנים/קח\.

וכשפוגם באמת, בכלליות הגוונין, ע"י תאוות אכילה **אזי נעשה מכלליות הגוונין בושה** דהיינו נפילת הגוונין, **ובא עליו בושה (קט)**/קי\, **היינו עניות**/קיא\ כי נצרך לבריות והוא מזולזל, **כמו שכתוב כרום זולות לבני אדם,** ודרשו בגמ' שהנצרך לבריות **נשתנה פניו לכמה גוונין, ככרום** [קיב] שהוא עוף בחו"ל/קיג\ שיש לו כמה גוונים:

קז **עיין חיי מוהר"ן צב** (סיפורים חדשים (יב) סִפֵּר שֶׁהָיָה רָגִיל לֶאֱכֹל הַרְבֵּה מְאֹד בִּימֵי נְעוּרָיו וְהָיוּ לוֹ יִסּוּרִים מִזֶּה. וְהִשְׁלִיךְ זאת. וְרָאָה אַחַר–כָּךְ שֶׁיֵּשׁ לוֹ תַּאֲוָה גַּם לְאוֹתוֹ הַמְּעַט שֶׁאוֹכֵל וְנִתְיַשֵּׁב וְהִתְחִיל שׁוּב לֶאֱכֹל כִּי מַה לּוֹ כְּשֶׁאוֹכֵל מְעַט עִם תַּאֲוָה אוֹ הַרְבֵּה. וְלָמָּה לוֹ לְהַפְסִיד גּוּפוֹ בְּחִנָּם וְהָיָה מַנִּיחַ כָּל הַתַּאֲווֹת בְּתוֹךְ תַּאֲוָה זוֹ שֶׁל אֲכִילָה. **פַּעַם אַחַת** הָיָה יוֹשֵׁב עַל הַשֻּׁלְחָן אֵצֶל חָמִיו בִּשְׁעַת הַסְּעֻדָּה שְׁלִישִׁית שֶׁל שַׁבָּת, וְיָשַׁב בְּזָוִית וְהָיָה חֹשֶׁךְ בַּבַּיִת. וְהוּא הָיָה דַּרְכּוֹ תָּמִיד לַעֲשׂוֹת אֶת שֶׁלּוֹ כְּדַרְכּוֹ וְהִתְחִיל לְבַקֵּשׁ שֶׁיַּרְאֶה לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֶת הָאָבוֹת אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב. וְהִבְטִיחַ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כְּשֶׁתַּרְאֶה לִי זאת. אַשְׁלִיךְ גַּם זאת הַתַּאֲוָה (הַיְנוּ שֶׁל אֲכִילָה) וְעָשָׂה בָּזֶה מַה שֶּׁעָשָׂה, וְנִכְנַס בָּזֶה מְאֹד וַיִּישָׁן. וּבָא זְקֵנוֹ הַבַּעַל–שֵׁם–טוֹב זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה אֵלָיו בַּחֲלוֹם וְאָמַר לוֹ הַפָּסוּק (דְּבָרִים י"א): "וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשָׂדְךָ לִבְהֶמְתֶּךָ". וְהֵקִיץ וְנִפְלָא בְּעֵינָיו מַה שַּׁיָּכוּת יֵשׁ לָזֶה הַפָּסוּק לְמַה שֶּׁבִּקֵּשׁ וּבָא בְּדַעְתּוֹ שֶׁאִיתָא בַּתִּקּוּנִים עֵשֶׂב הוּא אוֹתִיּוֹת עַיִן בֵּית שִׁין, עַיִן בֵּית הִיא בַּת עַיִן, שִׁין תְּלָת אֲבָהָן. וְזֶהוּ אִם תִּרְצֶה לִרְאוֹת אֲבָהָן אִי אֶפְשָׁר לְךָ כִּי אִם בְּשָׂדְךָ לִבְהֶמְתֶּךָ צָרִיךְ אַתָּה לְשַׁדֵּד הַבַּהֲמִיּוּת תַּאֲוַת אֲכִילָה. וְהִשְׁלִיךְ גַּם זאת הַתַּאֲוָה. עכ"ל השיחה. ויש שם הערה בסוגרים: (וְאָמַר שֶׁמַּעֲשֶׂה זוֹ שַׁיָּכָה לְהַמַּעֲשֶׂה שֶׁל קַבָּלַת הַתּוֹרָה הַנַּ"ל). (בְּחַיֵּי–מוֹהֲרַ"ן כְּתַב–יָד כָּתוּב לְמַעְלָה לִפְנֵי אוֹת זֶה מַעֲשֶׂה מִקַּבָּלַת הַתּוֹרָה. (הִיא הַמַּעֲשֶׂה מֵהַלֶּחֶם) וּבָזֶה תָּבִין תֵּבַת "הַנַּ"ל" וְצִוָּה לַחֲזֹר גַּם זאת הַמַּעֲשֶׂה:

ובלק"ה דברים הנוהגים בסעודה הלכה ד' סוף אות יח כתב – ...וְעַל כֵּן מֵחֲמַת שֶׁהַלֶּחֶם הוּא בִּבְחִינַת הַתּוֹרָה הַנִּמְשֶׁכֶת בַּתִּקּוּנִים הַנַּ"ל, (בט' תיקונים המבוארים בתורה כ') שֶׁעַל יְדֵי זֶה זוֹכִין לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, עַל כֵּן צִוָּנוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְבָרֵךְ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן עַל הַלֶּחֶם, שֶׁעִקַּר הַבְּרָכָה עַל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: 'וְאָכַלְתָּ וְשָׂבָעְתָּ וּבֵרַכְתָּ וְכוּ' עַל הָאָרֶץ' וְכוּ', כִּי עִקַּר הִתְגַּלּוּת קְדֻשַּׁת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הוּא עַל יְדֵי בְּחִינַת הַלֶּחֶם, שֶׁבּוֹ תָּלוּי כָּל קְדֻשַּׁת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵם הַמִּצְווֹת הַנּוֹהֲגוֹת רַק בָּאָרֶץ, שֶׁכֻּלָּם הֵם בַּלֶּחֶם כַּנַּ"ל. כִּי עִקַּר קְדֻשַּׁת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הוּא עַל יְדֵי הַתּוֹרָה הַנַּ"ל, שֶׁהוּא בְּחִינַת לֶחֶם כַּנַּ"ל. וְזֶה שֶׁהִפְלִיג בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת (פִּנְחָס רמו.): בְּעִנְיַן קְדֻשַּׁת הַסְּעֻדָּה, בְּעִנְיַן עֶשֶׂר קְדֻשּׁוֹת עֶשֶׂר תִּקּוּנִים שֶׁבַּסְּעֻדָּה, עַיֵּן שָׁם בַּזֹּהַר בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת, כִּי קְדֻשַּׁת הַלֶּחֶם שֶׁהוּא עִקַּר הַסְּעֻדָּה גָּבֹהַּ מְאֹד מְאֹד, אַשְׁרֵי הַזּוֹכֶה לִטְעֹם אֲכִילַת לֶחֶם כָּזֶה. **[וּבָזֶה תָּבִין אֵיזֶה הִתְנוֹצְצוּת בְּהַמַּעֲשֶׂה הַנּוֹרָאָה הַכְּתוּבָה אֶצְלֵנוּ בְּעִנְיַן הַצַּדִּיק שֶׁזָּכָה עַל יְדֵי אֲכִילַת לֶחֶם לְקַבָּלַת הַתּוֹרָה,** עַיֵּן שָׁם וְהָבֵן]: עכ"ל

קח **כמ"ש** ישא ה' פניו איליך משמע כביכול שהקב"ה מוריד פניו למטה וכלפי הראוי הוא נושא ומרים פניו אליו. **אבל צ"ע** כי בכל מקום עיין תורה ב' ועוד שהסתרת פנים היא שפונה עורף ולא הורדתם למטה. **ושמעתי** בזה מהריצ"ח לבאר עפ"י כלי יקר הנ"ל על ישא ה' פניו אליך בברכת כהנים. עפ"י המדרש לא זז משם עד שקראה אימי.

קט **עיין זוהר אמור דף פט: ובתיקון נח** [דף צב:]

קי **זוהר אמור דף פט: – תָּא חֲזֵי** בא וראה מה שכתוב **לְךָ יהו"ה הַצְּדָקָה** הכונה אל הבינה הנקראת בשם הוי"ה, היא הצדקה, כי הצדקה היא מלבוש לשם הוי"ה שהיא הבינה, **כְּמָה דְאַתְּ אָמַר** הוא כמו שנאמר **לְךָ יהו"ה** פי' אל הבינה הנקראת בשם הוי"ה, הם **הַגְּדוּלָּה וְהַגְּבוּרָה** דהיינו כל שבע ספירות המפורשות בקרא, כי בינה כוללת את כולם, ושואל **מַאן צְדָקָה** מי נקרא צדקה, ואמר **אֲתַר דְּכָל אַנְפִּין נְהִירִין אֲחִידָן בֵּיהּ, וְהוּא אָחִיד בְּכֻלְּהוּ** הוא המקום שכל פנים המאירות שהם הו"ק אחוזים בו, והוא אחוז בכולם, והיינו הת"ת שכל הו"ק אחוזים בו, **וּבֵיהּ אִשְׁתְּכָחוּ** ובו הם נמצאים וכלולים, כי הוא והם דבר אחד, והבינה עושה צדקה עם הת"ת בנתינת המוחין, והת"ת עושה צדקה עם הו"ק שלו ומאיר לכולם לכן גם הוא נקרא צדקה. ומה שכתוב **וְלָנוּ בּוֹשֶׁת הַפָּנִים** הנה מקום הבושה והחרפה היא **אֲתַר דְּכָל אַנְפִּין נְהִירִין אִתְרַחֲקָן מִנֵּיהּ** מקום שכל פנים המאירות כלומר כל האורות של קדושה מתרחקות ממנו, והוא מקום הסטרא אחרא. ומפרש שצדקה היא בת"ת, לפי שמלת צדקה לפעמים משמשת במקום אמת, וזה שאמר **צְדָקָה** הוא כעין **אֱמֶת, קְשׁוֹט** כמו שאמר יהודה צדקה ממני, **וּנְהוֹרָא דְּכֻלָּא** ואור של הכל, שהוא שורש האור של כל הו"ק, **וּנְהוֹרָא דְּאַנְפִּין, חֵידוּ כֻּלָּא** הפנים מאירים ושמחת הכל, שהוא מאיר פניהם של כל הו"ק הפונים אליו, ומשמח את כולם, אבל **בֹּשֶׁת** היינו **כְּסִיפָא רְחִיקוּ דִּקְשׁוֹט** הוא מקום הבושה והחרפה דהיינו הקליפות, שהם מרוחקות מן האמת שהוא הת"ת, ומה שכתוב ולנו בושת הפנים, כי **מַאן דְּאַכְסִיף** מי שהוא מבוייש בעונותיו, הוא **בְּגִין דֶּאֱמֶת דְּאִיהוּ צְדָקָה אִתְרַחֵק מִנֵּיהּ** לפי שאמת שהוא הת"ת הנקרא צדקה נתרחק ממנו, **רְחִיקוּ דְּאַנְפִּין נְהִירִין** והוא מרוחק מפנים המאירות של כל הו"ק, לכן הוא מבוייש בעונותיו מחמת אחיזתו בסטרא אחרא. (רמ"ק והרח"ו ומפרשים)

תיקון נח דף צב: – אָמַר לֵיהּ רַבִּי אֶלְעָזָר, אַבָּא, מַאי סִיּוּמָא דִקְרָא (בראשית ב כה) וְלֹא (דף צב ע"ב) יִתְבּוֹשָׁשׁוּ, אָמַר לֵיהּ בְּרִי בַּאֲתַר דְּאִית עִרְוָה אִית בֹּשֶׁת, וְדָא אִיהוּ יָרֵא בֹּשֶׁת, וּמָאן דְּלֵית לֵיהּ בֹּשֶׁת בְּוַדַּאי לָא עָמְדוּ רַגְלֵי אֲבָהָתוֹי עַל טוּרָא דְסִינַי, וּבֹשֶׁת אִיהוּ בִּתְלַת גַּוָּונִין חִוָּור וְסוּמַק וְיָרוֹק בְּאַנְפִּין, דְּאִתְּמַר בְּהוֹן (ישעיה כט כב) לֹא עַתָּה יֵבוֹשׁ יַעֲקֹב בְּגַוָּון סוּמַק וְיָרוֹק, וְלֹא עַתָּה פָּנָיו יֶחְוָורוּ (שם) בְּגַוָּון חִוָּור, וְאִלֵּין תְּלַת גַּוָּונִין דְּאִית בְּהוֹן בֹּשֶׁת אִלֵּין אִינוּן תְּלַת גַּוָּונִין דִּתְלַת קְלִיפִין דֶּאֱגוֹזָא, דְּאִינוּן עִרְיָין דִּבְהוֹן אִתְלַבְּשַׁת קֶשֶׁת וְאִתְחַזְיָיא בְּהוֹן.

תרגום - אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר: אַבָּא, מַהוּ סִיּוּם הַכָּתוּב וְלֹא יִתְבֹּשָׁשׁוּ? אָמַר לוֹ: בְּנִי, בְּמָקוֹם שֶׁיֵּשׁ עֶרְוָה יֵשׁ בֹּשֶׁת, וְזֶהוּ יָרֵא בֹּשֶׁת, וּמִי שֶׁאֵין לוֹ בֹּשֶׁת, בְּוַדַּאי לֹא עָמְדוּ רַגְלֵי אֲבוֹתָיו עַל הַר סִינַי, וְהַבֹּשֶׁת הוּא בִּשְׁלֹשָׁה גְוָנִים, לָבָן אָדֹם וְיָרֹק בַּפָּנִים, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם וְלֹא עַתָּה יֵבוֹשׁ יַעֲקֹב, בְּגָוֶן אָדֹם וְיָרֹק, וְלֹא עַתָּה פָּנָיו יֶחֱוָרוּ, בְּגָוֶן לָבָן, וּשְׁלֹשֶׁת הַגְּוָנִים הַלָּלוּ שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם בֹּשֶׁת, אֵלּוּ הֵם שְׁלֹשֶׁת הַגְּוָנִים שֶׁל שְׁלֹשׁ קְלִפּוֹת הָאֱגוֹז, שֶׁהֵם עֲרָיוֹת, שֶׁבָּהֶם מִתְלַבֶּשֶׁת הַקֶּשֶׁת וְנִרְאֵית בָּהֶם.

קיא **צ"ע דלעיל** בתחילת התורה נקט דלות ובושה כשני דברים ונ"ל שמכאן צריך ללמוד לשם שבאמת גם שם הכוונה שהדלות סיבה לנצרך לבריות ולבושה.

ר' ארי–ה הקשה הרי עני חשוב כמת א"כ הוא יותר מבושה. ונ"ל עפ"י המבואר באבק רציחה שהוא המלבין פני חברו, הרי שגם בושה היא חשוב כמת. כמבואר בספרים שהמלבין פני חברו עובר על "דבר ה' בזה" כי כל יהודי נברא בצלם אלקים, ועל כן המבזה יהודי כמבזה כלפי מעלה ח"ו. ועיין פני יהושע ב"מ נט: שמבאר שעל כן מלבין פני חברו חמור משופך דמו ממש, ששופך דמים יש חלק לעולם הבא ולמלבין פני חברו אין חלק לעולם הבא.

קיב ברכות ו: ד"ה עוף אחד יש בכרכי הים

ואנחנו בני ישראל בחו"ל, **מקבלין השפע דרך ארץ ישראל** [קיד] עיין לקמן בלשון מוהרנ"ת שכל העולם ניזון משפע ארץ ישראל, וא"י מקבלת ממדת אמת, ומשמע שדווקא בא"י מאיר האמת ולא בחו"ל. ונראה שבארץ ע"י שמתקשר למדת ואמת ע"י שנזהר משקר ומשבר תאוות אכילה זוכה לשפע מהארץ דהיינו מקרוב, אבל בחו"ל עי"ז מתקשר לארץ ישראל ומקבל השפע ממנה מרחוק. וצ"ע אולי גם בחו"ל במקום ישיבת הצדיק/קטו\, ע"י עיני ה' אל צדיקים (תהלים לד טז), נעשה בחי' א"י ש"תמיד עיני ה' א' בה" (דברים יא יב).

ושפע ארץ ישראל היא הארת פני יעקב, הארת התפילין כנ"ל. **ובשביל זה כתיב בה** בארץ ישראל בברכת יעקב לנפתלי **(בראשית מט)**/קטז\ נפתלי אילה שלוחה **הנותן אמרי שפר, כי שפר זה בחי' פאר**/קיז\, **בחי' תפילין, היינו שהיא** דהיינו א"י **נותנת לנו אותיות**/קיח\ **הארה שקבלה מתפילין** כנ"ל: טעם שמזכיר כאן את התפילין שגם הם בחי' אמת נראה שיתבאר יותר לקמן במה שמבאר שהם בחי' חיים לומר שמדת האמת וארץ ישראל הניזונת ממנה, הם גם סגולה לאריכות ימים כמו התפילין/קיט\./קכ\

וזה פירוש מה שאמר שלמה המלך **(קהלת ט')**/קכא\ **ראה חיים עם אשה,** דהיינו ראה שיצאו ממך אמרי שפר (בחי' אשה יפה) דהיינו דבורים שהם בחי' חיים בחי' אמת. כי אשה בחי' דיבור.

וזהו שברכת יעקב לנפתלי **הנותן**/קכב\ **אמרי שפר** הם **ר"ת אשה** כי כנ"ל אמרי שפר שהם אותיות מדת האמת שקבלה הארץ מתפילין הם דבורים יפים בחי' אשה יפה/קכג\, **וזה** "ראה חיים עם אשה" כנ"ל **ראה**

קיג **לשון הגמ'** עוף אחד יש בברכי הים. וצ"ע האי יש כמה עופות שיש להם כמה גוונין. ואולי אפ"ל שעל כן אמרו בברכי הים דיקא , לרמוז להסתרת פנים דהיינו חוץ לארץ, כי ארץ ישראל היא בחי' הארת פנים ואמת גוונין דקדושה, ובחו"ל הסתרת פנים גוונין נפולין.

קיד צ"ע הרי רבינו אמר זאת בחו"ל. ועיין בלשון מוהרנ"ת שכל העולם ניזון ממדת אמת אבל דרך א"י. וכל מקום שאומר שמקבלים דרך א"י ולא ממדת האמת הכוונה לחו"ל.

קטו **עיין תורה מ' תנינא** שע"י עיני הצדיק שרואה את ההתפארות של הקב"ה מכל אחד מישראל נעשה אוירא דא"י היכן שמסתכל.

תורה מ' תנינא ...מִי שֶׁיָּכוֹל לִרְאוֹת זֹאת הַהִתְפָּאֲרוּת, שֶׁמִּתְפָּאֵר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל, אֲזַי הוּא מְקַבֵּל בְּחִינַת פְּאֵר וּמֹחִין מִן זֹאת הַהִתְפָּאֲרוּת שֶׁרוֹאֶה, וְנַעֲשִׂין אֶצְלוֹ גַם כֵּן בְּחִינַת תְּפִלִּין, וְנִכְנָסִין לִפְנִים כַּנַּ"ל, וּבוֹקְעִין בָּעֵינַיִם כַּנַּ"ל, וְאֲזַי נַעֲשִׂין עֵינָיו גַם כֵּן בִּבְחִינַת עֵינֵי ה'. וְאֲזַי בְּכָל מָקוֹם שֶׁהוּא מִסְתַּכֵּל וְרוֹאֶה, נַעֲשֶׂה שָׁם גַם כֵּן בְּחִינַת אֲוִירָא דְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל מַחְכִּים, כִּי עִקָּר קְדֻשַּׁת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הוּא רַק מִבְּחִינַת עֵינַיִם הַנַּ"ל:

קטז **בראשית פרק מט** (כא) נַפְתָּלִי אַיָּלָה שְׁלֻחָה הַנֹּתֵן אִמְרֵי שָׁפֶר:

תרגום אונקלוס – (כא) נפתלי בארע טבא יתרמי עדביה ואחסנתיה תהי מעבדא פירין יהון מודן ומברכין עליהון:

אילה שלוחה פרש"י – זו בקעת גינוסר שהיא קלה לבשל פירותיה כאילה זו שהיא קלה לרוץ. אילה שלוחה אילה משולחת לרוץ:

הנותן אמרי שפר – פרש"י בפירוש ראשון כתרגומו. ובפי' שני על מלחמת סיסרא ושירת דבורה.

קיז **שפר ופאר** שניהם לשון יופי וצ"ע ששפר לשון ארמי כלשון הגמ' שפיר קאמרת דהיינו יפה אמרת. וצ"ע למה נקט הפסוק לשון ארמי לגבי דבורי אמת הנובעים מאכילת פירות הארץ.

ועיין לקמן בסמוך שנותן אמרי שפר ר"ת אשה, דהיינו שדבורי האמת האלה הם בחי' אשה ומבואר בתורה יט אות ג' ואות ד' שאשה בחי' דיבור כמ"ש לילה ללילה יחוה דעת לשון דיבור וגם שם יחוה לשון ארמי דייקא. וע"כ נקראת האשה הראשונה חוה לשון דיבור. והיא בחי' אשה משכלת בחי' תרגום שממנו יונק לשון העכו"ם.

ואולי הטעם שנקט לשון ארמי כיון שאע"פ שמדובר בדבורי אמת בחי' תפילין אבל כיון שהם דבורי המלכות דהיינו דיבור הבא מלמטה למעלה לכן הוא בחי' נגה בחי' תרגום.

קיח **נקט אותיות** משמע שממש את האותיות הדיבורי שבח להקב"ה אנו מקבלים מארץ ולא רק את הארת האמת שמכוחה אנו משיגים רוממותו ומשבחים אותו וצ"ע. גם צ"ע כי מוהרנ"ת לא הזכיר אותיות משמע שזה הוספה של רבינו כשכתב את התורה.

קיט **כנ"ל** במאמר התולה תפיליו יתלו חייו כי התפילין סגולה לחיים ארוכים כמ"ש בהם "למען ירבו ימיך" וכתיב "למען ירבו ימיכם".

קכ **וצ"ע אולי** רומז גם לתורה מ' תנינא שקדושת א"י ואוירה המחכים, היא מבחי' התפילין של הקב"ה, שהם ההתפארות שיש לו מכל אחד מישראל. עי"ש. **וז"ל שם** – ...רַק כְּשֶׁאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל נִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְנִתּוֹסֵף עוֹד יִשְׂרָאֵל שֶׁרוֹצֶה לְעָבְדוֹ יִתְבָּרַךְ, וְכָל מַה שֶּׁנִּתּוֹסְפִין יוֹתֵר רַבִּים מִיִּשְׂרָאֵל שֶׁרוֹצִים לְעָבְדוֹ וּלְהִתְקָרֵב אֵלָיו, אֲזַי נִתְגַּדֵּל וְנִתּוֹסֵף יוֹתֵר הִתְפָּאֲרוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מִתְפָּאֵר בְּעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל הַמִּתְקָרְבִים אֵלָיו. וְעַל – יְדֵי זֶה הַהִתְפָּאֲרוּת נַעֲשִׂין תְּפִלִּין מֹחִין, וּמִזֶּה נַעֲשֶׂה קְדֻשַּׁת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, בְּחִינַת 'אֲוִירָא דְּאֶרֶץ – יִשְׂרָאֵל מַחְכִּים' עַל – יְדֵי עֵינֵי הַשְּׁגָחָתוֹ כַּנַּ"ל:

קכא **קהלת פרק ט'** (ט) רְאֵה חַיִּים עִם אִשָּׁה אֲשֶׁר אָהַבְתָּ כָּל יְמֵי חַיֵּי הֶבְלֶךָ אֲשֶׁר נָתַן לְךָ תַּחַת הַשֶּׁמֶשׁ כֹּל יְמֵי הֶבְלֶךָ כִּי הוּא חֶלְקְךָ בַּחַיִּים וּבַעֲמָלְךָ אֲשֶׁר אַתָּה עָמֵל תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ:

קכב **אילה שלוחה הנותן אמרי שפר** – טעם שהוא אילה נקבה והוא נותן לשון זכר מבאר בזוהר שהכוונה לז"א המקבל מבינה שהיא בחי' זכר ביחס לז"א והוא זכר כלפי המלכות וכשהוא מקבל מבינה נקרא זכר כי מקבל כדי להיות נותן למלכות וכשמשפיע למלכות נקרא נקבה אילה שלוחה מבינה עי"ש. **זה לשון זוהר ויחי רמו:** ואמר עוד **וְדָא הוּא** (ה"ג הרמ"ק) זהו מה שלמדנו כי **קוֹל נַפְקָא מִדָּרוֹם** הקול שהוא ז"א יוצא מהבינה הנקראת דרום על שם החסדים היוצאים ממנה, **וּמַדְבַּר לְמַעֲרָב** והוא מנהיג את המלכות שבמערב, נמצא כי ז"א **יָרִית לִתְרֵין סִטְרִין** יורש את הבינה ואת המלכות, **וְדָא הוּא דִכְתִיב וּלְנַפְתָּלִי אָמַר וְגוֹ'** שהוא סוד ז"א, **יָם וְדָרוֹם יְרָשָׁה** הוא יורש את המלכות שהיא במערב הנקרא יס כדי להנהיגה, ויורש את הבינה שהיא בחי' דרום כדי לקבל ממנה, ומפרש כי **לְעֵילָא דְכַר** כשז"א עולה למעלה בבינה כדי לקבל ממנה אז הוא נעשה בחי' זכר כמוה, **לְתַתָּא נוּקְבָא** וכשהוא יורד למטה במלכות כדי להשפיע לה אז הוא נעשה

חיים דייקא, כי תפילין נקראים חיים. וארץ ישראל שמקבלת אותיות אמרי שפר מהתפילין מקבלת גם חיים לכן נקראת ארץ החיים.

וזה שכתוב שם בתחילת פסוק נותן אמרי שפר הנ״ל **נפתלי אילה שלוחה וכו׳** [קכד]/[קכה], כי **נפתלי אותיות** [קכו]**תפלין** דהיינו שמכח נפתלי אותיות תפלין נעשית הארץ אילה שלוחה/[קכז] ונותנת/[קכח] אמרי שפר שהם דבורי אמת של שבח והלל להקב״ה מאותיות התפילין :

מכאן עד סוף לשון רבנו הוא סיכום העניין ונראה שהתכוון כאן לבאר את הפסוק שבו פתח את התורה ואכלתם אכול ושבוע והללתם וכו׳ אלא שקיצר וכתב רק את הביאור בלי הפסוק. וראה בסוף לשון מוהרנ״ת כיצד מבאר את הפסוק הזה עפ״י התורה הזו.

וכשאנו בחו״ל **אוכלים שפע אמת הבא דרך ארץ ישראל** דהיינו הארת התפלין אור האמת שמאיר בארץ, **ואחר כך אנו מדברים**/[קכט] **הלולו של הקב״ה בזה הכח** של אמת, **אזי נעשה שמים וארץ חדשה** [קל]/[קלא], פשוטו של מקרא מדבר שלעתיד לבוא הקב״ה ינהיג את העולם בהנהגה

כחו׳ נקבה כמוה, **בְּגִין כָּךְ** לכן כתוב בלשון נקבה **נַפְתָּלִי אַיָּלָה שְׁלוּחָה** לכמו על ז״ל הנקרא נפתלי שכשעומד להשפיע למלכות הרי הוא **נוֹקְבָא לְתַתָּא** כחו׳ מילה שלוחה מהבינה לפי שיורד עם כל השפע למקום המלכות והוא כחו׳ נקבה, **בְּגַוְונָא דָּא דִּכְתִיב לְעֵילָּא** כעין זה הרי הוא כחו׳ זכר כשהוא למעלה בבינה, **דִּכְתִיב** כשכתוב נפתלי שהוא סוד ז״ת **הַנּוֹתֵן אִמְרֵי שָׁפֶר** ומדייק כי **הַנּוֹתֵן כְּתִיב** בלשון זכר **וְלֹא הַנּוֹתֶנֶת** בלשון נקבה, לכמו על ז״ל המקבל מבינה שהוא הוא הנותן לחמרי שפר למלכות, כדי שיהיה דבורה נמשך. (מק״מ ומפרשים)

הנותן אמרי שפר – הריצ״ח שיעור ף האריך לבאר כאן מדוע נכתב לשון זכר הרי קאי על ארץ שהיא נקבה, אלא שכשמאיר בה האמת בשלימות, אזי היא נקראת על שם המאיר בה, וזהו שנקראת ארץ ישראל. **אבל באמת** יותר מזה כי אע״פ שהיא פרצוף של מקבל, אבל אסור שבחי׳ מקבל ישאר תבלית, כי זה נוק׳ דסט״א בחי׳ רגליה יורדות מוות, היפך בחי׳ שונא מתנות יחיה, כי חיים וחידוש הם רק ע״י נתינה, וכן מלכות דקדושה היא רק כדי להמשיך ולחלק שלל, בחי׳ נות בית תחלק שלל, ובחי׳ ותתן טרף לביתה וחק לנערותיה.

וכאן מבואר שמאיר בה הארת התפילין שנקראים חיים וחיים הם ברצונו היינו הארת הכתר וכשמאיר בה החיים מהתפילין אזי היא נקראת לשון זכר שנותן ומשפיע ואזי אשה ר״ת הנותן אמרי שפר ואזי ראה חיים עם אשה כי אז היא מעבירה לנו השפע אמת שמקבלת מיעקב דהיינו מארץ ישראל לבני ישראל

רחל אע״פ שהיה לה את יעקב, לא הסכימה לבחי׳ אנכי טוב לך מעשרה בנים, אלא אמרה ״הבה לי בנים ואם אין מתה אנכי״ היפך אשת זונונים שמזנה ומתהפכת כדי לא להביא חיים דייקא, כי חיים זה רק ע״י השפעה, בחי׳ מים חיים, היינו שנובעים היפך ים המות, שבו נעצר ונגמר השפע הבא מחרמון, מובא באיזה ספר שהארבעה חשובים כמת הנזכרים בנדרים סד: ובע״ז ה. עני מצורע סומא ומי שאין לו בנים, המשותף להם שהם בחי׳ מקבל, כי זה טעות לחשוב שהמקבל מתמלא, כי אם התכלית היא לעצמו, אזי בטן רשעים תחסר ומשביעו רעב דווקא, אלא צריך להיות לשובע נפשו, דהיינו בחי׳ נתינה, שמקבל על מנת לתת, וכהלל שאמר בואו נגמול חסד עם נפש עלובה, דהיינו שכשהולך לאכול באמת הוא הולך להאכיל, ואזי הוא בחי׳ ״אֶרֶץ אֲשֶׁר לֹא בְמִסְכֵּנֻת תֹּאכַל בָּהּ לֶחֶם לֹא תֶחְסַר כֹּל בָּהּ״, לא תחסר כל בה, דייקא כי מקבלת אמת וחוזרת ומשפיעה אמת, דהיינו שיעקב הוא העיקר. אבל בסט״א הנוק׳ שולטת, לכן גם סוף דבר ששולט החסרון ובטן רשעים תחסר. וזהו ״קחו מזמרת הארץ״ כי בהסתכלות של יעקב, אזי מה שיש בארץ זה זמר, בחי׳ ״והללתם את ה׳ ״היינו הנותן אמרי שפר..

קכג **דבור בחי׳ אשה** כמבואר גם ב**תורה יט אות** [ג] כִּי גֹּדֶל יִקַּר הָעֵרֶךְ שֶׁל לְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ שֶׁבּוֹ נִבְרָא הָעוֹלָם, כְּמַאֲמַר חֲזַ״ל (בְּרֵאשִׁית רַבָּה פָּרָשָׁה י״ח, הוּבָא בְּפֵרֵשׁ״י): ״לְזֹאת יִקָּרֵא אִשָּׁה כִּי מֵאִישׁ לֻקְחָה זֹאת״ (בְּרֵאשִׁית ב) ׳לָשׁוֹן נוֹפֵל עַל לָשׁוֹן, מִכָּאן שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם בְּלָשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ׳. **וְזֶה בְּחִינַת חַוָּה, בְּחִינַת (תְּהִלִּים י״ט): ״וְלַיְלָה לְלַיְלָה יְחַוֶּה״, הֵינוּ בְּחִינַת הַדִּבּוּר שֶׁל לְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ,** שֶׁבּוֹ נִבְרָא הָעוֹלָם. **וְזֶה בְּחִינַת: ״לְזֹאת יִקָּרֵא אִשָּׁה״, הֵינוּ הַדִּבּוּר, כְּמוֹ (בְּרֵאשִׁית מ״ט): ״וְזֹאת אֲשֶׁר דִּבֶּר לָהֶם״:**

קכד תחילת פסוק הנ״ל הנותן אמרי שפר בראשית מט כא

קכה **בראשית פרק מט** (כא) נַפְתָּלִי אַיָּלָה שְׁלֻחָה הַנֹּתֵן אִמְרֵי שָׁפֶר:

פרש״י – (כא) אילה שלוחה – זו בקעת גינוסר שהיא קלה לבשל פירותיה כאילה זו שהיא קלה לרוץ. אילה שלוחה משולחת לרוץ:

קכו בתרלד - תפילין

קכז **אילה שלוחה** פרש״י זו בקעת גנוסר – ועין ברכות מד. שרבי יוחנן ותלמידיו היו אוכלים כמות גדולה מאד של פירות גנוסר בסעודה אחת. מה שנדמה כרעבתנות (ראה במתיבתא קושיית האחרונים מעירובין פג:) וראה שם בשם ספר טבור הארץ שדייקא בפירות גנוסר שהיו סמוכים לבאר מרים היה בהן קדושה גדולה מאד והרבה נצוצות קדושים עי״ש. (ראה לעיל בהערה על לא במסכנות תאכל בה לחם)

קכח **כך מפורש** לקמן בלשון מוהרנ״ת שהאמרי שפר הם כיון שהארץ היא אילה שלוחה.

קכט **[הריצ״ח** שיעור ד] שניהם האכילה והדיבור קרואים פלא. הדיבור ״איש כי יפליא״ ואכילה מלחימה ומחברת נשמה לגוף, שזה פלא דעל זה מברכים ומפליא לעשות במ״ש הרמ״א בש״ע סימן ו׳. ותכלית החיבור הזה הוא כדי להלל את השי״ת כפירוש המלבי״ם עה״פ טוב חסדך מחיים שפתי ישבחונך דהיינו שהחסד שנתת לי כח בשפתי לשבח אותך הוא גדול יותר מהחסד שנתת לי חיים.

אכילה והילול הוא בגרון בצוואר היכן שמתחבר ראש וגוף שמים וארץ. כי שניהן מחברים בחי׳ שמים וארץ האוכל את הנשמה לגוף וההלל את האדם להש״י. ובתורה כט בארנו שהשבח גם גורם למשובח להשפיל ולרדת אל המשבח אותו כי שבח לשון השפלה, כמ״ש בשוא גליו אתה תשבחם ופרש״י תשפילם. ועיין תורה סב ממעלת האכילה דקדושה שעי״ז נעשה יחוד קב״ה ושכינתיה.

קל ישעיה סה יז

חדשה של השגחה והארת פנים, ובהקדמת הזוהר דרשו פסוק זה שבכל חדוש תורה אמיתי שאדם מחדש בסתרי תורה נברא שמים חדשים ובפשטא אורייתא ארץ חדשה, **כמ״ש חז״ל (הקדמת הזוהר דף ה׳ ע״א)**[קלב/קלג] שבפסוק בישעיהו נא טז/[קלד] **לאמר לציון עַמִּי אתה** [קלה]/[קלו] רמוז שיכול אדם להיות שותף להקב״ה בבריאת שמים וארץ כמו שדרשו חז״ל **אל תקרי עַמִּי אלא עִמִּי בשותפי וכו׳.**

[קלא] **ישעיה פרק סה** (יז) כִּי הִנְנִי בוֹרֵא שָׁמַיִם חֲדָשִׁים וָאָרֶץ חֲדָשָׁה וְלֹא תִזָּכַרְנָה הָרִאשֹׁנוֹת וְלֹא תַעֲלֶינָה עַל לֵב: (יח) כִּי אִם שִׂישׂוּ וְגִילוּ עֲדֵי עַד אֲשֶׁר אֲנִי בוֹרֵא כִּי הִנְנִי בוֹרֵא אֶת יְרוּשָׁלַם גִּילָה וְעַמָּהּ מָשׂוֹשׂ:

רש״י (יז) שמים חדשים – יתחדשו השרים של מעלה ויהיו שרי ישראל עליונים ושרי האומות תחתונים וכן בארץ. ויש אומרים שמים חדשים ממש וכן עיקר כי מקרא מוכיח כי כאשר השמים החדשים וגו׳ (ישעיהו סו):

מלבי״ם (יז) כי הנני בורא שמים חדשים – השמים והארץ הנמצאים עתה נבראו על תבונה וטבע, שמן הנמנע שיהיה טוב תמידי בלא רע, כי החומר ההיולי כולו פושט צורה ולובש צורה תמיד וא״א להויה בלא העדר, וכן המזגים שיתהוו ע״י תנועת השמים מן הנמנע שלא ימצא ג״כ רע ע״י ככל הדברים המשתנים וממירים צורותיהם, אבל אז יהיה חומרם משונה בטבעו ממה שהיה עד הנה, עד שלא ימצא רע והעדר כלל, עד שלא תזכרנה הראשונות וגם לא תעלינה על לב – כי לא יוכלו לצייר לעצמם העדר ומות ורע כלל, כי לא יהיה זה בטבע המציאות, וכ״ז על התרבות הטוב וההצלחה:

מצודות דוד (יז) כי הנני בורא שמים וכו׳ – ר״ל יהיה רוב טובה בעולם כאלו נברא עולם חדש אשר לא ימצא שם צרות, או הדברים כמשמען וכמ״ש כי כאשר השמים החדשים וכו׳ עומדים לפני (ישעיהו סו). ולא תזכרנה הראשונות – לפי רוב הטובה שיהיה אז לא תזכרנה הצרות הראשונות. ולא תעלינה על לב – כפל הדבר במ״ש:

[קלב] נראה שצ״ל דף ד: ד״ה בראשית, ר״ש פתח

[קלג] **הקדמת הזוהר דף ד׳:** – **בְּרֵאשִׁית** התחיל רבי שמעון במלת בראשית אף שאינו מפרשו כאן, לפי שלקמן (דף ה סוע״ב) מסיק שהקב״ה לא ברא את התורה עד דאסתכל בה זמנא ותרין, ושם מפרש את הפסוק בראשית. **רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח** לפרש מה שכתוב **וְאָשִׂים דְּבָרַי בְּפִיךְ** ובצל ידי כסיתיך לנטוע שמים וליסוד ארץ, ותחלה מקדים ואמר **כַּמָּה אִית לִיהּ לְבַר נָשׁ לְאִשְׁתַּדְּלָא בְּאוֹרַיְיתָא יְמָמָא וְלֵילְיָא** כמה צריך האדם להשתדל דהיינו לעיין ולחדש בתורה ביום ובלילה, כי הקב״ה אוהב כשמחדשים חדושי תורה, **בְּגִין דְּקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא צָיֵית לְקָלְהוֹן דְּאִנּוּן דְּמִתְעַסְקֵי בְּאוֹרַיְיתָא** לפי שהקב״ה שומע ומאזין לקולם של העוסקים בתורה, **וּבְכָל מַלָּה דְּאִתְחַדָּשׁ בְּאוֹרַיְיתָא** ובכל דבר שנתחדש בסתרי תורה כדלקמן. ור״ל שיש באדם יכולת לחדש בתורה מה שלא ניתן רשות למשה רבינו לגלות, וכשמתחדש חידוש כזה **עַל יְדָא דְּהַהוּא דְּאִשְׁתַּדַּל בְּאוֹרַיְיתָא** על ידי מי שמשתדל בעסק התורה, ובכל חידוש **עָבִיד רְקִיעָא חָדָא** עושה הקב״ה ממנו רקיע אחד, כי כמו שנברא העולם על ידי אותיות התורה, כן הלומד בקדושה וטהרה, על ידי תורתו נעשים ונבראים רקיעים חדשים (שהם סוד אורות מקיפים כדלקמן), וגם הוא מקיים את העולם בתורתו. אי נמי כי התורה היא כמוסה וקמוטה, והעוסק בה ומחדש בה מפשיטה מקמטיה, וזה שאמר **עָבִיד רְקִיעָא חָדָא** (כפשוט הפסוק) שמפשיטה ומגלה האורות שבה. (רמ״ק ורפ״ג ומק״מ)

תָּנֵן, בְּהַהִיא שַׁעֲתָא דְּמַלָּה דְּאוֹרַיְיתָא אִתְחַדְּשַׁת מִפּוּמֵיהּ דְּבַר נָשׁ כלומר שעה שדברי תורה מתחדש מפה למטה, ולמר ״מפומיה״ דוקא, כי לריך לנטעה כשפתיו מה שלומד ולפ״ז כהכהול, (הגה כלפ״ז מייתי לפיש שמחדש בפשטות התורה), **הַהִיא מִלָּה סָלְקָא** לז לוחה המלה שלד דברי התורה עולה כשוד מ״ן, **וְאִתְעַתְּדַת קַמֵּיהּ דְּקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא** ועומדת לפני הקב״ה, וכ״ל שעולה למלכות שהיא עומדת לפני ז״ת, **וְקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא נָטֵיל לְהַהִיא מִלָּה וְנָשִׁיק לָהּ** והקב״ה שהוא ז״ת נוטל לוחו דכר שנתחדש בתורה ונוקבו, וכ״ל שממשיך עליו התורה מיחוד נעשיקין שהם התורות הנ״ל, **וַעֲטַר לָהּ בְּשִׁבְעִין עִטָּרִין** ומעטר לוחו בשבעים עטרות, כ״ל שמליל לו מז״ת ז״ת שכל לחת כללוה מעשר, נמלל שמשיך התורה מכל העשר ספירות. לי נמי, שנחשב למלם כלחו עסק בשבעים פנים שבתורה, ועוד **גְּלִיפִין וּמְחַקְקָן** שנרשמים ונחקקים דברי תורתו לפני הקב״ה, ונקט שני לשונות לפי ש״גליפין״ היינו מלד לחנת, ״ומחקקן״ מלד לימת, כי הו״ק גליפתם מלחנת, וחקיקתם שהוא דבר ממשי יותר מלימת, וכל זה נעשה לפילו על ידי חידוש בפשטות התורה. וממשיך ואמר **וּמַלָּה דְּחָכְמְתָא דְּאִתְחַדְּשָׁא** שכל החדוש בחלה של חכמה, להיינו בסודות התורה, לז לותה החידוש **סָלְקָא וַיַּתְבָא עַל רֵישָׁא דְּצַדִּיק חַי עָלְמִין** עולה ויושב על רלש לדיק חי העולמים, כ״ל שעולה החידוש על היסוד ז״ת ומעורר לת יחוד זו״ן, (מה שלתי כן חידוש של פשט עולה רק על המלכות), **וְטָטָא מַתְּמָן וְיָשְׁטָא בְּשִׁבְעִין אֶלֶף עָלְמִין** וטש ופורח משם ומשוטט בשבעים ללף עולמות, וכ״ל שעולה החידוש יותר על הבינה שהיא סוד השביעיות, לי נמי, שעולה על ז״ת לשדיק שהם בחינת שלפים (כי השלפים הם בפ״ש והמחוש הם בפ״ש), **וְסַלְּיָקַת** ומשם עולה ומעלה מ״ן **לְגַבֵּי עַתִּיק יוֹמִין** לעתיק יומין שהוא למעלה מפ״ש, **וְכָל מִלִּין דְּעַתִּיק יוֹמִין** וכל הלבריס והסודות שיש ללדוש בענין עתיק יומין, **מִלִּין דְּחָכְמְתָא אִנּוּן בְּרָזִין סְתִימִין עִלָּאִין** הם לבדי חכמה בסודות סתומים עליונים בספרי תורה, ותורתו נכללת ומתחברת בהם כללקמן. (רמ״ק ורפ״ג)

ומפרש עוד **וְהַהִיא מִלָּה סְתִימָא דְּחָכְמְתָא דְּאִתְחַדְּשַׁת הָכָא** ולותו הדבר הסתום של החכמה של סתרי התורה המתחדש כלן בעולם הזה, **כַּד סָלְקָא** כשעולה חידוש תורתו, **אִתְחַבְּרַת בְּאִנּוּן מִלִּין דְּעַתִּיק יוֹמִין** מתחבר בסודות של עתיק יומין ועוטל התורה מהם, **וְסָלְקָא** ועולה לקבל **עַתִּיק** ועד טוב, **וְנַחֲתָא בַּהֲדַיְיהוּ** ויורד עמהם להשפיע **עַתִּיק** להתתחתונים, **וְעָאלַת בְּתַמְנֵיסַר עָלְמִין גְּנִיזִין** ונכנס בח״י ללפ עולמות נעלמים, וכ״ל שחידושי תורתו נכנסים לפנימיות היסוד לחימת להעלות מ״ן, ועל ידי זה מעורר היחוד בין חו״ב, **שְׁעִלַּת** נאמר **דַּעְיָן לֹא רָאָתָה אלהי״ם זוּלָתֶךָ. נַפְקֵי מִתַּמָּן** החידושי התורה יוללים מהיסוד לחימת, **וְשָׁטָאן** והם משוטטים בעולמות לחריס נעלמים **שֵׁם** בחו״ב, **וְאַתְיָין מְלִיאָן** ובאים מלולים בסוד חור היחוד, **וְשַׁלְמָן** ושלמים, כי **שֵׁם** שחר לזיה דבר לחותו החידוש הקב״ה משלימו, **וְאִתְעַתְּדוּ קַמֵּי עַתִּיק יוֹמִין** והם מתילדים לפני עתיק יומין, **בְּהַהִיא שַׁעֲתָא אָרַח עַתִּיק יוֹמִין בְּהַהִיא מִלָּה** כשעה שהיא מריח עתיק יומין בדברי חותו החידוש, על כמה חותרו היא חותם ממת כלי פנימות וגימות, ושם התורה כרמוז **וְנַיְחָא קַמֵּיהּ מִכּלָּא** לז יש לו מזה נחת יותר מכל מלוה העולה לפניו לנחת רוח, לפי שלימוד סודות התורה חביבים לפני הקב״ה ויותר למעלה ממנו ומין שום מלוה שבעולה חלין, **נָטֵיל לְהַהִיא מִלָּה וְאַעְטַר לָהּ בְּתִלַּת מְאָה וְשִׁבְעִין אֶלֶף עִטָּרִין** לוקח חותו דברי החידוש ומעטרו בש״ע מלף עטרות והסודות מהעשר ספירות שבו, כי ז׳ הוח כנגד ג׳׳כ, וע׳ כנגד הז״ס, ובעתיק יומין הם בבחינת מלפים, לי נמי ש״ע מלף עטרין, הם הש״ע בהורין שבפנים לת״ת, וכ״ל למחר שנתקן החידוש בסוד חור פנימי, ממשיכים לו ש״ע בהורין בסוד חור מקיף, **וְהַהִיא מִלָּה טָסַת וְסָלְקָא** החידוש ההוח טס ועולה לקבל שפע וכמ, **וְנַחֲתָא** ומחר כך יורד כדי שבחותו הכח **וְאִתְעַבְּדָא רְקִיעָא חָדָא** נעשה רקיע לחר, שהוא סוד חור מקיף לז״ת, כי רקיעים בכל מקום הם בחינות חורות מקיפים, **וְכֵן כָּל מִלָּה וּמִלָּה דְּחָכְמְתָא אִתְעַבְּדִין רְקִיעִין** וכן כל מכל דבר חכמה נעשים רקיעים, וכ״ל על ידי כל חידוש וחידוש נברל רקיע לחר, **קַיְימִין בְּקִיּוּמָא שְׁלִים קַמֵּי עַתִּיק יוֹמִין** הם קיימים בקיום שלם לפני עתיק יומין, **וְהוּא קָרֵי לוֹן שָׁמַיִם חֲדָשִׁים** והוח קורח להם שמים חדשים, **שָׁמַיִם מְחוּדָּשִׁים, סְתִימִין דְּרָזִין דְּחָכְמְתָא עִלָּאָה** והם שמים שנתחדשו על ידי סודות סתומים בסתרי חכמה העליונה, והסודה כנזכר לעיל שעד עתה היתה התורה קמוטה וגנוזה, ועתה נתפשטה מקמטיה ונעשה חידוש חדש. (רמ״ק ורפ״ג)

וְכָל אִנּוּן שְׁאַר מִלִּין דְּאוֹרַיְיתָא דְּמִתְחַדְּשִׁין וכל אותם שאר דברי תורה שמתחדשים בפשטות התורה, **קַיְימִין קַמֵּי (דף ה ע״א) קַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְסָלְקִין וְאִתְעַבִּידוּ אַרְצוֹת הַחַיִּים** הם עומדים לפני הקב״ה, ועולים ונעשים ארלות החיים, ר״ל שהם נעשים שפע חיים הראוים למלכות הנקראת ארץ, **וְנַחֲתִין וּמִתְעַטְּרִין לְגַבֵּי אֶרֶץ חַד** והם יורדים ונעשים עטרות ומוחין לארץ אחת שהיא המלכות, **וְאִתְחַדַּשׁ וְאִתְעֲבִיד כֻּלָּא אֶרֶץ חֲדָשָׁה** והיא מתחדשת ונעשית כולה ארץ חדשה, **מַהַהִיא מִלָּה דְּאִתְחַדַּשׁ בְּאוֹרַיְיתָא** מאותו דברי החידוש שנתחדש בתורה, **וְעַל דָּא כְּתִיב** ועל זה כתוב **כִּי כַּאֲשֶׁר הַשָּׁמַיִם הַחֲדָשִׁים** פירוש על ידי חידושי סודות התורה נעשים שמים חדשים, **וְהָאָרֶץ הַחֲדָשָׁה אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה** פירוש על ידי חידושי פשטות התורה נעשית ארץ חדשה, **עוֹמְדִים לְפָנַי וְגוֹמֵר** כנזכר לעיל גבי רזין דאורייתא ״ואתעתדת קמי קב״ה״, ולגבי פשטות התורה אמר ״קיימין קמי קב״ה״, ומדייק **עֲשִׂיתִי לָא כְּתִיב אֶלָּא עוֹשֶׂה** לשון הוה, והיינו **דְּעָבִיד תָּדִיר מֵאִנּוּן חִדּוּשִׁין וְרָזִין דְּאוֹרַיְיתָא** שהקב״ה עושה תמיד מאותם החידושים של פשטות התורה ושל סתרי תורה, כי בכל יום ויום מתחדשין חידושין, ולכן נעשים תדיר שמים וארץ חדשים, **וְעַל דָּא כְּתִיב** ועל זה כתוב **וְאָשִׂים דְּבָרַי בְּפִיךְ** היינו דברי תורה, **וּבְצֵל יָדִי**

ומבאר רבינו **כי שמים החדש**[קלז] **נעשה ע״י הארת פני יעקב** ומחדש שלא רק ע״י חדושי תורה משתתף האדם עם הקב״ה בבריאת שמים וארץ, אלא גם באמרי שפר והלל להקב״ה שאומר אותם מכח הארת מדת ״ואמת״, מדתו של יעקב, נעשה שמים חדש,

והארץ החדשה[קלח] **נעשה ע״י ארץ ישראל, שהולכת השפע דרך ארץ ישראל** כשפניו ית׳ אל הצדיק כנ״ל אזי נשפע הארת האמת חדשה לארץ וממנה מקבל דבורי אמת ונבראת ארץ חדשה כי משפע הבא מהארץ באו הדבורים שלו, ובלשון מוהרנ״ת ביאר שע״י דבורי אמת נעשים שמים וארץ כי גם הם בחי׳ אמת. ונראה כנ״ל ששמים הם אש ומים דהיינו התכללות הגוונין בחי׳ אמת. עוד הוסיף מוהרנ״ת שם שהאמרי שפר הם מכח שהארת היא אילה שלוחה (וראה לעיל שבלשון רבנו זה לא מובן)

נמצא שברא עכשיו שמים ומזלות אחרים, נמצא שמשנה הטבע שהיה מוטבע במזלות הראשונים, כי עכשיו נעשה מזלות חדשים כי הקב״ה מנהיג עולמו ע״י חק שנתן בגלגלי המזלות[קלט] (כידוע שהיא חכמת האוסטרולוגיא עיין רמב״ן דברים יח ט׳)[קמ]. נמצא כשהצדיק בורא למקומו מזלות חדשים, בורא הנהגה חדשה בטבע מקומו[קמא] ביחס אליו. **נמצא שע״י שיבור תאוות אכילה נעשה מופתים**[קמב] **ופלאות**[קמג] **:**

כְּסִיתִיךָ לִנְטֹעַ שָׁמַיִם וְלִיסֹד אֶרֶץ ומפרש **הַשָּׁמַיִם** עם ה׳ הידיעה **לָא כְתִיב** כי אז היה מורה על השמים הקיימים, ואז היתה הכונה שעל ידי עסק התורה מתחדשים ומתחזקים, **אֶלָּא** כתיב **שָׁמַיִם** והכונה שנעשים ממש שמים חדשים על ידי חדושי התורה. (ימ״ק וחמ״ג מק״מ)

[קלד] **ישעיה פרק נא** (טז) וָאָשִׂים דְּבָרַי בְּפִיךָ וּבְצֵל יָדִי כִּסִּיתִיךָ לִנְטֹעַ שָׁמַיִם וְלִיסֹד אָרֶץ וְלֵאמֹר לְצִיּוֹן עַמִּי אָתָּה:

מצודות דוד (טז) ואשים דברי בפיך – דברי התורה שמתי בפיך לדבר בם. ובצל ידי כסיתיך – מעולם הגנתי עליך מן האויב בזכות התורה. לנטוע שמים – שיהיו נטועים על אדמתם עם ישראל אשר עליהם נאמר ככוכבי השמים כמו שכתוב הבט נא השמימה וספור הכוכבים וכו׳ כה יהיה זרעך (בראשית יג). ולאמר לציון – כל העכו״ם יאמרו על בני ציון שהמה עמי כי יהיה נראה בהם שפע טובה מרובה:

מלבי״ם (טז) ואשם – והלא אנכי שמתי דבר הבטחתי בפיך, מה שהבטחתי להושיעך, ועד שתבא הישועה בהכרח בצל ידי כסיתיך בל תכלה למען אקים דברי אשר הבטחתי, ומבאר מה הם הדברים ששמתי בפיך. הוא לנטע שמים וליסד ארץ ולאמר לציון – ר״ל שגם אם יצוייר שיהיה דבר זה שהיא גאולת ציון קשה כבריאת שמים וארץ, שמתי דברי בפיך, כי גם זאת אעשה לנטוע שמים חדשים וארץ חדשה ולאמר לציון עמי אתה, והמליצה שא״א שחקות שמים וארץ ודרכי הטבע יעבבו בידי מעשות זאת, כי אז אבטל חקותיהם, ואיסד שמים חדשים, בלבד שאמלא דברי אשר שמתי בפיך לאמר לציון עמי אתה, ולכן אני אומר לך (התעוררי התעוררי קומי וכו׳).

[קלה] ישעיהו נא טז

[קלו] **פשוטו** של מקרא מדבר בטובה וקרבת ה׳ שיהיה לעתיד לבא, ורשב״י בזוהר דורש אותו לעניין כל אדם בכל עת שמחדש בתורה חדושי אמת נעשה שותף להקב״ה בבריאת העולם. וצ״ע הרי העולם כבר נברא ולכל היותר צ״ל מקיים אם העולם. וצ״ל כמ״ש ביוצר דשחרית וּבְטוּבוֹ מְחַדֵּשׁ בְּכָל יוֹם תָּמִיד מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית, וכפי הבריאה שבכל יום כך הם המזלות וההשגחה. וצ״ע הרי אין מזל לישראל עכ״פ לצדיקים הכופרים בטבע, וא״כ מדוע כדי להנהיג השגחה צריך לשנות את המזל הרי ההשגחה היא מחוץ למזל?

[קלז] **צ״ע מדוע** לא כתוב השמים החדשים כמו לעיל. וראה לעיל נקט שמים וארץ חדשה ולא אמר שמים חדשים. ומשמע שבכוונה שינה מהפסוק ובישעיה אע״פ שבהקדמת הזוהר שממנו מביא ראייה כן כתוב שמים חדשים ושמים מחודשים.

[קלח] **צ״ע בשלמא** שמים חדשים צריך כדי שתיהיה הנהגת טבע חדש אבל למה צריך ארץ חדשה. ומבאר רבנו כאן שהכוונה שהארת השפע מהשמים החדשים מאיר (לאותו אדם שחדש אותם בחו״ל) דרך ארץ ישראל.

ואולי גם כי א״א לחדש משפיע עד שיחדש גם במקבל שיתאים לו וארץ היא בחי׳ מלכות בחי׳ מקבל. ואולי הכוונה לכח המלכת הש״י חדש שהוא יהיה הכלי לטבע החדש שיונהג כלפיו ע״י שבראש שמים חדש. ושניהם השמים והארץ שניהם מכח דברי השבח שמדבר בכח האכילה בקדושה כי עצם השבח הוא בחי׳ מ״ן שהוא מתיקוני המלכות בחי׳ אש״ה כנ״ל הנותן אמרי שפר. והאכילה בקדושה שהיא בחי׳ ואמת בחי׳ פנים זה מחדש שמים חדש.

[קלט] **כך כתב** מוהרנ״ת לקמן וזה לשונו. – כי הש״י מנהיג עולמו על פי דרך הטבע, והטבע הוא על פי הנהגת הגלגלים כידוע. וכיון שהצדיק יכול לברוא שמים חדשים, אזי הוא משנה כל הגלגלים, ועושה טבע חדש, וע״כ בוודאי הוא יכול לעשות מופתים, שהם שינוי הטבע, והענין פלא ודוק: עכ״ל.

[קמ] **ראה לקמן** בלשון מוהרנ״ת בסוף התורה לפני ביאור הפסוק ואכלתם אכול ושבוע.

[קמא] **כך נ״ל** מסברא. שהרי רק ביחס אליו הם חדשים.

[קמב] **לשון מופת** ביאר בספר מילים נרדפות (וורטהיימער) מלשון להופיע ודמי לאות כמ״ש האותות והמופתים ושם מביא כמה דעות בחילוק בין אות למופת עכ״פ שניהם אות לשון ארמי אתה ומופת לשון להופיע דהיינו ששניהם הכוונה שבא ומופיע כאן סימן על האמת. ועיין בתחילת התורה לשון רבינו והקב״ה עושה על ידו מופתים ועיין לקמן בלשון מוהרנ״ת בדף נו: בסוף דבריו לפני שמבאר את הפסוק ואכלתם אכול ושבוע. מבואר שהמופת הוא שמכח דבורי הצדיק שאוכל אכילה בקדושה נעשה שמים חדשים ומזלות חדשים דהינו טבע חדש משמע שאין זו הנהגה שלמעלה מהטבע אלא שבכח הצדיק לעשות הנהגת טבע חדש ואולי אפ״ל שדייקא זה נקרא מופת ואילו נס הוא שנעשה דבר שהוא מעל הטבע והנפ״מ יהיה שנס איתא שאסור להנות ממנו והנהנה מנכים מזכויותיו אבל מופת כיון שהוא דרך הטבע מסתמא מותר להנות. ועיין לעיל בתורה ז׳ שנקט רבינו רק לשון נס ואילו כאן רק לשון מופת ונראה הטעם כי שם מדבר מתיקון האמונה ע״י שנחקק בו אמת ע״י שהולך בעצת הצדיק ואזי נעשה לו נס מעל הטבע דהיינו שמצידו יש רק אמונה חזקה אבל כאן שמדבר מתיקון תאות אכילה עד שזוכה לדבר דבורי אמת ונעשה בעצמו צדיק כי משנה טבעו ע״כ גם זוכה לשנות הטבע. אבל אמונה היא שעולה מעל הטבע. וע״כ זוכה שמאיר לו למטה בחי׳ מעל הטבע.

עד כאן לשון רבנו

ומכאן לשון מוהרנ״ת

[קמי]גם זאת התורה כתבתי מתחילה בעצמי, ונמצאו בה כמה דברים מבוארים יותר. גם סיום פי׳ המקרא ואכלתם, נחסר כאן בלשונו הקדוש, ומה שחסר זה גילה זה וכו׳, ע״כ העתקתי גם נוסחא זאת שכתבתי בעצמי [קמה], וזהו]:

ואכלתם אכול ושבוע והללתם את שם ה׳ אלקיכם וכו׳ [קמו]/[קמז\] כי מי שיצא מתאוות אכילה/[קמח\] יכול להיות איש מופת/[קמט\], ומי שהוא משוקע בתאוות אכילה סימן שהוא שקרן/[קנ\]. עיין לעיל לשון רבינו שכתב רק שרחוק מאמת, ומסתמא רבינו כשאמר את התורה נקט לשון חריף יותר, וכמו שכתב כאן מוהרנ״ת, אלא שבכתב נקט רבינו לשון קל יותר. **וכן אפילו איש צדיק שכבר יצא מהתאוה ונפל ממדרגתו[קנא] ונפל לתאוות אכילה, סימן שיצא שקר מפיו [קנב]/[קנג\]** דהיינו

קמג **עיין לעיל** בתחילת התורה שנקט רק מופת ונראה טעם שהוסיף כאן פלאות כיון שבפסוק שבו פתח את התורה לומר שבו רמוזה התורה הזו שם כתוב ועשה עמכם להפליא.

קמד מוהרנ״ת בתקפא

קמה והיא נוסחת הדפו״ר אבל לשון רבינו אינו בדפו״ר

קמו יואל ב כו

קמז **יואל פרק ב** (כו) וַאֲכַלְתֶּם אָכוֹל וְשָׂבוֹעַ וְהִלַּלְתֶּם אֶת שֵׁם יְדֹוָד אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר עָשָׂה עִמָּכֶם לְהַפְלִיא וְלֹא יֵבֹשׁוּ עַמִּי לְעוֹלָם:

קמח **לעיל רבינו** נקט בצד השלילי ופתח במי ששקוע בתאוות אכילה ואילו מוהרנ״ת פותח דבריו להפך בצד החיובי.

קמט **נ״ל לדייק** ממה שרבינו לא מזכיר כאן נס אלא מופת, ומבואר כאן שהכוונה לטבע חדש, ואילו בתורה ז׳ דיבר רק על נס, ושם חזר על זה שהוא מעל הטבע. שמוכח שיש חילוק, וזה החילוק, שנס מרים את הטבע לנס, ואילו מופת מוריד ומופיע האמת למטה בטבע.

והחילוק אולי יהיה שמנס אסור להנות, כי מנכין לו מזכויותיו כידוע, אבל ממופת כיון שהוא בדרך הטבע מותר להנות. ומה שרבי חנינא בן דוסא ובני ביתו נהנו מנס החומץ, כנראה שמי שבמדרגה שהנס אצלו כמו טבע מותר לו להנות ממנו, אבל סתם אדם מותר להנות רק ממופת. כך נ״ל לחלק לפי רבינו.

ואולי אפשר לבאר העניין עפ״י הרמ״ק שכתב שיש שני סוגי ניסים בחי׳ יוסף ובחי׳ יעקב, כמבואר בתורת נתן ערכי רמ״ק כרך ו׳ ערך נס אות רכב עפ״י אור יקר פקודי סימן ו׳ כרך יא דף קעה. זה לשונו – ענין הנס יהיה בשתי דרכים או כיוסף שעשה נגד טבעו ועי״ז הטבע נבנע לו בים, כחז״ל וינס וינס. או ע״י מלאך שיהפך הטבע לפי הצורך וזה כנגד יעקב שהיה צדיק מלאך קדוש.

ואולי אפ״ל שכוונתו כי יוסף כפה את טבעו וינס מאשת פוטיפר, ומדה כנגד מדה כפה הקב״ה את הטבע לבני ישראל, כדאיתא בזהר בשלח מט סע״ב שבזכות ״וינס (יוסף) ויצא החוצה״ נתקיים ״הים ראה וינוס״. אבל בחי׳ יעקב היא כגון רבי חנינא בן דוסא שבכח אמונתו שהטבע הוא השגחה כמו הנס, לכן לגביו לא חלו חוקי הטבע, וחומץ דלק כמו שמן.

וצ״ע האם הם שתי בחי בנס, ואילו מופת הוא נמוך יותר, או שאחד מהם הוא בחי׳ מופת.

כי מופת הוא כח שניתן לאדם עצמו למי שהוא איש אמת, מרכבה למדת ״ואמת״ של הקב״ה, לעשות דהיינו להיות שותף להקב״ה בבריאת שמים ומזלות חדשים שבהם ינהיג הקב״ה את הטבע במהלך חדש. עד שנקרא איש מופת, דהיינו שניתן בידו הכח להביא להופעת האמת, אבל בדרך הטבע.

ואולי בחי׳ יוסף היינו נס ממש, ואילו בחי׳ יעקב שהוא בחי׳ ״תתן אמת ליעקב״ הוא בחי׳ מופת וצ״ע.

בתורה ז׳ נתבאר עפ״י הרמ״ק שנס הוא בספירת היסוד (והיינו מדת יוסף הצדיק) וכן מבואר שם שהוא בחי׳ ההוא רדיא שנמצא בין מים עליונים ותחתונים ומקשר ביניהם. אבל כאן בתורה מז המופת הוא בחי׳ אמת היא תפארת כידוע, כמבואר כאן שתיקון האכילה הוא רק בכח הארת מדת ״ואמת״ שביג מדות רחמים שכנגד תיקון ז׳ שביג תיקוני דיקנא דאריך שהוא פני ה׳, שהיא הארת פני הש״י. לכן כאן להיות איש מופת, צריך להיות מרכבה למדת האמת, ואילו שם בתורה ז׳ צריך בכח האמונה להיות צינור כדי שהקב״ה יאיר דרכו הנהגה נסית.

קנ **עיין לעיל** בתחילת התורה שרבינו אמר בידוע שהוא שרחוק מאמת. ומוהרנ״ת כותב סימן שהוא שקרן. וצ״ע אם כך שמע מרבינו או שכך תרגם דבריו. ומסתבר שרבינו בכתב שינה מדבריו בע״פ, ומסתמא מוהרנ״ת השתדל מאד לדייק לכתוב כמו ששמע.

קנא מתרלו - ממדריגתו

קנב השקר קדם לתאווה וכעין זה בספר המדות (אמת ח) מרוח פיו של השקרן נעשה היצה״ר.

קנג **מדת האמת** עיקרה מתבטאת בפה בדיבור וכמבואר בתחילת לשון מוהרנ״ת צדיק שנפל לתאוות אכילה בוודאי שיצא שקר מפיו. אבל בוודאי שכמו שדיבור מגלה פנימיות גם מעשים מגלים פנימיות ויש גם שקר במעשים וכמבואר בתורה סו אות ג׳ שרבינו מזהיר מתנועות של שקר בתפילה. וכאן בתורה זו שתאוות אכילה נקראת שקר משמע שמעשה האכילה מה שאוכל יותר מצורך קיומו ומכוון להנאת גרונו, המעשה הוא מעשה של שקר. וכאילו יצא דיבור שקר מפיו וכיוון שבפנימיותו יש שקר הוא מתבטא בדיבור ואחר כך בתאוות אכילה.

בתורה נא מבואר שאי אפשר לומר שקר עד שיעביר את דמיו וא״א לומר אמת עד שיזכך את דמיו.

שהשקר מפיל לתאוות אכילה, כי כשמאיר אור האמת הוא ניזון ממנו ושובע ממנו, אבל לזה צריך עוד שיתמיד בהתגברות על היצר, וכאן מדבר בצדיק שכבר התגבר וכבר זכה, אלא שקרה שנפל לפגם הדיבור ומזה לתאוות אכילה/[קנד]\. **וכן מורה** התאוות אכילה **גם כן שיש דין עליו למעלה,** שמידת הדין מקטרגת עליו. **וגם הוא סימן עניות** כי בלי הארת האמת תמיד מרגיש חסר ואפילו יש לו הון רב הוא דל ורש כי יש לו מנה רוצה מאתים וכו׳, והעשירות היא ששמח בחלקו ע״י מדת האמת:

והענין דהנה כתיב [קנה] **ואכלת ושבעת וברכת, ולכאורה מזה טענת היצה״ר לאכול**

ולפ״ז תאוות אכילה היא עכירות דמים שיש לו בפנימיותו, שתאב להנאת גרון ולא לרוחניות והשגות חכמת אלקים. ובפרט אכילה שכשם שהיא חיבור נשמה גוף ומי שנמנע ממנה אחת דינו למות דייקא בדבר הזה יש סכנה של יותר מדאי חיבור דהיינו חיזוק הגוף עד שמחשיך את אור הנשמה. וכן מבואר בתורה ח׳ תנינא מזון הגוף הוא היפך מזון הנשמה.

ועל כן מי שזוכה לאכול בקדושה שמתקדש במותר לו רק לקיום הגוף לעבודת הבורא, אזי מגלה אמת כזו, עד שנעשה מרכבה למידת האמת, כמו יעקב אבינו, (הנקרא קדוש יעקב בחי׳ התקדש במותר) ומאיר בו מדת ״ואמת״ של הקב״ה. המאירה מבינה עילאה עד שכביכול הקב״ה נושא פניו כלפי מעלה כדי להביט ולהשגיח עליו.

ואזי הוא יכול לעשות מופתים (כנ״ל מופת לשון הוכחה ולשון הופעת האמת) כי מופת הוא שיש לו כח לגרום להופעת האמת, כדי לגלות לאחרים את המציאות האמיתית והמנהיג האמיתי, דהיינו אמיתותו ית׳, שפונה ומאיר פנים ומשגיח על אנשי אמת.

[קנד] **עיין תורה סב** שע״י פגם הדיבור דהיינו דיבור שאינו זך כל כך אזי מתגברים ג׳ שרי פרעה שהם במיצר הגרון דהיינו קנה ושט ווורידים. שהם ראשי התאוות כי תאוות אכילה גורמת לכל שאר התאוות. עי״ש. שמדבר מתיקון האכילה ע״י תיקון הדיבור.

[קנה] * דברים ח׳ י׳

ולשבוע למלאות נפשו ואח"כ לברך את ה'. לכאורה יש לשאול מדוע זו טענת היצר הרע, מדוע שלא יאכל לשובע, ומדוע נקט שובע נפשו ולא שובע בטנו (הרי צדיק אוכל לשובע נפשו) אלא מבואר ממוהרנ"ת שזו הסתת היצה"ר לאכול לשובע, ועיקר הסתת היצר הרע היא על נפשו דהיינו שמכתחילה כל רצונו יהיה לאכול הרבה, הפך הצדיק שאוכל לשבע נפשו דהיינו ששבע מאכילה מועטת כי היא כל רצונו. /[א]

אך באמת/[ב] **אמרו רז"ל (ברכות ך' ע"ב) כתיב** [ג] **אשר לא ישא פנים וכתיב** [ד] **ישא ה' פניו אליך וכו' וכי לא אשא פנים וכו' שאני אמרתי** [ה] **ואכלת ושבעת וברכת והן מדקדקין על עצמן מכזית ועד כביצה. וזהו רמז נפלא אם ישראל מדקדקין לבלי לאכול הרבה רק מכזית** [ו] **ועד כביצה אזי הם בבחי' ישא ה' פניו, ואז יש נשיאות פנים. אך להיפך ח"ו מכלל הן וכו'** אתה שומע לאו [ז] כי ידיעת ההפכים אחת. **כי כאשר הם משוקעים בתאוות אכילה אז**[ח] **הסתרת פנים חס ושלום.**

וזהו, פירוש הקללה בפרשת כי תבוא **(דברים לא) והסתרתי פני והי' לאכול, כלומר, אם הם** "והיה לאכול" דהיינו **משוקעים בתאוות אכילה, אזי והסתרתי פני חס ושלום** כי הקב"ה מפנה פניו ממנו שלא יהיה נידון כחוטא בפני המלך, וממילא נחסר ממנו הארת פנים:

והנה נשיאות פנים הוא בחינות אמת, כמבואר בכוונות על י"ג מדות[ט]**, תיקון אמת הוא הארת פנים**/[י] דהיינו שהקב"ה/[יא] מפנה פניו בהארת פנים והשגחה אל מי שאוכל בקדושה רק כדי קיומו, ועי"ז מאיר בו האמת אמת שזוכה לשבוע מאכילה מועטת כי ניזון בעיקר מהאמת. **וזהו שאמרנו, כי המשוקע באכילה הוא רחוק מאמת, כי הוא בהסתרת פנים שהוא מדת אמת כנ"ל:**

והנה כל העולם כולו ניזון משפע של ארץ ישראל כידוע [יב]/[יג]**. וארץ ישראל בעצמו, מקבל השפע מן אמת, שהוא מדת יעקב, כנאמר (מיכה ז') תתן אמת ליעקב, והוא** מדת

[א] **זוהר ח"ב דף קנג.** פתח רבי חייא ואמר, (דברים ח י) ואכלת ושבעת וברכת את יהו"ה אלהי"ך וגו', וכי עד לא אכיל בר נש לשבעא ויתמלי כריסיה לא יברך ליה לקודשא בריך הוא, (ד"א ל"ג אי הכי) (דף קנג:) במאי נוקים ואכלת ושבעת, ובתר וברכת. אלא אפילו לא ייכול בר נש אלא כזית ורעותיה איהו עליה, וישוי ליה לההוא מיכלא עקרא דמיכליה, שבעא אקרי, דכתיב (תהלים קמה טז) פותח את ידיך ומשביע לכל חי רצון, לכל חי אכילה לא כתיב, אלא רצון, ההוא רעותא דשוי על ההוא מיכלא שבעא אקרי, ואפילו דלית קמיה דבר נש אלא ההוא זעיר כזית ולא יתיר, הא רעותא דשבעא שוי עליה, ובגין כך ומשביע לכל חי רצון, רצון כתיב ולא אכילה, ועל דא וברכת ודאי, ואתחייב בר נש לברכא ליה לקודשא בריך הוא, בגין למיהב חדוה לעילא:

[ב] **באמת** דייקא למי שרוצה בהארת האמת דברו חז"ל

[ג] דברים י יז

[ד] במדבר ו כו

[ה] דברים ח י

[ו] זוהר ח"ב קנג:

[ז] מכלל הן אתה שומע לאו עיין נדרים יא:

[ח] מתרצו - אזי

[ט] **שם מבואר** שי"ג מדות של רחמים של אריך הם כנגד י"ג תיקוני דיקנא שלו ומדת "ואמת היא כנגד המקום הפנוי משערות שתחת העינים והוא הנקרא פני ה'.

[י] **צ"ע שפתח** בנשיאות פנים וסיים בהארת פנים וכן הוא לעיל בלשון רבינו. ועי"ש מה שכתבתי. שעפ"י המבואר כאן משמע שבאמת אין חילוק בין נשיאות פנים להארת פנים. וצ"ע אם אפשר לדייק בלשון מוהרנ"ת לסתור תירוץ ששם.

[יא] **צ"ע כי** הקב"ה הוא זעיר אנפין, ובו יש רק ט' מדות ומדת אמת חסרה, ונמצאת רק באריך אנפין, וצריך לומר שכשהאדם ראוי שזעיר אנפין יסתכל עליו דהיינו כשאוכל בקדושה, אזי אריך אנפין מאיר פניו דהיינו מדת "ואמת" בזעיר, ועי"ז זוכה למדת אמת ע"י הארת פני זעיר דהיינו הקב"ה.

[יב] עיין תענית י. זוהר ח"ב קנז: ח"א פד: קח:

[יג] **תענית דף י.** – ת"ר א"י נבראת תחילה וכל העולם כולו נברא לבסוף שנאמר (משלי ח–כו) עד לא עשה ארץ וחוצות א"י משקה אותה הקב"ה בעצמו וכל העולם כולו ע"י שליח שנאמר (איוב ה–י) הנותן מטר על פני ארץ ושולח מים על פני חוצות א"י שותה מי גשמים וכל העולם כולו מתמצית שנאמר הנותן מטר על פני ארץ וגו' א"י שותה תחילה וכל העולם כולו לבסוף שנאמר הנותן מטר על פני ארץ וגו' משל לאדם שמגבל את הגבינה נוטל את האוכל ומניח את הפסולת.

זוהר ח"ב דף קנז: – שׁוּלְטָנוּתֵיהּ דְּרָזָא דִּמְהֵימְנוּתָא, גּוֹ אֶמְצָעִיתָא דִּנְקוּדָה דְּכָל (עלמא) אַרְעָא קַדִּישָׁא, בְּבֵי קֻדְשָׁא קַדִּישִׁין. וְאַף עַל גַּב דְּהַשְׁתָּא לָאו אִיהוּ בְּקִיּוּמָא, בְּזִכּוּתֵיהּ כָּל עָלְמָא אִתְּזַן, וּמְזוֹנָא וְסִפּוּקָא מִתַּמָּן נָפְקָא לְכֹלָּא, בְּכָל אֲתָר סִטְרָא דִּישׁוּבָא. וּבְגִין כָּךְ, אַף עַל גַּב דְּיִשְׂרָאֵל הַשְׁתָּא לְבַר מֵאַרְעָא קַדִּישָׁא, עִם כָּל דָּא מַחֲיֵלָא וּזְכוּתָא דְּאַרְעָא, אִשְׁתְּכַח מְזוֹנָא וְסִפּוּקָא לְכָל עָלְמָא. וְעַל דָּא כְּתִיב (דברים ח) וּבֵרַכְתָּ אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ עַל הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר נָתַן לָךְ. עַל הָאָרֶץ הַטּוֹבָה וַדַּאי, דְּהָא בְּגִינָהּ מְזוֹנָא וְסִפּוּקָא אִשְׁתְּכַח בְּעָלְמָא.

האמת אע"פ שהיא אחת אבל מתבררת מהשמאל והימין על כן היא **מדת תפארת** שגם היא משקל החסד והגבורה שמהם יוצאת התפארת כלולה משלשתן **שהוא כללות הגווניין, והוא בחינות שמים, אש ומים, שהוא גם כן כללות הגווניין** כי שמים היא התפארת שכלול בה האש והמים שהן גבורה וחסד :

וזה מרומז בתורה בדברי המרגלים שאמרו על ארץ ישראל **(במדבר יג) ארץ אוכלת יושביה, דקשה הן אמת שהמרגלים הוציאו שקר מפיהם, אך איך נכתב שקר שלהם בתורה שהיא אמת (יד)/[טו], ובהכרח שבדברים הללו נרמז בהם דבר אמת, ויש לרמז הנ"ל, ארץ אוכלת, כלומר שאכילתה והשפעתה, הוא מבחינות יושביה, שהוא בחינות וישב יעקב, שהוא מדת אמת/[טז] כנ"ל :**

והוא מדת האמת הוא **גם כן בחינות תפילין שנקראים פאר, שהוא מדת יעקב:**

ועל כן נקראת ארץ ישראל אילה שלוחה הנותן אמרי שפר כמו שדרשו רז"ל [יז]/[יח], כלומר ארץ ישראל היא אילה שלוחה לבשל פירותיה, והשפעתה הוא ממדת אמת, שהוא בחינות תפארת, בחינות תפילין, והיינו הנותן אמרי שפר, כי שפר הוא לשון פאר, שהוא בחי' תפילין :

ויש לרמז נפתלי הוא אותיות תפלין[יט] :

ועל זה יש לרמז גם כן (קהלת ט') ראה חיים עם האשה[כ], כי אש"ה ר"ת הנותן אמרי שפר, והיינו ראה חיים, כי תפילין נקראין חיים, כמו שאמרו רז"ל (מנחות מד.:) ה' עליהם יחיו [כא] דדרשו על תפילין, כי בתפילין נאמר [כב] וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך וכו' (ברכות ו'), והיינו ראה חיים שהוא תפילין, עם האשה[כג], ר"ת הנותן אמרי שפר, שהוא גם כן בחינות תפילין כנ"ל דהיינו שתראה שהארת האמת בחי' תפילין יאיר לך עד שיתבטא בבחי' האשה שבך דהיינו דבורי שפר :

[כד]וזהו, שנאמר בשבחה של ארץ ישראל **(דברים ח') ארץ אשר לא במסכנות תאכל בה לחם, כלומר ארץ, שהוא בחינות אמת, ואז הוא בבחינות הארת פנים, ואינו בוחר בתפנוקים,**

תרגום - שֶׁלְּטוֹנוֹ שֶׁל סוֹד הָאֱמוּנָה תּוֹךְ מֶרְכָּז הַנְּקֻדָּה שֶׁל כָּל (העולם) הָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה בְּבֵית קֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים. וְאַף עַל גַּב שֶׁעַכְשָׁו אֵינוֹ בְּקִיּוּם, בְּזְכוּתוֹ נְזוֹן כָּל הָעוֹלָם, וּמָזוֹן וְסִפּוּק יוֹצְאִים מִשָּׁם לְכֹל בְּכָל מָקוֹם שֶׁל צַד הַיְשׁוּב. וְלָכֵן, אַף עַל גַּב שֶׁיִּשְׂרָאֵל עַכְשָׁו מְחוּץ לָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, עִם כָּל זֶה, מִכֹּחַ וּזְכוּת הָאָרֶץ נִמְצָא מָזוֹן וְסִפּוּק לְכָל הָעוֹלָם. וְעַל זֶה כָּתוּב (דברים ח) וּבֵרַכְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ עַל הָאָרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר נָתַן לָךְ. עַל הָאָרֶץ הַטּוֹבָה וַדַּאי, שֶׁהֲרֵי בִּשְׁבִילָהּ נִמְצָא מָזוֹן וְסִפּוּק לָעוֹלָם.

[יד] **עיין כעין זה בזוהר בלק דף רח.** [ובשער הגלגולים אמצע הקדמה לו ד"ה ענין כלב]

[טו] **זוהר בלק דף רח.** – אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, הַשְׁתָּא אַהֲדְרְנָא לְתִיּוּבְתַּיְיכוּ. דִּבְלָעָם אָמַר נוֹפֶל וּגְלוּי עֵינַיִם, אִי נַיְימָא דְּלָא הֲוָה הָכִי, וְשַׁבּוּחֵי קָא מְשַׁבַּח גַּרְמֵיהּ, הֵיךְ יִכְתּוֹב קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מִלָּה כְּדֵיבָא בְּאוֹרַיְיתָא. וְאִי מִלָּה דְּקִשׁוֹט הִיא, הֵיךְ יִשְׁתַּבַּח הַהוּא רָשָׁע בְּדַרְגָּא עִלָּאָה עַל כָּל נְבִיאֵי מְהֵימְנוּתָא. וְעוֹד, דְּהָא לָא שַׁרְיָא קְדוּשָׁה דִּלְעֵילָּא, אֶלָּא בְּאַתְרֵיהּ דְּאִתְחֲזֵי לֵיהּ.

[טז] **צ"ע לפ"ז** כיצד יתיישב הפשט שכוונתם היה לגנות הארץ. וצ"ל שרבינו מדבר כאן שמצד האמת הטמון בדבריהם שעל כן נכתבו דבריהם בתורת האמת, אבל באותם הדברים הם כוונו לגנות כפשוטו. ונראה שכוונו לומר שארץ ישראל נזונת מאמת ולא סובלת שקר אפילו מעט, על כן א"א להתקיים בה וכמ"ש ויקרא יח כח ולא תקיא הארץ אתכם. ועיין פל"ח העתקתי לעיל שאוכלת יושביה הכוונה ליושבים בה בזמן שהיו בה המרגלים דהיינו העכו"ם, אותם הארץ לא סובלת כי דובר שקרים לא יכון לנגד עיני.

[יז] עיין פרש"י שם בבראשית מט כא ובראשית רבה צט יב תנחומא ויחי יג ועיין כתובות קיב. שע"כ נמשלה גם לצבי כמ"ש נחלת צבי ירמיהו ג'.

[יח] **בראשית פרק מט** (כא) נַפְתָּלִי אַיָּלָה שְׁלֻחָה הַנֹּתֵן אִמְרֵי שָׁפֶר:

מדרש רבה בראשית – פרשה צט פסקה יב – הנותן אמרי שפר שארצו מתברכת שנאמר (דברים לג) נפתלי שבע רצון וגו' והם מבברין מפירותיהם למלכים ומשפרים דבריהם ואם היה בלבן עליהן היו מתרצין להן.

[יט] מתרצו – תפילין

[כ] גם בדפו"ר האשה ומתרלו – אשה (כלשון הפסוק)

[כא] **ישעיהו לח טז**

[כב] * **דברים כח**

[כג] גם בדפו"ר ותרלד האשה ומתרלו – אשה

[כד] בתרלד-זה

ועל כן לא במסכנות מחמת דלות ועניות, תאכל בה לחם ולא שאר מעדנים, רק מחמת שהוא בבחינות אמת, והוא מופשט מתאוות אכילה, ואינו בוחר רק בלחם לאכול כי תאוות אכילה היא לא רק ריבוי אכילה אלא גם שבוחר בהנאה גשמית:

ועל כן נקראת ארץ ישראל ארץ החיים, כי השפעתה ממדת יעקב/[כה] **שנאמר עליו יעקב אבינו לא מת {תענית ה:}: והוא גם כן בחינות תפילין שנקראים חיים :**

נמצא, כי האוחז במדת אמת, אזי פרנסתו ברווח, כי ההשפעה של הפרנסה היא **ממדת אמת כנ"ל**/[כו].

וזה רמז במאמר הגמרא **(שבת קד) קושטא קאי,** שלאמת יש עמידה **כי רז"ל דרשו (פסחים קיט) על פסוק ואת כל היקום וכו'** אשר ברגליהם, **זה ממונו של אדם שמעמידו וכו'** על רגליו. **וזהו קושטא, האוחז במדת אמת, אזי קאי, זה ממונו שמעמידו על רגליו, ופרנסתו ברווח.**
אך שקרא לא קאי, כי הוא בהסרת פנים שהוא בחינות אמת :

ועל כן על כל צרה שלא תבא [כז] **גוזרין תענית** [כח]**, כי מאחר שישראל נתונין בצרה, הם בבחינות הסתרת פנים, בחינות דינים, ועל כן גוזרין תענית לשבר תאוות אכילה** ואע"פ שתענית אינה ממש שיבור התאווה אבל כיון שאדם עושה כפי כוחו להתנהג במדת האמת אזי עושה מקום לחול עליו הארת האמת, **ואזי יהיה בחינות הארות ונשיאות פנים שהוא בחינות המתקת וביטול הדינים כנ"ל,** ומקיים בו מאמר הקב"ה **וכי לא אשא פנים שהן מדקדקין וכו'** בכזית וכביצה:
משמע שטוב להתענות שהרי אין רגע בלא פגע. וכן מבואר בכמה מקומות בלק"מ כגון תורה סב ועוד ורק בשיחות בע"פ ביאר רבינו דעתו שהיא כהבעש"ט ויש בזה אריכות עכ"פ תעניות של חז"ל אולי משמע מכאן שכן צריך לחטוף/[כט] ויש לדון בכל אחד כפי כוחו ומעשיו. ונראה שדווקא על צרת רבים שלא תבוא מתענים אבל על צרות קטנות שלנו יותר נכון לאכול מעט בקדושה.

ובזה תבין נפלאות בדברי רז"ל שדרשו (ברכות כד) על פסוק והיו חייך תלואים זה התולה תפיליו, גם אמרו (מנחות קג ע"ב) זה הקונה מן הפלטר [ל]**, זהו שאמרנו, כי אלו ואלו דברי אלקים חיים** [לא]**, ושניהם דבר אחד** שבברכות ביארו הסיבה שיענשו ב"והיו חייך תלויים" ובמנחות דרשו מה פירוש "והיו חייך תלויים", נמצא **כי מאחר שהוא תולה תפיליו ופוגם בתפילין, שהוא מדת אמת, אזי הוא בהסתרת פנים, ונתמעט השפע שלו, ומזונותיו מצומצמין, וצריך לקנות מן הפלטר**/[לב]:

[כה] צ"ע שרבנו בכתיבה שינה ממה שאמר בע"פ ראה לעיל שלא הזכיר הטעם שמקבלת מיעקב אלא רק כי מקבלת מתפילין.

[כו] **צ"ע** מהיכן נמצא והיכן כנ"ל

[כז] הוא בטוי בחז"ל בבריתא עיין תענית כב: וירושלמי פ"ג מ"ט וצ"ע אם זה לשון תפילה שלא תבוא הצרה או הכוונה עד שלא תבוא הצרה אליהם היו גוזרים כמבואר במשנת רבי אליעזר פרשה יב (עמ' 228 מהדורת ענלאו ניו יורק תרצד)

[כח] משנת רבי אליעזר פרשה טו (עמ' 284) וכן מצינו באבותינו הראשונים, כשהיו הצרות מגיעות אותן, היו גוזרין תענית ועושין תשובה, והקב"ה עונה את תפלתן.

[כט] **עיין שיש"ק** ח"ב תקעא וח"ד תרכו– **שמוֹהַרְנַ"תְּ** אָמַר: רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ–לִבְרָכָה אָסַר לָנוּ לְהִתְנַהֵג בְּתַעֲנִיּוֹת וְסִגּוּפִים, אוּלָם כְּשֶׁמִּזְדַּמֵּן תַּעֲנִית שֶׁמְּצַוֶּה הַשֻּׁלְחָן–עָרוּךְ לָצוּם, צְרִיכִים אָנוּ לַחְטוֹף אוֹתוֹ כְּמוֹ עוּגָה טוֹבָה, **"אַז סְ'מַאכְט זַאךְ אַ תַּעֲנִית וָואס דֶּער שֻׁלְחָן–עָרוּךְ הֵייסְט פַאסְטֶן דַּארְף מֶען דָּאס חַאפְּן וִוי אַ גּוּט לֶעקִיכְל".**

[ל] עי"ש בגמ' שהקונה מהפלטר נדרש על המשך הפסוק ולא על יהיו חייך תלויים. אבל מצאתי לשון רבינו זה בכמה ספרים כגון באר מים חיים ויצא כח כ'. (עי"ש בגמ' שהפסוק כולו נדרש כג' קללות ריש"א בדוא"ג אחת לשנה ואמצע בדוא"ג כל ע"ש וסיפא בדוא"ג בכל יום. ורבינו לעיל בכתב נקט קונה תבואה מן השוק כעין הגמ' אבל בעל פה נקט פלטר שדוא"ג בכל יום דהיינו שפגם מאד בתפילין)

[לא] בטוי של חז"ל כגון בעירובין יג: וגיטין ו: מלשה"כ ירמיהו כג לו. ועיין בעש"ט עה"ת בראשית אות נג.

[לב] **לעיל בלשון** רבינו גרס זה הקונה תבואה מן השוק משמע שקונה מפעם לפעם וטוחן ואופה בשעת הצורך ואפשר דהיינו קונה משנה לשנה כגרסת הגמ' שהרי בשניהם קונה תבואה ולא זרע נמצא שדרשת חז"ל על חייך תלויים היא דאגה של פעם בשנה או ב' או ג"פ פעמים, אבל קונה מן הפלטר דהיינו מן האופה משמע שדאגתו בכל יום ולא רק מזמן לזמן.
נמצא רבינו בכתב מדבר במי שפוגם קצת בתפילין ואילו בע"פ דיבר במי שפוגם בהם הרבה יותר.

וע"כ כתיב על ארץ ישראל (דברים יא) תמיד עיני ה' אלקיך בה, כי דובר שקרים לא יכון לנגד עיני (תהלים קא), אך ארץ ישראל שהיא מדת אמת, תמיד עיני ה' בה וכו': על כן היא מקיאה עוברי עבירה שמעשיהם שקר כמבואר בויקרא כ' כב/[לג].

והנה כשהצדיק אוכל לשובע נפשו [לד], **ולא מחמת תאוה הגשמיות,** וגם שופר פיו משקר **אזי הוא בבחי' נשיאות פנים, וניזון ממדת אמת. וכאשר בכח אכילה זו, עומד להודות ולהלל לה', אזי יוצאין ממנו דיבורי אמת, שהם בחי' יעקב, מדת תפארת, שהוא כללות הגוונין. והוא בחי' שמים, אש ומים. וג"כ בחי' א"י, שהשפעתה ג"כ ממדת יעקב כנ"ל** ובלשון רבנו לעיל הוסיף שדבורי האמת הם אותיות הארה שקבלה מתפילין. **וע"כ בכח זה נעשה שותף להקב"ה לברוא שמים וארץ, שהם בבחי' אמת,** כנ"ל כי שמים אש ומים כלליות הגוונין בחי' אמת והארץ מקבלת מאמת, **בדיבוריו הקדושים שנובעים ויוצאים ממנו ג"כ בבחי' אמת כנ"ל.**

וזהו שאמרנו למעלה, כי א"י היא אילה שלוחה, והיינו הנותן אמרי שפר, כי הניזון מבחינות ארץ ישראל, שהיא אילה שלוחה, שהיא בחינות אמת, אזי הנותן אמרי שפר, כלומר שנותנת מעצמה [לה]/[לו] **ומכחה** דהיינו ממדת האמת שהוא מזונה היא נותנת **אמרי שפר, לשון תפארת, שהם אמרי אמת. וע"כ יוכל לברוא שמים וארץ שהם גם כן ממדת אמת כנ"ל.**

ועליו נאמר (ישעיה נא) ולאמר לציון עמי אתה, א"ת עַמי אלא עִמי, מה אנא עבדי שמיא וארעא במלולי אף אתם כו' במלולא כנ"ל [לז], **כי בדברים** [לח]**האמתיים יוכל לברוא שמים וארץ :** [לט]**(וזה ולאמר לציון היינו ע"י אמרי אמת** שהם אמרי שפר הנ"ל

[לג] **ויקרא פרק כ** (כב) וּשְׁמַרְתֶּם אֶת כָּל חֻקֹּתַי וְאֶת כָּל מִשְׁפָּטַי וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם וְלֹא תָקִיא אֶתְכֶם הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲנִי מֵבִיא אֶתְכֶם שָׁמָּה לָשֶׁבֶת בָּהּ:

[לד] משלי יג כה

[לה] צ"ע עיין זוהר ויחי דף רמו.

[לו] **ראה לעיל** בלשון רבנו. כיון שהיא אילה מדוע נקט לשון זכר.

[לז] * בהקדמת הזוהר דף ה.

[לח] מתרצו-האמתיים

[לט] **צ"ע כיון** שהכל כאן דברי מוהרנ"ת מדוע כתב כאן בסוגרים.

שהוא בחי׳ אמרי ציון אמרי א״י שהוא בחי׳ אמת עי״ז עַמִּי אתה, אל תקרי עַמִּי אלא עִמִּי **וכו׳ כנ״ל) :**

וכיון שיכול לברוא שמים וארץ חדשים, יוכל לעשות מופתים בשמים ובארץ. כי הש״י מנהיג עולמו על פי דרך הטבע, והטבע הוא על פי הנהגת הגלגלים כידוע [א]/ב\.

וכיון שהצדיק יכול לברוא שמים חדשים, אזי הוא משנה כל הגלגלים, ועושה טבע חדש, וע״כ בוודאי הוא יכול לעשות מופתים, שהם שינוי הטבע, והענין פלא ודוק:

עתה יבאר כיצד כל השגה הנ״ל רמוז בפסוק שבו פתח רבנו את התורה הזו

א רמב״ן על דברים יח ט׳. עיין ספר הברית ח״א מאמר ב פ״א ועיין לעיל תורה ל׳ אות ז׳ ותורה לא בלשון מוהרנ״ת ד״ה שלימות כל הדברים

ב **רמב״ן על דברים (יח ט)** – וְעַתָּה דַע וְהָבֵן בְּעִנְיְנֵי הַכְּשָׁפִים, כִּי הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ כְּאֲשֶׁר בָּרָא הַכֹּל מֵאַיִן עָשָׂה הָעֶלְיוֹנִים מַנְהִיגֵי הַתַּחְתּוֹנִים אֲשֶׁר לְמַטָּה מֵהֶן, וְנָתַן כֹּחַ הָאָרֶץ וְכָל אֲשֶׁר עָלֶיהָ בַּכּוֹכָבִים וּבַמַּזָּלוֹת לְפִי הַנְּהָגָתָם וּמַבָּטָם בָּהֶם, כַּאֲשֶׁר הוּא מְנֻסֶּה בְּחָכְמַת הָאַצְטַגְנִינוּת, וְעָשָׂה עוֹד עַל הַכּוֹכָבִים וְהַמַּזָּלוֹת מַנְהִיגִים מַלְאָכִים וְשָׂרִים שֶׁהֵם נֶפֶשׁ לָהֶם. וְהִנֵּה הַנְהָגָתָם מֵעֵת הֱיוֹתָם עַד לְעוֹלָם וָעֶד גְּזֵרַת עֶלְיוֹנִים אֲשֶׁר שָׁם לָהֶם, אֲבָל הָיָה מִנְּפְלְאוֹתָיו הָעֲצוּמוֹת שֶׁשָּׂם בְּכֹחַ הַמַּנְהִיגִים הָעֶלְיוֹנִים דַּרְכֵי תְּמוּרוֹת וְכֹחוֹת לְהָמִיר הַנְהָגַת אֲשֶׁר לְמַטָּה מֵהֶם, שֶׁאִם יִהְיֶה מֻבָּט הַכּוֹכָבִים (בפניו) בְּפָנִים אֲשֶׁר כְּנֶגֶד הָאָרֶץ טוֹבָה אוֹ רָעָה לָאָרֶץ אוֹ לְעָם אוֹ לְאִישׁ, יָמִירוּ אוֹתָם הַפָּנִים הָעֶלְיוֹנִים עָלָיו לְהֵפֶךְ בַּמַּבָּט עַצְמוֹ, כְּעִנְיַן שֶׁאָמְרוּ תְּמוּרַת עֹנֶג נֶגַע, וְעָשָׂה כֵּן לִהְיוֹת הוּא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ מְהַשֵּׁנֵא עַדְנַיָּא וְזִמְנַיָּא, קוֹרֵא לְמֵי הַיָּם לַעֲשׂוֹת בָּהֶם פִּרְצוֹנוֹ, וְהוֹפֵךְ לִבַּקֵּר צַלְמָוֶת מִבְּלִי שִׁנּוּי טִבְעוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְשֶׁיֵּעָשׂוּ הַכּוֹכָבִים וְהַמַּזָּלוֹת מַהֲלָכָם כְּסִדְרָן. וְעַל כֵּן אָמַר בְּעַל סֵפֶר הַלְּבָנָה הֶחָכָם בנגרמונסי״א, כְּשֶׁהַלְּבָנָה, וְהִיא נִקְרֵאת גַּלְגַּל הָעוֹלָם, בְּרֹאשׁ טָלָה עַל דֶּרֶךְ מָשָׁל, וְיִהְיֶה פָּנָיו מוּל פְּלוֹנִי, תַּעֲשֶׂה תְּמוּנָה לְדָבָר פְּלוֹנִי וְיוּחַק בָּהּ שֵׁם הַשָּׂעָה וְשֵׁם הַמַּלְאָךְ הַמְמֻנֶּה עָלֶיהָ מִן הַשֵּׁמוֹת הָהֵם הַנִּזְכָּרִים בְּאוֹתוֹ הַסֵּפֶר, וְתַעֲשֶׂה הַקְטָרָה פְּלוֹנִית בְּעִנְיָן כָּךְ וְכָךְ, יִהְיֶה הַמַּבָּט עָלֶיהָ לְרָעָה לִנְתוֹשׁ וּלְנַתֵּץ וּלְהַאֲבִיד וּלְהָרוֹס. וְכַאֲשֶׁר תִּהְיֶה הַלְּבָנָה בְּמַזַּל פְּלוֹנִי, תַּעֲשֶׂה תְּמוּנָה וְהַקְטָרָה בְּעִנְיָן פְּלוֹנִי לְכָל טוֹבָה, לִבְנוֹת וּלְנַטֵּעַ. וְהִנֵּה גַּם זֶה הַנְּהָגַת הַלְּבָנָה בְּכֹחַ מַנְהִיגֶיהָ, אֲבָל הַהַנְהָגָה הַפְּשׁוּטָה אֲשֶׁר בְּמַהֲלָכָהּ הוּא חֵפֶץ הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ אֲשֶׁר שָׁם בָּהֶם מֵאָז, וְזֶה הֵפֶךְ. וְזֶה סוֹד הַכְּשָׁפִים וְכֹחָם שֶׁאָמְרוּ בָּהֶם (חולין ז) שֶׁהֵם מַכְחִישִׁים פָּמַלְיָא שֶׁל מַעְלָה, לוֹמַר שֶׁהֵם הֵפֶךְ הַכּחוֹת הַפְּשׁוּטִים, וְהֵם הַכַּחֲשָׁה לְפָמַלְיָא בְּצַד מֵהַצְּדָדִין. וְעַל כֵּן רָאוּי שֶׁתֵּאָסֵר אוֹתָם הַתּוֹרָה, שֶׁיַּנַּח הָעוֹלָם לְמִנְהָגוֹ וּלְטִבְעוֹ הַפָּשׁוּט שֶׁהוּא חֵפֶץ הַבּוֹרֵא. וְגַם זֶה מִטַּעֲמֵי אִסּוּר הַכִּלְאַיִם, כִּי יָבוֹאוּ מִן הַהַרְכָּבוֹת צְמָחִים יַעֲשׂוּ פְּעֻלּוֹת נִבְרָיוֹת, יוֹלִידוּ שִׁנּוּיִים מִמִּנְהָגוֹ שֶׁל עוֹלָם לְרַע אוֹ לְטוֹב, מִלְּבַד שֶׁהֵן עַצְמָן שִׁנּוּי בַּיְצִירָה כַּאֲשֶׁר פֵּרַשְׁתִּי בְּבָר (ויקרא יט יט). וְרַבִּים יִתְחַסְּדוּ בַּנְּחָשִׁים לוֹמַר שֶׁאֵין בָּהֶם אֱמֶת כְּלָל, כִּי מִי יַגִּיד לָעוֹרֵב וְלָעֲגוּר מָה יִהְיֶה. וַאֲנַחְנוּ לֹא נוֹכַל לְהַכְחִישׁ דְּבָרִים יִתְפָּרְסְמוּ לְעֵינֵי רוֹאִים, וְרַבּוֹתֵינוּ גַּם כֵּן יוֹדוּ בָּהֶם, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ בְּוַאֲלֶה שְׁמוֹת רַבָּה (ויק״ר לב ב קהלת רבה י כג), כִּי עוֹף הַשָּׁמַיִם יוֹלִיךְ אֶת הַקּוֹל (קהלת י כ), זֶה הָעוֹרֵב וְחָכְמַת הַטַּיְארִין, הָעוֹפוֹת בִּלְשׁוֹן עֶרֶב טַאי״ר, וְחָכְמֵי הָעוֹפוֹת יִקְרְאוּ טַיְארִין. וְעוֹד מַזְכִּיר מִזֶּה הָעִנְיָן בְּגִמָּרָא (גיטין מה). אֲבָל יֵשׁ לָעִנְיָן הַזֶּה סוֹד, וּכְבָר הוֹדַעְנוּ (ויקרא יח כה) כִּי יֵשׁ לַמַּזָּלוֹת שָׂרִים יַנְהִיגוּ אוֹתָם, וְהֵם נְפָשׁוֹת לְכַדּוּרֵי הַגַּלְגַּלִּים, וְשָׂרֵי זָנָב וְטָלֶה הַקְּרוֹבִים לָאָרֶץ וְהֵם הַנִּקְרָאִים נְגִידֵי הַתְּלִי יוֹדִיעוּ הָעֲתִידוֹת, וּמֵהֶם נַעֲשִׂים סִימָנִים בְּעוֹפוֹת שֶׁבָּהֶם יוֹדִיעוּ עֲתִידוֹת, וְלֹא לְזֶמֶן גָּדוֹל וְלֹא עֲתִידוֹת רְחוֹקוֹת יַגִּידוּ, רַק בָּעֲתִידוֹת הַקְּרוֹבוֹת לִבֹּא יוֹדִיעוּ, מֵהֶם בְּקוֹל הָעוֹף בְּקָרְאוֹ בְּקוֹל מַר עַל מֵת, וּמֵהֶם בִּפְרִישׁוֹת כְּנָפָיו, וְהוּא שֶׁאָמַר יוֹלִיךְ אֶת הַקּוֹל – לַמַּגִּידִים בְּקוֹלָם, וּבַעַל כְּנָפַיִם – לָרוֹמְזִים בִּכְנָפֵיהֶם. וְכָל זֶה אֵינֶנּוּ תּוֹעֵבָה בָּעַמִּים, אֲבָל חָכְמָה תֵּחָשֵׁב לָהֶם. וְכָךְ אָמְרוּ (במדב״ר יט ג), וַתֶּרֶב חָכְמַת שְׁלֹמֹה מֵחָכְמַת כָּל בְּנֵי קֶדֶם (מלכים א ה י), מָה הָיְתָה חָכְמָתָן שֶׁל בְּנֵי קֶדֶם, שֶׁהָיוּ יוֹדְעִין וַעֲרוּמִים בְּטִיר. וְכֵן יֹאמַר הַכָּתוּב (ישעיהו ב ו), כִּי מָלְאוּ מִקֶּדֶם וְעוֹנְנִים כַּפְּלִשְׁתִּים. וְהִנֵּה שְׁלֹמֹה לָמַד זֶה בִּכְלַל חָכְמוֹתָיו. וְהַיְדִיעָה הִיא הֶבְנַת הַצִּפְצוּף, וְהָעֲרָמָה לְסִבַּר עִנְיַן בְּפָרִישׁוֹת הַכְּנָפַיִם. וְכָאֲשֶׁר כָּלַל הַכָּתוּב הַמְעוֹנְנִים וְהַקּוֹסְמִים עִם הַתּוֹעֵבוֹת הַנִּזְכָּרוֹת, חָזַר וּפֵרַשׁ (דברים י״ח:י״ד), הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אַתָּה יוֹרֵשׁ אוֹתָם אֶל מְעֹנְנִים וְאֶל קֹסְמִים יִשְׁמָעוּ, כִּי חָכְמָתָם לְדַעַת הַבָּאוֹת, וְאַתָּה לֹא כֵן נָתַן לְךָ ה׳ אֱלֹהֶיךָ. יֹאמַר הִנֵּה אָסַר לְךָ הַשֵּׁם הַמַּעֲשִׂים הָאֵלֶּה הַנִּזְכָּרִים בַּעֲבוּר שֶׁהֵם תּוֹעֵבוֹת לְפָנָיו, וּבִגְלָלָם הוֹרִישׁ הַגּוֹיִם הָהֵם מִפָּנֶיךָ, וְאָסַר לְךָ הַנְּחָשִׁים וְהַקְּסָמִים בַּעֲבוּר שֶׁעָשָׂה לְךָ מַעֲלָה גְּדוֹלָה לְתִתְּךָ עֶלְיוֹן עַל כָּל גּוֹיֵי הָאָרֶץ, שְׁיִּקַּיֵּם בְּקִרְבְּךָ נָבִיא וְיִתֵּן דְּבָרָיו בְּפִיו, וְאַתָּה תִּשְׁמַע מִמֶּנּוּ מַה יִּפְעַל אֵל, וְלֹא תִצְטָרֵךְ אַתָּה בָּעֲתִידוֹת אֶל קוֹסֵם וּמְנַחֵשׁ שֶׁיְּקַבְּלוּ אוֹתָם מִן הַשְּׁפָלִים בְּשָׂרֵי מַעֲלָה, שֶׁאֵין כָּל דִּבְרֵיהֶם אֱמֶת וְלֹא יוֹדִיעוּ בְּכָל הַצָּרִיךְ. אֲבָל הַנָּבוֹאָה תּוֹדִיעַ חֵפֶץ הַשֵּׁם וְלֹא יִפֹּל דָּבָר מִכָּל דְּבָרֶיהָ, וְהוּא שֶׁיְּפָרֵשׁ (דברים י״ח:כ״ב), הוּא הַדָּבָר אֲשֶׁר לֹא דִבְּרוֹ ה׳. וְהִנֵּה אַתָּה חֶלְקוֹ וּסְגֻלָּתוֹ שׁוֹמֵעַ עָצָתוֹ מִפִּיו, וְהֵם חֵלֶק הַמַּזָּלוֹת הוֹלְכִים אַחֲרֵיהֶם. וְזֶה טַעַם לֹא כֵן נָתַן לְךָ ה׳ אֱלֹהֶיךָ, שֶׁלֹּא נָתַן לְךָ מָה שֶּׁפֵּרַשְׁנוּ, כִּי הַנְּחָשִׁים שֹׂרֶשׁ דָּבָר נִמְצָא בָּם, וְלָכֵן הָיָה לְיִשְׂרָאֵל טַעֲנָה בַּמְּנִיעָה מֵהֶם:

תורה לא לשון מוהרנ״ת – שְׁלֵמוּת כָּל הַדְּבָרִים הִיא הָאֱמוּנָה, וּבִלְתִּי הָאֱמוּנָה כָּל הַדְּבָרִים חֲסֵרִים. כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זְכרוֹנָם לִבְרָכָה, (בָּבָא בַּתְרָא ט׳): לְעִנְיַן צְדָקָה, ׳הַנּוֹתֵן פְּרוּטָה לְעָנִי מִתְבָּרֵךְ בְּשֵׁשׁ, וְהַמְפַיְּסוֹ בְּאֶחָד עָשָׂר׳. וּבֵין בְּנוֹתֵן צְדָקָה וּבֵין בְּמְפַיֵּס הָעָנִי הַנַּ״ל, חָסֵר א׳. כִּי רָאוּי לִהְיוֹת שֶׁבַע וּשְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה, כְּנֶגֶד שִׁבְעָה כּוֹכְבֵי לֶכֶת, וּכְנֶגֶד שְׁנֵים עָשָׂר מַזָּלוֹת. כִּי צְדָקָה הוּא בְּחִינוֹת גַּלְגַּלִּים, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זְכרוֹנָם לִבְרָכָה (שַׁבָּת קנ״א:): ״כִּי בִּגְלַל הַדָּבָר הַזֶּה יְבָרֶכְךָ״ גַּלְגַּל הוּא שֶׁחוֹזֵר בָּעוֹלָם. וּכְמוֹ שֶׁהַגַּלְגַּל יֵשׁ לוֹ שְׁתֵּי תְּנוּעוֹת, אַחַת תְּנוּעָה הַטִּבְעִית מִמַּעֲרָב לְמִזְרָח, וְאַחַת תְּנוּעָה הַהֶכְרְחִית מִמִּזְרָח לְמַעֲרָב, מַה שֶּׁהַגַּלְגַּל הַיּוֹמִי חוֹזֵר וּמִתְגַּלְגֵּל מִמִּזְרָח לְמַעֲרָב, וּמַכְרִיחַ עִמּוֹ כָּל הַגַּלְגַּלִּים, כֵּן לְעִנְיַן צְדָקָה אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זְכרוֹנָם לִבְרָכָה: ״יוֹתֵר מִמָּה שֶּׁבַּעַל הַבַּיִת עוֹשֶׂה עִם הָעָנִי הָעָנִי עוֹשֶׂה עִם הַבַּעַל הַבַּיִת״, שֶׁזֶּה בְּחִינוֹת שְׁנֵי תְּנוּעוֹת, מִמַּעֲרָב לְמִזְרָח וּמִמִּזְרָח לְמַעֲרָב, דְּהֵינוּ מֵהָעָנִי לְבַעַל הַבַּיִת וּמִבַּעַל הַבַּיִת לְהָעָנִי. (וְכַמְבֹאָר לְעֵיל בְּלִשּׁוֹנוֹ, זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה). כִּי כָּל הַשֻּׁפָּע וְהַבְּרָכוֹת בָּאִים עַל יְדֵי הַגַּלְגַּלִּים, כִּי עַל יָדָם מַנְהִיג הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הָעוֹלָם כַּיָּדוּעַ. וְעַל כֵּן הָיָה רָאוּי שֶׁיִּהְיוּ הַבְּרָכוֹת הָאֱמוּרִים אֲצֶל צְדָקָה שֶׁבַע וּשְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה, כְּנֶגֶד הַגַּלְגַּלִּים. אַךְ בָּזֶה הוֹרוּ לָנוּ רַבּוֹתֵינוּ, זְכרוֹנָם לִבְרָכָה, שֶׁהַצְּדָקָה חֲסֵרָה וְאֵין לָהּ שְׁלֵמוּת, וַעֲדַיִן חָסֵר אַחַת, הֵן בַּנּוֹתֵן וְהֵן בַּמְפַיֵּס. הֵיְנוּ שֶׁחָסֵר הָאֱמוּנָה שֶׁבִּלְעֲדֶיהָ הַצְּדָקָה חֲסֵרָה עֲדַיִן, וְעַל יְדֵי הָאֱמוּנָה נִשְׁלָם וּמְאִירָה בְּחִינוֹת הַצְּדָקָה: וְזֶה שֶׁכָּתוּב: ״וְהָאֱמִין בַּה׳ וַיַּחְשְׁבֶהָ לוֹ צְדָקָה״, שֶׁעַל יְדֵי הָאֱמוּנָה נֶחְשֶׁבֶת הַצְּדָקָה, כִּי בִּלְתִּי הָאֱמוּנָה הִיא חֲסֵרָה:

תורה ל׳ אות ז׳ – אֵיךְ אֶפְשָׁר לוֹ לַעֲמֹד וּלְהִתְפַּלֵּל לְפָנָיו. וּבִפְרָט הַתְּפִלָּה שֶׁהִיא פְּלָאוֹת, דְּהֵינוּ שִׁבּוּד הַמַּעֲרָכוֹת. שֶׁהַמַּעֲרָכוֹת מְחַיְּבִין כָּךְ, וְכָל כּוֹכָב וּמַזָּל קְבוּעַ עַל מִשְׁמַרְתּוֹ וּמַעֲרָכָה שֶׁלּוֹ, כְּפִי מַה שֶּׁסִּדְּרָם הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, שֶׁיִּהְיוּ קְבוּעִים וּמְסֻדָּרִים כָּךְ וְכָךְ, וְהוּא בָּא בִּתְפִלָּתוֹ וְרוֹצֶה לְסַלֵּק הַמַּעֲרָכוֹת וְלַעֲשׂוֹת פְּלָאוֹת. עַל כֵּן בִּשְׁעַת הַתְּפִלָּה צָרִיךְ לְסַלֵּק אֶת הַבּוּשָׁה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים כ״ב): ״בְּךָ בָּטְחוּ אֲבוֹתֵינוּ וכו׳ בָּטְחוּ וְלֹא בוֹשׁוּ״. כִּי עַל יְדֵי הַבּוּשָׁה שֶׁמִּתְבַּיֵּשׁ מֵאִתּוֹ יִתְבָּרַךְ, אִי אֶפְשָׁר לְהִתְפַּלֵּל, כִּי אִם עַל יְדֵי עַזּוּת כַּנַּ״ל:

וזה רמוז בפסוק ואכלתם אכול ושבוע [ג]/ד, **כלומר מה שתאכלו, הן מעט והן הרבה, תשבעו, ולא תהיו משוקעים בתאוות אכילה, אזי תהיו בבחי׳ נשיאות פנים, וניזונין ממדת אמת, ובכח אכילה זו והללתם את שם ה׳ אלהיכם כנ״ל, אזי תהיו שותפין להקב״ה לברוא שמים וארץ. וזהו אשר עשה עמכם** דהיינו א״ת [ה]עַמי **אלא עָמי, מה אנא וכו׳. וכיון שתוכלו לברוא שמים וארץ, אזי להפליא, שתוכלו לעשות נפלאות ומופתים בשמים ובארץ.**

והיינו דסיים ולא יבושו וכו׳, כי בחי׳ הבושה הוא ג״כ כללות[ו] **הגוונין, כי אזיל סומקא ואתי חוורא** דהיינו שהולך האודם שבפניו ובא לובן [ז]/ח, **ופניו משתנה לכמה גוונין,** והאודם רומז לגבורה והלובן לחסד **והוא** דהיינו הבושה שהיא אודם ולובן ביחד היא **מדת תפארת ממדות הנפולין.**

ומה מתקו דברי רז״ל לפ״ז–לפי זה, בגמרא **(ברכות ו׳ ע״ב) כיון שנצרך** אדם **לבריות פניו משתנה ככרום שמשתנה לכמה גוונין** כמו הגוונים שיש בנוצות של עוף הנקרא כרום, **כי כיון שנצרך לבריות, והיינו מפני שפגם במדת אמת, והוא בהסתרת פנים, שהוא מדת אמת כללות הגוונין כנ״ל. וע״כ** כשהוא נצרך לבריות ומזלזלים בו אזי מרוב בושה ובזיון **פניו משתנין ככרום לכמה גוונין, שהוא ג״כ מדת תפארת ממדות הנפולין. כי את זה לעומת זה עשה וכו׳** [ט] תפארת שבקדושה היא מדת האמת ולעומתה יש תפארת הנפולה היא הבושה של מי שיצא שקר מפיו וושקוע בתאוות אכילה:

ג יואל ב כו

ד **עי״ש מלבי״ם** – (כו) ואכלתם אכול ושבוע – חוץ ממה שישלם להם להרבות התבואה עד שימלא מה שהפסיד בשני הרעב ישלח להם ברכה במעים שאוכל קמעא ומתברך במעיו, וז״ש אכל ושבוע, וברכה זו הוא נס ופלא חוץ מטבע, וע״ז והללתם את שם ה׳ אלהיכם – אשר יחד השגחתו עליכם אשר עשה עמכם להפליא – שבזה יגדל כבוד שמו הגדול, ולא יבושו עמי לעולם – תחלה אמר ולא אתן אתכם עוד חרפה בגוים, ויש הבדל בין חרפה ובושה, שהחרפה היא מאחרים והבושה הוא שבוש בעצמו, ור״ל שלא יבושו ממעשיהם הרעים כי יתהפכו העונות לזכיות ע״י שיעשו תשובה מאהבה, גם רמז על הדין המבואר בה׳ תעניות שאם התחילו להתענות וירדו גשמים לא יגמרו התענית ויאכלו תחלה ואח״כ יאמרו הלל כי א״א הלל רק מתוך שובע, וזה רק אם נענו באמצע תעניתם, ובזה צייר שה׳ יענה אותם באמצע התענית ויאכלו לשובע כדי שיהללו בקריאת הלל שאין נאמר רק על השובע:

ה עַמי אלא עָמי -כף מנוקד בתקפא

ו גם בדפו״ר כללות, בתרלד – כללית, ומתרלו - כלליות

ז * בבא מציעא נח:

ח **בבא מציעא דף נח:** – תני תנא קמיה דרב נחמן בר יצחק כל המלבין פני חבירו ברבים כאילו שופך דמים אמר ליה שפיר קא אמרת דחזינא ליה דאזיל סומקא ואתי חוורא אמר ליה אבייי לרב דימי במערבא במאי זהירי אמר ליה באחווריי אפי דאמר רבי חנינא הכל יורדין לגיהנם חוץ משלשה הכל סלקא דעתך אלא אימא כל היורדין לגיהנם עולים חוץ משלשה שיורדין ואין עולין ואלו הן הבא על אשת איש והמלבין פני חבירו ברבים והמכנה שם רע לחבירו מכנה היינו מלבין אף על גב דדש ביה בשמיה.

מהרש״א – א״ל שפיר קאמרת דאזיל סומקא כו׳. פירשו התוס׳ שמאדים בתחלה לפי שהדמים מתאספים לברוח כו׳ עכ״ל ולא ניחא להו כפשטיה דהאדמומית שהיה שם כבר בפני אדם אזיל והולך ומתלבן פניו דא״כ אלישנא דמתני׳ דפ״ג דאבות דתני המלבין פני חבירו כו׳ המ״ל נמי הכי דמ״ה קרי מלבין אלא דהכא מדמדמה ליה לשופך דמים קאמר שהדם מתאסף לברוח כמו שמתאסף לברוח ע״י שפיכת דם ולשון אזיל שהולך ומתאסף לברוח ודו״ק:

מהר״ל חדושי אגדות – כל המלבין פני חבירו כאלו שופך דמים וכו׳. [אין לפרש] מפני דאזל סומקא ואתי חוורא. דאם כן מאי קאמר ליה שפיר קא אמרת, הרי גם כן הוא כך אמר בשביל זה אבל מה שאמר המלבין פני חבירו כאלו שופך דמים כי מי שמלבין פני חבירו הוא שמכבה אור הפנים של אדם כמו שמכבה את הנר וזה נקרא ש״ד של אדם כי צלם הזה י״ל ענין נפלא מאד והוא צורתו של אדם ולפי׳ מי שמלבין ומבטל את צלם פניו עד שהוא מלבין אותו זה נקרא שפיכת דם כי אין שפיכת דם רק בטול האדם ומי שמלבין את פניו של אדם הוא מבטל את תאר הכרתו של אדם שהוא צלמו והוא בטול האדם. וכאשר בא לברא את האדם אמר נעשה האדם בצלמינו לא אומר (עושה) [נעשה אדם] בעל שכל רק נעשה אדם בצלמינו כדמותינו מוכח כי עיקר האדם הוא צלמו ודמותו ולפיכך אמר המלבין פ״ח כאלו שופך דמים כי לכך שופך דם האדם גייב מיתה מפני שהאדם נברא בצלם אלקים וצלם (זהו) [זה הוא] מבטל מי ששופך דם והמלבין את פני אדם הרי מבטל צלמו גם כן כאשר מלבין פניו והוא צלמו אשר נברא בו ולפיכך המלבין פני חבירו כאלו שופך דמים והבן הדברים האלו:

ט * קהלת ז יד

ועתה המקרא הזה מפ״ב דיואל שבו פתח את התורה **נדרש כמין חומר** [ו]/י״א/, **ואכלתם אכול ושבוע בבחי׳ אמת כנ״ל. ואז תוכלו לעשות נפלאות, אשר עשה עמכם להפליא כנ״ל. אזי ולא יבושו עמי לעולם, כי מאחר שאתם בבחינות אמת, כללות הגוונין, אינכם צריכין להתבייש, שהיא כללות הגוונין במדות הנפולין. ע״כ ולא יבושו עמי לעולם :**

וזהו ונתתי עשב בשדך לבהמתך ואכלת ושבעת, כמבואר בזוהר (בראשית דף כ״ה ע״ב)[יב] **עשב הוא ע״ב שי״ן, תלת ראשין ג׳ אבות** [יג], שכל אחד מהן תיקן מדה אחת אברהם חסד יצחק גבורה יעקב תפארת **שהוא הגוונין. והיינו בשדך לבהמתך, שתשדד הבהמיות שלך, ואכלת ושבעת לאכול ולשבוע, רק להסתפק במועט, אזי ונתתי עשב :** זה הקטע האחרון כאן הוא מה שגילה הבעש״ט לרבנו בחלום אחרי שהתפלל לראות את האבות כמבואר בשיחות הר״ן צב/י״ד/. ושייך לשיחה הזו המעשה מהלחם שסיפר רבנו וציווה שלא לגלות, ראה לעיל בלשון רבנו. ועי״ש שיש מדרגה באכילה דקדושה, יותר מלעשות מופתים, שזוכה לאכול אותיות כי לא רואה לחם כלל, אלא אותיות ומהן הוא שבע.

עד כאן ביאור חברותא לתורה מז

[ו] לשון חז״ל בקדושין כב: ובסוטה טו. ועי״ש בסוטה שני פרושים ברש״י

[י״א] **סוטה טו. פרש״י** – חומר. בוטו״ן כפתור [כוונת רש״י בד״ה זה לפרש את הביטוי ״אדרשנה כמין חומר״ (כלומר אדרשנה כהקבלה סמלית), והוא מדגיש: א. יש כאן חיבור של שני דברים, המשל והנמשל, כפי שהכפתור מחבר את שני קצווי הצווארון: ב. סמל זה נעים לאוזן וללב כפי שכפתור זהב מקשט את החלוק] בלע״ז והוא של זהב וחותמים בו שני צואריו חלוק לנוי: (רש״י)

ותוספות – כמין חומר. פי׳ רבי הילל מרגלית ענין אחר בושם כמו חומרתא דפילון (שבת דף סב.) בשמים מעורבין תרגום בלולה דפילא ענין אחר פי׳ רבינו סעדיה גאון כמין המעשה דבלשון ארמית אומר אדם לחבירו מה חמרך כלומר מה מעשיך: (תוספות)

[י״ב] * ובתיקון נא דף פו:

[י״ג] עיין חיי מוהר״ן צב

[י״ד] **חיי מוהר״ן** – אות צב (יב) סֵפֶר שָׁהָיָה רָגִיל לֶאֱכֹל הַרְבֵּה מְאֹד בִּימֵי נְעוּרָיו וְהָיוּ לוֹ יִסּוּרִים מִזֶּה. וְהִשְׁלִיךְ זֹאת. וְרָאָה אַחַר כָּךְ שֶׁיֵּשׁ לוֹ תַּאֲוָה גַּם לְאוֹתוֹ הַמַּעַט שֶׁאוֹכֵל וְנִתְיַשֵּׁב וְהִתְחִיל שׁוּב לֶאֱכֹל כִּי מַה לּוֹ כְּשֶׁאוֹכֵל מְעַט עִם תַּאֲוָה אוֹ הַרְבֵּה. וְלָמָּה לוֹ לְהַפְסִיד גּוּפוֹ בְּחִנָּם וְהָיָה מַנִּיחַ כָּל הַתַּאֲוֹת בְּתוֹךְ תַּאֲוָה זוֹ שֶׁל אֲכִילָה: פַּעַם אַחַת הָיָה יוֹשֵׁב עַל הַשֻּׁלְחָן אֵצֶל חֲמִיו בְּשָׁעַת הַסְּעֻדָּה שְׁלִישִׁית שֶׁל שַׁבָּת, וְיָשַׁב בְּזִוּיִת וְהָיָה חֹשֶׁךְ בַּבַּיִת. וְהוּא הָיָה דַּרְכּוֹ תָּמִיד לַעֲשׂוֹת אֶת שֶׁלּוֹ בְּדַרְכּוֹ וְהִתְחִיל לְבַקֵּשׁ שֶׁיְּרָאֶה לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֶת הָאָבוֹת אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב. וְהִבְטִיחַ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כְּשֶׁתֵּרָאֶה לִי זֹאת. אַשְׁלִיךְ גַּם זֹאת הַתַּאֲוָה (הַיְנוּ שֶׁל אֲכִילָה) וְעָשָׂה בָּזֶה מַה שֶּׁעָשָׂה, וְנִכְנַס בָּזֶה מְאֹד וַיְיַשֵּׁן. וּבָא וְקָנוּ הַבַּעַל שֵׁם טוֹב זְכֹרוֹנוֹ לִבְרָכָה אֵלָיו בַּחֲלוֹם וְאָמַר לוֹ הַפָּסוּק (דְּבָרִים י״א), ״וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשָׂדְךָ לִבְהֶמְתֶּךָ״. וְהִקִּיץ וְנִפְלָא בְּעֵינָיו מַה שַּׁיָּכוּת יֵשׁ לָזֶה הַפָּסוּק לְמַה שֶּׁבִּקֵּשׁ וּבָא בְּדַעְתּוֹ שֶׁאִיתָא בַּתִּקּוּנִים עֵשֶׂב הוּא אוֹתִיּוֹת עַיִן בֵּית שִׁין, עַיִן בֵּית הֵיא בַּת עַיִן, שִׁין תְּלָת אֲבָהָן. וְזֶהוּ אִם תִּרְצֶה לִרְאוֹת אֲבָהָן אִי אֶפְשָׁר לְךָ כִּי אִם בְּשָׂדְךָ לִבְהֶמְתֶּךָ צָרִיךְ אַתָּה לְשַׁדֵּד הַבַּהֲמִיּוּת תַּאֲוֹת אֲכִילָה. וְהִשְׁלִיךְ גַּם זֹאת הַתַּאֲוָה: